ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (อาชีวศึกษา)

ปริญญา

อาชีวศึกษา | อาชีวศึกษา

สาขา | **ภาควิชา**

เรื่อง การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

Homeschooling Management by Career Education Concept

นามผู้วิจัย นางศศิธร จารุสมบัติ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

(รองศาสตราจารย์วรัทยา ธรรมกิตติภพ, ศศ.ด.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม .....

(รองศาสตราจารย์วิกร ตัณฑวุฑโฒ, Ed.D.)

หัวหน้าภาควิชา .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จุฬารัตน์ วัฒนะ, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

.....

(รองศาสตราจารย์กัญจนา ธีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... **เดือน** ..... **พ.ศ.** .....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

Homeschooling Management by Career Education Concept

โดย

นางศศิธร จารุสมบัติ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต(อาชีวศึกษา)
พ.ศ.2557

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศศิธร จารุสมบัติ 2557: การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (อาชีวศึกษา) สาขาวิชาอาชีวศึกษา ภาควิชาอาชีวศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์ วรัทยา ธรรมกิตติภพ, ศศ.ด. 300 หน้า

การประกอบอาชีพนั้นมีความสำคัญต่อคนทุกคน ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพจึงมีความสำคัญในการจัดการศึกษา การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา สำรวจสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพจากบิดามารดา และผู้ปกครองที่จัดการศึกษาเองที่บ้านทั่วประเทศจำนวน 35 ครอบครัวโดยใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาที่ทำหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน 19 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ การวิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์ผล และ 2) สร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษาของครอบครัว โดยพัฒนาเป็นคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ตรวจสอบคุณภาพคู่มือฯโดยผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่ามัธยฐาน

ผลการวิจัย 1) สภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว พบว่าบิดามารดา ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ จัดการศึกษาเพื่ออาชีพไม่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน มีความต้องการแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้นแบบ และคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ใช้ได้จริง และ 2) แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการประเมินผลในขั้นการสร้างความตระหนักในอาชีพ ขั้นการสำรวจตนเองและอาชีพ และขั้นการเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดฝึกอบรม ให้ความรู้เรื่องการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ดูแลการศึกษา และควรนำคู่มือต้นแบบนี้ไปขยายผลเพื่อจัดทำแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับผู้เรียนในช่วงวัยต่าง ๆ

/ /

ลายมือชื่อนิสิต ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Sasithorn Jarusombuti 2014: Homeschooling Management by Career Education Concept. Doctor of Philosophy (Vocational Education), Major Field: Vocational Education, Department Vocational Education. Thesis Advisor: Associate Professor Varataya Thamakittipop, Ph.D. 300 pages.

Since career is important to everyone thus the career education management is also important. The objectives of this research are to survey the education management for family career selection in Thailand and to develop the guideline for education for profession by family. The survey on career educational process performed by parents and caretakers was carried out. The subjects were 35 families and 19 officials from the office of area education. The data were collected by questionnaire and interviewing forms. Data were analyzedby frequency, percentage, content analysis, result synthesis and a booklet development on career educational process. The quality of the booklet was evaluated by expertise in career education using a questionnaire.

The result of this research found that 1) parents and government officials of area education lack of knowledge and understanding about career education management. So parents manage education inappropriate the age range. Parents and government officials of area education want guideline and booklet of career education that practical application, and 2) guideline of career education for homeschooling include learning plan about the purpose of learning, preparation of contents, preparation of learning and learning process evaluation in order to create awareness in the profession, personal and professional surveying and the preparation and decision-making career choices. Research results are related to different levels of education, especially basic education. Training should provide the knowledge of career education to government officials who responsible for education. Publishing this booklet to prepare for career guidance and education to various ages students.

_____ _____ ___ / ___ / ___

Student's signature Thesis Advisor's signature

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยความกรุณาของผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าทุกท่าน ได้แก่ บิดามารดา ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย คุณชาตรี เนาว์ธีรนนท์ นายกสมาคมบ้านเรียนไทย คุณกฤศิกา ธนัทรัชต์ เหรัญญิกสมาคมบ้านเรียนไทย คุณชุมมาศ แป้งหอม อดีตเลขานุการสมาคมบ้านเรียนไทย คุณเยาวดี ศรีพันธวานุสรณ์ ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวและครอบครัวบ้านเรียนอื่นๆ ที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ในที่นี้รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และคู่มือการจัดการศึกษาที่ใช้ในการวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วรัทยา ธรรมกิตติภพ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.วิกร ตัณฑวุฑโฒ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมที่กรุณาให้คำแนะนำแก้ไขเนื้อหาในเล่ม และการดำเนินการวิจัยในทุกขั้นตอนซึ่งทำให้การวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ด้วยดี รองศาสตราจารย์ ดร.นพคุณ ศิริวรรณ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และรองศาสตราจารย์ ดร.พนิต เข็มทอง ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำการแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ด้วยพระคุณของคุณพ่อสุวรรณ สระทองคำ และคุณแม่ศิริวรรณ สระทองคำ บิดามารดาของผู้วิจัยที่ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาที่ดีในระดับต่างๆตั้งแต่เยาว์วัยจนสำเร็จการศึกษาได้ทำหน้าที่ “แม่พิมพ์” และมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับสูงสุดนี้ จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง ขอขอบคุณ “ครอบครัวจารุสมบัติ” และ “ครอบครัวนาดี” รวมทั้งผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน นักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตร์เกษตร และเพื่อนนิสิตปริญญาเอกสาขาอาชีวศึกษารุ่นที่ 9 ทุกคน

ศศิธร จารุสมบัติ
มิถุนายน 2557

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง (3)

สารบัญภาพ (5)

บทที่ 1 บทนำ 1
ความสำคัญของปัญหา 1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย 6
ขอบเขตการวิจัย 6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 9
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ 10
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร 14
การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพและแนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษา 18
การจัดการศึกษาโดยครอบครัว 38
การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ 55
กรอบแนวคิดการวิจัย 83
บทที่ 3 วิธีการวิจัย 86
ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว 86
ระยะที่ 2 การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว 93
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์ 104
ผลการวิจัยระยะที่ 1 104
ผลการวิจัยระยะที่ 2
ข้อวิจารณ์ 131
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ 133
สรุปผลการวิจัย 133
ข้อเสนอแนะ 140

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

เอกสารและสิ่งอ้างอิง 141

ภาคผนวก 145

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ 146

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 150

ภาคผนวก ค ผลการวิจัยระยะที่ 1 179

ภาคผนวก ง ตารางค่าร้อยละของคุณภาพแบบสอบถามการวิจัยระยะที่ 2 196

ภาคผนวก จ คู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว 199

ภาคผนวก ฉ ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง 286

ประวัติการศึกษาและการทำงาน 300

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การจัดกลุ่มอาชีพตามระดับทักษะ/ การศึกษา	25
2	แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพตามระดับการศึกษา	28
3	สรุปแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	29
4	สรุปคุณภาพผู้เรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นต่างๆ	62
5	แนวคิดการจัดแบ่งขั้นตอนการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	83
6	ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียน	105
7	ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนของครอบครัวบ้านเรียน	106
8	ข้อมูลผู้จัดการเรียนการสอนแบบบ้านเรียน	107
9	ข้อมูลจังหวัดและการขออนุญาตจัดการศึกษาของผู้จัดการศึกษา	108
10	ข้อมูลการดำเนินการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน	109
11	ความคิดเห็นของผู้จัดการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ	111
12	สรุปสภาพการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	112
13	สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้เกี่ยวการศึกษาเพื่ออาชีพ	113
14	ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้แก่ผู้เรียน	115
15	เขตพื้นที่การศึกษาที่ให้ข้อมูลของครอบครัวบ้านเรียน	118
16	สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1	122

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
17	ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัย	128
18	ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	129
19	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพของคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	131
ตารางผนวกที่		
1	การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของการจัดการศึกษาแยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน	180
2	การจัดทำสาระการเรียนรู้แยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน	182
3	การจัดกระบวนการเรียนรู้แยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน	183
4	วิธีการประเมินผลแยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน	184
5	วิธีการปฏิบัติการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน	185
6	ข้อเสนอแนะด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน	191
7	ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพแยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน	193
8	ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อการสำรวจตนเองและอาชีพแยกกลุ่มอายุของผู้เรียน	194
9	ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพแยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน	195
10	ความถี่ และร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	197

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	7
2	ขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนัก	31
3	ความสัมพันธ์ของทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัย	84
4	แผนภาพการวิจัย	103
5	การนำข้อสรุปผลการวิจัยระยะที่ 1 มาสู่การวิจัยระยะที่ 2	126
6	สรุปผลการวิจัยแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับครอบครัวบ้านเรียน	139
7	ขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนัก	238
8	การรับรู้เกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ของผู้เรียนวัยเด็กเล็ก	239
9	การเข้าร่วมกิจกรรมของอาชีพต่างๆ ที่สนใจ	240
10	การเตรียมความพร้อมก่อนการตัดสินใจเลือกอาชีพ	243
11	องค์ประกอบของการตัดสินใจ	244
12	พืชชนิดต่างๆ	249
13	ป่าไม้ประเภทต่างๆ	253
14	พืชไร่ชนิดต่างๆ	255
15	พืชสวนชนิดต่างๆ	259

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศตามนโยบายและทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มีจุดเน้นที่เรื่องการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้ความสามารถ เพื่อให้คนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยใช้หลักความพอเพียงในการดำเนินชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549: 47) และต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11(พ.ศ. 2555-2559)ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ ที่ให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ(งานนโยบายและพัฒนาคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2554) การพัฒนาคนให้มีคุณภาพทำได้โดยการให้การศึกษา ทั้งนี้เพราะการศึกษาไม่ว่ารูปแบบใด หรือโดยใครก็ล้วนแต่เป็นเรื่องของการพัฒนา “คน” ให้มีคุณภาพทั้งสิ้น (อมรวิชช์ นาครทรรพ, 2537: 1) รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาชาติ ซึ่งเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 42 ที่ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรและสถาบันทางสังคม ให้มีสิทธิและเสรีภาพทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย ซึ่งหมายความว่าการจัดการศึกษานั้นสามารถจัดโดยใครก็ได้ไม่จำเป็นต้องเป็นภาครัฐเท่านั้น นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดไว้ว่าภาครัฐเองต้องจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ตลอดจนปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงเกิดเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับเพิ่มเติมพ.ศ.2545 เป็นกฎหมายบังคับใช้ตามรัฐธรรมนูญเพื่อการปฏิรูปการจัดการศึกษาของชาติ (วัชรา ไชยสาร, 2546: 18, 31-32) และเพื่อเป็นการสนองเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพทางวิชาการของประชาชน การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นี้จึงเปิดโอกาสให้มีการจัดการศึกษาได้ 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 37 ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยยึดเขตพื้นที่การศึกษา ให้คำนึงถึงระดับของการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรมและความเหมาะสมด้านอื่นๆ ซึ่งหมายถึงการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถจัดได้ 3 รูป คือ แบบการศึกษาในระบบ แบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดการศึกษาเพื่อเสริมการบริหารและการจัดการในกรณีที่เขตพื้นที่การศึกษาไม่อาจบริหารและจัดการได้ (มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม, 2553) ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาแบบตามอัธยาศัยที่ระบุไว้ในพ.ร.บ.ฯฉบับต่างๆเหล่านี้เป็นที่มาของการเกิดการศึกษาทางเลือกหลากหลายรูปแบบ เช่น การศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัว การศึกษาทางเลือกสายครู

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภูมิปัญญา และการศึกษาทางเลือกสายศาสนธรรม เป็นต้น (สุชาดา จักรพิสุทธิ์ และคณะ, 2548: 71-72) การศึกษาทางเลือกของกลุ่มต่างๆเหล่านี้เกิดขึ้นตามแนวความคิดและความเชื่อของผู้ที่จัดการศึกษาโดยมีแนวทางการจัดการศึกษาแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อของกลุ่มสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้นเป็นการศึกษาแบบตามอัธยาศัยมีรูปแบบการจัดการศึกษายืดหยุ่นไม่แน่นอนเป็นการศึกษาทางเลือกหนึ่งที่กลับมาได้รับความสนใจอีกครั้งท่ามกลางกระแสของปัญหาสังคม และกระแสของการปฏิรูปการศึกษา โดยที่บิดามารดา ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาให้แก่บุตรหลาน หรือที่เรียกว่า การจัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้นตัดสินใจจัดการศึกษาเองด้วยเหตุผลที่เป็นปัจจัยภายในอันเกิดจากความคิด ความเชื่อที่ต่างกันไปในแต่ละครอบครัว โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 24.0) ตัดสินใจจากการมีทัศนะ/จุดมุ่งหมายที่ต่างจากการจัดการศึกษาในระบบ รองลงมา (ร้อยละ 21.0 และร้อยละ 16.0 ตามลำดับ) เนื่องจากบุตรมีปัญหาในโรงเรียน บุตรมีลักษณะหรือความต้องการพิเศษตามลำดับ รวมทั้งมูลเหตุอื่นๆอีกร้อยละ16.0 (ยุทธชัย เฉลิมชัย, 2543: 70)

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย หากมองย้อนกลับไปในอดีตจะพบว่า การจัดการศึกษาเริ่มต้นขึ้นที่บ้านอย่างไม่เป็นระบบ โดยบิดามารดา ผู้ปกครองทำหน้าที่อบรม เลี้ยงดูบุตรหลานในครอบครัวเพื่อเป็นพื้นฐานในการใช้ชีวิตประจำวัน การอบรมสั่งสอนโดยบิดามารดา ญาติพี่น้องนับเป็นการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และมีอิทธิพลต่อทัศนคติ ค่านิยมของบุคคลอย่างยิ่งเมื่อครอบครัวเลี้ยงดูบุตรหลานให้เติบโตพอสมควรแล้ว บิดามารดาส่งให้บุตรชายได้บวชเรียนเพื่อฝึกอ่านเขียนและศึกษาธรรมวินัยที่วัด ส่วนบุตรสาวให้เรียนรู้เรื่องงานบ้านในบ้าน หรือบางครอบครัวอาจส่งบุตรสาวเข้าไปเรียนรู้งานบ้านงานเรือนในวังตามโอกาสที่มี จนมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเริ่มให้มีการจัดตั้งโรงเรียนตามอย่างประเทศทางตะวันตก เพื่อก้าวให้ทันวิทยาการ นำพาประเทศให้ทัดเทียมชาติตะวันตก ตามความเชื่อที่มีอยู่ว่าชาติตะวันตกนั้นมีความเจริญมากกว่า และเพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกราชของชาติในยุคล่าอาณานิคม โดยการศึกษาในระบบโรงเรียนในยุคนี้ยังเป็นสิทธิของครอบครัวที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนหรือไม่ก็ได้ จนในปี พ.ศ. 2464 จึงมีการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติประถมศึกษา” ฉบับแรกกำหนดให้เด็กอายุ 7-14 ปี ต้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา มีบทลงโทษบิดามารดา ผู้ปกครองที่ไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียน (ยุทธชัย เฉลิมชัย และคณะ, 2547) ต่อมาได้มีการปรับปรุงระบบการศึกษาของชาติมาเป็นลำดับ และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาหลายฉบับจนถึงปัจจุบันที่ใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 โดยเกือบทุกฉบับยอมรับและให้สิทธิในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ยกเว้นพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2523 ที่ได้ยกเลิกสิทธิการจัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยบังคับให้เด็กทุกคนต้องเข้ารับการศึกษาในระบบโรงเรียนเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมคนเข้าสู่สังคมแบบอุตสาหกรรมในยุคนั้น ที่ต้องการกำลังคนที่เข้าทำงานตรงตามเวลาของเครื่องจักร คนไม่ต้องใช้สมองมากเพราะทำงานตามเครื่องจักร ด้านครอบครัวของสังคมแบบอุตสาหกรรมนี้ รูปแบบของครอบครัวเปลี่ยนจากครอบครัวใหญ่ไปสู่ครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น เพื่อความสะดวกในการเดินทางไปทำงานของบิดามารดาและสำหรับบุตรไปโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของครอบครัวนี้ทำให้การอบรมสั่งสอน การถ่ายทอดความรู้กันภายในครอบครัวลดความสำคัญลง ส่งผลให้การศึกษาในระบบเพิ่มความสำคัญมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันปัญหาของสังคม เช่น ปัญหานักเรียนในโรงเรียนเสพและ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จำหน่ายยาเสพติด และปัญหาความล้มเหลวของการจัดการศึกษาในระบบ เช่น ปัญหาบัณฑิตไม่มีคุณภาพ ไม่สู้งาน และบัณฑิตตกงานได้ทวีความรุนแรงขึ้นจนถึงราวปีพ.ศ. 2539-2540 ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของชาติจึงมีความเห็นพ้องต้องกันว่าต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อปฏิรูปวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทยทั้งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 9) และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการศึกษาฯฉบับเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เป็นฉบับต่อมา ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษา ฉบับปี พ.ศ. 2542 และ ฉบับปี พ.ศ. 2553 นี้ให้ความสำคัญและเปิดโอกาสให้บิดามารดามีสิทธิในการจัดการศึกษาเองได้ ทำให้เกิดการศึกษาทางเลือกรูปแบบต่างๆดังกล่าวข้างต้นโดยบุตรหลานไม่จำเป็นต้องเข้าเรียนในระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนอยู่ที่บ้านโดยมีบิดามารดา ผู้ปกครองจัดการศึกษาให้ หรือเลือกเข้ารับบริการการศึกษาทางเลือกอื่นๆ ซึ่งเป็นโลกแห่งการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนก็ได้เช่นกัน

การจัดการศึกษาไม่ว่ารูปแบบใดย่อมมีจุดหมายปลายทางเดียวกันคือต้องการให้ผู้เรียนมีอาชีพ และประกอบอาชีพอย่างมีความสุขจึงเกิดเป็นการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) ซึ่งหมายถึง การสอนให้บุคคลตระหนักในความสำคัญของการประกอบอาชีพและเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องเกี่ยวกับอาชีพ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ดีต่องานอาชีพทุกประเภท (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535: 14 อ้างถึง Isaacson, 1977) การประกอบอาชีพนั้นมีความสำคัญเนื่องจากทุกคนเมื่อเกิดมาแล้วต้องมีอาชีพ คือการทำงานเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว การประกอบอาชีพจึงมีความแตกต่างกันไปตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของแต่ละคน การประกอบอาชีพเดียวกันของคนหลายๆ คนย่อมจะทำให้ได้ผลผลิตจำนวนมาก และสามารถนำไปซื้อขายแลกเปลี่ยนกับคนกลุ่มอื่นในสังคมเดียวกัน หรือต่างสังคม จึงเห็นได้ว่าการประกอบอาชีพของคนเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสังคม และของประเทศ ดังนั้นจึงมีการฝึกฝน อบรม ถ่ายทอดวิชาชีพสืบเนื่องกันต่อมาทุกยุคสมัยเพื่อการพัฒนาประเทศ แต่งานอาชีพบางส่วน พบว่า มีการถ่ายทอดกันโดยทางครอบครัว (สมพร ไชยะ, 2539: 35) ทั้งนี้เนื่องจากครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ในทุกด้าน เป็นสถานฝึกวิชาชีพแก่บุตรหลาน ทำให้บุตรหลานมีความรู้ มีประสบการณ์ในวิชาชีพที่บิดามารดา ญาติพี่น้องประกอบอยู่จนสามารถสืบทอดอาชีพนั้นๆต่อไปได้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2534: 3-4) การถ่ายทอดความรู้ทักษะและประสบการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับอาชีพของครอบครัวนั้นจัดเป็นการศึกษาเพื่ออาชีพแบบตามอัธยาศัย ตามรูปแบบของการจัดการศึกษาที่ครอบครัวใช้ดำเนินการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่สามารถนำไปเทียบโอนความรู้เพื่อกลับเข้าสู่การศึกษาในระบบได้ (ยุทธชัย เฉลิมชัย และคณะ, 2547: 15)

การศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวดังกล่าว นอกเหนือจากเป็นการจัดการศึกษาแบบตามอัธยาศัยที่ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์กันเฉพาะภายในครอบครัวแล้ว ในยุคที่รัฐและสังคมให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบ และการศึกษานอกระบบก็ได้มีการนำเอาการศึกษาเพื่ออาชีพเข้ามาผสมผสานในการจัดการศึกษาของทั้ง 2 ระบบ เนื่องจากมีความเชื่อว่าเมื่อบุคคลได้รับการศึกษาเพื่ออาชีพแล้วผู้เรียนจะเริ่มมีการพิจารณาตนเองในแง่ความสนใจ ความถนัด และค่านิยม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ของตนเองว่ามีแนวโน้มไปในทิศทางใด เป็นการเริ่มมองตนเองตามสภาพความเป็นจริง ยอมรับในความสามารถ ข้อดีข้อด้อย และนำเอาข้อมูลเหล่านั้นมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ เลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองได้ จากแนวความเชื่อดังกล่าว ทำให้มีการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพควบคู่กับการศึกษาวิชาสามัญทั่วไปอยู่ในการศึกษาทุกระดับอย่างสัมพันธ์ต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษา การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในแต่ละระดับการศึกษานั้นมีจุดมุ่งหมายอย่างเด่นชัด โดยกำหนดให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะทางร่างกายและจิตใจเป็นสำคัญ (พนิต เข็มทอง, 2549: 1) และการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่สอดแทรกในทุกระดับชั้นตั้งแต่เป็นเด็กเล็ก จนถึงเด็กโตจนเริ่มเข้าสู่วัยทำงานนั้นก็สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของรัฐโอเรกอน ประเทศสหรัฐอเมริกา และแนวความคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของ Isaacson ซึ่งแบ่งการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพออกเป็น 4 ระยะ คือระยะสร้างความตระหนัก grade K-6 หรือชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษา ระยะสำรวจตนเอง grade 7-10 หรือชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นระยะเตรียมเข้าสู่อาชีพ grade 11-12 หรือชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และระยะการฝึกอาชีพเฉพาะทางที่สนใจในชั้น Post High School หรือปวส./อุดมศึกษา (กุลขณิษฐ์ ราเชนบุณยวัทน์, 2549: 8; นวลศิริ เปาโรหิต, 2535: 15 อ้างถึง Isaacson, 1977)

เมื่อพิจารณาถึงแนวความคิดของการศึกษาเพื่ออาชีพที่กล่าวไปแล้วข้างต้น พบว่าแนวความคิดดังกล่าวนั้น พยายามจะเชื่อมระหว่างโลกของความรู้และประสบการณ์ส่วนบุคคล และโลกของงานอาชีพเข้าด้วยกันซึ่งหมายถึง บุคคลจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความถนัด ความสนใจ และค่านิยมของตนเองเสียก่อน และใช้ความรู้นั้น เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจเลือกอาชีพเพื่อความพึงพอใจที่จะบังเกิดแก่ตนเอง และผลประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมต่อไป

ความสำคัญและแนวความคิดของการศึกษาเพื่ออาชีพดังที่กล่าวข้างต้นนั้น เมื่อนำมาใช้จัดการศึกษาโดยครอบครัวไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาโดยครอบครัวรูปแบบใดก็ตามพบว่ามีความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพควบคู่อยู่กับวิชาสามัญทั่วไปทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีเป้าหมายที่ต้องการให้บุตรหลานเป็นคนดีของสังคม มีชีวิตที่มีความสุขสามารถปรับตัวหรือทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ถึงแม้ว่าบิดามารดา ผู้ปกครองจะยังไม่ได้ตั้งความหวังเกี่ยวกับอาชีพในอนาคตของบุตรก็ตาม (จันทน์กฤษณา ผลวิวัฒน์, 2547: 97, 125) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 23 (5) ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาทั้งแบบในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัยว่า การจัดต้องให้ความสำคัญ และบูรณาการเรื่องต่างๆ ตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษาดังนี้คือ ให้ความรู้เกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองกับครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลก ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ความรู้ด้านคณิตศาสตร์และภาษาและความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ฉะนั้นถ้าบิดามารดา ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพเป็นพื้นฐานในการจัดการศึกษาให้บุตรหลาน โดยจัดให้เรียนวิชาชีพควบคู่กับวิชาสามัญทั่วไปให้สอดคล้องกับข้อกำหนด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 23 (5) ดังกล่าวนั้นจะช่วยให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีการจัดหลายรูปแบบ บางครอบครัวจัดการเรียนการสอนแบบวิถีพุทธ หรือสายศาสนธรรม บางครอบครัวใช้การผสมผสานหลายรูปแบบเพื่อจัดการศึกษา เช่น จัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ผ่านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น จากรายงานการวิจัยของยุทธชัย เฉลิมชัย และคณะ (2547: 76) พบว่า แนวทางการจัดหลักสูตรการศึกษาของครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้น ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 31) จัดหลักสูตรโดยยืดหยุ่นไปตามความถนัด ความสนใจของลูกและมีครอบครัวที่จัดหลักสูตรโดยยึดถือตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น ทั้งๆ ที่กฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวได้กำหนดให้ครอบครัวที่จัดการศึกษาเองใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่งปัจจุบันปรับปรุงเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้ของ 8 กลุ่มสาระวิชาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นบรรทัดฐานสำคัญในการจัดการศึกษาและวัดประเมินผลการจัดการศึกษาของครอบครัว (ยุทธชัย เฉลิมชัย และคณะ, 2547: 55) เนื่องจากหลักสูตรนี้มีกลุ่มสาระวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นกลุ่มสาระที่เกี่ยวข้องกับความรู้และทักษะการประกอบอาชีพที่ผู้เรียนจะต้องเรียนควบคู่ไปกับการเรียนวิชาสามัญทั่วไป (General education) ในกลุ่มสาระอื่นๆ เช่น กลุ่มสาระภาษาไทย กลุ่มสาระสังคมศึกษา และกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ แต่ถึงแม้ครอบครัวจะจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการก็ตาม การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียนให้สอดคล้องตามหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพก็ย่อมเกิดปัญหาขึ้นได้เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้ให้เพียงแนวทางอย่างกว้างๆ ในการนำไปจัดการศึกษา ดังนั้นหากบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้จัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของครอบครัวบ้านเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพอย่างแท้จริง จะทำให้การจัดการศึกษาไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรตั้งไว้ (ชุมมาศ แป้งหอม, 2551) รวมทั้งไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา23(5)ที่กำหนดให้ต้องจัดการศึกษาวิชาชีพควบคู่กับวิชาสามัญ

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมานี้ ถ้ามีผู้ให้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่เหมาะสม และยืดหยุ่นไปตามความถนัด ความสนใจ และทักษะของบุตรหลาน โดยที่บิดามารดาผู้ปกครองที่จัดการศึกษาให้กับบุตรหลานเองนั้นได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับครอบครัวบ้านเรียนที่จัดการศึกษาเอง โดยจะทำให้ได้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ชัดเจน เห็นเป็นรูปธรรมและเหมาะสมสำหรับใช้จัดการศึกษาโดยครอบครัวมากที่สุด (ชุมมาศ แป้งหอม, 2551)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

2. สร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

1. การศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) ที่จะต้องมีการจัดการศึกษาควบคู่กับวิชาสามัญทั่วไปเป็นการเชื่อมโยงระหว่างโลกของความรู้และประสบการณ์ส่วนบุคคล และโลกของงานอาชีพเข้าด้วยกันซึ่งหมายถึง ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความถนัด ความสนใจ และค่านิยมของตนเองเสียก่อน และใช้ความรู้นั้นเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจเลือกอาชีพเพื่อความพึงพอใจที่จะบังเกิดแก่ตนเองและครอบครัวต่อไป โดยทำการศึกษาสภาพการจัดการศึกษา ปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะของครอบครัว โดยยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพตามแนวคิดของ Isaacson (1977 อ้างใน นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535) ดังนี้

   1) ขั้นการสร้างความตระหนักในอาชีพ
   2) ขั้นการสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพ
   3) ขั้นการเตรียมความพร้อมของตนเอง
   4) ขั้นการตัดสินใจเลือกอาชีพ

2. ระดับชั้นของผู้เรียน

การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดศึกษาโดยครอบครัวศึกษาข้อมูลจากบิดามารดา ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานกำลังศึกษาอยู่ในชั้น ป.1-ม.6 หรือเทียบเท่า ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เยาวชนพึงได้รับ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง พ.ศ. 2545)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระยะที่ 2 การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการศึกษาโดยครอบครัวโดยจัดทำแนวทางที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้บิดามารดา ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานสามารถศึกษาทำความเข้าใจ และนำไปปรับใช้ได้จริงในการจัดการศึกษาวิชาชีพควบคู่ไปกับวิชาสามัญทั่วไปได้อย่างต่อเนื่องเหมาะสมตามช่วงวัยของผู้เรียนตั้งแต่ ป.1-ม.6 โดยแบ่งเป็น 4 ช่วงวัย ได้แก่ 1) อายุ 7-9 ปี (ป.1-ป.3) 2) อายุ 10-12 ปี (ป.4-ป.6) 3) อายุ 13-15 ปี (ม.1-ม.3) และ 4) อายุ 16-18 ปี (ม.4-ม.6/ปวช.) การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ดำเนินการโดยนำข้อมูลที่สำรวจสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพเกี่ยวกับ 1) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนต่างๆของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) มาสร้างแนวทางดังนี้

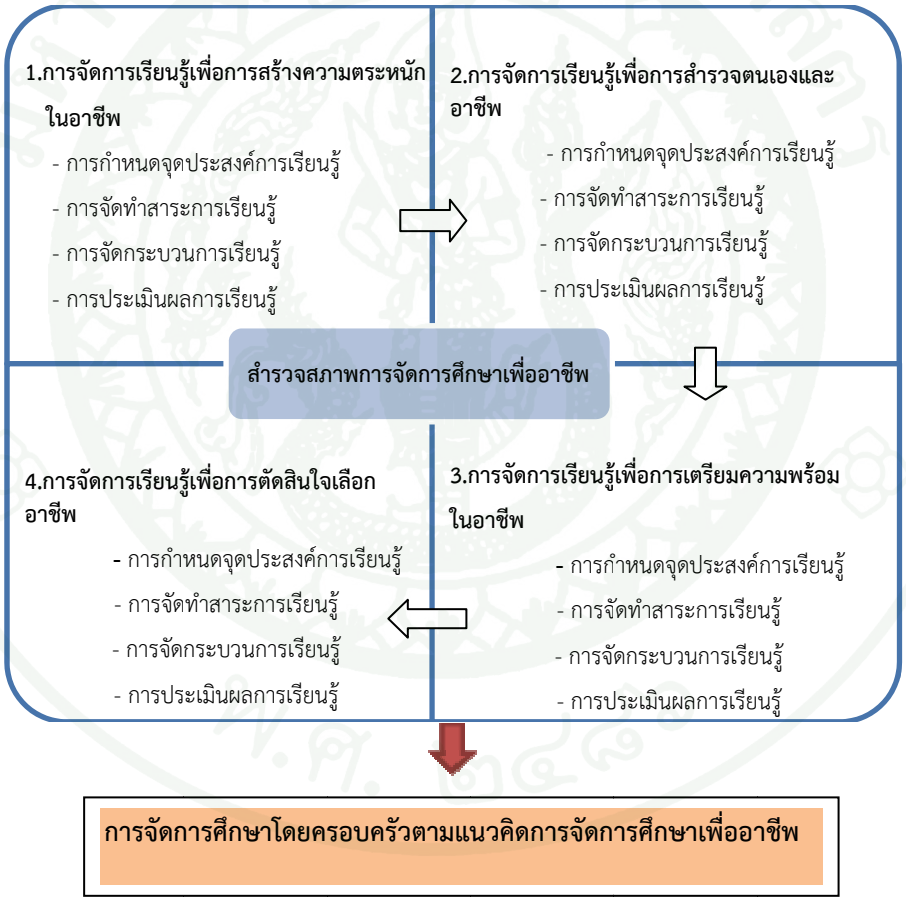

ภาพที่ 1 การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

จากภาพที่ 1 การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพด้วยการสำรวจสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียนเกี่ยวกับการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำสาระการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ในขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1) การสร้างความตระหนักในอาชีพ 2) การสำรวจตนเองและอาชีพ 3) การเตรียมความพร้อมในอาชีพ และ 4) การตัดสินใจเลือกอาชีพ ในขั้นตอนดังกล่าวนี้ครอบครัวจัดการศึกษาอย่างไร จัดต่อเนื่องตามหลักการศึกษาเพื่ออาชีพหรือไม่ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาใช้สร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้เหมาะสมกับครอบครัวบ้านเรียนต่อไป

ขอบเขตด้านประชากร

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้รับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่จดทะเบียนขออนุญาตจัดการศึกษาไว้กับเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ ทั้งที่ยังดำเนินการจัดการศึกษาอยู่และที่ยกเลิกการจัดการศึกษาไปแล้ว จำนวน 81 ครอบครัวๆ ละ 1 คน รวม 81 คน

2. เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ/ ดูแล/ ประสานงานการจัดการศึกษาครอบครัวบ้านเรียน เฉพาะเขตพื้นที่การศึกษาที่มีครอบครัวจดทะเบียนเขตละ 1 คนรวม 44 เขต

ระยะที่ 2 การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานราชการ สถานศึกษา และองค์กรต่างๆ โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับ การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ หรือปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 3 คน

2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่างๆที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 1 คน

2.2 บิดามารดา ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งได้จัดการศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 2 คน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว และสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งเป็นครอบครัวที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของสำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2552

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งแนวทางดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์ด้านต่างๆ ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่เหมาะสมสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว **ซึ่งเป็น**ความรู้ที่เกิดจากการพัฒนาข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัยนำมาประกอบกันเป็นคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับบิดามารดา ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งจัดเป็นการศึกษาทางเลือกรูปแบบหนึ่งที่มีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนครอบครัวมากขึ้นในปัจจุบันและอนาคตซึ่งองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยประกอบด้วย

1.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ(Career Education) ที่ครอบครัวและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจะได้ศึกษาทำความเข้าใจให้ตรงกัน

1.2 วิธีการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพประกอบด้วย 1) วิธีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ 2) วิธีการจัดทำสาระการเรียนรู้ 3) วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ และ 4) วิธีการประเมินผลการเรียนรู้

1.3 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ เพื่อการสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพ และเพื่อการเตรียมความพร้อมของตนเองและการตัดสินใจเลือกอาชีพ

2. นักวิจัยใช้องค์ความรู้ที่ได้นี้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อต่อยอดงานวิจัยแก่นักวิจัยรวมทั้งนักวิชาการ และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ เพื่อทำการวิจัยให้ได้รูปแบบ หรือแนวทางการจัดการศึกษาต่างๆ เช่น แนวทางการจัดการศึกษาเฉพาะแต่ละอาชีพตามความสนใจของผู้เรียนของครอบครัวบ้านเรียน ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาทางเลือกที่เน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนศูนย์กลางอย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานในครอบครัวเป็นรายบุคคล โดยจัดการเรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถของบุตรหลาน หรือแนวทางการจัดการศึกษาเฉพาะแต่ละช่วงวัย เพื่อ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เผยแพร่แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจทั่วไปนำไปประยุกต์ใช้จัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นต่อไป

ด้านนโยบายและการบริหารการจัดการศึกษา

1. รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้จัดทำแผนการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ให้เข้าถึงการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ซึ่งได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สถานศึกษา และผู้จัดการศึกษาสามารถจัดการศึกษาเพื่ออาชีพได้สอดคล้องเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในแต่ละรูปแบบได้

2. สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนจากครอบครัวบ้านเรียนที่ได้ศึกษาตามแนวทางหลักการศึกษาเพื่ออาชีพในหลักสูตรระดับขั้นพื้นฐาน ได้เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อเป็นการต่อยอดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้ต่อเนื่อง จนผู้เรียนก้าวเข้าสู่อาชีพตามที่สนใจ และมีความถนัดอย่างแท้จริง

ด้านครอบครัวบ้านเรียน

1. บิดามารดา ผู้ปกครองที่ดำเนินการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนอยู่แล้วนำไปศึกษา ทำความเข้าใจ และนำแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักการของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ได้ไปปรับใช้กับการจัดการศึกษาของครอบครัวของตนเอง

2. บิดามารดา ผู้ปกครองที่กำลังจะตัดสินใจจัดการศึกษาให้บุตรหลานด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนต่อไปในอนาคต ได้ศึกษา ทำความเข้าใจก่อนจัดการศึกษาและในระหว่างการจัดการศึกษา โดยนำแนวทางการจัดการศึกษาที่ได้เป็นตัวอย่างไปปรับใช้ เนื่องจากเป็นแนวทางที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้จากข้อมูลสภาพจริงของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียนในด้านวิธีการจัดการศึกษา ความรู้ความเข้าใจของบิดามารดา ผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ร่วมกับเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพตามแนวคิดของ Isaacson (1977) และจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องเช่น เนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นต้นเพื่อให้บิดามารดา ผู้ปกครองทั้งที่ใช้ และไม่ได้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้นำไปใช้จัดการศึกษาวิชาชีพ (Career Education) ควบคู่กับการจัดการศึกษาวิชาสามัญทั่วไป (General Education) ที่ดำเนินการอยู่แล้วให้เหมาะสมตามช่วงวัยของผู้เรียนที่มีความพร้อมด้านทักษะอาชีพต่อเนื่องไป ตั้งแต่ ป.1-ม.6 ใน 4 ช่วงวัย ได้แก่ 1) อายุ7-9 ปี (ป.1-ป.3) 2) อายุ 10-12 ปี (ป.4-ป.6) 3) อายุ 13-15 ปี (ม.1-ม.3) และ 4) อายุ 16-18 ปี (ม.4-ม.6) อันจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ

ด้านผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน

1. กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานราชการที่ทำหน้าที่ดูแล รับผิดชอบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้ในการจัดฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ เพื่อให้ผู้จัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียนเห็นความสำคัญ มีความรู้ความเข้าใจและมีแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพควบคู่ไปกับการจัดการศึกษาวิชาสามัญทั่วไปที่จัดอยู่

2. เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา และศึกษานิเทศก์ที่มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วไปทุกภูมิภาคของประเทศ สามารถนำแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพไปศึกษาทำความเข้าใจ ซึ่งจะเป็นความรู้ความเข้าใจที่เป็นแนวทางเดียวกันกับที่ครอบครัวบ้านเรียนใช้ศึกษาทำความเข้าใจเพื่อให้สามารถให้คำแนะนำการจัดการศึกษาและการประเมินผลได้เหมาะสมกับแต่ละครอบครัว

3. โรงเรียน หน่วยงานราชการและเอกชน หรือสถานประกอบการที่เป็นเครือข่ายให้ความอนุเคราะห์แก่ครอบครัวบ้านเรียนในด้านต่างๆ เช่น โรงเรียนรุ่งอรุณ และโรงเรียนหมู่บ้านเด็กที่รับจดทะเบียนครอบครัวบ้านเรียน สามารถนำแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพไปศึกษาทำความเข้าใจเพื่อให้การสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับครอบครัวบ้านเรียนต่อไป

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ หมายถึง วิธีที่ครอบครัวบ้านเรียนใช้ในการจัดทำแผนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการประเมินผลในขั้นการสร้างความตระหนักในอาชีพ ขั้นการสำรวจตนเองและอาชีพ และขั้นการเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ

สภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ หมายถึง วิธีการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียนที่ใช้ในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน ความคิดเห็นของบิดามารดา ผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ปัญหาที่พบจากการจัดการศึกษา และความต้องการและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน

การสร้างความตระหนักในอาชีพ หมายถึง วิธีจัดการเรียนรู้ของครอบครัวบ้านเรียน ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กระบวนการประเมินผลเพื่อให้บุตรหลานมีความสามารถในการนึกคิด เกิดความรู้สึกรับผิดชอบในงานของตนเอง และการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องของอาชีพ

การสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพ หมายถึง วิธีจัดการเรียนรู้ของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการประเมินผล เพื่อให้บุตรหลานพิจารณา ทบทวนด้วยตนเองเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของตนเองเกี่ยวกับงานอาชีพ ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มของอาชีพ

การเตรียมความพร้อมของตนเอง หมายถึง วิธีจัดการเรียนรู้ของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการประเมินผลเพื่อให้บุตรหลานมีความพร้อมในทักษะพื้นฐานงานอาชีพ

การตัดสินใจเลือกอาชีพ หมายถึง วิธีจัดการเรียนรู้ของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการประเมินผล เพื่อให้บุตรหลานมีหลักในการตัดสินใจเลือกอาชีพ

การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้หมายถึงวิธีการ หลักการพิจารณาที่ใช้ในการเขียนพฤติกรรมหรือผลการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนหลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามที่ครอบครัวบ้านเรียนจัดไว้

การจัดทำสาระการเรียนรู้ หมายถึงวิธีการค้นคว้า คัดเลือกเนื้อหา ความรู้และกระบวนการจากแหล่งความรู้ต่างๆเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพในด้านความตระหนักในอาชีพ ด้านการสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพ และด้านการเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึงวิธีการสอน หรือการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมหรือผลการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพที่ต้องการในด้านความตระหนักในอาชีพ ด้านการสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพ และด้านการเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ

การประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึงวิธีการที่ใช้เพื่อสรุปหรือวัดผลผู้เรียนหลังจากผ่านกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

การจัดการศึกษาโดยครอบครัว หมายถึง การดำเนินการที่บิดามารดา ผู้ปกครองจัดการเรียนการสอนให้แก่บุตรหลานในครอบครัวด้วยตนเอง หรือมอบหมายให้บุคคลอื่นทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลาน โดยการจัดการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ตามสิทธิ์ของ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ครอบครัวที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ในงานวิจัยครั้งนี้มีการใช้คำอื่นๆ ที่มีความหมายเดียวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ได้แก่ คำว่า “การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน” และ “ครอบครัวบ้านเรียน”)

ครอบครัวบ้านเรียนหมายถึง คำที่ครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวใช้เป็นคำที่กล่าวถึงตนเอง ดังปรากฏในรายงานการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการณ์และฐานข้อมูลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยของ ยุทธชัย เฉลิมชัย และคณะ (2547)

ผู้เรียน หมายถึง บุตรหลานของครอบครัวบ้านเรียน หรือเด็กที่ได้รับการศึกษาแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ผู้จัดการศึกษาหมายถึง บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนให้แก่บุตรหลานของครอบครัว หรือให้แก่ผู้เรียน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลานาน และเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน เนื่องจากช่วยทำให้ผู้เรียนก้าวเข้าสู่อาชีพที่ตนเองสนใจและมีความถนัดอย่างแท้จริง การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพควรจัดควบคู่กันไปกับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบและทุกระดับชั้นการศึกษาต่อเนื่องกันไป การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการจัดการศึกษารูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะเป็นการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นรายบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน (Individual) จากความสำคัญหลายประการตามที่กล่าว ดังนั้นการวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพนี้ ได้ตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกได้ 3 ตอน ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพและแนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษา 2) การจัดการศึกษาโดยครอบครัวและ 3) การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพและแนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษา

1.1 ความหมายของการศึกษาเพื่ออาชีพ

1.2 ความเป็นมา

1.3 จุดมุ่งหมาย

1.4 หลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

1.5 การจัดกลุ่ม/ ประเภทของอาชีพ

1.5.1 การจัดประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย) พ.ศ. 2544

1.5.2 โครงสร้างการจัดประเภทอาชีพ

1.6 แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในประเทศไทย

1.7 แนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

1.7.1 แนวคิดของ Isaacson และSidneyMarland

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.7.2 แนวคิดของ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร และพนิต เข็มทอง

1.7.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความตระหนัก การสำรวจความสนใจ และการเลือกอาชีพ

ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาโดยครอบครัว

2.1 ความหมาย

2.2 กฎหมายและนโยบายต่างๆที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่3) พ.ศ.2553

2.2.2 กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

2.3 บทบาทและหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.3.1 การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

2.3.2 การยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษา

2.3.3 การจัดทำแผนการศึกษาของครอบครัว

2.3.4 การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

2.3.5 การตัดสินและรับรองผลการศึกษา

2.3.6 การกำกับและติดตามการจัดการศึกษา

2.3.7 การยกเลิกการจัดการศึกษา

2.4 รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

2.4.1 รูปแบบในประเทศไทย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.4.2 รูปแบบในต่างประเทศ

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

3.1 แนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการงาน อาชีพ และเทคโนโลยี หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ

3.1.1 จุดหมายหลักสูตร

3.1.2 แนวทางการจัดทำสาระของหลักสูตร

3.1.3 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

3.1.4 การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

3.1.5 การจัดการเรียนรู้

3.1.6 มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2.1 ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้

3.2.2 ประเภทของกิจกรรมการเรียนรู้

3.2.3 ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้

3.2.4 ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ที่ดี

3.2.5 ประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้

3.2.6 รูปแบบของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

3.2.7 ขั้นตอนและหลักในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.3 การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.3.1 ความหมาย

3.3.2 การเรียนรู้ของผู้เรียน

3.3.3 เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.3.4 เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตัวเอง

3.3.5 เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับคนอื่น

3.3.6 เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3.3.7 ประเภทของการบูรณาการ

3.4 ภารกิจเชิงพัฒนาการตามช่วงวัย

3.4.1 วัยเด็กเล็ก-วัยเด็กตอนต้น

3.4.2 วัยเด็กตอนกลาง

3.4.3 วัยรุ่นตอนต้นและตอนปลาย

3.4.4 วัยผู้ใหญ่ตอนต้น

3.4.5 วัยกลางคน

3.4.6 วัยชรา

3.4.7 การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพและแนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษา

ความหมายของการศึกษาเพื่ออาชีพ

คำว่าการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) Dr.Marland เป็นคนแรกที่ให้ความหมายซึ่งหมายถึง การศึกษาทั้งหมดที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาสำหรับผู้เรียนทุกคน (Kenneth B. Hoyt, 1974: 33) นอกจากนี้การศึกษาเพื่ออาชีพเป็นการสอนให้บุคคลตระหนักในความสำคัญของการประกอบอาชีพและเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับอาชีพ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ดีต่องานอาชีพทุกประเภท (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535: 14) สอดคล้องกับความหมายของ อาชีพศึกษา ที่สวัสดิ์ อุดมโภชน์ (2535: 221) กล่าวไว้คืออาชีพศึกษา (Career Education) หมายถึง การศึกษาเพื่ออาชีพในระดับตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงมัธยมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ หรืออุตสาหกรรมศึกษา (Industrial Arts or Industrial Education) วิชาอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา (Vocational and Technical Education) การศึกษาเพื่ออาชีพเปรียบเหมือนเป้าหมายรวม (Goal) ของการจัดการศึกษา โดยมีเรื่องการดำเนินชีวิตหรือเรื่องการงาน และการเตรียมตัวเพื่ออาชีพเป็นองค์ประกอบสำคัญ ด้วยเหตุผลดังกล่าวการศึกษาเพื่ออาชีพจึงเกี่ยวข้องกับทุกสาขาวิชาหรือทุกอาชีพ

ความเป็นมา

Marland (1970 อ้างใน นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535) ได้เสนอคำว่า การศึกษาเพื่ออาชีพขึ้นเป็นครั้งแรกในที่ประชุมคณะกรรมการมัธยมศึกษาแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีสาเหตุมาจากปัญหาการว่างงานของประชากรที่มีอัตราสูงในช่วงปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา นักวิชาการและนักการศึกษาสรุปสาเหตุของการว่างงาน ซึ่งเกิดจากสาเหตุการชะลอตัวทางเศรษฐกิจหรือการขาดทักษะของบุคคลที่ทำให้เกิดการไม่ได้รับการเข้าทำงานจึงได้ทำการศึกษาวิจัยหาสาเหตุต่างๆ ผลจากการวิจัยในสาเหตุนี้ พบว่า ผู้ที่จบจากสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ขาดทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้ตามความต้องการของสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป นอกจากนี้ผู้ที่เป็นนักเรียน นักศึกษา ก็ยังมองไม่เห็นถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ในสถานศึกษา กับสิ่งที่ตนจะต้องออกไปปฏิบัติในโลกของการทำงานที่แท้จริง ทั้งนี้อาจจะเป็นผลมาจากการที่สถาบันการศึกษาสร้างหลักสูตรไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของสังคมภายนอกจากสรุปผลการวิจัยดังกล่าว จึงทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาครั้งสำคัญ ความคิดในเรื่องการจัดให้มีอาชีพศึกษาจึงเกิดขึ้น เพื่อลดช่องว่างของการศึกษาในสถาบันการศึกษาและการทำงานในโลกของงานอาชีพ ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจความต้องการของตนเองในงานอาชีพ ทักษะที่จำเป็นในการเข้าสู่อาชีพ ตลอดจนในการเตรียมตัว ในการเข้าสู่อาชีพที่ตรงกับความต้องการ ทั้งนี้ เป็นการมุ่งเน้นให้ความรู้ทั้งในด้านตัวบุคคล และการให้ข้อมูลทางอาชีพที่ถูกต้องในเวลาเดียวกัน (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535: 14)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จุดมุ่งหมาย

เนื่องจากการศึกษาเพื่ออาชีพนั้น มีขอบข่ายที่กว้างขวางครอบคลุมไปทั้งพัฒนาการทางอาชีพ ทางความคิดเรื่องอาชีพ ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ และพัฒนาการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของบุคคลจึงอาจสรุปจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่ออาชีพได้เป็น 3 ข้อ (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535: 14-15) ดังนี้คือ

1. เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจให้บุคคลมีความสามารถที่จะตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการเลือกอาชีพ หรือ เปลี่ยนอาชีพ

2. เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อบุคคล และสิ่งแวดล้อมของงานอาชีพทุกชนิด

3. เพื่อให้บุคคลมีความสามารถที่จะเข้าใจในงานอาชีพและพัฒนาการทางอาชีพ และสร้างทักษะที่จำเป็นในการเข้าสู่งานอาชีพรวมทั้งประสบความสำเร็จในงานอาชีพนั้นๆ

หลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

เมื่อผู้เรียนเรียนเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพจะเริ่มมีการพิจารณาตนเองในแง่ของทิศทางความสนใจ ความถนัด และค่านิยม เป็นการเริ่มมองตนเองตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งหมายถึง การยอมรับในความสามารถ รวมทั้งขีดจำกัดของตนเอง และนำเอาข้อมูลเหล่านั้นมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ เลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง จัดเป็นการสร้างเป้าหมายทางอาชีพให้กับชีวิตอย่างฉลาด และเป็นขั้นตอน เพราะมีรากฐานอยู่บนความเป็นจริง ไม่เลื่อนลอย โดยคำนึงถึงศักยภาพของตนเองเป็นหลัก ในการจัดอาชีพศึกษานั้นผู้จัดจำเป็นต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่ออาชีพเป็นสำคัญและจัดการเรียนการสอนให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ตั้งขึ้นเสมอ หลักพื้นฐานที่ต้องคำนึงถึงสำหรับผู้จัดการศึกษาเพื่ออาชีพก็คือ พัฒนาการทางด้านความเข้าใจตนเองหรือเข้าใจโลกของอาชีพนั้น จะต้องเกิดเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันไปทุกระดับขั้นอายุ พัฒนาการทางความคิด เป็นสิ่งที่เกิดตลอดชีวิต ดังนั้นพัฒนาการทางความรู้ ความเข้าใจในตนเองและอาชีพจึงเกิดขึ้นได้ตลอดชีวิตเช่นเดียวกัน การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ได้ผลจึงต้องสามารถครอบคลุมประสบการณ์ทางการศึกษาของบุคคลตั้งแต่วัยเด็กไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ จัดเป็นกระบวนการที่เกิดต่อเนื่องไป การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้องจัดให้ผสมผสานเข้าไปกับพัฒนาการทางความคิดของเด็กในทุกช่วงชีวิตเริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา ทั้งนี้ เพราะการปลูกฝังค่านิยม หรือทัศนคติทางอาชีพจะต้องเป็นสิ่งที่ค่อยเป็นค่อยไปพร้อมๆกับการดำเนินชีวิตด้านอื่นของบุคคลด้วยเช่นกัน การนำแนวคิดเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพไปปฏิบัติในการสอนมีหลักการจัดการศึกษาตามระดับการศึกษาดังนี้ (Rupert N. Evan and Edwin L. Herr, 1978: 184; วรัทยา ธรรมกิตติภพ, 2553 16-20; นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535: 15 และ สวัสดิ์ อุดมโภชน์, 2535: 221)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. ในระดับชั้นอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาตอนต้นควรจัดให้ผู้เรียนได้รับรู้เรื่องอาชีพ หรือการทำมาหากิน (Career Awareness) หรือเข้าใจคุณค่าของการทำงานเพื่อเป็นการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของงานและอาชีพ

2. ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย ควรจัดในรูปการสำรวจความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนในอาชีพต่างๆ (Career Exploration) ดังนั้นในระดับนี้ผู้เรียนจึงควรได้ศึกษาโครงสร้างขั้นตอนของงานอาชีพ และปฏิบัติควบคู่กับความรู้ที่สัมพันธ์กับอาชีพต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ ตัดสินหรือพอมีแนวทางที่จะตัดสินใจเลือกอาชีพที่สอดคล้องกับความชอบความสนใจและความถนัดของตน

3. ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นควรจัดให้ผู้เรียนได้รู้จักกับอาชีพ หรือได้รับประสบการณ์ในอาชีพต่างๆ หรือได้มีโอกาสปฏิบัติงานเล็กๆ น้อยๆ ในอาชีพที่โรงเรียนสามารถเปิดสอนได้ เพื่อให้เข้าใจลักษณะ และ หรือขั้นตอนของอาชีพ (Career Preparation)

4. ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควรจัดในรูปของการฝึกทักษะ และให้ความรู้ถึงระดับความสามารถขั้นต้นของอาชีพนั้นๆ (Job Entry Level) ซึ่งเรียกว่าขั้นการพัฒนาฝีมือทางอาชีพ (Career Development or Career Specialization) ซึ่งรวมการทดลอง การปฏิบัติ การนำหลักการไปใช้แก้ปัญหา มีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ และมีความมั่นใจในตนเองอย่างเพียงพอ

การจัดกลุ่ม/ประเภทของอาชีพ

ในสาขาวิชาอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพเทียบเท่าในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่เน้นอาชีพเฉพาะทางมากขึ้น และตามหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) การจัดการศึกษาทางอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาได้จัดให้ผู้เรียนได้เรียนวิชาสามัญทั่วไป (General Education) ควบคู่ไปกับวิชาชีพเฉพาะทางนั้นๆ ด้วย เช่นเดียวกันกับการศึกษาสายสามัญในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพียงแต่เนื้อหาความรู้วิชาสามัญของอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาเป็นเนื้อหาที่เป็นพื้นฐานและเป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนจำเป็นจะต้องใช้เพื่อการเรียนวิชาชีพเฉพาะทางเหล่านั้น เช่น การเรียนทางด้านอาชีวเกษตร ผู้เรียนจะเรียนวิชาภาษาอังกฤษเกษตร วิชาคณิตศาสตร์เกษตรควบคู่ไปกับวิชาเฉพาะทางการเกษตร เช่น วิชาหลักพืชศาสตร์ วิชาหลักการเลี้ยงสัตว์ทั่วไป เป็นต้น แต่เนื่องจากเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการจัดอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาจึงทำการรวมกลุ่มอาชีพ (Occupation) ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือสัมพันธ์กันเข้าเป็นกลุ่มวิชาเดียวกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสในการปรับปรุงตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้ดีขึ้นในกลุ่มอาชีพที่สนใจ ซึ่ง The Bureau of Adult Vocational and Technical Education, U.S. Office of Education ได้จัดกลุ่มอาชีพไว้ 15 กลุ่ม (สวัสดิ์ อุดมโภชน์, 2535: 221-222) ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. กลุ่มธุรกิจเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ (Agri-Business and Natural Resources) ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับการประมง สัตว์ป่า เหมืองแร่ ปิโตรเลียม ดินและน้ำ พืชและสัตว์ ธุรกิจการเกษตร ตลอดจนระเบียบกฎเกณฑ์ และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กลุ่มธุรกิจและสำนักงาน (Business and Office) ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ ข้อมูล สถิติ และการปฏิบัติสำนักงาน เช่น งานบัญชี เลขานุการ เสมียน พนักงาน เป็นต้น

3. กลุ่มการสื่อสาร (Communication and Medias) ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับการพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ โทรเลข โสตทัศนอุปกรณ์ ฯลฯ

4. กลุ่มการก่อสร้าง (Construction) ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับสถาปนิก วิศวกร ช่างก่อสร้าง ช่างเทคนิค ที่ใช้เครื่องจักรประกอบ เช่น แม่แรงขนาดใหญ่ รถยก รถแทรกเตอร์ รถตักดิน เป็นต้น ช่างออกแบบตกแต่งภายใน ช่างเขียนแบบ ช่างออกแบบทั่วไปของผู้ตรวจการก่อสร้าง จัดสรรที่ดินและทรัพย์สิน วิศวกร ความปลอดภัย ช่างปูน ช่างไม้ ช่างครุภัณฑ์ ช่างไฟฟ้า เป็นต้น

5. กลุ่มการบริโภคและการเรือน (Consumer Homemaking Education) ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับงานการเลี้ยงเด็กบ้านและครอบครัว เสื้อผ้า อาหาร และโภชนาการ ผู้ช่วยครู ผู้ช่วยพยาบาล ครูอนุบาล ครูประถมศึกษา เจ้าหน้าที่ตกแต่งออกแบบภายในอาคาร นักออกแบบเสื้อผ้าและโภชนาการ ฯลฯ

6. กลุ่มการควบคุมสิ่งแวดล้อม (Environmental Control) ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับนิเวศน์วิทยา (Ecology) สิ่งแวดล้อมอันมีผลต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ เช่น อากาศ ควัน น้ำ ของเสีย ดิน ป่า ภูเขา ไฟป่า การถ่ายเทและกำจัดของเสียจากโรงงาน ฯลฯ

7. กลุ่มวิจิตรศิลป์ (Fine Arts) ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับศิลปกรรม ละคร ดนตรี ฟ้อนรำ ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิชาเหล่านี้มีมาก เช่น นักเขียนการ์ตูน นักวาดภาพ ช่างปั้น ช่างแกะสลัก นักแสดงภาพยนตร์ ครูเต้นรำ นักดนตรี ฯลฯ

8. กลุ่มสุขภาพ (Health) รวมอาชีพการบริหารในโรงพยาบาลและห้องทดลอง ได้แก่ ช่างเทคนิค ผู้ช่วยห้องทดลอง ผู้ช่วยแพทย์ พยาบาล ฯลฯ

9. กลุ่มการต้อนรับและนันทนาการ (Hospitality and Recreation) ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับการบริการอาหาร ที่พัก โรงแรม กีฬา กรีฑา การละเล่น สวนสาธารณะ การท่องเที่ยว และการเดินทาง พนักงานโรงแรม ร้านอาหาร คนเปิดประตู เสมียน ผู้จัดการฝ่าย ครูสอนว่ายน้ำ ผู้ดูแลสวนสาธารณะ สวนสัตว์ พนักงานจำหน่ายบัตร ครูสอนสเก็ต เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

10. กลุ่มวิทยาศาสตร์ทางทะเล (Marine Science) ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวโดยตรงกับสัตว์และพืชในทะเล นักชีววิทยาทางทะเล นักธรณีวิทยาทางทะเล นักการประมง เป็นต้น

11. กลุ่มการตลาด และการจัดจำหน่าย (Marketing and Distribution) ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับการโฆษณา การขาย การเงิน การคลัง การพัสดุ การค้า การซ่อมแซมอุปกรณ์เป็นต้น

12. กลุ่มการบริการส่วนบุคคล (Personal Services) เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยหรือที่พัก อาชีพที่เกี่ยวกับงานเหล่านี้ ได้แก่ ซักเสื้อผ้า คนขับรถส่วนบุคคล คนใช้ ช่างซ่อมแซม ช่างเครื่องปรับอากาศ ช่างวิทยุ ช่างเครื่องทำความร้อน คนดูแลผู้สูงอายุ คนดูแลเด็กเล็กและเด็กอ่อน เจ้าหน้าที่แนะแนวและจัดหางาน นอกจากนั้นก็เป็นอาชีพรวม เช่น ทนายความ นักจิตวิทยา ผู้แนะนำความงาม สัปเหร่อ ช่างตัดผม และช่างเสริมสวย

13. กลุ่มการบริการสาธารณะ (Public Services) ได้แก่ อาชีพการให้บริการทั่วไปต่อชุมชนสาธารณชน เช่น ผู้พิพากษา ทนายความ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยสาธารณะ ตำรวจ ทหาร ข้าราชการ นักสังคมสงเคราะห์ ครู และนักวิชาการ

14. กลุ่มการขนส่ง (Transportation) ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับการขนย้าย เคลื่อนย้ายมวลชนจากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่งทั้งทางบก เรือ และอากาศ อาชีพที่เกี่ยวกับวิชาเหล่านี้ได้แก่ นักบิน พนักงานขับรถ เรือ และรถไฟ เจ้าหน้าที่จำหน่ายบัตรโดยสาร คนขับรถรับจ้าง

15. กลุ่มการผลิตเชิงอุตสาหกรรม (Manufacturing) ได้แก่ อาชีพเกี่ยวกับงานวิจัย และพัฒนาการผลิตเชิงอุตสาหกรรม เช่น งานสร้างแบบหล่อ งานหล่อหลอมโลหะ งานผลิตเครื่องใช้ งานประกอบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

ความคิดในเรื่องกลุ่มอาชีพนี้ไม่ได้มุ่งฝึกผู้เรียนให้เก่งและชำนาญในอาชีพใดอาชีพหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการจัดลักษณะงานที่คล้ายกันเข้าไว้ด้วยกันจากงานพื้นฐานไปสู่งานที่ต้องใช้ทักษะความชำนาญ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาตนเอง ให้เข้าถึงระดับการมีทักษะและมีความรู้ขั้นต้น ที่จะนำเข้าสู่อาชีพตามกลุ่มวิชาเหล่านั้น และในปัจจุบันมีการแบ่งกลุ่มวิชาทางด้านอาชีพหลายแบบแตกต่างกันขึ้นกับหน่วยงานที่จัดแบ่ง เช่น กรมการจัดหางานได้จัดกลุ่มหรือประเภทของอาชีพไว้ตามมาตรฐานอาชีพ โดยจัดทำเอกสารการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย) ฉบับปี พ.ศ.2544 จากการสำรวจและเก็บรวบรวม ข้อมูลลักษณะงานอาชีพจากสถานประกอบการต่างๆ นำไปวิเคราะห์กำหนดนิยามอาชีพ และกำหนดรหัสอาชีพ โดยใช้หลักเกณฑ์และโครงสร้างตามอย่างการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพสากลขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Standard Classification of Occupations: ISCO) ฉบับปี ค.ศ. 1988 ทั้งนี้ เพื่อความเป็นสากลและสามารถเปรียบเทียบหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านอาชีพกับนานาประเทศได้ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์โดยตรงของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการบริหารแรงงาน งานจัดหางานงานแนะแนวอาชีพงาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คุ้มครองแรงงาน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ สามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการจัดเก็บสถิติเกี่ยวกับแรงงานใน ด้านต่างๆ เพื่อนำผลไปใช้ในการวางแผนด้านต่างๆ เช่น การวางแผนกำลังคน การศึกษา การฝึกอบรม และการกำหนดค่าจ้าง เป็นต้นโดยมีรายละเอียดการจัดประเภท (กรมการจัดหางาน, 2544) ดังนี้

การจัดประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย) พ.ศ. 2544

การจัดประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย) เดิมเป็นภารกิจของกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย เผยแพร่ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2512 โดยใช้หลักเกณฑ์การจัดแบ่งหมวดหมู่ และกำหนดรหัสตามการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพสากล (International Standard Classification of Occupations: ISCO) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บสถิติด้านแรงงานและสามารถเปรียบเทียบข้อมูลกับนานาประเทศได้อย่างเป็นสากล

ปัจจุบันการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย) เป็นภารกิจของกระทรวงแรงงาน โดยกรมการจัดหางานที่เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการจัดทำข้อมูลและ กำหนดรหัสหมวดหมู่อาชีพตามหลักเกณฑ์เดียวกับการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพสากล (ISCO) ซึ่งทาง ILO ได้ทำการปรับปรุง ISCO แล้ว 2 ครั้ง ครั้งล่าสุดคือปี ค.ศ. 1988 ซึ่งเป็นฐานของการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพของไทย ในปัจจุบันการจัดทำการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย) มีวัตถุประสงค์ (กรมการจัดหางาน, 2544) ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงข้อมูลอาชีพของประเทศไทยให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นให้สอดคล้องกับการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพสากลที่ได้มีการปรับปรุงใหม่

2. เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และบุคคลทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับข้อมูลอาชีพ และสะดวกแก่การนำไปใช้ประโยชน์

3. เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ

4. เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลอาชีพของประเทศไทย

กรมการจัดหางาน (2544) ได้ดำเนินการจัดประเภทอาชีพเพื่อให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันในเรื่องอาชีพ และเพื่อการนำข้อมูล ไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานด้านแรงงาน เช่น การกำหนดค่าจ้าง การแนะแนวอาชีพ การฝึกอบรม การจ้างงาน รวมถึงการวิเคราะห์ การเจ็บป่วยหรือเสียชีวิตที่เกิดขึ้นจากอาชีพ การที่มี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ฐานข้อมูลเดียวกันสามารถจะนำข้อมูลสถิติไปอ้างอิงและเปรียบเทียบได้ทั้งในระดับหน่วยงาน ระดับประเทศการจัดทำได้ดำเนินการดังนี้

1. แปลและศึกษาข้อมูลจากเอกสาร International Standard Classification of Occupation (ISCO) ปีค.ศ. 1988 ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างให้เหมาะสมกับสภาพข้อเท็จจริง

2. สำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลอาชีพจากกิจการและสถานประกอบการต่างๆ ในประเทศ

3. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น เอกสารหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับต่างๆ เอกสารประกอบการจัดทำโครงสร้างอัตรากำลังและตำแหน่งงานในหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

4. วิเคราะห์และเขียนร่างนิยามอาชีพ

5. ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาอาชีพต่างๆ ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะอนุกรรมการที่ปรึกษาเพื่อการปรับปรุงการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพเฉพาะสาขา เพื่อพิจารณาตรวจแก้ไขร่างและให้คำแนะนำ รวมทั้งข้อมูลเพิ่มเติมก่อนนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพและอุตสาหกรรม

กรอบแนวคิดของการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพโดยคำนึงถึงความหมายของคำต่างๆที่เกี่ยวข้อง คือ งาน (Job) หมายถึง ภารกิจ (Task) หรือหน้าที่ (Duties) ที่ต้องปฏิบัติ งานหลายงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันรวมกันเข้าเป็นอาชีพ "อาชีพ" จึง หมายถึง งานซึ่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งปฏิบัติอยู่ไม่รวมถึงอุตสาหกรรม กิจการ สถานะการทำงาน หรือประสบการณ์ในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน ในการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพสากลได้นำเอาทักษะ (Skill) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มาพิจารณาโดยดูถึงระดับของ ทักษะ (Skill Level) และทักษะเฉพาะด้าน (Skill specialization) จึงสามารถแบ่งทักษะออกเป็น 4 ระดับ โดยใช้ระดับการศึกษาเป็นตัวแบ่งหรืออธิบายถึงความสามารถ แต่ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่าการทำงานทั้งหมดนั้นต้องได้รับการศึกษาจากสถานศึกษาหรือการศึกษาในระบบ (Formal Education) เท่านั้น แต่อาจได้ทักษะจากการฝึกอบรมอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Training) หรือจากประสบการณ์การทำงาน (Experience) ทักษะที่ต้องการอยู่ในขั้นมีความสามารถปฏิบัติงานหรือทำหน้าที่ได้ โดยไม่คำนึงว่า ผู้ประกอบอาชีพนั้นจะมีทักษะในการทำงานมากหรือน้อยกว่าบุคคลอื่นที่อยู่ในอาชีพเดียวกันตามทักษะทั้ง 4 ระดับที่เปรียบเทียบกับการศึกษาของไทยแล้วเป็นดังนี้

1. ทักษะระดับที่ 1 หมายถึง ผู้ที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา

2. ทักษะระดับที่ 2 หมายถึง ผู้ที่จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. ทักษะระดับที่ 3 หมายถึง ผู้ที่จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาสายอาชีพ ปวช. ปวส. อนุปริญญา

4. ทักษะระดับที่ 4 หมายถึง ผู้ที่จบการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป

เกณฑ์การจัดแบ่งระดับการศึกษาตามการจำแนกประเภทอาชีพที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์การจัดกลุ่มเบื้องต้น มีดังนี้

ตารางที่ 1 การจัดกลุ่มอาชีพตามระดับทักษะ/การศึกษา

หมวดใหญ่	หมวดย่อย	หมู่	หน่วย	ระดับทักษะ/การศึกษา
1. ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโส ผู้จัดการ	3	8	33	-
2. ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่างๆ	4	18	55	4
3. ช่างเทคนิคสาขาต่างๆ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	4	21	73	3
4. เสมียน, เจ้าหน้าที่	2	7	23	2
5. พนักงานบริการ พนักงานขายในร้านค้า และตลาด	2	9	23	2
6. ผู้ปฏิบัติงานมีฝีมือด้านการเกษตรและประมง	2	6	17	2
7. ผู้ปฏิบัติงานมีฝีมือในธุรกิจต่างๆ	4	16	70	2
8. ผู้ปฏิบัติการด้านเครื่องจักรในโรงงานและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ	3	20	70	2
9. อาชีพงานพื้นฐาน	3	10	25	1
10. ทหาร	1	1	1	-

หมายเหตุ: ในหมวดใหญ่ 1 และ 10 ไม่ได้กำหนดระดับการศึกษาไว้ เนื่องจากกลุ่มอาชีพในสาขาทั้ง 2 มีความแตกต่างกันมากจนทำให้ไม่สามารถจะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพได้

ที่มา: กรมการจัดหางาน, 2544

โครงสร้างการจัดประเภทอาชีพ

กรมการจัดหางาน ได้จัดแบ่งโครงสร้างการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย) โดยใช้หลักเกณฑ์การจัดแบ่งประเภทอาชีพ เช่นเดียวกับการจัดประเภท มาตรฐานอาชีพสากล ปีพ.ศ. 2531 (International Standard Classification of Occupations 1988: ISCO) โดย ISCO ได้จัดแบ่งประเภทอาชีพ ออกเป็น หมวดใหญ่ (Major) หมวดย่อย (Sub Major) หมู่ (Group) และหน่วย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(Unit) เท่านั้น ในระดับตัวอาชีพ (Occupation) จะเป็นหน้าที่ของแต่ละประเทศในการพิจารณาจัดจำแนกและจัดทำรายละเอียดอาชีพซึ่งจะแตกต่างกันไปตามโครงสร้างทางเศรษฐกิจและตลาดแรงงานของแต่ละประเทศ

การจัดจำแนกประเภทอาชีพจัดแบ่งเป็นกลุ่มในระดับต่างๆ และกำหนดเลขรหัสแต่ละระดับด้วยเลขตั้งแต่ 1 - 6 หลัก โดยเลขรหัสอาชีพแต่ละหลักแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกันหลักการจัดทำโครงสร้างการจัดประเภทอาชีพและวิธีการให้เลขรหัสมีดังนี้

หมวดใหญ่ (Major) เป็นกลุ่มอาชีพที่ใหญ่ที่สุด แบ่งเป็น 10 หมวดใหญ่ แทนด้วย เลขรหัสหลักที่ 1

หมวดย่อย (Sub Major) เป็นกลุ่มอาชีพที่แบ่งย่อยจากหมวดใหญ่ แบ่งออกเป็น 28 หมวดย่อย แทนด้วยเลขรหัส หลักที่ 1 และ 2

หมู่ (Group) เป็นกลุ่มอาชีพที่แบ่งย่อยจากหมวดย่อย แบ่งออกเป็น 116 หมู่ แทนด้วยเลขรหัสหลักที่ 1 ถึง 3

หน่วย (Unit) เป็นกลุ่มอาชีพที่แบ่งย่อยจากหมู่ แบ่งออกเป็น 391 หน่วย แทน ด้วยเลขรหัสหลักที่ 1 ถึง 4

ตัวอาชีพ (Occupation) เป็นอาชีพที่ถูกจำแนกเข้าไว้ในกลุ่มอาชีพระดับหน่วย แทนด้วยเลขรหัสหลักที่ 1 - 6 โดยแยกตัวเลขหลักที่ 5 และ 6 ออกจาก 4 หลักแรกด้วย จุดทศนิยม ซึ่งตัวอาชีพถูกจัดรวมเข้าไว้ในหน่วยอาชีพนั้น เช่น อาชีพนักออกแบบเว็บไซต์หรือเว็บมาสเตอร์ สามารถแบ่งโครงสร้างออกเป็นอาชีพต่างๆในกลุ่มเดียวกันได้ เช่น ผู้ประกอบวิชาชีพด้านฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์นักออกแบบและวิเคราะห์ระบบงานคอมพิวเตอร์ โปรแกรมเมอร์ นักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ นักออกแบบเว็บไซต์ และเว็บมาสเตอร์

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในประเทศไทย

แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของ Isaacson ได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศไทยด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากจุดประสงค์สำคัญของการจัดการศึกษาในประเทศไทยนั้น นอกจากมุ่งพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถ เฉลียวฉลาด คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเป็นพลเมืองดีแล้วยังมุ่งที่จะให้มีความรู้พื้นฐานด้านการงานและอาชีพด้วย โดยการจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาอาชีพแก่ผู้เรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในรายวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ และวิชาอาชีพ เพื่อใช้สอนทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียนเป็นการช่วยพัฒนาการศึกษาด้านวิชาอาชีพให้แก่ประชาชนในหลายรูปแบบ เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานของผู้ที่จบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การศึกษาภาคบังคับแล้วที่ไม่ได้ศึกษาต่อ และว่างงานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากขาดความรู้ เจตคติ และทักษะพื้นฐานบางอย่างในการประกอบอาชีพ (โกวิท วรพิพัฒน์, 2531: คำนำ) ซึ่งเป็นปัญหาที่คล้ายคลึงกันกับปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงปี ค.ศ.1960 อันเป็นที่มาของการเกิดแนวคิดเรื่องการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพนั่นเอง แต่สำหรับในประเทศไทยปัญหาเรื่องผู้จบการศึกษาแล้วตกงานยังคงมีอยู่เรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. 2542 ที่ประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษาในครั้งล่าสุด เพื่อแก้ปัญหาการตกงานของผู้จบการศึกษาในระดับต่างๆ รวมทั้งปัญหาอื่นๆ ที่เป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากความล้มเหลวของระบบการศึกษาของประเทศ ในการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง พ.ศ.2545 กำหนดให้มีการจัดระบบการศึกษาเป็น 3 แบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย แบ่งระดับชั้นของการศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับอาชีวศึกษา และการศึกษาระดับอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) โดยที่มีการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มหนึ่งจากทั้งหมด 8 กลุ่มสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข มีความสามารถในการประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล หลักสูตรแกนกลางนี้สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนสังคม ประเทศชาติ และโลก (จรูญ ชูลาภ, 2544: คำนำ)

แนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

แนวคิดของ Isaacson และ Sidney Marland

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพนั้นนักวิชาการทั้งหลายอาจจัดแบ่ง หรือมีแนวคิดในการจัดในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปในรายละเอียด แต่จะคงไว้ซึ่งหลักการใหญ่ๆคือการจัดตามระดับการศึกษาเช่นเดียวกับแนวคิดของ Isaacson (1977 อ้างใน นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535: 15) ที่มีแนวคิดในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพตามระดับการศึกษาอย่างต่อเนื่องดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 2 แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพตามระดับการศึกษา

ลำดับขั้น	ชั้นเรียน	ลักษณะรายละเอียด
1. สำนึกรู้	ป.1-ป.6	รู้จักตนเองโลกของงานอาชีพอย่างกว้างๆ ความสำเร็จของอาชีพต่อสังคม รับผิดชอบหน้าที่ตนเอง
2. ขั้นสำรวจ	ป.6-ม.3	พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ค่านิยม ความสนใจรู้ถึงความเกี่ยวข้องความต้องการของตนเองและงานอาชีพ เข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับงานอาชีพมากขึ้น
3. ขั้นกระบวนการตัดสินใจ	ม.1-ม.3	เพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในงานอาชีพและความต้องการของตนเอง เช่น ความสามารถ ทักษะ จุดเด่นรู้รายละเอียดของข้อมูลทางด้านอาชีพในด้านต่างๆ เช่น สภาพของงาน แนวโน้มของตลาดลักษณะของการทำงาน เป็นต้น สามารถเปรียบเทียบข้อมูลของงานอาชีพและของตนเอง และนำมาพิจารณาในการตัดสินใจวางแผนการเลือกอาชีพในอนาคต
4. ขั้นเตรียมตัวเพื่องานอาชีพ	ม.4-ม.6	เข้าใจข้อมูลทางอาชีพอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น จริยธรรมในการประกอบอาชีพ ข้อมูลทางด้านสังคมวิทยาและจิตวิทยาที่เกี่ยวกับงานอาชีพ สำรวจความสนใจและความพึงพอใจของตนเองในการเลือกอาชีพ
5. ทักษะที่จำเป็นในการหางาน	ม.6 และระดับอุดมศึกษา	เรียนรู้ทักษะของการหางานการสัมภาษณ์ การเขียนจดหมายสมัครงาน การกรอกใบสมัคร วิเคราะห์เป้าหมายทางอาชีพอีกครั้งโดยคำนึงถึงความสนใจ และความถนัดส่วนบุคคลเสริมสร้างทักษะในการเข้าไปสู่งานอาชีพที่ได้วางเป้าหมายไว้เอาไว้

ที่มา: นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535

แนวคิดของสวัสดิ์ สุวรรณอักษร และพนิต เข็มทอง

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2531 อ้างในพรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง, 2535: 65) กล่าวว่า การศึกษาเพื่อการมีอาชีพ เป็นกระบวนการของการพัฒนาคนทั้งชีวิต เป็นการพัฒนาความรู้ เจตคติ และค่านิยม เพื่อเป็นเครื่องมือให้บุคคลสามารถมองเห็นตนเองและสามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมแก่ตนเอง บุคคลจะเจริญสูงสุดเพื่อพัฒนาชีวิตให้มีประสิทธิภาพได้จะต้องผ่านขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้น คือ ในวัยเด็กระดับประถมศึกษาก็ต้องศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองเมื่อศึกษาและรู้จักตนเองดีแล้วก็จะนำตนเองออกไปสำรวจโลกของงานอาชีพ ซึ่งระยะนี้เป็นระยะที่อยู่ในขั้นสูงขึ้น คือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และในขั้นต่อไปก็จะต้องเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษาหรือมหาวิทยาลัย ต่อมาจึงจะลงมือประกอบอาชีพและมีการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พนิต เข็มทอง (2549: 1) กล่าวถึง การศึกษาเพื่ออาชีพไว้ว่า เป็นการจัดการศึกษาในทุกสาขาวิชา โดยเน้นกระบวนการเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ หลักสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพคือ สามารถสอดแทรกความรู้เรื่องอาชีพให้เข้าอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับอย่างสัมพันธ์ต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษา การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในแต่ละระดับการศึกษานั้นมีจุดมุ่งหมายอย่างเด่นชัด โดยกำหนดให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะทางร่างกายและจิตใจเป็นสำคัญดังนี้

ระดับประถมศึกษา: เน้นเรื่องของการสร้าง การตระหนักรู้เกี่ยวกับอาชีพต่างๆเริ่มพัฒนาเจตคติที่ดีและสำรวจความถนัด และความสนใจของตนเองที่มีต่ออาชีพต่างๆ

ระดับมัธยมศึกษา: ให้ความรู้พื้นฐานของอาชีพ สำรวจรายละเอียดของอาชีพและเริ่มมีการฝึกทักษะพื้นฐานของอาชีพ

ระดับเทคนิค:เน้นการพัฒนาฝีมือ สร้างทักษะ

ระดับปริญญา:เน้นเรื่องการให้ความรู้

ตารางที่ 3 สรุปแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

ระดับการศึกษา / เจ้าของแนวคิด	ประถมต้น	ประถมปลาย	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	ระดับอุดมศึกษา	
					เทคนิค	ปริญญา
Marland& Isaacson (อ้างในนวลศิริ เปาโรหิต, 2535)	ตระหนักในอาชีพ	สำรวจตนเอง+ตัดสินใจ		เตรียมฯ	ฝึกทักษะที่จำเป็น	
สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2531)	ตระหนักในอาชีพ		สำรวจอาชีพ	เตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ		
พนิต เข็มทอง(2549)	ตระหนักในอาชีพ		สำรวจอาชีพ		สร้างทักษะ	ความรู้

แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพจาก 3แนวคิดดังกล่าวสรุปให้เห็นได้ชัดขึ้นดังตารางที่ 3 ซึ่งจะเห็นได้ว่าขั้นตอนการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพนั้นสามารถจัดการเรียนการสอนได้ในทุกระดับอย่างต่อเนื่องคือ ในชั้นประถมศึกษาตอนต้นเน้นเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักในอาชีพ ในชั้นประถมศึกษาตอนปลายเน้นเกี่ยวกับการสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มัธยมศึกษาตอนปลายเน้นการสำรวจอาชีพและเตรียมความพร้อมเพื่อการเข้าสู่อาชีพ และในระดับอุดมศึกษาเน้นการฝึกทักษะที่จำเป็นเพื่อการประกอบอาชีพ

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในแต่ละระดับชั้นดังกล่าวมุ่งเน้นการสร้างหรือปลูกฝังพฤติกรรมต่างๆ ได้แก่ ความตระหนัก และความสนใจ ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกันไปและให้เหมาะสมกับช่วงวัย เพื่อให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่ในตัวผู้เรียนตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ และก้าวเข้าสู่อาชีพที่ตนเองสนใจ มีความถนัดและทำงานอาชีพนั้นอย่างมีความสุข ซึ่งมีแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวถึงความสำคัญ และกระบวนการในการสร้างพฤติกรรมความตระหนักและความสนใจ ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความตระหนัก การสำรวจความสนใจ การเลือกอาชีพ

1. ความตระหนัก

ความหมายของความตระหนัก

Good (1973: 54) ;Bloom *et al.* (1971: 273) และ Runes (1960: 32) ได้ให้ความหมายคำว่าความตระหนัก หมายถึง ความรู้สึกที่แสดงถึงการเกิดความรู้ของบุคคล หรือการที่บุคคลแสดงความรู้สึกรับผิดชอบต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำที่เกิดจากความสำนึกของบุคคลเป็นขั้นต่ำสุดของภาคอารมณ์และความรู้สึก

ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนัก

Good (1973: 54) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนัก หรือสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความตระหนักนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบใหญ่ คือ ลักษณะของสิ่งเร้าและลักษณะของบุคคลที่รับรู้ โดยลักษณะของสิ่งเร้าหรือคุณสมบัติของสิ่งเร้า จะเป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้บุคคลเกิดความสนใจที่จะรับรู้อันจะไปสู่ความตระหนักต่อไป ส่วนลักษณะของบุคคลที่รับรู้นั้น หมายถึงการที่บุคคลจะเกิดความตระหนักต่อปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งมากน้อยแค่ไหนย่อมจะขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ด้าน คือ ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่ สมรรถภาพของอวัยวะรับสัมผัส หู ตา จมูก ปาก และปัจจัยทางด้านจิตวิทยา อันได้แก่ ความรู้เดิม การสังเกตพิจารณา ความสนใจ ความตั้งใจ และความพร้อมที่จะรับรู้ การเห็นคุณค่า ฯลฯ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีอิทธิพลทำให้บุคคลเกิดความตระหนักแตกต่างกัน จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถอธิบายถึงขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนักได้ดังแผนภาพต่อไปนี้ คือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

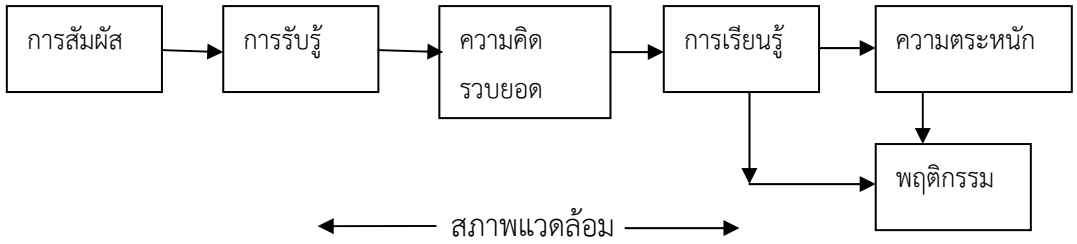

ภาพที่ 2 ขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนัก
ที่มา: Good (1973: 54)

จากภาพที่ 2 จะเห็นว่าความตระหนักเป็นผลของกระบวนการทางปัญหา (Cognitive Process) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือสัมผัสจากสิ่งเร้าแล้ว จะเกิดการรับรู้ขึ้น (Perception) เมื่อเกิดการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือรับสัมผัสจากสิ่งเร้าแล้ว จะเกิดการรับรู้ขึ้น (Perception) เมื่อเกิดการรับรู้แล้ว ต่อไปก็จะนำไปสู่การเรียนรู้เป็นขั้นต่อไป คือ มีความรู้ในสิ่งนั้น และเมื่อบุคคลเกิดความรู้แล้วก็จะมีผลนำไปสู่ความตระหนักในที่สุด และทั้งความรู้ และความตระหนักนี้ก็จะไปสู่การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้นๆ ต่อไป

การวัดความตระหนัก

ชวาล แพรัตกุล (2526: 201-303) กล่าวว่า การวัดความตระหนักแบ่งเป็นประเภทได้ดังนี้

1. วิธีการสัมภาษณ์ อาจเป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่มีโครงสร้างแน่นอน โดยสร้างคำถามและมีคำตอบให้เลือกเหมือนๆ กัน แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ คำถามจะต้องตั้งไว้ก่อนและเรียงลำดับก่อนหลังไว้อย่างดี หรือเป็นแบบไม่มีโครงสร้างซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีไว้แต่หัวข้อใหญ่ๆ ให้ผู้ตอบมีเสรีภาพในการตอบมากๆ และคำถามก็เป็นไปตามโอกาสอำนวยในขณะที่สนทนากัน

2. แบบสอบถาม แบบสอบถามอาจเป็นชนิดปิด หรือเปิด หรือแบบผสม ระหว่างปิดหรือเปิดก็ได้

3. แบบตรวจสอบรายการ เป็นเครื่องวัดชนิดให้ตรวจสอบว่า ไม่เห็นด้วย หรือไม่มีสิ่งที่กำหนดในรายการ อาจอยู่ในรูปของการทำเครื่องหมายตอบหรือเลือกว่า ใช่ ไม่ใช่ก็ได้

4. มาตราวัดอันดับคุณภาพ เครื่องมือชนิดนี้เหมาะสำหรับวัดอารมณ์ และความรู้สึกที่ต้องการทราบความเข้มว่ามีมากน้อยเพียงใดในเรื่องนั้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. การให้ความหมายภาษา เทคนิคการวัดโดยใช้ความหมายของภาษาเป็นเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดชนิดนี้จะประกอบด้วยเสียง ซึ่งเป็น “สังกัป” และมักจะมีคุณศัพท์ที่ตรงข้ามกันเป็นคู่ ประกอบสังกัปนั้นหลายๆ คู่ แต่ละคู่จะมี 2 ขั้ว ช่องจะห่างระหว่าง 2 ขั้วนี้ด้วยตัวเอง ถ้าใกล้ข้างใดมากก็จะมีลักษณะตามคุณศัพท์ของขั้วนั้นด้วย

2. ความสนใจและการวัดความสนใจ

ความสนใจเป็นแรงผลักดันอันหนึ่งที่จะกระตุ้นให้บุคคลกระทำการใดๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า ความสนใจคือความโน้มเอียงในการที่บุคคลจะกระทำการใดๆ แต่การจะตัดสินใจว่าบุคคลหนึ่งมีความสนใจสิ่งใดนั้น จะต้องพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ ในเรื่องของความสนใจนี้ มีผู้ให้ความหมายและคำอธิบายไว้หลายประการ คือ

Good (1973) และ Super (1949) ได้ให้ความหมายว่า ความสนใจคือความรู้สึกชอบที่บุคคลแสดงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งปรากฏออกมาในรูปของการกระทำ ความสนใจในอาชีพจึงน่าจะเป็นเหตุให้มีการรวบรวมสะสมข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนั้นด้วย

Super (1949) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเก็บข้อเท็จจริงของความสนใจไว้ดังนี้ คือ

1. ความสนใจที่แสดงออกโดยใช้คำพูด หรือถ้อยคำ (Expressed Interest) เป็นความสนใจเกี่ยวกับวัตถุ งานหรืออาชีพ โดยบุคคลจะตอบว่า ชอบ ไม่ชอบ หรือเฉยๆ ต่อกิจกรรมต่างๆ ที่ปรากฏออกมาในรูปของคำถาม การวินิจฉัยความสนใจโดยใช้ถ้อยคำหรือพูดออกมานั้น แม้ว่าจะเป็นวิธีหนึ่งที่ทราบความสนใจของบุคคลได้ก็ตาม แต่ก็ให้คุณค่าจำกัดที่เชื่อถือไม่ได้เต็มที่นัก

2. ความสนใจที่เนื่องจากการเข้าร่วมในกิจกรรมหรืออาชีพ (Manifest Interests) การที่บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างหรืออาชีพใดๆ ก็ตาม อาจเป็นเครื่องแสดงถึงความสนใจของบุคคลนั้นที่มีต่อกิจกรรมหรืออาชีพนั้นๆ อย่างไรก็ตามการเข้าร่วมของบุคคลในกิจกรรมหรืออาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งก็มิได้บ่งชัดเสมอไปว่า เขาสนใจในสิ่งนั้นอย่างแท้จริงเพียงแต่เขาได้รับความเพลิดเพลินและการที่บุคคลไม่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมใดก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลไม่สนใจต่อสิ่งนั้น เขาอาจสนใจแต่เนื่องจากมีอุปสรรคบางอย่างกีดกันไม่ให้เขาร่วมในกิจกรรมนั้นก็ได้

3. ความสนใจที่วัดได้โดยแบบทดสอบ (Tested Interests) ความสัมฤทธิ์ผลในด้านวิชาการเป็นเครื่องทดสอบความสนใจของบุคคลที่มีต่อวิชาและกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้อีกประการหนึ่ง แต่คะแนนหรือหน่วยกิตก็เป็นเพียงแหล่งของเค้าเงื่อนแหล่งหนึ่งสำหรับการพิจารณาเท่านั้น สิ่งสำคัญที่จะช่วยชี้ให้เห็นความสนใจของบุคคลเพิ่มเติมก็คือ ความสำเร็จและความไม่สำเร็จและความไม่สำเร็จของบุคคลในกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน และเมื่อความ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สัมฤทธิ์ผลในด้านวิชาการและด้านกิจกรรมของบุคคลได้ประมวลเข้ากันแล้ว ก็อาจเห็นเด่นชัดว่าบุคคลนั้นมีความสนใจในสิ่งใดบ้าง

4. ความสนใจที่วัดได้โดยแบบสำรวจ (Inventoried Interests) ความสนใจที่วัดได้โดยวิธีนี้ ได้มีการวิจัยกันมานานแล้ว และหลังจากนั้นได้มีการใช้แบบสำรวจความสนใจอย่างแพร่หลายในวงการศึกษา และแนะแนว

3. การเลือกอาชีพ

Ginzberg (1966) แบ่งช่วงการเลือกอาชีพของบุคคลเป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะความคิดฝัน (Fantasy Period) เริ่มตั้งแต่ 1-10 ปี ระยะนี้เป็นกระบวนการเลือกแบบเพ้อฝัน เป็นแต่เพียงความอยากเท่านั้น เด็กจะคิดเกี่ยวกับอาชีพในรูปของความปรารถนาที่จะเป็นเมื่อเป็นผู้ใหญ่ เด็กไม่สามารถที่จะประมาณความสามารถหรือโอกาสและขอบเขตของความเป็นจริงได้ ระยะนี้เป็นระยะแรกที่เกิดทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับงาน

2. ระยะที่ยังไม่ตกลงใจแน่นอน (Tentative Period) อายุระหว่าง 11-17 ปี ระยะนี้เด็กจะแสดงความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับปัญหาของการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพในอนาคต แต่ยังเป็นการเลือกที่ยึดองค์ประกอบเกี่ยวกับตนเองอยู่ เช่น คำนึงถึงความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมของตนเอง ระยะนี้แบ่งออกได้เป็นขั้นต่างๆ คือ

2.1 ขั้นความสนใจ (Interest Stage) การเลือกในขั้นนี้จะอยู่ในรูปของความสนใจและส่วนมากจะสัมพันธ์กับความปรารถนาในระยะความคิดฝัน (Fantasy Period)

2.2 ขั้นพิจารณาความสามารถ (Capacity Stage) การเลือกจะคำนึงถึงความสามารถโดยการประเมินความสามารถของตนเอง

2.3 ขั้นคำนึงถึงค่านิยม (Value Stage) การเลือกจะคำนึงถึงค่านิยมของตนเอง

2.4 ขั้นการเปลี่ยนแปลง (Transition Stage) เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ เด็กทั่วไปจะตื่นตัวเกี่ยวกับองค์ประกอบของความเป็นจริงมาขึ้น ในระยะนี้เด็กมักจะปรับตัวเข้ากับบทบาทของตนเองในอนาคต มักจะคำนึงถึงการแต่งงานมากกว่าการทำงาน แต่เด็กชายมุ่งที่จะเลือกอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. ระยะการเลือกที่สมจริง (Realistic Period) อายุ 17 ปีขึ้นไป ระยะนี้เป็นระยะที่บุคคลยอมรับความเป็นจริงมากขึ้น ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพที่เป็น ที่ตกลงระหว่างความต้องการของตนเองกับโอกาสที่จะเป็นไปได้ ระยะนี้แบ่งออกได้ดังนี้

3.1 ขั้นการสำรวจตนเอง (Exploration Stage) เป็นขั้นที่พยายามจะให้การตัดสินใจเลือกตรงกับความเป็นจริง โดยคำนึงถึงความสนใจ และค่านิยมของตนเอง

3.2 ขั้นตัดสินใจแน่นอน (Crystallization Strage) เป็นขั้นที่ยอมรับคุณภาพของตนเอง คำนึงถึงจุดประสงค์ของอาชีพที่ตนจะเลือกต่อไป

3.3 ขั้นแสวงหาความชำนาญ (Specification Stage) เป็นขั้นวางแผนเกี่ยวกับขอบข่ายของการเลือกอาชีพใดอาชีพหนึ่ง โดยการฝึกเพื่อหาความรู้และประสบการณ์ ถ้างานที่เลือกแล้วบุคคลไม่พอใจก็จะเข้ารับการฝึกงานด้านอื่นต่อไป

องค์ประกอบทางด้านการตัดสินใจเลือกอาชีพ

วรรณา พรหมบุรมย์ (2540: 51-53) กล่าวว่า การตัดสินใจจะเกิดขึ้นจำเป็นต้องมีขั้นตอนต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1. การเข้าใจกระบวนการตัดสินใจ (Understanding the Decision Making Process) คือ การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่ต้องใช้การตัดสินใจ จะต้องเสี่ยงอย่างมีหลักการ รวมถึงการศึกษาตนเอง ตั้งแต่การรับรู้เรื่องของตนเอง (Self–Perceptions) มีการหาทางเลือก และมีการสำรวจอาชีพ

2. การรู้จักตนเอง (Self–Knowledge)เป็นการรู้จักและเข้าใจในความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตน และรู้จักรที่จะนำความคิดกับการกระทำมาสัมพันธ์กัน ทำให้เกิดการตัดสินใจและการตัดสินใจที่ถูกที่ควร

2.1 การตระหนักรู้ในตนเอง (Self–Awareness) คือ นักเรียนควรจะค้นพบตนเองในเรื่องทัศนคติ ค่านิยม ความสนใจ ความสามารถ และอธิบายถึงทักษะที่ทำให้ตนเองได้รับความสำเร็จในด้านการบริหารเวลา การวางแผนการทำงาน การแสวงหาแหล่งข้อมูล และการตั้งเป้าหมาย

2.2 การตระหนักรู้ถึงโอกาสที่เป็นไปได้ (Opportunity Awareness) นักเรียนสามารถที่จะอธิบายภาพรวมเกี่ยวกับเศรษฐกิจและงาน เช่น ความต้องการของตลาดแรงงาน และความต้องการความรู้ทางด้านเทคโนโลยี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.3 การตัดสินใจและเชื่อมโยงความรู้ (Decision and Transition Learning) คือ การหลอมรวมความรู้และทักษะที่ได้รับจากการเรียนในชั้นเรียน สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตการทำงาน ชุมชน ครอบครัวได้ และปรับปรุงทักษะในการที่จะจัดการตนเองเมื่อถึงตอนที่จะต้องพบสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อน

2.4 การตัดสินใจและเชื่อมโยงความรู้ (Decision and Transition Learning) คือ การหลอมรวมความรู้และทักษะที่ได้รับจากการเรียนในชั้นเรียน สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตการทำงาน ชุมชน ครอบครัวได้ และปรับปรุงทักษะในการที่จะจัดการตนเองเมื่อถึงตอนที่จะต้องพบสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อน

3. การมีความรู้เรื่องการพัฒนาตนเพื่ออาชีพ (Career Knowledge) การมีความรู้ในเรื่องการพัฒนาตนไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ได้แก่ ความสำเร็จในอาชีพควรคำนึงถึง 5 ข้อ คือ

3.1 มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ คือ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ทุกอย่างในโลกจะต้องไม่เหมือนเดิม อาชีพใหม่จะต้องมีอีกมากมาย มองหาทักษะใหม่ๆ อยู่เสมอ

3.2 ถามใจตนเองดูก่อน ศึกษาตนเอง ศึกษาความสนใจ ความต้องการ ค่านิยม ความสามารถ ความถนัด ฯลฯ ของตน รวมทั้งความคิดฝันของตน ทำความฝันให้เป็นความจริง

3.3 มุ่งสู่เส้นทาง คือ ช่วยให้นักเรียนได้มองเห็นทางเลือกที่เหมาะสมกับตนมองหาสิ่งที่เป็นไปได้ ซึ่งตรงกับศักยภาพที่แท้จริงของตน

3.4 ใส่ใจการศึกษา คือ มุ่งค้นคว้าศึกษาสิ่งที่เหมาะสมกับชีวิตตนทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน ศึกษาทักษะที่จำเป็นเพื่ออาชีพที่ตนถนัด

3.5 ร่วมมือจากทุกฝ่าย คือ แสวงหาอาชีพที่ตนเองถนัด และสังเกตอาชีพจากชุมชน บุคคลในครอบครัว สอบถามจากผู้รู้ ขอความช่วยเหลือจากบุคคลในหมู่บ้าน

4. ตรวจสอบการเลือก (Preview of Alterative) การเลือกตัดสินใจอย่างใดไปควรมีการตรวจสอบค้นหาข้อดีข้อเสียอีกครั้งหนึ่ง เพื่อได้ผลที่แน่นอนอาจจะหาข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสอบถามจากผู้รู้ ค้นหาจากสื่อต่างๆ หาประสบการณ์ด้วยตนเอง

Holland (1966) ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกอาชีพว่า มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของบุคคล ดังนั้นการเลือกอาชีพจึงเป็นการแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพของบุคคลเขาแบ่งประเภทบุคลิกภาพและประเภทสิ่งแวดล้อมของงาน ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประเภทของบุคลิกภาพ แบ่งเป็น 6 ประเภท คือ

1. จริงจังกับชีวิต (The Realistic Model) ได้แก่ บุคคลที่มีลักษณะของความเป็นชายแข็งแรง ไม่ชอบเข้าสังคม มีความก้าวหน้า ซึ่งได้แก่ กรรมกร ผู้ทำงานด้านจักรกล นักบิน ชาวนา คนขับรถบรรทุก พวกนี้มักหลีกเลี่ยงจากการใช้ทักษะในการพุดการติดต่อชอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง ชอบสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม

2. ฉลาดเฉลียว (The Intellectual Model) ได้แก่ บุคคลที่มีลักษณะของความเป็นชาย เข้าสังคมไม่ค่อยเป็น ชอบเก็บตัว ชอบคิดมากกว่ากระทำ ชอบใช้สติปัญญา มีค่านิยม และทัศนคติไม่ค่อยตรงตามประเพณี ได้แก่ นักฟิสิกส์ นักมานุษยวิทยา นักเคมี นักคณิตศาสตร์ นักชีววิทยา มีความต้องการจัดรวบรวม เข้าใจโลก ชอบสิ่งที่ซับซ้อนเป็นนามธรรม

3. ชอบสังคม (The social Model) ได้แก่ บุคคลที่ชอบเข้าสังคม มีความรับผิดชอบ มีลักษณะของความเป็นเพศหญิง มีความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และการใช้ทักษะเป็นอย่างดี หลีกเลี่ยงวิธีการแก้ปัญหาโดยการใช้สติปัญญา ชอบแก้ปัญหาให้ผู้อื่นมีความสามารถในการพูดได้แก่ นักสังคมวิทยา ครู ผู้ทำการสัมภาษณ์ ผู้ให้บริการปรึกษาด้านอาชีพ และนักบำบัด

4. เคร่งครัด (The Conventional Model) ได้แก่ บุคคลที่มีบุคลิกชอบภาษาและตัวเลข ชอบเป็นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ชอบทำตามระเบียบแบบแผน ชอบทำงานเกี่ยวกับหนังสือ ได้แก่ คนทำงานธนาคาร เลขานุการ คนเก็บหนังสือ พนักงานบัญชี นักสถิติ

5. ก้าวหน้า (The Enterprising Model) ได้แก่ บุคคลที่มีทักษะในการใช้ภาษาเพื่อโฆษณา มีลักษณะเด่น แข็งแรง ชอบแสดงออกและชอบเป็นผู้นำ ได้แก่ นักการเมือง ผู้จัดการเมือง ผู้จัดการ นักจัดรายการ นักธุรกิจ ผู้ที่ชอบปกครองและออกคำสั่ง

6. ชอบศิลปะ (The Artistic Model) ได้แก่ บุคคลที่ไม่ชอบการเข้าสังคม มีความต้องการที่จะแสดงออกตามแบบของตน ไม่ต้องการเหมือนผู้อื่น มีการแสดงออกมาทางศิลปะ ได้แก่ นักดนตรี นักประพันธ์ ศิลปิน ปฏิมากร นักเขียน

ส่วนประเภทของสิ่งแวดล้อมนั้น ได้จัดแบ่งออกเป็น 6 ประเภท เช่นเดียวกัน คือ

1. สิ่งแวดล้อมประเภทใช้ทักษะ (The Realistic Environment) สิ่งแวดล้อมประเภทนี้มีลักษณะเป็นรูปธรรม ได้แก่งานที่ใช้ทักษะทางจักรกล งานที่ต้องใช้กำลังกาย งานกลางแจ้ง เช่น ช่างทางเทคนิค ช่างไฟฟ้า การเกษตร เป็นต้น สถานที่ที่จัดอยู่ในสิ่งแวดล้อมประเภทนี้ ได้แก่ ร้านค้าเครื่องจักรกล ฟาร์ม สถานที่ก่อสร้าง เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. สิ่งแวดล้อมประเภทใช้ความคิด (The Intellectual Environment) สิ่งแวดล้อมประเภทนี้แสดงลักษณะที่เป็นนามธรรม ได้แก่ งานที่ต้องใช้ความสามารถ งานสร้างสรรค์ อันเป็นผลมาจากความคิด และสติปัญญา สิ่งจำเป็นคือความสามารถในการเขียนงานที่จัดอยู่ในประเภทนี้ ได้แก่ วิศวกร มานุษยวิทยา ดาราศาสตร์ ชีววิทยา ส่วนสถานที่ที่จัดอยู่ในสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ห้องทดลองวิจัย ห้องอ่านหนังสือ ห้องสมุด เป็นต้น

3. สิ่งแวดล้อมที่อาศัยหลักทางสังคม (The Social Environment) สิ่งแวดล้อมประเภทนี้แสดงลักษณะงานที่ต้องการความสามารถ ได้แก่ งานที่มีลักษณะต้องแปลความหมายและแก้ไขพฤติกรรมของมนุษย์ สนใจในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น งานที่จัดอยู่ในประเภทนี้ได้แก่ ผู้จัดการโรงเรียน นักจิตวิทยาคลินิก ครู นักสอนศาสนา สถานที่ที่จัดอยู่ในสิ่งแวดล้อมประเภทนี้ คือ โรงเรียน วิทยาลัย สถาบันบริการให้คำปรึกษา โรงพยาบาลโรคจิต วัด สำนักงานทางการศึกษา และศูนย์พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

4. สิ่งแวดล้อมที่ต้องการความละเอียดรอบคอบ (The Conventional Environment) สิ่งแวดล้อมประเภทนี้แสดงลักษณะงานที่ต้องมีระบบงานในเวลา งานที่เป็นรูปธรรม งานที่ต้องใช้กระบวนการทางภาษาและการคำนวณ เช่น งานธนาคาร ผู้ดูแลหนังสือ ผู้ตรวจเงิน พนักงานบัญชี สถานที่ได้แก่ แก่ธนาคาร บริษัท ที่ทำการไปรษณีย์ สำนักงานธุรกิจ เป็นต้น

5. สิ่งแวดล้อมของความก้าวหน้า (The Enterprising Environment) สิ่งแวดล้อมประเภทนี้แสดงลักษณะงานที่ต้องใช้ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการโฆษณาชักชวน แนะนำ ได้แก่ งานบริหารธุรกิจผู้จัดการโรงแรม ประชาสัมพันธ์ สถานที่ของสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ยานพาหนะ สำนักงานที่ดิน ที่ชุมชนต่างๆ เป็นต้น

6. สิ่งแวดล้อมของศิลปะ (The Artistic Environment) สิ่งแวดล้อมประเภทนี้แสดงลักษณะงานที่ต้องการแปลความหมาย หรือการสร้างสรรค์ในรูปแบบศิลปะตลอดจนรสนิยม ความรู้สึก สถานที่ของสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ที่ล้อมและแสดงละคร ที่แสดงดนตรี ห้องเต้นรำ ห้องเขียนหนังสือ เป็นต้น

ทฤษฎีของ Holland (1966) ให้ข้อคิดว่า บุคคลควรพิจารณาบุคลิกลักษณะของตนเอง และพิจารณาลักษณะของงาน และสภาพแวดล้อม เพื่อให้เหมาะสมกับตนเอง เพื่อให้เกิดความพอใจในอาชีพและความมั่นคงในอาชีพ

จากทฤษฎีการเลือกอาชีพที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า บุคคลควรเลือกอาชีพตามความสนใจ ความต้องการ และความถนัด การที่ตนแสดงความสามารถในการประกอบอาชีพพอที่จะเป็นแนวทางชี้ให้เห็นว่า บุคคลนั้นประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพหรือไม่ ดังนั้นจึงควรให้ความสนใจต่อความสนใจของบุคคลในการเลือกอาชีพด้วย และนำพื้นฐานนี้มาพิจารณาในการสร้างแบบสำรวจ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความสนใจในอาชีพโดยเฉพาะการสำรวจความสนใจในอาชีพของผู้เรียนแบบบ้านเรียนที่ได้รับการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ความหมาย

การจัดการศึกษาโดยครอบครัว หมายถึง การที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากครอบครัวให้เป็นผู้ดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่บุตรหลานโดยครอบครัวแก่ผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542และยุทธชัย เฉลิมชัย, 2543)

กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทยเป็นการจัดการศึกษาแบบตามอัธยาศัยที่เป็นการศึกษาทางเลือกรูปแบบหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนั้นจึงมีกฎหมาย และกฎระเบียบต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมายซึ่งได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง สิทธิประโยชน์ รวมทั้งวิธีการและขั้นตอนที่ควรปฏิบัติ เป็นต้น เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553และกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ.2547 ซึ่งสรุปประเด็นที่สำคัญๆของกฎหมายทั้งสองได้ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

บทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 3, 6, 8-14, 20, 32)

มาตรา 4 เกี่ยวกับนิยามของสถานศึกษาที่รวมถึง “ศูนย์การเรียน” ที่อาจจัดขึ้นโดย “เอกชน”

มาตรา 8 (2) เกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เปิดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มาตรา 9 (5)และ (6) เกี่ยวกับการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และ การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษา

มาตรา 12 เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ทางการศึกษาที่ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงศึกษาธิการ

มาตรา 13 และ 14 เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ รวมทั้งการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 15 เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาโดยครอบครัวสามารถจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือจัดแบบผสมผสานได้มีความยืดหยุ่นแตกต่างกันไปตามความเหมาะสม

มาตรา 18 (3) เกี่ยวกับความหมายของ “สถานศึกษา” ซึ่งมีความรวมถึง “ศูนย์การเรียน” ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา 22 เกี่ยวกับหลักการจัดการศึกษาที่ต้องยึดหลัก ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่อง ต่อไปนี้

1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้

4) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษาให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อและให้นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 38 ให้แต่ละเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย

มาตรา 61 ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นตามความเหมาะสมและความจำเป็น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เกิดขึ้นเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาและหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา ก็คือการปฏิรูปการเรียนรู้ สาระต่างๆ ที่ระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งหน่วยงานของรัฐและองค์กรทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้ครอบครัวเป็นผู้จัดการศึกษาเองได้ จึงได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนในมาตราต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 นี้ให้ยกเลิกความในมาตรา 37แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และให้ใช้ความใหม่แทนในมาตรา 37 ได้แก่ การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษาโดยคำนึงถึงระดับของการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนสถานศึกษาจำนวนประชากรวัฒนธรรมและความเหมาะสมด้านอื่นๆยกเว้นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการอาชีวศึกษาให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษามีอำนาจกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งเป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรณีที่สถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระดับ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาการกำหนดให้สถานศึกษาแห่งนั้นอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาใดให้ยึดระดับการศึกษาของสถานศึกษานั้น

ในกรณีที่เขตพื้นที่การศึกษาไม่สามารถบริหารจัดการได้ กระทรวงศึกษาธิการอาจจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้เพื่อเสริมการบริหารและการจัดการของเขตพื้นที่การศึกษานั้นได้

1. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายจิตใจสติปัญญาอารมณ์สังคมการสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ

2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดในรูปแบบการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย

3. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ

4. การจัดการศึกษาทางไกลและการจัดการศึกษาที่ให้บริการในหลายเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 38 ให้เพิ่มข้อความเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเขตพื้นที่การศึกษาในการดูแลการดำเนินการของสถานศึกษาเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศและกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ฉบับนี้คือการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาซึ่งมีระบบการบริหารและการจัดการศึกษาของทั้งสองระดับรวมอยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาทำให้การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเกิดความไม่คล่องตัวและเกิดปัญหาการพัฒนาการศึกษาสมควรแยกเขตพื้นที่การศึกษาออกเป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพทำให้การพัฒนาการศึกษาแก่นักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาสัมฤทธิผลและมีคุณภาพยิ่งขึ้นจุดเน้นของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว คือ การเปิดโอกาสให้ครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุด สามารถทำหน้าที่ รับผิดชอบ ดูแลการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตนเองได้ ซึ่งมีกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. 2547 สนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวพ.ศ.2547 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจึงออกกฎกระทรวงที่มีสาระสำคัญ (2547: 207-211) สรุปได้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 คำต่างๆ ที่ใช้ตามกฎกระทรวง ดังนี้

“จัดการศึกษา” หมายถึง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวแก่ผู้เรียน

“ครอบครัว” หมายความถึง บิดามารดา หรือบิดา หรือมารดา ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“ผู้จัดการศึกษา” หมายถึง บุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากครอบครัวนั้นให้จัดการศึกษา

“ผู้เรียน” หมายถึง บุตรหรือบุคคลผู้อยู่ในปกครองของครอบครัว

“สำนักงาน” หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนา

“คณะกรรมการ” หมายถึง คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

ข้อ 2 กำหนดให้ครอบครัว ซึ่งประสงค์จะจัดการศึกษายื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาต่อสำนักงาน โดยคำขออนุญาตต้องมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ชื่อ ชื่อสกุลของครอบครัว
2. ชื่อ ชื่อสกุลของผู้เรียน
3. สำเนาหรือภาพถ่ายทะเบียนบ้านของครอบครัวและผู้เรียน
4. ที่ตั้งและแผนผังสถานที่ซึ่งใช้จัดการศึกษา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. สำเนาหลักฐานวุฒิการศึกษา ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าของผู้จัดการศึกษา ยกเว้นผู้จัดการศึกษาได้ผ่านการประเมินโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถหรือประสบการณ์ในการจัดการศึกษา

6. ระดับและประเภทการจัดการศึกษา

7. แผนการจัดการศึกษาที่ครอบครัวและสำนักงานร่วมกันกำหนดตามความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

ข้อ 3 ให้สำนักงานเสนอคำขออนุญาตจัดการศึกษา ให้คณะกรรมการพิจารณาโดยเร็ว และแจ้งผลการพิจารณาคำขออนุญาตจัดการศึกษาแก่ครอบครัวที่ยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษา ภายใน 30วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับคำขออนุญาตจัดการศึกษาตามข้อ 2

ข้อ 4 ในกรณีที่สำนักงานพบว่า ครอบครัวที่ได้รับอนุญาตจัดการศึกษาไม่จัดการศึกษาตามแผนการจัดการศึกษา ตามข้อ 2 ให้สำนักงานแนะนำให้ครอบครัวนั้น ปรับปรุงการจัดการศึกษาภายในระยะเวลาที่กำหนด หากครอบครัวดังกล่าวไม่ดำเนินการตามคำแนะนำให้สำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ครอบครัวนั้นเลิกจัดการศึกษา

ข้อ 5 ให้ครอบครัวดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการวัดผลและประเมินผลของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดทำรายงานการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนและสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามที่สำนักงานกำหนดอย่างน้อยปีละครั้ง

ข้อ 6 ให้สำนักงานจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งในกรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านการวัดผลและประเมินผลตามวรรคหนึ่ง ให้สำนักงานแจ้งให้ครอบครัวให้มีการเรียนซ่อมเสริมแก่ผู้เรียนนั้น และจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลใหม่ภายในระยะเวลาที่สำนักงานกำหนด

ข้อ 7 ให้สำนักงานออกหนังสือรับรองหรือหลักฐานการจบการศึกษาแก่ผู้เรียนที่ผ่านการวัดผลและประเมินผลตามข้อ 6

ข้อ 8 การเลิกจัดการศึกษาโดยครอบครัวอาจมีได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

(1) สำนักงานมีคำสั่งให้เลิกจัดการศึกษาตามคำขอของครอบครัว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(2) คณะกรรมการมีมติให้เลิกจัดการศึกษาตามข้อ4กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. 2547

จากเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. 2547 ดังกล่าวข้างต้น ถือเป็นกฎหมายที่ประกาศใช้อย่างเป็นทางการ เพื่อรองรับและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการจัดการศึกษาที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้บุคคลหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไปและหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยตรง คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

แนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เพื่อให้การดำเนินงานที่เกี่ยวกับการศึกษาโดยครอบครัวของทุกส่วนงานทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันก่อให้เกิดผลทั้งในทางส่งเสริมสนับสนุนและการกำกับดูแลให้เป็นไปตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และข้อกำหนดในกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. 2547 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้วางแนวปฏิบัติ ในส่วนที่มีความสำคัญ ประกอบด้วย 7 หัวข้อ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548: 10-19)

1. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

1.1 จัดให้มีการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อชุมชน สาธารณชนในเขตพื้นที่ในเรื่องสิทธิของครอบครัว หลักเกณฑ์และข้อกำหนดในการปฏิบัติตามกฎกระทรวงฯ ให้เป็นไปตามนโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.2 จัดให้มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การเพิ่มความพร้อมให้กับครอบครัวผู้สนใจประสงค์จะจัดการศึกษาโดยครอบครัว เช่น มีเว็บไซด์ (Website) แนะนำการศึกษาโดยครอบครัว คลินิกให้คำปรึกษา ศูนย์แนะแนวฝึกอบรม เพื่อการเป็นนักจัดการเรียนรู้ของพ่อแม่คลังหลักสูตร และข้อมูลสารสนเทศ เป็นต้น และให้มีการติดตามให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือในการฝึกอบรมต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนให้การจัดการศึกษาของครอบครัวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาและครอบครัวร่วมมือกันจัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อเป็นการช่วยการผสมผสานการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัยให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครอบครัวการจัดตั้งองค์กรเครือข่ายของครอบครัว เพื่อทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทำให้การศึกษาโดยครอบครัวมีมิติและพัฒนาการในทางสังคมยิ่งขึ้น

1.5 ดูแล ส่งเสริม สนับสนุนให้ครอบครัวได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความเหมาะสมและความจำเป็นรวมทั้งได้รับสิทธิประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนด

1.6 ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษา

2.1 เขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาคำร้องและรายละเอียดประกอบคำขออนุญาตจัดการศึกษาโดยครอบครัว

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเสนอคำขออนุญาตจัดการศึกษา ให้คณะกรรม การเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาโดยเร็ว

2.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แจ้งผลการพิจารณาของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ครอบครัวที่ยื่นคำขออนุญาตภายใน 30 วัน กรณีคำขอไม่ได้รับการอนุญาตให้แจ้งสิทธิวิธีปฏิบัติ และอำนวยความสะดวกแก่ครอบครัวในการยื่นอุทธรณ์ และแจ้งระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ภายใน 15 วัน

2.4 คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาคำอุทธรณ์และหลักฐานประกอบการอุทธรณ์ของครอบครัว

2.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แจ้งผลการพิจารณาให้ครอบครัวทราบผลการอุทธรณ์โดยเร็ว

3. การจัดทำแผนการจัดการศึกษาของครอบครัว

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีความแตกต่างไปจากการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน เพราะเป็นการศึกษาทางเลือกที่สามารถเข้าถึงคุณลักษณะเฉพาะของตัวผู้เรียนแต่ละคนหลุดพ้นจากข้อจำกัดของชั้นเรียนขนาดใหญ่ที่มีผู้เรียนจำนวนมาก สามารถใช้โอกาสนี้ไปสร้างสรรค์ กระบวนการการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นการศึกษาโดยครอบครัวจึงเป็นการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายและมีความยืดหยุ่นในตัวสูงทั้งในส่วนที่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เกี่ยวกับเป้าหมายหรือมาตรฐานการเรียนรู้รูปแบบกระบวนการจัดการการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลโดยเป็นไปตามลักษณะเฉพาะตัวของผู้เรียน

แนวคิดที่สำคัญที่ควรคำนึงถึง ในการจัดทำและพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการศึกษาของครอบครัว มีดังต่อไปนี้

3.1 แผนการจัดการศึกษาของครอบครัวที่ใช้ประกอบคำขออนุญาตจัดการศึกษา คือ การที่ครอบครัวกำหนดหลักการ กรอบแนวทางในประเด็นที่มีความจำเป็นและสำคัญในแต่ละช่วงระยะเวลาของระดับการศึกษาที่จะจัดให้กับผู้เรียน โดยการเลือกสรรกลั่นกรองอิงมาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรโรงเรียนสาธิต หลักสูตรโรงเรียนเฉพาะทาง หลักสูตรของนานาประเทศ ฯลฯ หรือมาจากสิ่งที่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่อาจยังไม่มีอยู่ในหลักสูตรใดๆ อย่างเป็นทางการ นำมาปรับประยุกต์ร้อยเรียงขึ้นเป็นกรอบชี้ทิศทางในการอำนวยการจัดการศึกษาของครอบครัว โดยที่ไม่ขัดแย้งกับความมุ่งหมาย หลักการและแนวทางตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาของชาติ

3.2 แผนการจัดการศึกษาของครอบครัวเป็นแผนการศึกษาเฉพาะตัวผู้เรียนเป็นรายบุคคล การกำหนดเป้าหมาย สาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ จึงวางอยู่บนพัฒนาการที่เป็นจริงของตัวผู้เรียนตามธรรมชาตินิสัยในการเรียนรู้ (Learning Style) แววฉลาดหรือความถนัด ความสนใจ และระยะเวลาในการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.3 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยทั่วไปจะมีลักษณะเป็นการศึกษานอกระบบผสมผสานการศึกษาตามอัธยาศัย ในแผนการจัดการศึกษา ครอบครัวจะมีบทบาทเป็นผู้อำนวยการจัดการเรียนรู้เป็นสำคัญ ดังนั้น แผนการจัดการศึกษาของครอบครัว จึงควรสะท้อนให้เห็นกระบวนการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน (มากกว่าการจัดตารางเรียนเป็นรายวิชา) ทั้งการเรียนรู้ที่ครอบครัวจัดขึ้นเอง การเรียนรู้จากการเข้าร่วมกลุ่มที่มีมิติในเชิงสังคม การเรียนรู้จากสื่อแหล่งเรียนรู้ การเดินทาง การสังสรรค์ สันทนาการ กิจกรรมอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ และจากงานอดิเรก เป็นต้น

3.4 การศึกษาโดยครอบครัวเป็นระบบของบูรณาการการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากวิถีชีวิตจริงจากทุกสถานที่และกิจกรรมต่างๆ ที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวันมุ่งให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้ทำในสิ่งที่สนใจ เพื่อการค้นพบความถนัดและความสามารถของตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ หลายๆ ครอบครัวจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อการพัฒนาทักษะชีวิตและความฉลาดทางอารมณ์ นำไปสู่การเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น รู้วิธีการเรียนรู้ซึ่งจะเป็นเครื่องมือการศึกษาตลอดชีวิต

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.5 แผนการจัดการศึกษาของครอบครัว ควรเป็นแผนที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับปรุงพัฒนาให้เป็นไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน และครอบครัวให้ตรงกับสภาพที่เป็นจริงได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยสาระสำคัญของแผนคงอยู่ในกรอบแนวทางที่ได้เสนอขออนุญาตไว้

4. การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

4.1 ดำเนินการติดตาม ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครอบครัว

4.2 จัดให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างน้องปีละหนึ่งครั้ง โดยประเมินตามมาตรฐานในแผนการจัดการศึกษาของครอบครัวด้วยวิธีที่หลากหลาย เช่น จากรายงานผลการประเมินของครอบครัว แฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน การสัมภาษณ์ ฯลฯ และในทางปฏิบัติครอบครัวบ้านเรียนก็ได้ใช้วิธีการวัดประเมินผลตามที่กฎกระทรวงกำหนด และใช้วิธีอื่นๆ อีกโดยมีผู้ศึกษาและรวบรวมวิธีการวัดและประเมินผลของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไว้ดังนี้

อมรวิชช์ นาครทรรพ (2543: 145-153) ได้รวบรวมเทคนิคและวิธีการที่ใช้ในการวัดและประเมินผลในการจัด Homeschooling มาจากเอกสารต่างประเทศ ซึ่งกล่าวถึงการวัดและประเมินผลไว้ 4 ลักษณะดังนี้คือ

1) การสอบอัตนัย โดยเชื่อว่าการสอบโดยการให้ผู้เรียนเขียนอธิบายสิ่งต่างนั้นนอกจากจะวัดความรู้ได้เหมือนแบบทดสอบปรนัยทั่วๆ ไปแล้ว ยังเป็นการวัดถึงการใช้ภาษา ตลอดจนระบบการคิดของผู้เรียนได้อีกด้วย

2) การประเมินผลในรูปโครงงาน ได้แก่ การให้ผู้เรียนแสดงออกถึงการเรียนรู้เนื้อหาโดยการนำเสนอโครงงานสิ่งประดิษฐ์ รายงาน หรือการสาธิตกระบวนการบางอย่างจากสิ่งที่ได้ไปเห็นหรือเรียนรู้มาโดยตรง หัวใจของเทคนิคนี้คือการให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งจากเนื้อหาและทฤษฎีและจากประสบการณ์ตรงที่เปิดโอกาสให้ได้แสดงออกถึงการกลั่นกรองประยุกต์ความรู้นั้นมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม

3) การเขียนอนุทินประเมินผล (Narrative Report) เป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่นักวิชาการหลายคนพยายามส่งเสริมให้พ่อแม่ใช้มากขึ้น โดยเชื่อว่าการบันทึกความทรงจำเกี่ยวกับการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนคนนั้น ทั้งนี้ การเขียนประเภทนี้อาจทำได้ตั้งแต่การเขียนง่ายๆ เชิงบรรยาย (Descriptive) ไปจนถึงการบันทึกเชิงประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเจาะจงกับหัวข้อการเรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะก็ได้

4) แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เป็นการบันทึกหลักฐานการสอนและการเรียนรู้ไว้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกแง่มุมให้มากที่สุด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ยุทธชัย เฉลิมชัย และคณะ (2543: 78-81) ได้กล่าวถึงแนวทางการประเมินผลที่ดำเนินอยู่ภายในครอบครัวซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) มุ่งให้เห็น “พัฒนาการ” ของผู้เรียนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพื่อการ “คัดเลือก”

2) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเป็นรายบุคคล เพื่อให้ได้ค้นพบวิถีทางพัฒนาตนเอง

3) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตัวเอง

4) ให้ความสำคัญในการประเมินตามสภาพจริงมากกว่าการสอบการใช้แบบทดสอบ

5) ความต่อเนื่องเห็นตลอดทั้ง “กระบวนการ” มากกว่าเพียงชิ้นงานที่เป็น “ผลลัพธ์” ในขั้นสุดท้าย

6) มีความหลากหลายในวิธีการทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

7) การสังเกตผู้เรียนอย่างใกล้ชิดและมีสัมผัสของความเป็นพ่อแม่ เป็นวิธีการที่เป็นธรรมชาติ เกิดขึ้นจริงและได้ผลมากที่สุด ของการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน

แนวทางการประเมินผลอย่างเป็นทางการที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่

1) ครอบครัวที่บุตร หลานยังอยู่ในการศึกษาภาคบังคับ จะนำชื่อไปฝากไว้เป็นนักเรียนโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก กาญจนบุรี มีการวัดผลประเมินผล มีการสอบเลื่อนชั้น ร่วมกับนักเรียนของโรงเรียนหมู่บ้านเด็กและสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการสอบไล่พร้อมกันและด้วยข้อสอบเดียวกันของกลุ่มโรงเรียนเขตอำเภอเมืองกาญจนบุรี

2) ครอบครัวที่บุตร หลานโตกว่าระดับการศึกษาภาคบังคับ ใช้วิธีเข้ากลุ่มเรียนเสริมและสอบเทียบกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน (กศน.) กรณีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การวัดและประเมินผลดังกล่าว ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแจ้งให้ครอบครัวจัดให้มีการซ่อมเสริมแก่ผู้เรียนและจัดให้มีการวัดและประเมินผลใหม่ภายในระยะเวลาที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนด

5. การตัดสินและรับรองผลการศึกษา

5.1 พิจารณาตัดสินและอนุมัติผลการศึกษาให้ผู้เรียนที่มีผลการประเมินผ่านมาตรฐานระดับชั้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5.2 ออกหนังสือรับรองหรือหลักฐานการศึกษาที่จบชั้นปีแก่ผู้เรียน โดยใช้แบบพิมพ์และปฏิบัติตามวิธีการออกเอกสารตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดผู้เรียนที่มีความประสงค์จะกลับเข้าสู่การศึกษาในระบบ จะต้องนำเอกสารหลักฐานการศึกษาที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาออกให้ไปแสดงต่อสถานศึกษาที่จะจบเข้าศึกษา เพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงวุฒิของตน และแสดงสิทธิของตนที่จะเข้าเรียนในช่วงชั้นที่สูงขึ้นต่อไป ผู้เรียนที่ไม่มีเอกสารหลักฐานการศึกษาใดๆ มาแสดง จะต้องเริ่มเข้าเรียนใหม่ใน ทุกกรณี ผู้เรียนที่เข้าเรียนในระบบเมื่อตรวจสอบรายวิชาต่างๆ ในระดับชั้นที่ศึกษาแล้ว ถ้าพบว่า ตนมีความรู้ความสามารถในรายวิชาใดครบถ้วนแล้ว สามารถยื่นคำร้องขอเทียบโอนความรู้ให้ได้รายวิชานั้น โดยไม่ต้องเรียนอีก ทั้งนี้ให้ปฏิบัติตามระเบียบการเทียบโอนของโรงเรียนที่เข้าศึกษา

6. การกำกับและติดตามการจัดการศึกษา

6.1 กำกับและติดตามการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

6.2 พิจารณารายงานผลการจัดการศึกษาของครอบครัว ให้จัดการศึกษาตามแผนการจัดการศึกษาที่ได้ตกลงร่วมกันไว้ หากครอบครัวไม่ได้ดำเนินการตามแผนการจัดการศึกษาให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแนะนำครอบครัวปรับปรุง การจัดการศึกษาภายในระยะเวลาที่กำหนด หากครอบครัวไม่ดำเนินการให้เสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณา ซึ่งอาจมีผลให้ครอบครัวนั้นเลิกจัดการศึกษาได้ ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องร่วมกับครอบครัวในการจัดหาสถานที่เรียนใหม่ให้กับผู้เรียน

7. การยกเลิกการจัดการจัดการศึกษา

การยกเลิกการจัดการศึกษาของครอบครัว สามารถดำเนินการได้ใน 2 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1ครอบครัวมีความประสงค์จะขอยกเลิกการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ให้ทำหนังสือยื่นต่อสำนักงาน เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้วให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาออกคำสั่งให้เลิกจัดการศึกษาตามคำขอของครอบครัว

กรณีที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แจ้งให้ครอบครัวปรับปรุงการจัดการศึกษา แต่ครอบครัวมิได้ดำเนินการตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แจ้งให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่ เพื่อพิจารณาให้ครอบครัวนั้นเลิกจัดการศึกษา ทั้งนี้ หากครอบครัวเห็นว่า มติดังกล่าวเป็นการลิดรอนสิทธิ์อย่างไม่ถูกต้อง ครอบครัวสามารถดำเนินการอุทธรณ์หรือฟ้องร้องตามกระบวนการทางกฎหมาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

1. รูปแบบในประเทศไทย

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย ที่ผ่านมาและที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน พบว่ามีรูปแบบการดำเนินการที่แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะใหญ่ๆ ได้ดังนี้ (ยุทธชัย เฉลิมชัย, 2543: 91-92)

1.1 การจัดการศึกษาอย่างมีข้อตกลงร่วมกับทางโรงเรียน โรงเรียนยังคงเป็นหลัก พ่อแม่ผู้ปกครองเพียงจัดการศึกษาในส่วนหนึ่ง โดยที่เด็กยังมีสถานภาพเป็นนักเรียนของโรงเรียน เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนที่มีข้อตกลงในความร่วมมือต่อกัน รูปแบบการดำเนินการในลักษณะนี้มีเพียงกรณีเดียว คือ กรณีการจัดการศึกษาของครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์ ที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีข้อตกลงกับทางโรงเรียนว่า โรงเรียนจัดการศึกษา 3 วัน บ้านจัด 4 วัน โรงเรียนจัดการเรียนการสอนในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ สร้างเสริมลักษณะนิสัยและภาษาอังกฤษ บ้านจัดการศึกษาวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และการงานพื้นฐานอาชีพโดยอยู่ในความดูแลสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ

1.2 ลักษณะดำเนินการเองทั้งหมดโดยครอบครัวเดี่ยว ที่ผ่านการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยมีรูปแบบการดำเนินการในลักษณะนี้มากที่สุด ในการดำเนินการมีความเป็นปัจเจกค่อนข้างสูง ต้องคิดสร้างสรรค์หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนไปตามวิถีทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพครอบครัว ความคิดความเชื่อ หรือตามความถนัดความสนใจของบุตรหลาน อย่างหลากหลายและแตกต่างกันไป คำว่า “ครอบครัวเดี่ยว” ไม่ได้หมายถึงการโดดเดี่ยวตัวเองสิ่งสำคัญข้อหนึ่งที่ทุกครอบครัวบ้านเรียนตระหนักดีคือ บุตร หลานจะต้องมีสังคมมีกลุ่มเพื่อน ครอบครัวจึงมีความพยายามที่จะเชื่อมโยงเข้าหากัน เพื่อให้เกิดกิจกรรมร่วมกันของบุตร หลาน นำไปสู่การจัดการศึกษาร่วมกันอย่างหลวมๆ รวมกันเป็นกลุ่มครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกันอย่างจริงจังต่อเนื่อง

1.3 ลักษณะการดำเนินการ โดยกลุ่มครอบครัวแบบช่วยประสานงาน คือ ครอบครัวบ้านเรียนหลายครอบครัวมีการดำเนินการจัดการศึกษาร่วมกันในบางส่วนอย่างมีความต่อเนื่องจริงจังแต่ละครอบครัวสมาชิกมีความสามารถในการพึ่งตนเอง มีอิสระในการที่จะจัดการศึกษาภายใต้ปรัชญาการศึกษา จุดมุ่งหมายการศึกษา และหลักการพื้นฐาน ที่กลุ่มมีข้อตกลงยึดถือร่วมกันมีการจัดการศึกษาทั้งที่บ้านของแต่ละครอบครัว พร้อมไปกับการจัดการศึกษาร่วมกันของกลุ่มตามที่นัดหมายอย่างมีสัดส่วนเหมาะสมไปตามสภาพการณ์ของแต่ละช่วงเวลา ตามความพร้อม ความสนใจหรือตามข้อจำกัดที่แตกต่างกันของแต่ละครอบครัว กล่าวโดยรวมแล้วยังมีลักษณะการกระจายตัวมากกว่าที่จะรวมศูนย์การบริหารจัดการเข้ามาอยู่ในที่เดียว ตัวอย่างที่จัดชัดเจนในขณะนี้ คือ กรณีกลุ่มครอบครัว “บ้านเรียนปัญญากร” ที่มีสมาชิกเบื้องต้นทั้งหมด 8 ครอบครัว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.4 ลักษณะดำเนินการ โดยกลุ่มครอบครัวแบบรวมศูนย์การจัดการในที่เดียว คือ ครอบครัวหลายครอบครัวมาจัดการศึกษาให้กับลูกหลานร่วมกัน ในสถานที่ตั้งแห่งหนึ่งโดยจัดตั้งเป็นโรงเรียน หรือศูนย์การเรียนที่คณะครอบครัวทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการศึกษา กำกับดูแลทั้งในทางนโยบาย และการบริหารจัดการ อาจจดทะเบียน กิจการเป็นองค์การสาธารณกุศลด้วย เพื่อให้เป็นสถานศึกษาที่ปลอดพ้นจากเรื่องธุรกิจการค้า ในการดำเนินงานมีการมอบหมายหรือจ้างคณะทำงานทำหน้าที่บริหารจัดการเต็มตัว มีครูที่มีค่าตอบแทนตามความเหมาะสม รับผิดชอบเรื่องการเรียนการสอน พ่อแม่ในกลุ่มบางคนที่มีเงื่อนไขอาจร่วมเป็นครูหรืออยู่ในทีมบริหารด้วย ตัวอย่างชัดเจนคือ การดำเนินงานของ “สถาบันปัญโญทัย” ภายใต้การดูแลของมูลนิธิวอลดอร์ฟ ปัญโญทัย เริ่มจากเป็นกลุ่มเล็กๆ ไม่กี่ครอบครัว ใช้บ้านที่อยู่อาศัยของตนเป็นสถานที่ตั้ง และกำลังจะพัฒนาไปเป็นโรงเรียนครอบครัว หรือศูนย์การเรียนของกลุ่มครอบครัว อย่างมีระบบการบริการจัดการ มีอาคารสถานที่ตั้งในพื้นที่ที่สามารถรองรับผู้เรียนและการจัดการศึกษาอย่างเต็มรูปแบบมากยิ่งขึ้น หากจดทะเบียนจัดตั้งเป็นโรงเรียน ความแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไปก็คือ

1) เป็นโรงเรียนของครอบครัว ที่กลุ่มครอบครัวเป็นเจ้าของช่วยกันจัดตั้งและดำเนินการเองโดยแนวความเชื่อ จุดมุ่งหมาย หรือปรัชญาการศึกษา ที่ยึดถือร่วมกัน

2) เป็นโรงเรียนขนาดเล็กจัดการศึกษาให้กับเฉพาะลูกหลานภายในกลุ่ม หรืออาจขยายตัวไปในแต่ละปี รับลูกหลานจากครอบครัวที่สมัครใจเข้ามาร่วมด้วยตามความเหมาะสมแต่ในปริมาณไม่มากนัก ดำเนินการไปจนลูกหลานสำเร็จการศึกษา หรือดำเนินการต่อไปเรื่อยๆ ตราบที่ยังคงรักษา และบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย และปรัชญาของตน

3) เป็นกิจการโรงเรียนแบบการกุศล ไม่เป็นธุรกิจการค้า มุ่งแสวงหากำไร

จันทน์กฤษณา ผลวิวัฒน์ (2547: 250) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย พบว่ารูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีแนวคิดและรูปแบบดังนี้ คือ

1) บิดามารดา ผู้ปกครองที่ยังมีความเชื่อในระบบโรงเรียน และให้ความสำคัญกับวุฒิการศึกษา จะใช้รูปแบบการจัดโดยมีข้อตกลงร่วมกับโรงเรียน

2) บิดามารดา ผู้ปกครองที่มีความมั่นใจในการจัดการศึกษาของตนเอง จะใช้รูปแบบครอบครัวเดี่ยวที่จัดการศึกษาเอง และที่ใช้หลักสูตรสำเร็จรูปของต่างประเทศ

3) บิดามารดา ผู้ปกครองที่มีความเชื่อในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะใช้รูปแบบกลุ่มครอบครัว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4) บิดามารดา ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาให้ลูกหลายคนจะใช้รูปแบบศูนย์การเรียน

โดยสรุปรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทยจึงมี 5 รูปแบบ ดังนี้

1) การจัดการศึกษาอย่างมีข้อตกลงร่วมกับทางโรงเรียน โรงเรียนยังคงเป็นหลัก พ่อแม่ผู้ปกครองเพียงจัดการศึกษาในบางส่วน โดยที่บุตรหลานยังมีสถานภาพเป็นนักเรียนของโรงเรียน เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนที่มีข้อตกลงในความร่วมมือต่อกันโดยอยู่ในความดูแลสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ

2) ลักษณะดำเนินการเองทั้งหมดโดยครอบครัวเดี่ยวที่ดำเนินการจัดหลักสูตร และการจัดกระบวนการเรียนรู้เอง

3) ลักษณะดำเนินการเองโดยครอบครัวเดี่ยวที่ใช้หลักสูตรจากต่างประเทศ โดยพ่อแม่เป็นผู้สอนเอง หรือจัดกระบวนการเรียนรู้เอง

4) ลักษณะการดำเนินการ โดยกลุ่มครอบครัวแบบช่วยประสานงาน คือ ครอบครัวบ้าน เรียนหลายครอบครัวมีการดำเนินการจัดการศึกษาร่วมกันในบางส่วน มีการจัดการศึกษาทั้งที่บ้านของแต่ละครอบครัว พร้อมไปกับการจัดการศึกษาร่วมกันของกลุ่มตามที่นัดหมาย อย่างมีสัดส่วนเหมาะ

5) ลักษณะดำเนินการ โดยกลุ่มครอบครัวแบบรวมศูนย์การจัดการในที่เดียว คือ ครอบครัวหลายครอบครัวมาจัดการศึกษาให้กับลูกหลานร่วมกัน ในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งโดยจัดตั้งเป็นโรงเรียน หรือศูนย์การเรียนที่คณะครอบครัวทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการศึกษา กำกับดูแลทั้งในทางนโยบาย และการบริหารจัดการ อาจจดทะเบียนกิจการเป็นองค์การสาธารณกุศลด้วย เพื่อให้เป็นสถานศึกษาที่ปลอดพ้นจากเรื่องธุรกิจการค้า

2. รูปแบบในต่างประเทศ

สหรัฐอเมริกา

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสหรัฐอเมริกา เกิดขึ้นเนื่องจากการที่บิดามารดาผู้ปกครองไม่เชื่อในปรัชญาหรือแนวทางของโรงเรียนทั่วไปที่มีรูปแบบตายตัวจึงจัดหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น แต่เน้นให้บุตรหลานเรียนรู้คู่ไปกับการ “สัมผัสชีวิต” ที่บิดามารดา ผู้ปกครองเหล่านี้เชื่อว่าเป็นวิถีทางที่ถูกต้องในการพัฒนาบุตรหลานให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้ ในครอบครัว Home School ส่วนใหญ่มีมารดาทำหน้าที่เป็นผู้สอน โดยใช้เวลาสอนประมาณ 20-30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือวันละประมาณ 5 ชั่วโมง และมีวิธีการสอนหลากหลายตั้งแต่แบบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประเพณีนิยมที่มีตารางสอนและแผนการสอนชัดเจน ไปจนถึงแนวการสอนแบบไม่มีโครงสร้างชัดเจน โดยให้บุตรหลานเป็นผู้มีส่วนสำคัญในกำหนดสาระ ทิศทาง และอัตราความเร็วในการเรียน (Self-Directed Learning) นอกจากนี้ ครอบครัวส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้บุตรหลานของตน เช่น การร่วมกิจกรรมเสริมการเรียนที่หลากหลาย เช่น การร่วมกิจกรรมกับชุมชน โบสถ์ กลุ่มลูกเสือและเนตรนารี การทัศนศึกษาร่วมกับครอบครัว Home School อื่นๆ เช่น การไปพิพิธภัณฑ์ การไปเยี่ยมบ้านคนชรา เป็นต้น ส่วนในด้านการวัดผลการเรียนนั้น นอกจากการทดสอบความรู้ด้วยแบบทดสอบมาตรฐานของแต่ละประเทศแล้ว ยังเน้น “การวัดผลทางเลือก” (Alternative Assessment) เช่น การใช้แฟ้มสะสมงาน การประเมินจากโครงงานหรือกิจกรรมพิเศษ การจดบันทึกของบิดามารดา ผู้ปกครอง (Parent’s Journal) ในการออกกฎหมายรองรับการจัด Home School ในสหรัฐอเมริกามี 37 มลรัฐ มีกฎหมายที่ระบุและอนุญาตให้มีการจัด “โรงเรียนในบ้าน” ได้ภายใต้เงื่อนไขข้อกำหนดต่างๆ กัน อีก 12 มลรัฐยอมให้จัดได้ในฐานะ “โรงเรียนเอกชน”

ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์

การจัด Home School ในประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์มีความหลากหลาย โดยเฉพาะในประเทศออสเตรเลีย ซึ่งมีการปกครองในลักษณะมลรัฐที่มีกฎหมายการศึกษาของคนคล้ายกับสหรัฐอเมริกา และโดยจารีตประเพณีการปกครองที่ผ่านมา แต่ละมลรัฐมีวิถีทางในการจัดการศึกษาตามแบบฉบับของตนเอง เช่น กรณีรัฐ Queensland มีกฎหมาย Education Act 1989 มีข้อกำหนดที่เกี่ยวพันกับสิทธิบิดามารดา ผู้ปกครองในการจัด Home School ได้แก่ มาตรา 114 กำหนดให้บุตรหลานที่อยู่ในช่วงอายุการศึกษาภาคบังคับ (5-16 ปี) สามารถรับการศึกษาได้จากทั้งโรงเรียนของรัฐ และที่ไม่ใช่ของรัฐ (State or Non-State School) นอกเสียจากได้รับการพิจารณายกเว้นตามมาตรา 115 และมาตรา 115 รัฐมนตรีการศึกษาของรัฐมีอำนาจอนุมัติให้บิดามารดาผู้ปกครองของบุตรหลานในวัยการศึกษาภาคบังคับไม่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการศึกษาภาคบังคับตามที่ระบุในกฎหมาย แต่ทั้งนี้รัฐมนตรีสามารถเพิกถอนการอนุมัติได้ตลอดเวลา

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวของนิวซีแลนด์ก็คล้ายคลึงกันแต่มีเอกภาพกว่าคือ ไม่มีความหลากหลายในมาตรการกำกับดูแลในแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากระบอบการปกครองที่แตกต่างกัน โดยมีกรอบกฎหมายการศึกษาเดียวกันเป็นแนว สำหรับนิวซีแลนด์ เมื่อเด็กอายุครบ 6 ปี ผู้ปกครองสามารถติดต่อหน่วยงานการศึกษาของรัฐเพื่อขอยกเว้นไม่ต้องให้เด็กไปขึ้นทะเบียนมอบตัวกับทางโรงเรียน โดยให้รายละเอียดเบื้องต้นเพียงเล็กน้อย ทั้งนี้ Homeschooling Federation of New Zealand ได้แนะนำบิดามารดา ผู้ปกครองว่าเกี่ยวกับกรอบหลักสูตรแห่งชาติ หรือเสนอแผนการสอน/ตารางสอนที่ละเอียดตึงตัวเกินไปให้ทางรัฐพิจารณาก็ได้ เพราะกฎหมายไม่ได้ระบุหรือตีกรอบบิดามารดา ผู้ปกครองไว้ในเรื่องเหล่านี้นอกจากนี้ บิดามารดา ผู้ปกครองในนิวซีแลนด์ที่ต้องการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ก็ไม่จำเป็นต้องมีคุณวุฒิทางครูอีกด้วย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

แนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการงาน อาชีพ และเทคโนโลยี หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และพุทธศักราช 2551ของกระทรวงศึกษาธิการ

1. จุดหมายหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมาย เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551: 5) มีดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้อันเป็นสากล และมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใชเทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2. แนวทางการจัดทำสาระของหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานจัดทำสาระของหลักสูตรในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (กรมวิชาการ, 2544: 42-44) ดังนี้

1. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู่ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากได้มีการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาค นั้นการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ของรายวิชาที่มีความเข้ม (Honour Course) ให้สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับรายวิชาที่จะจัด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. การกำหนดสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มาจัดเป็นสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ท้องถิ่น และชุมชน

3. กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคโดยวิเคราะห์จากสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นแล้วนำมาจัดเป็นสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค และให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ท้องถิ่น และชุมชน

4. กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายภาค ทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมขึ้น กำหนดดังนี้

4.1 ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปีและกำหนดจำนวนเวลาเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

4.2 ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค และกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสม สอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการกำหนดจำนวนหน่วยกิต ของสาระการเรียนรู้รายภาค สำหรับช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ใช้เกณฑ์การพิจารณา ที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

สำหรับสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นวิชาเฉพาะของสายอาชีพหรือโปรแกรมเฉพาะทางอื่นๆ ใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ สาระการเรียนรู้ที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ระหว่าง 40-60 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม และใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

5. จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายการ รวมทั้งเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด ตามข้อ 1) 3) และ 4 มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลา หรือจำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค และสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคของรายวิชานั้นๆ

สำหรับชื่อรายวิชามีแนวทางในการกำหนดดังนี้ ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้เพิ่ม กำหนดได้ตามความเหมาะสมทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้นๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลา/ ชั่วโมง สำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกรายวิชา

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน การจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงงานอย่างน้อย 1 โครงงาน

7. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปี หรือรายภาคและหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดทำการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

3. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551: 12) ไว้ดังนี้

สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

สาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง 2.1 เข้าใจเทคโนโลยีและกระบวนการเทคโนโลยี ออกแบบและสร้างสิ่งของเครื่องใช้ หรือวิธีการตามกระบวนการเทคโนโลยีอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการจัดการเทคโนโลยีที่ยั่งยืน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สาระที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

มาตรฐาน ง 3.1 เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงานและอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

สาระที่ 4 การอาชีพ

มาตรฐาน ง 4.1 เข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางในงานอาชีพ ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณธรรม และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

4. การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษาบางประเภทสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น การศึกษาเฉพาะทาง การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษาทางเลือก การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส การศึกษาตามอัธยาศัย สามารถนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพ และบริบทของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551: 24)

5. การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม รวมทั้งปลูกฝัง เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551: 25-26) ดังนี้

1. หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เช่น กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะ จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายหลักสูตร ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ แล้วพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ และบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนด

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

บทบาทของผู้สอน

1) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะกระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการและความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3) ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

5) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน

7) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

บทบาทของผู้เรียน

1) กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

2) เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความรู้ ตั้งคำถาม คิดคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ

3) ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

4) มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและผู้สอน

5) ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

6. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการ เรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551: 204-219) ไว้ดังนี้

1. จุดประสงค์ของกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพ และเทคโนโลยีมาประยุกต์ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียงและมีความสุข

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. สาระการเรียนรู้ในกลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีมุ่งพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน เห็นแนวทางการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1) การดำรงชีวิตและครอบครัว เป็นสาระเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน การช่วยเหลือตนเอง ครอบครัวและสังคมได้ในสภาพเศรษฐกิจที่พอเพียง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เน้นการปฏิบัติจริงจนเกิดความมั่นใจ และภูมิใจในความสำเร็จของงาน เพื่อให้ค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง

2) การออกแบบและเทคโนโลยี เป็นสาระเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถของมนุษย์สร้างสรรค์ โดยนำความรู้มาใช้กับกระบวนการเทคโนโลยี สร้างสิ่งของเครื่องใช้ วิธีการ หรือเพิ่มประสิทธิภาพในการดำรงชีวิต

3) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นสาระเกี่ยวกับกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อสื่อสาร การค้นหาข้อมูล การใช้ข้อมูลและสารสนเทศ การแก้ปัญหาหรือการสร้างงาน คุณค่าและผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

4) การอาชีพ เป็นสาระเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นต่ออาชีพ เห็นความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสม เห็นคุณค่าของอาชีพสุจริต และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ

3. คุณภาพผู้เรียน

คุณภาพของผู้เรียนตามที่หลักสูตรต้องเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่3ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สรุปได้ดังตารางที่ 4

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 4 สรุปคุณภาพผู้เรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นต่างๆ

คุณภาพผู้เรียน			
จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	**จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**	**จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**	**จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6**
1. เข้าใจวิธีการทำงานเพื่อช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว และส่วนรวม	1. เข้าใจการทำงานและปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอน	1. เข้าใจกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ	1. เข้าใจวิธีการทำงานเพื่อการดำรงชีวิต สร้างผลงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานร่วมกัน
2. เข้าใจประโยชน์ของสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน	2. เลือกใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ต่อชีวิตสังคม	2.เข้าใจกระบวนการเทคโนโลยีและระดับของเทคโนโลยี	2. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับศาสตร์อื่นๆ
3. เข้าใจและมีทักษะการค้นหาข้อมูลอย่างมีขั้นตอน	3. เข้าใจหลักการแก้ปัญหาเบื้องต้น	3.เข้าใจหลักการเบื้องต้นของการสื่อสารข้อมูลเครือข่ายคอมพิวเตอร์หลักการและวิธีแก้ปัญหา	3. ใช้คอมพิวเตอร์ในการประมวลผลเพื่อการตัดสินใจ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนำเสนองาน และสร้างชิ้นงานหรือโครงงาน
	4. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ มีความรู้ความสามารถและคุณธรรมที่สัมพันธ์กับอาชีพ	4. เข้าใจแนวทางการเลือกอาชีพ การมีเจตคติที่ดีและเห็นความสำคัญของการประกอบ	**4.** เข้าใจแนวทางเข้าสู่อาชีพ เลือก และใช้เทคโนโลยีเหมาะสกับอาชีพ มีประสบการณ์ในอาชีพที่ถนัดสนใจ

จากตารางที่ 4 สรุปคุณภาพผู้เรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นต่างๆ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้งานอาชีพของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการเป็นการแนะนำการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ ตามจุดประสงค์ของแต่ละระดับชั้นตามวัยของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) ของIsaacson Sidney Marland และ Isaacson ดังนั้นผู้จัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียนจึงสามารถนำไปปรับใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่บุตรหลานได้ตามความต้องการของแต่ละครอบครัว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การนำข้อมูล สาระความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในแหล่งการเรียนรู้มาจัดทำให้เป็นระบบ (ศิริพรรณ สายหงษ์, 2551)

2. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้เป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ระหว่างหรือหลังการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้นั้นๆ และสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้นั้น ผู้จัดกิจกรรมหรือผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่จะนำมาออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ซึ่งต้องรู้ว่าแหล่งเรียนรู้นั้นถูกจัดอยู่ในประเภทใดมีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง และมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอย่างไร ตลอดจนจุดเน้นหรือกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ว่ามีกิจกรรมอะไรบ้าง และมีเนื้อหาสาระอะไรที่ต้องการเน้นให้ผู้เข้าใช้บริการทราบหรือเรียนรู้ ซึ่งผู้ออกแบบกิจกรรมต้องเข้าใจในเรื่องนี้ เนื่องจากองค์ความรู้ต่างๆ ที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้อาจมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในหลักสูตร ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์และมีความหมายต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยเติมเต็มความรู้หรือการขยายความรู้ความเข้าใจให้ผู้เรียนหรือเสริมทักษะทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ในตัวผู้เรียนต่อไป ฉะนั้นการออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องเข้าใจเกี่ยวความหมายความสำคัญ ลักษณะ ประโยชน์ รูปแบบ และขั้นตอนตลอดจนหลักในการสร้างหรือออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ (ศิริพรรณ สายหงษ์, 2551)

3. ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนได้มีการฝึกเสริมทักษะในการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ ซึ่งในที่นี้หมายถึง การทำกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ เพื่อเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจและมีทักษะเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่กิจกรรมการเรียนรู้มักจะมีอยู่ท้ายบทเรียน ซึ่งในบางครั้งกิจกรรมการเรียนรู้จะมีลักษณะเป็นแบบฝึกหัดให้ผู้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติหรือเป็นใบงานให้ผู้เรียนปฏิบัติระหว่างเรียนรู้หรือหลังการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ กิจกรรมแบบการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อผู้เรียน เพราะการทำกิจกรรมจะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ทักษะให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ชัดเจนขึ้น กว้างขวางขึ้น ทำให้การจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (สมชาย ฐิติรัตนอัศน์, 2551)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ที่ดี

ในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนมีองค์ประกอบหลายประการ ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีไว้ดังนี้ (สมชาย ฐิติรัตนอัศน์, 2551)

1) เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้หรือความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งเรียนรู้

2) เหมาะสมกับระดับ วัย และความสามารถของผู้เรียน

3) มีคำชี้แจงสั้นๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีทำได้ง่าย คำชี้แจงหรือคำสั่งต้องกะทัดรัด

4) ใช้เวลาเหมาะสมคือ ไม่เร็วหรือช้าจนเกินไป

5) เป็นที่สนใจและท้าทายผู้เรียนอยากแสดงความสามารถ ปลุกความสนใจหรือปลุกจินตนาการและเกิดความคิดสร้างสรรค์

6) มีการใช้หลักจิตวิทยาในการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

7) มีหลากหลายรูปแบบซึ่งอาจมีทั้งแบบกำหนดคำตอบให้เลือกหรือให้ตอบแบบเสรี และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย

8) ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล

9) สามารถเร้าความสนใจของผู้เรียนตั้งแต่ต้นจนจบ

10) สามารถประเมินและจำแนกความเจริญงอกงามของผู้เรียน

11) กิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมที่มีความหมายกับผู้เรียนที่สามารถนำสิ่งที่เรียนแล้วไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5. ประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้มีประโยชน์มากต่อการจัดการเรียนการสอนมากดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1) เป็นส่วนเพิ่มหรือเสริมในการเรียนรู้ เป็นอุปกรณ์การสอนที่ช่วยลดภาระของผู้สอนได้มาก เพราะกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้จะมีบรรยากาศของการเรียนรู้เป็นสิ่งที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ

2) กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้จะช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ผู้เรียนได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น ถ้ากิจกรรมนั้นสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา

3) กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนได้

4) กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ที่จัดทำเป็นรูปเล่ม ผู้เรียนสามารถใช้เป็นแนวทางเพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจได้ด้วยตนเอง

5) กิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนมองเห็นจุดเด่นหรือปัญหาต่างๆ ของผู้เรียนได้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหานั้นได้

6) กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนอย่างเต็มที่และทำความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ สนุกสนานกับการเรียนรู้

7) กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้สามารถทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในกลุ่มโดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ออกแบบกิจกรรมต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกัน

8) เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

6. รูปแบบของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

การออกแบบกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้หรือการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมและกลุ่มเป้าหมายที่จะทำกิจกรรมหรือใช้กิจกรรมตลอดจนวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เพราะกิจกรรมการเรียนรู้จะเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรมีรูปแบบที่หลากหลายเพื่อเร้าความสนใจ ไม่เกิดความเบื่อหน่ายและท้าทายให้อยากรู้อยากลอง โดยมีรูปแบบที่สำคัญดังนี้ (ศิริพรรณ สายหงษ์, 2551)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบเป็นแบบถูกผิด เป็นกิจกรรมที่ออกเป็นแบบฝึกที่ใช้ประโยคบอกเล่า ที่ให้ผู้เรียนอ่านแล้วเลือกใส่เครื่องหมายถูกหรือผิดตามดุลยพินิจของผู้เรียน

2) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบเป็นแบบจับคู่ เป็นแบบฝึกที่ประกอบด้วยคำถามหรือตัวปัญหาเป็นตัวยืนไว้ในสดมภ์ซ้ายมือ โดยมีที่ว่างไว้หน้าข้อ เพื่อให้ผู้เรียนเลือกคำตอบที่กำหนดไว้ในสดมภ์ขวามือ มาจับคู่กับคำถามให้สอดคล้องกัน โดยใช้หมายเลขหรือรหัสคำตอบไปไว้หน้าข้อคำถาม หรือจะโยงเส้นก็ได้

3) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบเป็นแบบเติมคำหรือเติมข้อความ เป็นกิจกรรมที่ออกแบบเป็นแบบฝึกที่มีข้อความไว้ให้แต่จะเว้นช่องว่างให้ผู้เรียนเติมคำหรือข้อความที่ขาดหายไป ซึ่งคำหรือ ข้อความที่นำมาเติมอาจให้เติมอย่างอิสระหรือกำหนดตัวเลือกให้เติมก็ได้

4) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบเป็นกิจกรรมที่มีตัวเลือกแบบหลายตัวเลือก เป็นแบบเชิงทดสอบ โดยจะมี 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นคำถามที่จะต้องเป็นประโยคคำถามที่สมบูรณ์ ชัดเจน ไม่คลุมเครือ ส่วนที่ 2 เป็นตัวเลือก คือ คำตอบซึ่งอาจมี 3-5 ตัวเลือกก็ได้ ตัวเลือกทั้งหมดจะมีตัวเลือกที่ถูกที่สุดเพียงตัวเลือกเดียว ส่วนที่เหลือเป็นตัวลวง

5) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบเป็นแบบอัตนัย คือ ความเรียงเป็นแบบฝึกที่มีตัวคำถาม ผู้เรียนต้องเขียนบรรยายตอบอย่างเสรีตามความรู้ความสามารถโดยไม่จำกัดคำตอบ แต่จำกัดในเรื่องเวลา อาจใช้รูปของคำถามทั่วๆ ไป หรือเป็นคำสั่งให้เขียนเรื่องราวต่างๆ ก็ได้

6) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบเป็นการจดบันทึก คือ ต้องการให้ผู้เรียนรู้จักการจดบันทึกหรือการเขียนเรื่องราวต่างๆ ตามสิ่งที่ได้เห็นหรือได้ฟังจากผู้รู้ในแหล่งเรียนรู้ตามความรู้ความเข้าใจของตนเอง โดยผู้ออกแบบกิจกรรมอาจมีคำสั่งที่ให้ผู้เรียนเขียนเรื่องราวที่ได้เห็นได้ฟังตามความสนใจของตนเอง การจดบันทึกเรื่องราวต่างๆ จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า ทบทวน และศึกษาเพิ่มเติมได้ นอกจากนี้การบันทึกโดยการวาดภาพก็ยังเป็นกิจกรรมการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนระลึกหรือนึกถึงรายละเอียดต่างๆ ที่ได้เห็นหรือฟังด้วย

7) กิจกรรมที่ออกแบบเป็นลักษณะเกมส์ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ชอบ เพราะจะมีความสนุกสนานไม่น่าเบื่อ ซึ่งผู้ออกแบบเกมส์ต้องนำเอาองค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้นั้น แล้วนำมาประยุกต์และออกแบบเป็นเกมส์ เช่น ตัวอย่างเกมส์ปริศนาอักษรไขว้ เกมส์จับผิดภาพ ฯลฯ ซึ่งการออกแบบเป็นเกมส์นั้นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ของแหล่งเรียนรู้ตลอดจนการเรียนรู้วิธีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นเกมส์ เวลา วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้เป็นต้น เป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องมีการศึกษารายละเอียดต่างเพื่อความเข้าใจกระบวนการต่อไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7. ขั้นตอนและหลักในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

1) ศึกษารวบรวมรายละเอียดต่างๆ ขององค์ความรู้ในแหล่งเรียนรู้ตลอดจนวิธีการและแนวคิดที่เกี่ยวกับการนำเสนอความรู้ของแหล่งเรียนรู้หรือจากผู้รู้ในแหล่งเรียนรู้โดยการถอดองค์ความรู้จากผู้รู้และวิเคราะห์องค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้ (ศิริพรรณ สายหงษ์, 2551)

2) ศึกษาเส้นทางการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้หรือจุดชมต่างๆ ของแหล่งเรียนรู้ตลอดจนอาณาเขตพื้นที่ของแหล่งเรียนรู้

3) ศึกษารายละเอียดสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรเพื่อวิเคราะห์สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรเพื่อเปรียบเทียบกับองค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้

4) ศึกษาวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายเพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ หลักจิตวิทยาพัฒนาการและลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและจูงใจผู้เรียนและมีหลากหลายรูปแบบ

5) กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายของการเรียนรู้และวิธีการนำเสนอ

6) ผู้สอนและผู้เรียนควรมีโอกาสวางแผนร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมสำหรับเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

7) กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้จะต้องไม่ไปทำลายกฎระเบียบหรือข้อบังคับของแหล่งเรียนรู้

8) กิจกรรมการเรียนรู้ควรมีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและความถูกต้องของเจ้าหน้าที่ขอแหล่งเรียนรู้

9) ควรมีการนำกิจกรรมที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้และควรเป็นกิจกรรมที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาเพื่อความเหมาะสมกับการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรถือเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรมีรูแบบที่หลากหลาย ดังต่อไปนี้ (สมชาย ฐิติรัตนอัศน์, 2551)

1. กิจกรรมการเรียนรู้แบบการถูกผิด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. กิจกรรมการเรียนรู้แบบจับคู่
3. กิจกรรมการเรียนรู้แบบเติมคำ หรือข้อความ
4. กิจกรรมการเรียนรู้แบบการเลือกตัวเลือก
5. กิจกรรมการเรียนรู้แบบอัตนัย
6. กิจกรรมการเรียนรู้แบบการจดบันทึก
7. กิจกรรมการเรียนรู้แบบเกม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ แต่โดยทั่วไปมีจุดประสงค์ เพื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ และในการจัดการเรียนรู้ของการศึกษาโดยครอบครัวมีจุดเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นรายบุคคล ดังนั้นจึงสามารถจัดการศึกษาโดยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างแท้จริง

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. ความหมาย

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้เรียนรู้ โดยผู้สอนพยายามจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สื่อ และสิ่งแวดล้อมต่างๆ โดยใช้กระบวนการต่างๆ เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นๆ

2. การเรียนรู้ของผู้เรียน

องค์ประกอบสุดท้ายที่สำคัญและนับว่าเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือองค์ประกอบด้านการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากเดิมที่เน้นเนื้อหาสาระเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ก็เพื่อเน้นให้มีผลต่อการเรียนรู้ ดังนั้น ตัวบ่งชี้ที่บอกถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย
(สมชาย ฐิติรัตนอัศน์, 2551)

1) การเรียนรู้อย่างมีความสุข เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล คำนึงถึงการทำงานของสมองที่ส่งผลต่อกาเรียนรู้และพัฒนาการทางอารมณ์ของผู้เรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่ต้องการในบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ บรรยากาศของการเอื้ออาทรและเป็นมิตร ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย นำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2) การเรียนรู้จากการได้คิดและลงมือปฏิบัติจริง หรือกล่าวอีกลักษณะหนึ่งคือ “เรียนด้วยสมองและสองมือ” เป็นผลจากการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิด ไม่ว่าจะเกิดจากสถานการณ์หรือคำถามก็ตาม และได้ลงมือปฏิบัติจริงซึ่งเป็นการฝึกทักษะที่สำคัญคือ การแก้ปัญหา ความมีเหตุผล

3) การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป้าหมายสำคัญด้านหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ ผู้เรียนแสวงหาความรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกโรงเรียนทั้งที่เป็นเอกสาร วัสดุ สถานที่ สถานประกอบการ บุคคลซึ่งประกอบด้วยเพื่อน กลุ่มเพื่อน วิทยากร หรือผู้เป็นภูมิปัญญาของชุมชน

4) การเรียนรู้แบบองค์รวมหรือบูรณาการ เป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ ได้สัดส่วนกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ความดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชาที่จัดให้เรียนรู้

5) การเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเข้าใจของผู้จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า ทุกคนเรียนรู้ได้ และเป้าหมายที่สำคัญคือพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถที่จะแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้จัดการเรียนรู้จึงควรสังเกตและศึกษาธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าถนัดที่จะเรียนรู้แบบใดมากที่สุด ในขณะเดียวกันกิจกรรมการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในการเรียนรู้โดยโครงงาน) การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง นอกจากผู้เรียนจะได้ฝึกด้านการจัดการแล้วยังได้ฝึกด้านสมาธิ ความมีวินัยในตนเอง และการรู้จักตนเองมากขึ้น

เมื่อครูจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลแล้ว และมีความประสงค์จะตรวจสอบการดำเนินการถูกต้องตามหลักการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือไม่ ครูสามารถตรวจสอบด้วยตนเองโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานที่ 8 ซึ่งมีตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้

1) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน

2) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ

3) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

4) มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5) มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน

6) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา

7) ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่ม

8) มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

9) มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนและมีความกระตือรือร้นในการไปเรียน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เกิดความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวัน มีคุณสมบัติตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

3. เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากความเข้าใจที่ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ครูจะพยายามจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สื่อ และสิ่งแวดล้อมต่างๆ โดยใช้กระบวนการต่างๆ เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และนักเรียนมีโอกาสนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น คำถามคือครูจะมีวิธีการหรือเทคนิคที่จะทำให้เกิดเหตุการณ์นั้นๆ ได้อย่างไร ผู้เขียนเคยได้รับข้อมูลที่แสดงให้รู้ว่าครูทั่วไปยังเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเข้าใจว่าการให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง คือการปล่อยให้เรียนรู้กันเองโดยที่ครูไม่ต้องมีบทบาทอะไร หรือใช้วิธีสั่งให้ผู้เรียนไปที่ห้องสมุด อ่านหนังสือกันเองแล้วเขียนรายงานมาส่งครู ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แม้ว่าการให้การเรียนรู้เกิดขึ้นที่ตัวผู้เรียน เป็นลักษณะที่ถูกต้องในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ขึ้นมาได้เองนั้นเป็นเรื่องยาก ครูจึงต้องมีหน้าที่เตรียมจัดสถานการณ์และกิจกรรมต่างๆ นำทางไปสู่การเรียนรู้ โดยไม่ใช้วิธีบอกความรู้โดยตรง หรือถ้าจะจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้โดยใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งข้อมูล ครูจะต้องสำรวจให้รู้ก่อนว่า ภายในห้องสมุดมีข้อมูลอะไรอยู่บ้าง อยู่ที่ใด จะค้นหาอย่างไร แล้วจึงวางแผนสั่งการ ผู้เรียนต้องรู้เป้าหมายของการค้นหาจากคำสั่งของครูรวมถึงการแนะแนวทางที่จะทำงานให้สำเร็จ ในขณะที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ครูควรสังเกตการณ์อยู่ด้วย เพื่ออำนวยความสะดวก หรือเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการหรือปัญหาการเรียนรู้ของ ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำข้อมูลนั้นมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป (ศิริพรรณ สายหงษ์, 2551)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนดังกล่าว อาจเกิดมาจากครูยังไม่เข้าใจเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลที่เป็นความเข้าใจเบื้องต้น จึงขอกล่าวถึงเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3 ประเด็นคือ

1) เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตัวเอง

2) เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับคนอื่น และ

3) เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

4. เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตัวเอง

ความเข้าใจด้านจิตวิทยาและปรัชญา เชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างความรู้จากสิ่งที่เขาเรียนรู้และเข้าใจ ในสมองของผู้เรียนมีโครงสร้างความรู้ซึ่งเป็นประสบการณ์เดิมอยู่ เมื่อได้รับข้อมูลใหม่ผู้เรียนจะพยายามนำข้อมูลนั้นมาต่อเติมกับโครงสร้างความรู้เดิมที่มีอยู่ อาจทำโครงสร้างความรู้นั้นให้มีแขนงเพิ่มขึ้นโดยโครงสร้างเดิมไม่เปลี่ยนแปลง หรืออาจปรับเปลี่ยนโครงสร้างเดิมเพื่อให้สามารถรับข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้นได้ ครูจึงมีหน้าที่จัดประสบการณ์เพื่อให้ข้อมูลใหม่และใช้คำถามหรือคำสั่งให้ผู้เรียนคิดหรือลงมือปฏิบัติเพื่อช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลในสมอง นอกจากนี้ ครูควรมีบทบาทช่วยให้ผู้เรียนได้จัดระบบระเบียบของข้อมูลเพื่อจำได้ง่ายและนำมาใช้งานได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นเทคนิคการจัดกิจกรรมที่จะกล่าวถึงในส่วนนี้คือ เทคนิคในการจัดประสบการณ์เพื่อนำเสนอข้อมูลใหม่ เทคนิคการใช้คำถามให้คิดหรือลงมือปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงความรู้ ข้อมูลในสมอง และเทคนิคการจัดระบบข้อมูลความรู้ (สมชาย ฐิติรัตนอัศน์, 2551)

1) เทคนิคการจัดประสบการณ์เพื่อนำเสนอข้อมูลใหม่ ต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ท้าทายให้คิด ต้องไม่ยากหรือง่ายเกินไปสำหรับผู้เรียนที่จะทำความเข้าใจและเชื่อมโยงเข้ากับความรู้เดิม ครูควรมีข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เดิมของผู้เรียนเพื่อจัดประสบการณ์อย่างเหมาะสม ในการจัดเตรียมประสบการณ์ ครูจะต้องวิเคราะห์สถานการณ์ให้รู้ว่า ข้อมูลส่วนใดเป็นจุดสำคัญที่ผู้เรียนต้องสังเกตเป็นจุดสำคัญที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ แล้วจึงตั้งประเด็นคำถาม หรือคำสั่งให้ผู้เรียนหาคำตอบ หรือปฏิบัติเพื่อให้ค้นพบคำตอบ ตัวอย่างเช่น การนำเสนอประสบการณ์ด้วยการใช้กรณีศึกษา มีคำสั่งให้ปฏิบัติหรือคำถามที่ต้องค้นหาคำตอบไว้ล่วงหน้า โดยให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเรียนรู้ ข้อควรระวังคือครูควรคิดหาวิธีการที่หลากหลาย ไม่ซ้ำซากในการนำเสนอประสบการณ์เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย

2) เทคนิคการใช้คำถามหรือคำสั่งให้ผู้เรียนคิดหรือลงมือปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงความรู้/ข้อมูลในสมอง ในส่วนของการใช้คำถาม ครูควรศึกษาและฝึกฝนทักษะการใช้คำถามเพื่อช่วยกระตุ้นความคิดของผู้เรียน และใช้เทคนิคที่สำคัญในขณะตั้งคำถาม เช่น การถามซ้ำให้ผู้เรียนหลายคนมีส่วนร่วมในการตอบคำถามเดียวกัน ดังนั้นคำถามนั้นจึงควรมีคำตอบที่ถูกได้หลายคำตอบ การตอบคำถาม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ของคนหลายคนจะทำให้ได้คำตอบที่ถูกต้องสมบูรณ์เพิ่มขึ้น การให้เวลาผู้เรียนคิดก่อนตอบเพื่อให้เวลาผู้เรียนได้รวบรวมเรียบเรียงคำตอบ โดยทั่วไปใช้เวลาประมาณ 3-5 วินาที ในขณะที่ผู้เรียนตอบครูไม่ควรขัดจังหวะพูดขึ้นกลางคันทำให้ผู้เรียนพูดไม่จบ และเมื่อผู้เรียนตอบคำถามเสร็จแล้วครูควรให้การเสริมแรงด้วยวิธีการที่เหมาะสม หรือให้ข้อมูลย้อนกลับให้ผู้เรียนรู้ผลคำตอบของตนเองทันที ครูควรใช้คำถามเป็นระยะๆ เพื่อช่วยผู้เรียนเชื่อมโยงความคิดในส่วนของการใช้คำสั่ง ครูสามารถใช้คำสั่งกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดเพื่อนำทางให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ ครูควรศึกษาให้เข้าใจพฤติกรรมย่อยของทักษะการคิดแบบต่างๆ เพื่อนำมาใช้สร้างคำสั่ง นำทางให้คิด เช่น ครูต้องการฝึกทักษะการสังเกต ครูต้องเข้าใจก่อนว่า การสังเกตคือการทำอะไร ต้องให้ผู้เรียนทำพฤติกรรมใดจึงจะสังเกตได้ เมื่อพบว่าการสังเกตคือพฤติกรรมการใช้ประสาททั้งห้าเพื่อรับรู้ข้อมูล ครูต้องการให้ผู้เรียนฝึกทักษะการสังเกต ก็ต้องสั่งให้ผู้เรียนใช้ประสาททั้งห้าในการรับรู้ข้อมูลแล้วบอกข้อมูลนั้นออกมา การออกแบบคำสั่งให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิดต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนคิดได้เร็วขึ้น และสามารถสร้างความรู้ได้เร็วขึ้นด้วย

3) เทคนิคการจัดระบบข้อมูลความรู้ ในกิจกรรมการสร้างความรู้ เมื่อผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่จะพยายามนำข้อมูลที่เป็นความรู้ใหม่ไปเชื่อมโยงเข้ากับโครงสร้างความรู้เดิมในกระบวนการทางสมอง ถ้าครูมีโอกาสตรวจสอบความถูกต้องของการเชื่อมโยงความคิดนี้ จะสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม แต่ไม่สามารถทำได้เพราะมองไม่เห็น ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ แผนผังความคิด โดยให้ผู้เรียนเขียนข้อมูลที่รู้และเข้าใจออกมาเป็นแผนผังแสดงให้เห็นการเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ต่างๆ และอธิบายถึงความสัมพันธ์เหล่านั้นตามความเข้าใจ เป็นข้อมูลที่ยืนยันความเข้าใจและสามารถตรวจสอบได้ การเขียนแผนผังความคิดจึงเป็นเทคนิคสำคัญอย่างยิ่งที่ครูควรศึกษาและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนการเขียนแผนผังความคิดได้มีผู้กล่าวไว้หลายลักษณะในชื่อต่างๆ ได้แก่ แผนที่ความคิด แผนผังความรู้แผนภูมิ Mind Map หรือแผนที่ความคิดในใจ Concept Map หรือแผนที่ความคิดรวบยอด และ Web ซึ่งหมายถึงการโยงใยข้อมูลของความคิดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตามความเข้าใจของผู้เรียน

แผนภาพโครงสร้างความรู้ เป็นการเสนอข้อมูลหรือความรู้เป็นภาพภายหลังจากที่ข้อมูลได้ผ่านกระบวนการทางสติปัญญาหรือกระบวนการสร้างความรู้ แผนภาพนี้เป็นที่บรรจุข้อมูลสำคัญจำนวนหนึ่ง และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มองเห็นความคิดและวิธีคิดที่อยู่ภายในสมองของผู้สร้างแผนภาพนั้น โดยผ่านขั้นตอนการกระทำ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ

2. ใช้กระบวนการทางสติปัญญาจัดกระทำข้อมูล ทำความเข้าใจเชื่อมโยงความสัมพันธ์

3. เขียนเป็นแผนภาพความสัมพันธ์โยงใยตามความเข้าใจ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ครูควรจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย บุคคลอื่นๆ และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ สามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลได้ การจัดสถารการณ์เช่นนี้สม่ำเสมอ ผู้เรียนจะรับรู้ว่าแหล่งเรียนรู้อยู่รอบตัว เป็นการส่งเสริมนิสัยใฝ่รู้ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดสังคมของการเรียนรู้ การใช้กระบวนการทางสติปัญญา ผู้เรียนจะใช้กระบวนการคิดและจัดระบบระเบียบข้อมูลที่มีมากมายในสมอง ซึ่งจะมีผลทำให้จำได้นานและตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตัวเองได้ ดังนั้น ถ้าผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเภทของแผนภาพที่จะเขียน ก็จะสามารถเลือกเขียนแผนภาพได้เหมาะสมกับข้อมูลที่มีอยู่ ครูจึงควรทำความเข้าใจและฝึกให้ผู้เรียนทำแผนภาพต่อไปนอกจากเทคนิค 3 ประการที่กล่าวถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตัวเองแล้ว ยังมีวิธีสอนบางวิธีที่ครูควรศึกษาทำความเข้าใจเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การสอนให้เกิดความคิดรวบยอด การสอนโดยใช้วิธีอุปนัยที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความเข้าใจในสิ่งที่เป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการ โดยศึกษาตัวอย่างหลากหลายที่ครูเตรียมไว้ให้แล้วใช้คำถามและคำสั่งเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้

5. เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับคนอื่น

ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูอีกประการ คือ การเข้าใจว่าการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ต้องจัดโต๊ะเก้าอี้ให้ผู้เรียนได้นั่งรวมกลุ่มกัน โดยไม่เข้าใจว่าการนั่งรวมกลุ่มนั้นทำเพื่ออะไร ความเข้าใจที่ถูกต้องคือ เมื่อผู้เรียนจะต้องทำงานร่วมกัน จึงจัดเก้าอี้ให้นั่งรวมกันเป็นกลุ่ม ไม่ใช่นั่งรวมกลุ่มกันแต่ต่างคนต่างทำงานของตัวเอง การจัดให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน ครูจะต้องกำกับดูแลให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนมีบทบาทในการทำงาน ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ควรศึกษาเป็นแนวทางนำไปใช้เป็นเทคนิคในการจัดกิจกรรม คือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative Learning) ลักษณะการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นการจัดการเรียนการสอนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละ 4-5 คน โดยสมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ร่วมกันในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย มีเป้าหมายและมีโอกาสได้รับรางวัลของความสำเร็จร่วมกัน วิธีการนี้ผู้เรียนจะมีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในเชิงบวก มีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้ากัน ได้มีโอกาสรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม ได้พัฒนาทักษะทางสังคมและได้ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงานเพื่อสร้างความรู้ให้กับตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีหลายรูปแบบ ครูจึงควรศึกษาทำความเข้าใจในรายละเอียดของแต่ละรูปแบบ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน(สมชาย ฐิติรัตนอัศน์, 2551)

6. เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตามความหมายของการเรียนรู้ที่แท้จริง คือ ผู้เรียนต้องมีโอกาสนำความรู้ที่เรียนรู้มาไปใช้ในการดำเนินชีวิต สิ่งที่เรียนรู้กับชีวิตจริงจึงต้องเป็นเรื่องเดียวกัน ครูสามารถจัดกิจกรรมเพื่อ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ได้โดยสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนต้องแก้ปัญหาและนำความรู้ที่เรียนมาประยุกต์ใช้ หรือให้ผู้เรียนแสดงความรู้นั้นออกมาในลักษณะต่างๆ เช่น ให้วาดภาพ แสดงรายละเอียดที่เรียนรู้จากการอ่านบทประพันธ์ในวิชาวรรณคดี เมื่อครูได้สอนให้เข้าใจโดยการตีความและแปลความแล้ว หรือในวิชาที่มีเนื้อหาของการปฏิบัติ เมื่อผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ครูควรให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติซ้ำอีกครั้งเพื่อให้เกิดความชำนาญในการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้นี้ ครูควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนแสดงความสามารถในลักษณะต่างๆ และเปิดโอกาสให้มีความหลากหลาย เพื่อตอบสนองความสามารถเฉพาะที่ผู้เรียนแต่ละคนมีแตกต่างกัน ตามที่กล่าวไว้ในทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple intelligence) ของ การ์ดเนอร์ (Howard Gardner อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี , 2550) มนุษย์มีความสามารถในด้านต่างๆ 8 ด้าน ได้แก่

1) ความสามารถด้านภาษา เป็นความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อแสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึก สามารถใช้ภาษาเพื่ออธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย เข้าใจชัดเจน สามารถใช้ภาษาในการโน้มน้าวจิตใจของผู้อื่น

2) ความสามารถด้านตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นความสามารถในการใช้ตัวเลขปริมาณการคิดคาดการณ์ในการจำแนก จัดหมวดหมู่ คิดคำนวณ และตั้งสมมุติฐาน มีความไวต่อการเห็นความสัมพันธ์ตามแบบแผนทางตรรกวิทยาในการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล

3) ความสามารถด้านภาพมิติสัมพันธ์ เป็นความสามารถด้านการสร้างแบบจำลอง 3 มิติ ของสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในจินตนาการของตน สามารถคิดและปรับปรุงการใช้พื้นที่ได้ดี มีความไวต่อสี เส้น รูปร่างเนื้อที่และมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านั้น และสามารถแสดงออกเป็นรูปร่าง/รูปทรงในสิ่งที่เห็นได้

4) ความสามารถด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว เป็นความสามารถในการใช้ร่างกายทั้งหมดหรือบางส่วน แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด มีทักษะทางกายที่แข็งแรง รวดเร็ว คล่องแคล่ว ยืดหยุ่น มีความไวทางประสาทสัมผัส

5) ความสามารถด้านดนตรี เป็นความสามารถในเรื่องของจังหวะ ทำนองเพลง มีความสามารถในการแต่งเพลง เรียนรู้จังหวะดนตรีได้ จำดนตรีได้ง่ายและไม่ลืม

6) ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการเรียนรู้และเข้าใจถึงอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนเจตนาของผู้อื่น เป็นผู้ที่ชอบสังเกตน้ำเสียง ใบหน้า กริยาท่าทาง และการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ให้ความสำคัญกับบุคคลอื่น มีความสามารถในการเป็นผู้นำ สามารถสื่อสารเพื่อลดความขัดแย้งได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7) ความสามารถในการเข้าใจตนเอง เป็นความสามารถในการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้ดี ฝึกฝนควบคุมตนเองได้ทั้งกายและจิต ติดตามสิ่งที่ตนเองสนใจและแสวงหาผลสำเร็จได้

8) ความสามารถในด้านความเข้าใจสภาพธรรมชาติ เป็นความสามารถในการรู้จักธรรมชาติ และเข้าใจลักษณะต่างๆ ของสิ่งแวดล้อม รักธรรมชาติ ชอบศึกษาชีวิตพืช สัตว์ และรักสงบ นอกจากการใช้เทคนิคการออกคำสั่ง ให้ผู้เรียนแสดงการทำงานในลักษณะต่างๆ แล้ว ครูอาจใช้วิธีการสอนบางวิธีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้เช่นกัน เช่น วิธีสอนโดยให้จัดนิทรรศการ และการสอนโดยใช้โครงงาน โดยครูเป็นผู้กำกับควบคุมให้ผู้เรียนทุกคนได้ร่วมกันวางแผนดำเนินการตามแผน และร่วมกันสรุปผลงาน ผู้เรียนแต่ละคนจะได้เลือกและแสดงความสามารถที่ตนเองถนัด เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย จึงกล่าวขยายความได้ว่า การเรียนรู้ผ่านการให้จัดนิทรรศการและการสอนโดยใช้โครงงาน ซึ่งทำอย่างต่อเนื่องกันได้โดยคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

(1) ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ตนเองสนใจ

(2) ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือหาคำตอบด้วยตนเอง โดยการคิดและปฏิบัติจริง

(3) วิธีการหาคำตอบมีความหลากหลายจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

(4) การนำข้อมูลหรือข้อความรู้จากการศึกษามาสรุปเป็นคำตอบหรือข้อค้นพบของตนเอง

(5) ระยะเวลาในการศึกษาหรือแสวงหาคำตอบมีเวลาพอสมควร

(6) คำตอบหรือข้อค้นพบเชื่อมโยงต่อการพัฒนาความรู้ต่อไป

(7) ผู้เรียนมีโอกาสเลือก วางแผน และจัดการนำเสนอคำตอบของปัญหาหรือผลของการค้นพบด้วยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของตนเอง

ประเด็นที่กล่าวในข้อ 1 – 7 เป็นขั้นตอนของการใช้วิธีสอนโดยใช้โครงงาน สำหรับข้อ 7 เป็นประเด็นเกี่ยวกับการสอนโดยใช้การจัดนิทรรศการ ในการให้ผู้เรียนปฏิบัติ ครูควรใช้วิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานโดยใช้คำถาม เช่น

- นักเรียนอยากรู้อะไรเกี่ยวกับเรื่องนี้บ้าง ลองคิดว่าทำไมสนใจเรื่องนี้
- เห็นแล้ว สงสัยหรือไม่ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
- น่าจะมีคำอธิบายมากกว่านี้หรือไม่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- นักเรียนดูแล้วคิดอย่างไร
- คำถามนักเรียนดีมาก ครูอยากให้ช่วยกันหาคำตอบ

นอกจากแนวคิดการใช้วิธีการใช้วิธีสอนโครงงานและการจัดนิทรรศการแล้ว ยังมีแนวคิดเรื่องการบูรณาการที่ครูจะสามารถนำมาใช้เป็นเทคนิคในการจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนนำข้อมูลหลากหลายที่เกิดจากการเรียนรู้ไปสัมพันธ์เชื่อมโยงกันการบูรณาการ หมายถึง การนำศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกันสาเหตุที่ต้องจัดให้มีการบูรนาการหลักสูตรและการเรียนการสอนคือ

1. ในชีวิตของคนเรามีเรื่องราวต่างๆที่สัมพันธ์กัน ไม่ได้แยกออกจากกันเป็นเรื่องๆ

2. เมื่อมีการบูรณาการเข้ากับชีวิตจริงโดยการเรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัวแล้วขยายกว้างออกไป ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นและเรียนรู้อย่างมีความหมาย

3. เนื้อหาวิชาต่างๆ ที่ใกล้เคียงกันหรือเกี่ยวข้องกันควรนำมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้เรียนรู้อย่างมีความหมาย ลดความซ้ำซ้อนเชิงเนื้อหาวิชา ลดเวลา แบ่งเบาภาระของครู

4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด ความสามารถและทักษะที่หลากหลาย

โรงเรียนที่สนับสนุนให้มีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีลักษณะดังนี้

1. มีการจัดการเรียนการสอนเป็นหน่วย

2. เชื่อมโยงการเรียนรู้สู่ท้องถิ่น

3. จัดตารางการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น

4. นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินและมีการประเมินผลตามสภาพจริง

5. ใช้กิจกรรมเชื่อมโยงสู่การฝึกทักษะและเนื้อหาสาระวิชาต่างๆ

6. การเรียนรู้แบบบูรณาการเชื่อมโยงสู่การประเมินทุกรายวิชาหรือทุกกลุ่มประสบการณ์ สร้างการทำงานเป็นทีม โดยอาศัยครูเจ้าของวิชาหลายวิชาร่วมกันวางแผนและทำการสอน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7. ประเภทของการบูรณาการ

การบูรณาการเรื่องต่างๆ หรือรายวิชาต่างๆเข้าด้วยกันสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้ (สมชาย ฐิติรัตนอัศน์, 2551)

1) บูรณาการภายในวิชา เช่น ภาษาไทย จัดการเรียนรู้โดยบูรณาการทักษะฟัง ดู พูด อ่าน เขียนหลักภาษา และการใช้ภาษา หรือวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนและตัวเลข 0-20 จัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการการบวก ลบ ชั่ง ตวง วัด สถิติ แผนภูมิ โจทย์ปัญหา เป็นต้น

2) บูรณาการเชื่อมโยงกับกลุ่มประสบการณ์หรือวิชาอื่นๆ ทำได้ 2 ลักษณะคือ

ก. ผู้สอนคนเดียวกันสอนหลายเรื่อง สามารถนำเนื้อหาสาระที่คล้ายกันหรือเหมือนกันมาบูรณาการด้วยกัน

ข. ผู้สอนหลายคนสอนในเนื้อหาวิชาที่สัมพันธ์กัน แต่มีชั่วโมงสอนต่างกัน สามารถช่วยกันจัดทำหน่วยการสอนโดยการบูรณาการเนื้อหาเข้าด้วยกัน

3) บูรณาการเชื่อมโยงและสอนเป็นคณะ คือ การที่ครูผู้สอนในวิชาหรือกลุ่มต่างๆ ร่วมกันกำหนดเรื่องเป็นหน่วย กำหนดหัวเรื่องใหญ่ (Theme) หัวเรื่องย่อย (Topic) ประเด็นในการสอน (Sub Topic)กำหนดกิจกรรม และร่วมกันจัดกิจกรรม ตลอดจนร่วมกันประเมินผล

ภารกิจเชิงพัฒนาการตามช่วงวัย

งาน หรือภารกิจตามขั้นพัฒนาการของฮาวิกเฮอร์สท (Havighurst: Developmental Tasks) (มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2555) ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของอิริคสัน ซึ่งทฤษฎีของอิริคสันเน้นเกี่ยวกับความสำคัญและความและสัมพันธ์ของช่วงเวลาที่แน่นอนที่จะพัฒนารูปแบบของพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง โดยเฉพาะในแต่ละช่วงอายุ ในแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้นพฤติกรรมของคนอาจจะพัฒนาออกมาในทางบวกหรือลบก็ได้ ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดู ส่วนฮาวิกเฮอร์สท อธิบายถึงแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้นจะมีงานประจำวัยซึ่งเป็นงานที่เด็กทุกคนควรจะทำได้ในช่วงวัยนั้นๆ เป็นงานที่แต่ละบุคคลจะต้องเรียนเป็นงานของชีวิต ในช่วงวัยนั้น ๆ ถ้าบุคคลใดไม่ประสบความความสำเร็จในงานนั้นๆ จะมีผลต่อการปรับตัว ซึ่งจะมีอิทธิพลต่องานในระยะหลังๆ ด้วยสังคมที่จะเจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างสมบูรณ์นั้น คือ สังคมที่คนในชาติบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ

จากทฤษฎีของ Havighurst ทำให้ผู้สอนรู้ว่าเด็กในวัยต่างๆ นั้น ทำอะไรได้บ้าง จะจัดการสอนอย่างไรให้สนองความพร้อมของเด็ก แต่ถ้ามีเด็กบางคนทำไม่ได้ผู้สอนก็พอจะทราบได้ว่าเกิด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความผิดปกติกับเด็กคนนั้น จะได้หาทางช่วยเหลือต่อไป ฮาวิกเฮอร์สท ได้จำแนกพัฒนาการของมนุษย์ออกเป็นระยะต่างๆ 6 ระยะด้วยกันเริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา ในแต่ละช่วงวัยของชีวิต จะมีงานพัฒนาการหรืองานประจำวัย (Developmental Tasks) ที่แต่ละคนจะต้องทำให้ได้ เช่น วัยเด็กจะต้องเรียนรู้ที่จะหัดเดิน หัดพูด เมื่อโตขึ้นเด็กจะต้องรู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับวัยต่างๆ ถ้าประสบความสำเร็จ เด็กก็จะมีความสุขและนำไปสู่ความสำเร็จในงาน “งานประจำวัย” ขั้นสูงต่อไป ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลใด ไม่ประสบความสำเร็จในงานนั้นๆ จะมีผลต่อการปรับตัว ตลอดจนการร่วมงานกับบุคคลอื่นและชีวิตในครอบครัว ฮาวิกเฮอร์สได้เสนอ “งานประจำวัย” ของมนุษย์ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา โดยอาศัยพื้นฐานทางสรีรวิทยา วัฒนธรรม และจิตวิทยา ไว้ดังนี้ (พรรณี ช. เจนจิต, 2538: 35-37)

1. **วัยเด็กเล็ก-วัยเด็กตอนต้น** (แรกเกิด-6 ปี) งานประจำวัยที่สำคัญมีดังนี้

   - เรียนรู้ที่จะเดิน
   - เรียนรู้ที่จะรับประทานอาหาร
   - เรียนรู้ที่จะพูด
   - เรียนรู้ที่จะควบคุมการขับถ่า
   - เรียนรู้ที่จะมองเห็นความแตกต่างระหว่างเพศ
   - รู้จักการทรงตัว เคลื่อนไหวได้สะดวก
   - เริ่มมีความคิดรวบยอดง่ายๆ เกี่ยวกับความจริงทางสังคม และทางกายภาพ
   - เรียนรู้ที่จะสร้างความผูกพันตนเองกับพ่อแม่ พี่น้อง ตลอดจนคนอื่นๆ
   - เรียนรู้ที่จะมองเห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ผิด-ถูก และเริ่มพัฒนาทางจริยธรรม รู้จักหน้าที่ของพลเมืองดี

2. **วัยเด็กตอนกลาง** (อายุ 6-12 ปี) งานประจำวัยที่สำคัญมีดังนี้

   - เรียนรู้ที่จะใช้ทักษะทางด้านร่างกายในการเล่นเกมส์ต่างๆ
   - สร้างทัศนคติต่อตนเองในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิต

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนรุ่นเดียวกัน

- เรียนรู้บทบาททางเพศในสังคม

- พัฒนาความคิดรวบยอดที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน

- พัฒนาเกี่ยวกับเรื่องศีลธรรมจรรยาและค่านิยม

- สามารถช่วยเหลือตนเองได้

- พัฒนาทัศนคติต่อกลุ่ม-สังคม และต่อสถาบันต่างๆ

- พัฒนาทักษะพื้นฐานในการอ่าน เขียน และคำนวณ

3. **วัยรุ่นตอนต้นและตอนปลาย** (อายุ 12-18 ปี) งานประจำวัยที่สำคัญมีดังนี้

- สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีและเหมาะสมกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันได้ทั้งที่เป็นเพศเดียวกันและต่างเพศ

- สามารถแสดงบทบาททางสังคมได้เหมาะสมกับเพศของตน

- ยอมรับสภาพร่างกายตนเอง สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายได้เป็นอย่างดี ตลอดจนรู้จักระวังรักษาสุขภาพของตนเองได้

- รู้จักควบคมอารมณ์ของตนเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ใหญ่

- มีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องค่าใช้จ่าย รู้จักรับผิดชอบต่อการเงิน และการใช้จ่ายของตนเองได้เป็นอย่างดี

- มีการเลือกและเตรียมตัวเพื่ออาชีพ

- มีการเตรียมตัวเพื่อการแต่งงานและการมีครอบครัว

- เริ่มเตรียมตัวที่จะเป็นพลเมืองดี โดยการหาทักษะในการใช้ภาษา การสื่อความหมาย การหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เช่น กฎหมาย รัฐบาล เศรษฐกิจและสังคม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- มีความต้องการและรู้จักพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและ ต่อสังคมโดยรวม

- มีความรู้สึกและความเข้าใจในเรื่องค่านิยม ตลอดจนรู้จักตัดสินใจเลือกค่านิยมและมาตรฐานที่ตนควรยึดถือเป็นหลักใช้เป็นแนวทางในชีวิต

4. **วัยผู้ใหญ่ตอนต้น** (อายุ 18-40 ปี) งานประจำวัยที่สำคัญมีดังนี้

- มีการเลือกคู่ครอง

- เรียนรู้ที่จะมีชีวิตร่วมกับคู่แต่งงาน

- เริ่มต้นสร้างครอบครัวมีการแสวงหาที่พักอาศัยรวมทั้งสามารถมีบ้านของตนเอง

- รู้จักการอบรมเลี้ยงดูลูก

- รู้จักภารกิจในครอบครัว

- เริ่มต้นการประกอบอาชีพ และมีความมั่นคง

- รู้จักหน้าที่พลเมืองดี เช่น การเป็นทหารหรือการเสียภาษีอากร และเริ่มพัฒนาจริยธรรม

5. **วัยกลางคน** (อายุ 40-60 ปี) งานประจำวัยที่สำคัญมีดังนี้

- บรรลุวัยผู้ใหญ่ รู้จักการเป็นพลเมืองดี ตลอดจนการมีความรับผิดชอบต่อสังคม

- สร้างหลักฐานฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง เพื่อความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว

- สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ลูกหลานตลอดจนบริวารให้มีความสุข และให้ความช่วยเหลือกับคนใกล้ชิด

- รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมีงานอดิเรกที่เหมาะสมกับวัย

- สามารถที่จะปรับตัวและทำความเข้าใจคู่ชีวิตของตนเองได้

- เรียนรู้ที่จะยอมรับและปรับตัวได้กับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับบทบาทการเป็นพ่อ-แม่ และการที่ลูกจะต้องแยกออกไปมีครอบครัวของตนเอง

- รู้จักปรับตัวให้เข้ากับพ่อแม่ที่สูงอายุ

6. วัยชรา (อายุ 60 ปีขึ้นไป) งานประจำวัยที่สำคัญมีดังนี้

- สามารถเรียนรู้และปรับตัวได้กับความเสื่อมโทรมทางร่างกาย

- สามารถปรับตัวได้กับการที่จะต้องเกษียณอายุตลอดจนรายได้ที่ต้องลดน้อยลง

- ปรับตัวได้กับการเสียชีวิตของคู่ครอง และการเป็นหม้าย

- สามารถสร้างสัมพันธภาพกับคนในวัยเดียวกันได้

- สามารถกำหนดสถานที่อยู่อาศัยได้ตามที่พอใจไม่ว่าจะต้องอาศัยอยู่ร่วมกับบุตรหลานหรือพักในบ้านพักคนชรา

จากงานประจำวัยดังกล่าว ทำให้ทราบถึงงานแต่ละวัยของชีวิต บุคคลควรจะทำอะไรได้ ฉะนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ถ้าผู้สอนทราบถึงงานประจำวัยผู้เรียนในวัยต่างๆ นั้น ก็จะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับความพร้อมของผู้เรียน ประโยชน์ของงานประจำวัยที่มีต่อการจัดการศึกษามี 2 ประการ ดังนี้

1. ช่วยให้สามารถตั้งวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ทำอย่างไรครูจึงจะสามารถช่วยให้นักเรียนแต่ละคนบรรลุ “งานในแต่ละวัยได้”

2. ช่วยให้จัดการเรียนการสอนได้เหมาะสมตามความต้องการ ทราบว่าเมื่อไรจึงจะสอนได้ไม่ต้องเสียเวลาสอนในสิ่งที่เด็กยังไม่พร้อมยังเรียนไม่ได้

7. การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวว่า ผู้เรียนเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาทุกฝ่าย ทั้งบิดามารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้บริหารทั้งภาครัฐและเอกชน ต้องร่วมกันจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ และสมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีความรู้ความสามารถ เจตคติ และค่านิยมที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะการจัดการเรียนรู้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตั้งแต่ปฏิสนธิจนตลอดชีวิตไว้ ซึ่งคณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543: 16-17) ได้กล่าวไว้สรุปได้ดังนี้

การเรียนรู้เริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ปัจจุบันมีหลักฐานทางการแพทย์และจิตวิทยาที่พิสูจน์ที่แน่นอนแล้วว่า เด็กสามารถเรียนรู้ได้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาและสามารถที่จะเรียนได้ในทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา ดนตรี จริยธรรม บิดา มารดา สามารถให้ลูกได้เรียนรู้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ เช่น การให้ฟังดนตรี ให้ฟังเทปบันทึกเสียงธรรมชาติ การพูดคุยและการสัมผัสกับลูก เด็กที่ได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสมตั้งแต่ก่อนเกิดสามารถช่วยให้สมองได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ช่วงอายุ 0-6 ปี ถือได้ว่าเป็นโอกาสทองของการเรียนรู้เพราะวัยนี้สมองจะเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะช่วง 3 ปีแรก สมองของเด็กมีการเปลี่ยนแปลงทั้งปริมาณเส้นใยสมองและจุดเชื่อมต่อ สารเคมีในสมอง รวมทั้งรอยหยักที่พื้นผิวสมอง ซึ่งล้วนส่งผลต่อสติปัญญาและ ความฉลาดของเด็ก ถ้าเด็กได้รับการพัฒนา ได้รับการกระตุ้นด้วยวิธีการที่ถูกต้องแล้วจะช่วยพัฒนาเซลล์สมอง เจตคติต่อการเรียนรู้และวางพื้นฐานของการเรียนช่วยให้ทักษะการเรียนรู้พัฒนาไปได้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ เด็กวัยนี้ชอบเคลื่อนไหว สัมผัส เป็นวัยที่ชอบเล่นใช้มือใช้เท้า เด็กชอบกิจกรรมการเล่นและการออกกำลังกาย เด็กเล่นและทำงานเล็กๆ น้อยๆ ไปพร้อมกัน วัยนี้การเล่นคือการเรียน เป็นวัยเริ่มแรกที่จะวางรากฐานของชีวิตข้างหน้า ว่าจะพัฒนาไปได้ดีเพียงใด แหล่งการเรียนรู้ในวัย 0-6 ปี ที่สำคัญที่สุดคือ ครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่ และบุคคลในครอบครัว ฉะนั้นการเตรียมการศึกษาสำหรับพ่อและแม่ในฐานะเป็นครูคนแรกของลูก จึงมีความสำคัญควบคู่ไปกับการสอนเด็กปฐมวัย การเรียนรู้ในช่วงอายุ 6-24 ปี เป็นวัยเรียนในสถานศึกษา การเรียนในช่วงนี้จะเป็นการเรียนเพื่อเตรียมจิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีความรู้ความสามารถ เจตคติ และค่านิยมที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้มีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมบูรณ์ครบองค์ 4 คือ การพัฒนาทางด้านร่างกาย จะต้องฝึกให้สามารถพัฒนาได้ทั้งกล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ และสุขภาพโดยรวม การพัฒนาทางด้านสติปัญญา คือ การกระตุ้นสมองให้เติบโต ฝึกให้รู้จักกระบวนการคิดวิเคราะห์ จินตนาการ และ ใช้เหตุผลการพัฒนาทางด้านอารมณ์และทางด้านจิตใจ จะต้องฝึกเด็กให้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ สามารถเรียนรู้วิธีควบคุมอารมณ์ให้มีศรัทธาและปฏิบัติตามหลักธรรมในศาสนา ผู้เรียนได้รับการฝึกหัดขัดเกลาทั้งทางกาย วาจา ใจ การพัฒนาทางด้านสังคม จะต้องฝึกเด็กให้เคารพปฏิบัติตามกฎและกติกาของสังคม เรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น เด็กวัยนี้เริ่มสามารถคิดเรื่องนามธรรม ให้เหตุผลจำแนกความดี-เลว ได้ จึงควรได้มีโอกาสเรียนรู้ สัมผัส และสร้างประสบการณ์ ด้านภาษา การคิดคำนวณ ทักษะทางสังคมและวิทยาศาสตร์ วัย 6-24 ปี เป็นวัยเด็กที่เติบโตขึ้นเป็นเยาวชน หากเข้าเรียนในระบบโรงเรียนก็สามารถจบระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งทางสุขภาพอนามัย ทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม จิตใจ สุนทรียภาพ เพื่อสามารถดำรงตน ในวัยผู้ใหญ่ได้อย่างมีความสุข แหล่งการเรียนรู้ของวัยเรียนนี้จะอยู่ที่สถานศึกษาเป็นหลัก แต่การเรียนรู้ที่จะต้องส่งเสริมให้มีมากขึ้น ก็คือการเรียนรู้จากครอบครัว ชุมชน สถานที่ต่างๆ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเรียนรู้จากเพื่อน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ ฉะนั้นการจัดการศึกษาจะต้องมี ความหลากหลาย ทุกส่วนของสังคมจะมีบทบาทและความสำคัญในการร่วมกันพัฒนาเด็กและเยาวชนมากขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาหาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่เหมาะสมสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยมีรายละเอียด 2 ด้าน ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการงาน อาชีพ เพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้ 1) จุดประสงค์การเรียนรู้ 2) สาระการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้ และ 4) การประเมินผลการเรียนรู้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดแบ่งขั้นตอนการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) ของ Sidney Marland (1971 อ้างโดย Kenneth B. Hoyt, 1974 และพรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง, 2535), Isaacson (1977 อ้างโดย นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535), สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2531 อ้างโดย พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง, 2535) และพนิต เข็มทอง (2549) ผสานกับแนวคิดของ Havighurst (19) ได้จำแนกพัฒนาการของมนุษย์ออกเป็นระยะต่างๆ 6 ระยะตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา ในแต่ละช่วงวัยของชีวิต จะมีงานพัฒนาการหรืองานประจำวัย (Developmental Tasks) ที่แต่ละคนจะต้องทำให้ได้ รวมทั้งหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สมชาย ฐิติรัตนอัศน์, 2551) สรุปได้ดังตารางที่ 5 และภาพที่ 3

ตารางที่ 5 แนวคิดการจัดแบ่งขั้นตอนการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

Career Education	Development Task	Child Center
1. ขั้นสำนึกรู้	ป.1-ป.6, อายุ 7 – 9 ปี	รู้จักตนเองโลกของงานอาชีพอย่างกว้างๆ ความสำเร็จของอาชีพต่อสังคม รับผิดชอบหน้าที่ตนเอง
2. ขั้นสำรวจความสนใจ	ป.6-ม.3, อายุ 10-12 ปี	พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ค่านิยม ความสนใจรู้ถึงความเกี่ยวข้องความต้องการของตนเองและงานอาชีพ
3. ขั้นกระบวนการตัดสินใจ	ม.1-ม.3, อายุ 13-15 ปี	เพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในงานอาชีพและความต้องการของตนเอง เปรียบเทียบอาชีพและตนเอง นำมาพิจารณาตัดสินใจวางแผนการเลือกอาชีพในอนาคต

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 5 (ต่อ)

Career Education	Development Task	Child Center
4. ขั้นเตรียมตัวเพื่องานอาชีพ	ม.4-ม.6, อายุ 16-18 ปี	เข้าใจข้อมูลทางอาชีพอย่างลึกซึ้ง จริยธรรมในการประกอบอาชีพ ข้อมูลทางด้านสังคมวิทยาและจิตวิทยาที่เกี่ยวกับงานอาชีพ สำรวจความสนใจและความพึงพอใจของตนเองในการเลือกอาชีพ
5. ขั้นการเตรียมทักษะที่จำเป็นในการทำงาน	ม.6 และระดับอุดมศึกษา อายุ 18 ปีขึ้นไป	เรียนรู้ทักษะการหางาน การสมัครงาน วิเคราะห์เป้าหมายทางอาชีพอีกครั้งโดยคำนึงถึงความสนใจ และความถนัดส่วนบุคคล เสริมสร้างทักษะในการเข้าสู่งานอาชีพที่ได้วางเป้าหมายไว้

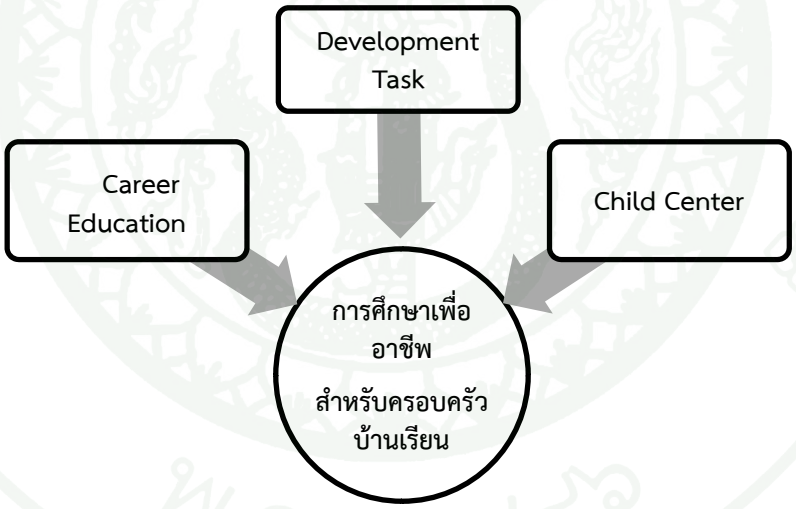

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ของทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัย

จากตารางที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในแต่ละระดับชั้นให้เหมาะสมกับภาระกิจตามวัยตามแนวคิดของHavighurst และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละรดับชั้นโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญทำได้ดังนี้

1) ชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-ป.3) อายุ 7-9 ปี จัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นในเรื่องของการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาชีพ จัดให้ผู้เรียนได้รับรู้เรื่องอาชีพ หรือการทำมาหากิน (Career Awareness) หรือเข้าใจคุณค่าของการทำงาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2) ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย(ป.4 – ป.6) อายุ10-12 ปีจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการสำรวจความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนในอาชีพต่างๆ (Career Exploration) ผู้เรียนควรได้ศึกษาโครงสร้างขั้นตอนของงานอาชีพ และปฏิบัติควบคู่กับความรู้ที่สัมพันธ์กับอาชีพต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ ตัดสินหรือพอมีแนวทางที่จะตัดสินใจเลือกอาชีพที่สอดคล้องกับความชอบ ความสนใจและความถนัดของตน

3) ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น(ม.1- ม.3) อายุ13- 15 ปีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รู้จักกับอาชีพ หรือได้รับประสบการณ์ในอาชีพต่างๆ หรือได้มีโอกาสปฏิบัติงานเล็กๆ น้อยๆ ในอาชีพที่สนใจ มีความถนัด เพื่อให้เข้าใจลักษณะ และ หรือขั้นตอนของอาชีพ (Career Preparation)

4) ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย(ม.4-ม.6) อายุ 16 ปี ขึ้นไปจัดกิจกรรมการฝึกทักษะ และให้ความรู้ถึงระดับความสามารถขั้นต้นของอาชีพนั้นๆ (Job entry level) เป็นขั้นการพัฒนาฝีมือทางอาชีพ (Career Development or Career Specialization) ซึ่งรวมการทดลอง การปฏิบัติ การนำหลักการไปใช้แก้ปัญหา มีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ และมีความมั่นใจในตนเองอย่างเพียงพอในอาชีพที่ตัดสินใจเลือก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดศึกษาโดยครอบครัว เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้กำหนดให้มีการวิจัยเป็น 2 ระยะ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

ระยะที่ 2 การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัว ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว

การวิจัยในระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยต้องการข้อมูลเกี่ยวกับสภาพโดยทั่วไปของครอบครัวบ้านเรียนในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้แก่ผู้เรียน ในด้านความรู้ความเข้าใจของผู้จัดการศึกษาของครอบครัว การจัดการเรียนรู้ ปัญหาและความต้องการในการจัดการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1. บิดามารดา ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่จดทะเบียนขออนุญาตจัดการศึกษาไว้กับเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งรวบรวมรายชื่อโดยสำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2552 ครอบครัวละ 1 คน จำนวน 81 ครอบครัว (เฉพาะครอบครัวที่มีข้อมูลที่อยู่ในบัญชีรายชื่อ) รวมประชากร 81 คน

2. เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ดูแล ประสานงานการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ทั่วประเทศ เฉพาะเขตพื้นที่การศึกษาที่มีครอบครัวจดทะเบียนจำนวน 44 เขตๆ ละ 1 คนรวม 44 คน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม เรื่องสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบสอบถามนี้ใช้เก็บข้อมูลจากบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้จัดการศึกษา แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียน ได้แก่1) ผู้จัดการศึกษา 2) อายุ-อาชีพ-วุฒิการศึกษา-ของผู้จัดการศึกษา บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง 3) จำนวนบุตรทั้งหมด 4) จำนวนบุตรที่ได้รับการศึกษาแบบบ้านเรียน 5) อายุและระดับชั้นของผู้เรียนแบบบ้านเรียน 6) จังหวัดและ เขตพื้นที่การศึกษา 7) การขออนุญาตจัดการศึกษากับเขตพื้นที่การศึกษา 8) ระยะเวลาการจัดการศึกษา 9) เหตุผลสำคัญในการตัดสินใจจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน 10) การติดต่อกับเขตพื้นที่การศึกษา 11) หลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษา 12) รูปแบบการจัดการศึกษา และ 13) แหล่งข้อมูลที่ใช้ค้นคว้าซึ่งลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ และเติมคำลงในช่องว่าง จำนวน 19 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ เพื่อสำรวจพื้นฐานความรู้ความเข้าใจของบิดามารดา ผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ ได้แก่ 1) การศึกษาเพื่ออาชีพ คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในทุกสาขาอาชีพ 2) การศึกษาเพื่ออาชีพ คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพทุกประเภท 3) การศึกษาเพื่ออาชีพต้องเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 4) การศึกษาเพื่ออาชีพช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองในด้านความสนใจ ความถนัด และความสามารถ 5) การศึกษาเพื่ออาชีพทำให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกอาชีพได้ 6) การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้องเริ่มด้วยการจัดให้ผู้เรียนได้สำรวจอาชีพต่างๆที่ตนเองสนใจ 7) การศึกษาเพื่ออาชีพเป็นการสร้างทักษะที่จำเป็นในการก้าวเข้าสู่อาชีพที่ผู้เรียนสนใจ 8) การศึกษาเพื่ออาชีพต้องสอดแทรกอยู่ในทุกระดับชั้นของ ผู้เรียน ตั้งแต่ประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา 9) การศึกษาเพื่ออาชีพเป็นกระบวนการที่เกิดต่อเนื่องไปตลอดชีวิต 10) การศึกษาเพื่ออาชีพช่วยให้ผู้เรียนเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของตนเอง ซึ่งคำถามในข้อ 1, 5 และ 6 เป็นข้อความที่ไม่ถูกต้องตามหลักการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบตามระดับความคิดเห็น 2 ระดับ (เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย) จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 สภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่จัดให้แก่ผู้เรียน ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับ 1) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ 2) การจัดทำสาระการเรียนรู้ 3) การจัดกระบวนการเรียนรู้ และ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ เกี่ยวกับ 1) การสร้างความตระหนักในอาชีพ 2) การสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพ 3) การเตรียมความพร้อมของตนเองและการตัดสินใจเลือกอาชีพ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบตามที่ปฏิบัติจริง 3 ระดับ (ปฏิบัติมาก ปฏิบัติน้อย และไม่ได้ปฏิบัติ) จำนวน 51 ข้อ และ 30 ข้อ ตามลำดับ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 4 ปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ 1) หน่วยงานให้คำแนะนำเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ 2) คู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ 3) ผู้เชี่ยวชาญ/ ผู้มีความรู้ด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และมีความเข้าใจเรื่องบ้านเรียนคอยให้คำแนะนำ ปรึกษา 4) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ 5) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ 6) แหล่งค้นคว้าเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ 7) ตัวอย่างครอบครัวบ้านเรียนที่จัดการศึกษาเพื่ออาชีพได้อย่างเหมาะสม 8) ความร่วมมือของสถานประกอบการ/หน่วยงานของรัฐที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบ้านเรียนได้เข้าไปเรียนรู้ 9) รูปแบบ/ แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้นแบบทีครอบครัวบ้านเรียนนำไปประยุกต์ใช้ได้10) ความร่วมมือของสถานประกอบการของเอกชนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบ้านเรียนได้เข้าไปเรียนรู้ 11) ความร่วมมือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบตามระดับของปัญหาที่พบจริง 3 ระดับ (ปัญหามาก ปานกลาง และน้อย) จำนวน 11 ข้อ และระดับความต้องการ 3 ระดับ (ต้องการมาก ปานกลาง และน้อย) จำนวน 11 ข้อ และคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ จำนวน 5 ข้อ

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เรื่องสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน ใช้เก็บข้อมูลกับเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา โดยสัมภาษณ์ประเด็นหลักเป็นประเด็นเดียวกับคำถามที่ใช้ในแบบสอบถาม ดังนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ เช่น ตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาการดูแลครอบครัวบ้านเรียน

2.2 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวบ้านเรียนที่รับผิดชอบดูแล เช่น จำนวนครอบครัวบ้านเรียน จำนวนผู้เรียนของแล่ละครอบครัว

2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน และ

2.4 ปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือทั้งแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ดำเนินการโดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การศึกษาเพื่ออาชีพ หรืออาชีพศึกษา (Career Education) ของ Sidney Marland (1971อ้างโดย Kenneth B, Hoyt, 1974 และพรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง, 2535), Isaacson (1977

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อ้างโดย นวลศิริ เปาโรหิตย์: 2535), สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2531, อ้างโดย พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง, 2535) และพนิต เข็มทอง (2549)

2. การจัดการศึกษาโดยครอบครัว ของ ยุทธชัย เฉลิมชัย และสำนักงานเลขาธิการการศึกษา (2548)

3. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ

4. การจัดการเรียนรู้ของ ศิริพรรณ สายหงส์ (2551) และคนอื่นๆ หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาร่างเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เพื่อสำรวจสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน

การตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจดูความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพและการจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยผู้วิจัยได้ส่งโครงการวิทยานิพนธ์ เรื่องแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย ขอบเขตการวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย วิธีการวิจัย และอื่นๆที่เกียวข้องในการตรวจความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) มีความรู้ ประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ หรือด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัว 2) มีประสบการณ์มาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี และ 3) ยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

1. รศ.ดร.กุลขนิษฐ์ ราเชนบุณยวัทน์	รองศาสตราจารย์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. รศ.ดร.พนิต เข็มทอง	รองศาสตราจารย์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. รศ.ดร.นพคุณ ศิริวรรณ	รองศาสตราจารย์คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง
4. ดร.รุ่งเรือง สุขาภิรมย์	หัวหน้าผู้ตรวจราชการ กระทรวงศึกษาธิการ
5. คุณชุมมาศ แป้งหอม	เลขานุการสมาคมบ้านเรียนไทย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หลังจากนั้นนำคำแนะนำที่ได้มาปรับปรุงแบบสอบถาม เมื่อปรับปรุงเสร็จแล้วได้นำไปทดลองใช้กับบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้จัดการศึกษา จำนวน 10 ครอบครัว (ทำให้คงเหลือประชากร 71 ครอบครัวๆละ 1 คน รวม 71 คน) ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 และ 2 ของจังหวัดนนทบุรี และปทุมธานี แล้วนำคำแนะนำที่ได้มาปรับปรุงเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ส่วนแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างได้นำไปขอรับคำแนะนำจากกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงจึงนำไปใช้จริงต่อไป

สรุปคำแนะนำที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และจากการทดลองใช้แบบสอบถามกับบิดามารดา ผู้ปกครองจำนวน 10 ครอบครัว มีดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้เพิ่มคำถามดังนี้

1. สาขาวิชาของวุฒิการศึกษาของบิดามารดา ผู้ปกครอง
2. แหล่งข้อมูลที่ทำให้ทราบเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
3. ความคาดหวังในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
4. เหตุผลที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว
5. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้จัดการศึกษา กับเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา
6. แหล่งความรู้ที่ใช้ในการจัดการศึกษา

ตอนที่ 2 การวัด ประเมินความรู้ ความเข้าใจของบิดามารดา ผู้ปกครอง เรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ ผู้เชี่ยวชาญแนะนำให้เปลี่ยนเป็นการสำรวจความคิดเห็นของบิดามารดา ผู้ปกครอง เนื่องจากระดับความรู้หรือวุฒิการศึกษาของบิดามารดา ผู้ปกครองของครอบครัวบ้านเรียนมีความแตกต่างกันมากตั้งแต่จบชั้นมัธยมศึกษาถึงระดับปริญญาเอก การใช้แบบวัดอาจไม่สามารถแยกผู้รู้หรือไม่รู้ได้

ตอนที่ 3 สภาพการจัดการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญแนะนำให้เพิ่มคำถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยมีวิทยากรท้องถิ่น หรือปราชญ์ชุมชนเป็นผู้สอน

ตอนที่ 4 ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ผู้เชี่ยวชาญแนะนำให้ใช้คำถามเดียวกันระหว่างสภาพของปัญหาที่พบกับความต้องการของบิดามารดา ผู้ปกครองเพื่อใช้จัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง ได้แก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลจากบิดามารดา ผู้ปกครองโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ โดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บข้อมูล จากภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไปถึงพ่อแม่ ผู้ปกครองของครอบครัวบ้านเรียนที่เป็นประชากรโดยตรง เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ได้แนบเอกสารชี้แจงแนะนำการตอบแบบสอบถาม เพื่อทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ พร้อมทั้งให้หมายเลขโทรศัพท์ และ e-mail address ของผู้วิจัยไว้ด้วย กรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการข้อมูลเพิ่มเติม หรือหากมีข้อสงสัย และแนบซองเปล่าจ่าหน้าซองและติดตราไปรษณียากร เพื่ออำนวยความสะดวกแก่บิดามารดา ผู้ปกครองในการส่งแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ (เดือน มี.ค.-เม.ย. 2553) แบบสอบถามที่ส่งจำนวน 71 ฉบับ (ครอบครัวละ 1 ฉบับ) ได้รับกลับคืนจำนวน 27 ฉบับ หลังจากนั้นทำการติดตามโดยการโทรศัพท์และส่งแบบสอบถามทาง e-mail (ต้นเดือน พ.ค. 2553)อีกครั้งได้รับแบบสอบถามกลับคืนเพิ่มอีกจำนวน 8 ฉบับ รวมจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนทั้งหมดจำนวน 35 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 49.3

2. การเก็บข้อมูลกับเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นเขตพื้นที่การศึกษาที่บิดามารดาผู้ปกครองได้ส่งแบบสอบถามกลับคืนมายังผู้วิจัย และเนื่องจากผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนมาน้อย คิดเป็นร้อยละ 52.1 ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยจึงต้องการยืนยันข้อมูลตอบกลับของแบบสอบถามนี้โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาที่ทำหน้าที่ดูแล รับผิดชอบการจัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียนที่ตอบกลับดังกล่าว ใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และเนื่องจากแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมานั้นมีจำนวน 35 ฉบับ ซึ่งเป็นของครอบครัวที่อยู่ในความดูแลของเขตพื้นที่การศึกษาใน 17 จังหวัดจำนวน 19 เขต จึงได้ทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาทางโทรศัพท์ (โดยไม่มีการบันทึกเสียง) เขตละ 1 คน จำนวน 18 คน และไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง 1 คน รวมทั้งสิ้น 19 คนคิดเป็นร้อยละ 43.2

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

1. วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของการจัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัว โดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละแล้วจัดเรียงค่าความถี่ และค่าร้อยละจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด โดยใช้เกณฑ์การแปลผลดังนี้

กรณีข้อความไม่ถูกต้อง ถ้ามีบิดามารดา ผู้ปกครอง แสดงความคิดเห็นด้วย มากกว่าร้อยละ 50 หมายถึง บิดามารดา ผู้ปกครองอาจจะมีความรู้ ความเข้าใจน้อย หรืออาจไม่มีความรู้เลย

3. วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 3 สภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัว โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละแล้วจัดเรียงค่าความถี่ และค่าร้อยละจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

4. วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 4 ปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

4.1 วิเคราะห์ข้อมูล ปัญหา ความต้องการโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ แล้วจัดเรียงค่าความถี่ และค่าร้อยละจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

4.2 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งดำเนินการโดยการเรียงลำดับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การจัดกลุ่มข้อมูล ใช้ตารางแสดงข้อมูล และนำเสนอข้อมูลโดยการบรรยาย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งดำเนินการโดยการเรียงลำดับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การจัดกลุ่มข้อมูล การตีความข้อมูลโดยอิงรายละเอียดเนื้อหาหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ใช้ตารางแสดงข้อมูล และนำเสนอข้อมูลโดยการบรรยาย(Tantawutho, 2009)

ผลการวิจัยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ข้อมูลสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาระความรู้เรื่องการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ตลอดจนปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะ(ดังแสดงในบทที่4 ภาคผนวก ง และภาคผนวก จ) และได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการวิจัยระยะที่ 2ต่อไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระยะที่ 2 การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ สำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ในการวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจริงที่สรุปได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 เกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาระความรู้เรื่องการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ตลอดจนปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะซึ่งพบว่า ครอบครัวบ้านเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพน้อย และส่วนใหญ่ (ความต้องการระดับมาก ร้อยละ 51.4) มีความคิดเห็นว่าต้องการแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ได้ ผู้วิจัยจึงแบ่งการวิจัยระยะที่ 2 ออกเป็น 4 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนย่อยที่ 1 การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยระยะที่ 1 ร่วมกับข้อมูลจากหนังสือ ตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ จากผลการวิจัยระยะที่ 1 การสำรวจความรู้ความเข้าใจของบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้จัดการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ พบว่า บิดามารดา ผู้ปกครองยังมีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้จัดการศึกษา (ที่ตอบแบบสอบถาม) ส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับข้อความเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพที่ผู้วิจัยเขียนไว้ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ใน 3 ประเด็นดังกล่าว จากข้อมูลนี้ผู้วิจัยจึงทำการสังเคราะห์ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ เพื่อใช้เผยแพร่แก่ครอบครัวบ้านเรียนโดยใช้เอกสาร ดังนี้

- เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียน ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดอบรม และเผยแพร่ความรู้ต่างๆให้แก่ครอบครัวบ้านเป็นประจำดังนี้

1) อาชีพศึกษาโดยนวลศิริ เปาโรหิตย์ ในสารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2535 หน้า 14-16

2) อาชีพศึกษาโดยสวัสดิ์ อุดมโภชน์ ในสารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2535 หน้า 221- 222

3) รายงานการวิจัยรูปแบบและพัฒนาการการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย โดยยุทธชัย เฉลิมชัย พ.ศ. 2543

4) รายงานการวิจัย สภาพการณ์และฐานข้อมูลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยโดยยุทธชัย เฉลิมชัย และคณะ พ.ศ. 2547

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5) แปลภาษาอังกฤษเรื่องการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในแต่ละระดับชั้นเรียนจากหนังสือ Career Education: What It Is and How to Do It. ของ Hoyt, K.B. *et al*., (1974) ซึ่งเป็นหนังสือที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการศึกษา ในการใช้เป็นตำรา เอกสารในการเรียนการสอน

1.2 ด้านการจัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ จากผลการวิจัยหลายประเด็นในระยะที่ 1 ที่ได้ทำการสำรวจสภาพการจัดการเรียนรู้การศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียนด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดทำสาระการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ เพื่อการสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพ เพื่อการเตรียมความพร้อมของตนเอง และเพื่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ พบว่า ประเด็นหนึ่งที่สำคัญ คือ บิดามารดา ผู้ปกครองจัดการเรียนรู้การศึกษาเพื่ออาชีพไม่สอดคล้องกับความพร้อมของช่วงวัยของผู้เรียน เช่น บิดามารดา ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนอายุ 10-12 ปี จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพในระดับมาก (ความถี่=5) มากกว่าบิดามารดา ผู้ปกครองของผู้เรียนอายุ 7-9 ปี ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ที่ควรจะให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพ เป็นขั้นตอนแรกของการสร้างความตระหนักในอาชีพ (Career Awareness) กับผู้เรียนตั้งแต่อายุ 7-9 ปี หรือผู้เรียนชั้น ป.1-ป.3 และมีบางครอบครัว (ร้อยละ 7.4) ที่จัดการศึกษาโดยไม่ได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นเพราะความไม่เข้าใจในการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ครอบครัวบ้านเรียนทุกครอบครัวต้องทำ นอกจากนี้ผลการวิจัยเกี่ยวกับการสำรวจปัญหาและความต้องการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้การศึกษาเพื่ออาชีพ พบว่า บิดามารดา ผู้ปกครอง (ผู้ตอบแบบสอบถาม) ส่วนใหญ่มีปัญหาและความต้องการในเรื่องนี้อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 51.4) จากข้อมูลเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงทำการสังเคราะห์คำแนะนำการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ จัดทำตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนต่างๆ ตามหลักการศึกษาเพื่ออาชีพ ได้แก่แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการสำรวจตนเองและอาชีพ และแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ เพื่อใช้เผยแพร่แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้จัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียน จากแหล่งข้อมูลต่างๆดังนี้

1) หนังสือ Career Education: What It Is and How to Do It. ของ Hoyt, K.B. *et al.,* และคณะ (1974)

2) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ

3) คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2544

4) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ ของศิริพรรณ สายหงส์ และสมชาย ฐิติรัตนอัศน์ พ.ศ. 2551

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5) เทคนิคการวัดผล ของชวาล แพรัตกุล พ.ศ. 2526

6) การแนะแนวอาชีพและอาชีพศึกษา ของพรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน พ.ศ. 2535

7) กระบวนการให้คำปรึกษา ของวรรณา พรหมบุรมย์ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2540

8) เว็บไซด์ กรมแรงงาน และเว็บไซด์การแนะแนวการศึกษาอื่นๆโดยทั่วไป

ขั้นตอนย่อยที่ 2 การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ จากผลการวิจัยในระยะที่ 1 ด้านปัญหาและความต้องการ พบว่าผู้จัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51.4) มีความต้องการผู้เชี่ยวชาญ/ผู้มีความรู้เข้าใจเรื่องบ้านเรียนให้คำแนะนำ ปรึกษาด้านการศึกษาเพื่ออาชีพ ผู้วิจัยจึงรวบรวมรายชื่อผู้เชี่ยวชาญซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ทำงาน หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ e-mail address ไว้เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญ

จากการวิจัย 2 ขั้นตอนดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเด็นย่อยดังนี้

1. การให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักการศึกษาเพื่ออาชีพแก่ผู้จัดการศึกษา

2. การให้คำแนะนำการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ แก่ผู้จัดการศึกษา และ

3. การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ แก่ผู้จัดการศึกษาเพื่อใช้ในการติดต่อขอคำแนะนำ

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเด็นย่อยดังกล่าวที่ได้จากการวิจัยควรได้รับการเผยแพร่ถึงครอบครัวบ้านเรียนได้สะดวกและทั่วถึง ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยในขั้นตอนย่อยที่ 3 ต่อไป

ขั้นตอนย่อยที่ 3 การจัดทำคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ จากข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ในข้อ 2.1.1, 2.1.2 และนำมาสร้างเป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเด็นย่อย ผู้วิจัยนำมาพัฒนาเป็นคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ 1 เล่ม เพื่อเผยแพร่แก่ครอบครัวบ้านเรียน เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา และผู้สนใจทั่วไป โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือ ตำรา เอกสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คู่มือครูสำหรับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี จัดทำคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำแนะนำการใช้คู่มือ

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

ส่วนที่ 3 คำแนะนำการจัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

ส่วนที่ 4 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ (เน้นอาชีพด้านการเกษตร–พืช) เนื่องจากเป็นความรู้ที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เรื่อง การเกษตรทฤษฎีใหม่

ส่วนที่ 5 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนย่อยที่ 4 การตรวจสอบคุณภาพของคู่มือ ผู้วิจัยนำคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไปตรวจสอบคุณภาพ โดยการสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาเพื่ออาชีพ และการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลในการวิจัย

ในการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพมีผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูล ซึ่งได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้เชี่ยวชาญที่ยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญจากครอบครัวบ้านเรียน หน่วยงานราชการ สถานศึกษา และองค์กรต่างๆได้แก่

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ หรือทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพจากหน่วยงานราชการ โดยการคัดเลือกผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ หรือปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 5 คนดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.1 ผศ.ดร.นิรัชรินทร์ ชำนาญกิจ	- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา - ทำหน้าที่สอนและนิเทศการสอนด้านการศึกษาเพื่ออาชีพ
1.2 ผศ.ดร.รัชดากร พลภักดี	- ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง - ทำหน้าที่สอนและนิเทศการสอนด้านการศึกษาเพื่ออาชีพ
1.3 ดร.สมควร บุญแสวง	- รองผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่ - ทำหน้าที่ดูแล บริหารจัดการศึกษาอาชีพเกษตร
1.4 ดร.เจริญเชื้อเมืองพาน	- ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพเวียงเชียงรุ้ง จ.เชียงราย - ทำหน้าที่ดูแล บริหารจัดการศึกษาด้านอาชีพ
1.5 ดร.สิทธิศักดิ์ อาจหาญ	- อาจารย์วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ จ.ศรีสะเกษ - ทำหน้าที่สอนและจัดการศึกษาอาชีพเกษตร

2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ใช้หลักการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้เชี่ยวชาญที่ยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยจากครอบครัวบ้านเรียน และหน่วยงานราชการ หรือองค์กรต่างๆที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

1) ตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆโดยทำการคัดเลือกผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 1 คน และ

2) ตัวแทนจากครอบครัวบ้านเรียนโดยทำการคัดเลือกบิดามารดา ผู้ปกครองที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 3 คน ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. คุณชาตรีเนาว์ธีรนนท์นายกสมาคมบ้านเรียนไทย
2. คุณกฤศิกาธนัทรัชต์เหรัญญิกสมาคมบ้านเรียนไทย
3. คุณเยาวดีศรีพันธวานุสรณ์ครอบครัวบ้านเรียน จ.นนทบุรี
(เป็นครอบครัวที่ผู้เรียนเข้าสู่อาชีพแล้ว)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการคุณภาพของคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ และเติมคำลงในช่องว่างจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ด้านที่เชี่ยวชาญ ระยะเวลาการทำงานในด้านที่เชี่ยวชาญ หน้าที่และหน่วยงานที่สังกัด และวุฒิการศึกษา

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวใน 6 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คำแนะนำการใช้คู่มือ

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

ส่วนที่ 3 คำแนะนำการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

ส่วนที่ 4 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (เน้นอาชีพด้านการเกษตร–พืช) เนื่องจากเป็นความรู้ที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เรื่อง การเกษตรทฤษฎีใหม่

ส่วนที่ 5 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนที่ 6 ส่วนประกอบอื่นๆ

ลักษณะข้อคำถาม จำนวน 25 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scales) ได้แก่ มีความเหมาะสมมากที่สุด มีความเหมาะสมมาก มีความเหมาะสมปานกลาง มีความเหมาะสมน้อย และ มีความเหมาะสมน้อยที่สุด ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระดับข้อคิดเห็นเพื่อการพิจารณา	ระดับของคะแนน
มีความเหมาะสมมากที่สุด	5
มีความเหมาะสมมาก	4
มีความเหมาะสมปานกลาง	3
มีความเหมาะสมน้อย	2
มีความเหมาะสมน้อยที่สุด	1

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของคุณภาพของคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ในส่วนต่างๆ 6 ส่วนที่ประกอบอยู่ในคู่มือฯ มีความหมายดังนี้

มีความเหมาะสมมากที่สุด	หมายถึง	เนื้อหาถูกต้อง เหมาะสมมากที่สุดในการใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
มีความเหมาะสมมาก	หมายถึง	เนื้อหาถูกต้อง เหมาะสมมากในการใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
มีความเหมาะสมปานกลาง	หมายถึง	เนื้อหาถูกต้อง เหมาะสมปานกลางในการใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
มีความเหมาะสมน้อย	หมายถึง	เนื้อหาถูกต้อง เหมาะสมน้อยในการใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
มีความเหมาะสมน้อยที่สุด	หมายถึง	เนื้อหาถูกต้อง เหมาะสมน้อยที่สุดในการใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ลักษณะของคำถาม ได้แก่ ความเหมาะสมของความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ ความเหมาะสมของคำแนะนำการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ และความเหมาะสมของตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (อาชีพด้านการเกษตร-พืช) เป็นต้น

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด จำนวน 6 ส่วนได้แก่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 1 คำแนะนำการใช้คู่มือ
ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ
ส่วนที่ 3 คำแนะนำการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ
ส่วนที่ 4 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ
ส่วนที่ 5 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ
ส่วนที่ 6 ส่วนประกอบอื่นๆ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การจัดทำแบบสอบถามซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยการนำหัวข้อต่างๆ (ทั้งหัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อย) จากเนื้อหาทั้ง 6 ส่วน ที่ประกอบอยู่ในคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาเป็นแนวทางในการสร้างคำถาม เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านตรวจดูความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 3 ระดับ (Rating Scales) ได้แก่ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่มีความคิดเห็น ส่งแบบแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบสอบถามทางไปรษณีย์เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2557 เมื่อได้รับแบบแสดงความคิดเห็นกลับคืน จึงดำเนินการหาค่า ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และแปลผลโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ (รายละเอียดดังแสดงในภาคผนวก)

ระดับความคิดเห็น	**ระดับคะแนน**
เห็นด้วยกับคำถามที่ใช้ตรงกับวัตถุประสงค์	2
ไม่เห็นด้วย คำถามที่ใช้ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์	1
ไม่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคำถามที่ใช้	0

ข้อคำถามที่ดีที่จะนำไปใช้จริงต้องมีค่าร้อยละ 100
ข้อคำถามที่จะนำปรับปรุงแก้ไขมีค่าร้อยละต่ำกว่า 100
หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงและนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

1. รศ.ดร.ภัคพงศ์ ปวงสุข	- รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง - ทำหน้าที่สอนและนิเทศการสอนด้านการศึกษาเพื่ออาชีพ
2. ว่าที่ ร.อ.อาศิส เชยกลิ่น	- ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ - ทำหน้าที่บริหารจัดการหน่วยงานที่เกียวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการศึกษาเพื่ออาชีพ
3. ดร.ประยูร หรั่งทรัพย์	- ผู้อำนวยการกลุ่มงานทะเบียน สนง.คณะกรรมการการศึกษาเอกชนกระทรวงศึกษาธิการ - ทำหน้าที่ดูแลสถานศึกษาที่จัดการศึกษาด้านอาชีพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการไปส่งแบบสอบถามและคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจำนวน 1 เล่ม ให้กับผู้เชี่ยวชาญโดยทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไปยังผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ได้แนบเอกสารชี้แจงแนะนำการตอบแบบสอบถาม เพื่อทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ พร้อมทั้งให้หมายเลขโทรศัพท์ และE-mail Address ของผู้วิจัยไว้ด้วยกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญต้องการข้อมูลเพิ่มเติม หรือหากมีข้อสงสัย และแนบซองเปล่าที่จ่าหน้าซองและติดตราไปรษณียากรเรียบร้อยแล้วเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เชี่ยวชาญ ในการส่งแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์โดยทำการส่งไปรษณีย์ในวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2557

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

1. วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ และเติมคำลงในช่องว่าง จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ด้านที่เชี่ยวชาญ ระยะเวลาการทำงานในด้านที่เชี่ยวชาญ หน้าที่และหน่วยงานที่สังกัด และวุฒิการศึกษา โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวใน 6 ส่วนได้แก่ 1) คำแนะนำการใช้คู่มือ 2) ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ 3)คำแนะนำการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ 4) ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (เน้นอาชีพด้านการเกษตร–พืช) 5) รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ และ 6) ส่วนประกอบอื่นๆ ลักษณะข้อคำถาม จำนวน 25 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scales) ได้แก่ มีความเหมาะสมมากที่สุด มีความเหมาะสมมาก มีความเหมาะสมปานกลาง มีความเหมาะสมน้อย และ มีความเหมาะสมน้อยที่สุด โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยฐาน สำหรับเกณฑ์การวัดระดับความเหมาะสม โดยกำหนดเกณฑ์พิจารณาเลือกระดับค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.00 ขึ้นไป โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลผลดังนี้

ค่ามัธยฐาน 4.00 – 5.00 หมายถึง เนื้อหาสาระในหัวข้อนั้นถูกต้อง เหมาะสมในการใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ค่ามัธยฐานน้อยกว่า 4.00 หมายถึง เนื้อหาสาระในหัวข้อนั้นต้องทำการปรับปรุง แก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมในการใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

3. วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพของคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด จำนวน 6 ส่วน ได้แก่ ข้อเสนอแนะด้านคำแนะนำการใช้คู่มือ ด้านความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ ด้านคำแนะนำการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ ด้านตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (อาชีพด้านการเกษตร-พืช) ด้านรายชื่อผู้เชี่ยวชาญและข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ วิเคราะห์โดย ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการเรียงลำดับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การจัดกลุ่มข้อมูล การตีความข้อมูลโดยอิงหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และการจัดการศึกษาโดยครอบครัว การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้ตารางแสดงข้อมูล และนำเสนอข้อมูลโดยการบรรยาย

ผลการวิจัยในระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งจัดทำขึ้นจากการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาที่สร้างได้จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยระยะที่ 1 (รายละเอียดดังแสดงในบทที่ 4 และภาคผนวก ฉ)

รายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยปรากฏดังภาพที่ 4

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

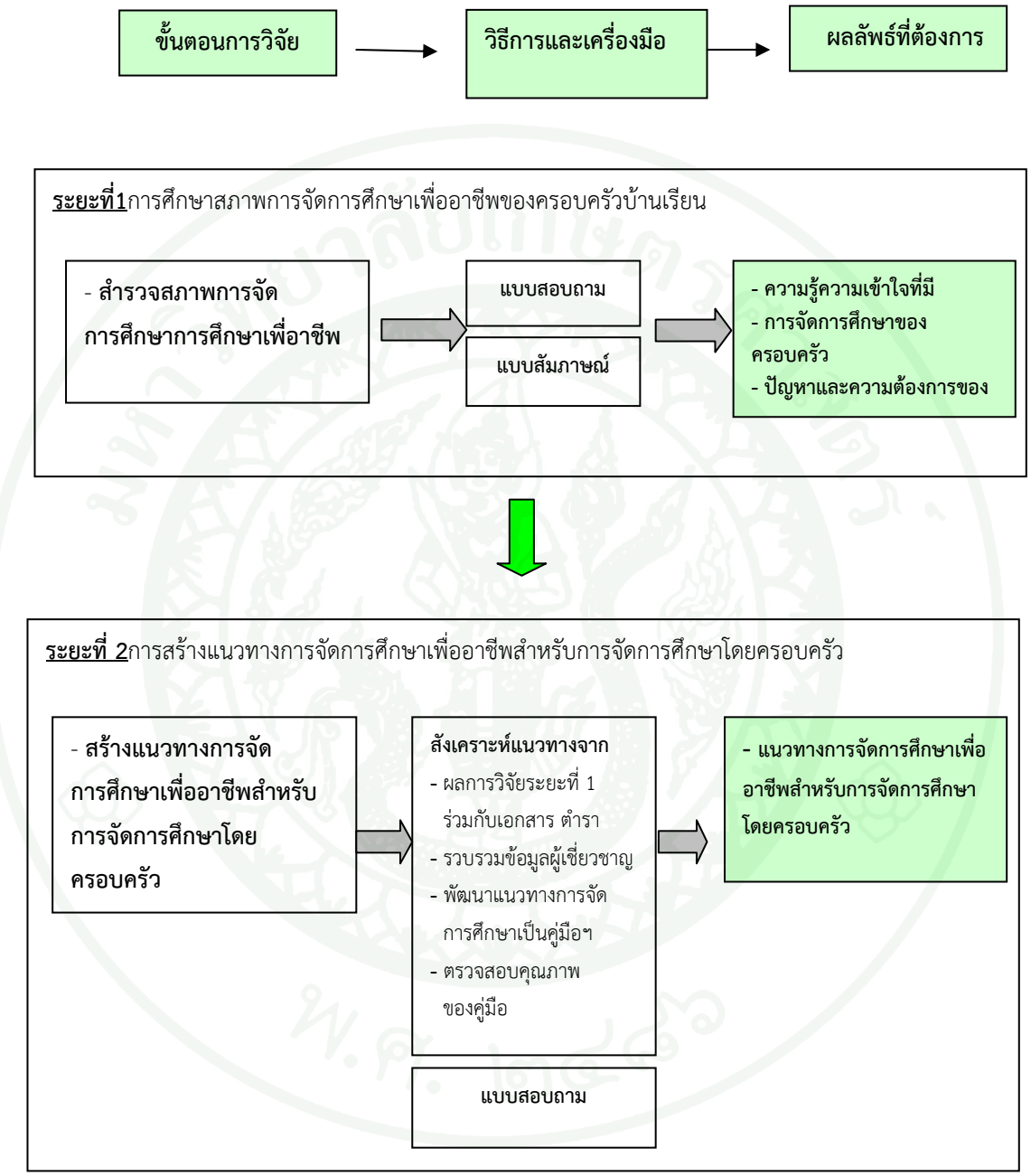

ภาพที่ 4 แผนภาพการวิจัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน และเพื่อสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับครอบครัวบ้านเรียน ผู้วิจัยขอแสนอผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน

ตอนที่ 2 การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน

ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียนแบ่งข้อมูลผลการวิจัยเป็น 5ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1.1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียน

ขั้นตอนที่ 1.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้จัดการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

ขั้นตอนที่ 1.3 ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน

ขั้นตอนที่ 1.4 ผลการศึกษาปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

ขั้นตอนที่ 1.5 ผลการศึกษาข้อมูลของเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขั้นตอนที่ 1.1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของครอบครัว

ตารางที่ 6 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียน

รายการ	จำนวน (N = 35)	ร้อยละ
ผู้จัดการเรียนการสอน		
บิดา/มารดา	27	77.2
ผู้ปกครอง	6	17.1
ผู้รับผิดชอบดูแล/ ผู้จัดการศึกษา	2	5.7
การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนในปัจจุบัน		
ยังดำเนินการอยู่	27	77.2
ยกเลิกแล้ว	8	22.8
ยกเลิกในปี พ.ศ. (N = 8)		
พ.ศ. 2550	1	12.5
พ.ศ. 2551	3	37.5
พ.ศ. 2552	2	25.0
ไม่ระบุ	2	25.0
จำนวนบุตรทั้งหมด (N = 27)		
1 คน	11	40.7
มากกว่า 1 คน	16	59.3
จำนวนบุตรที่ศึกษาแบบบ้านเรียน (N = 27)		
1 คน	18	66.7
มากกว่า 1 คน	9	33.3

ตารางที่ 6 แสดงข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียน จากการศึกษาพบว่า ผู้จัดการศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นบิดามารดาจำนวน 27 ครอบครัว (ร้อยละ 77.2) ซึ่งยังคงจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนอยู่จำนวน 27 ครอบครัว (ร้อยละ 77.2) มีบุตรมากกว่า 1 คนจำนวน 16 ครอบครัว (ร้อยละ 59.3) จำนวนบุตรที่ศึกษาแบบบ้านเรียนส่วนใหญ่มี 1 คน จำนวน 18 ครอบครัว (ร้อยละ 66.7) จำนวนผู้เรียนจาก 27 ครอบครัว (ที่ตอบเกี่ยวกับจำนวนบุตร) มีทั้งหมด 33 คน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 7 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนของครอบครัวบ้านเรียน

รายการ	จำนวน (N = 33)	ร้อยละ
จำนวนผู้เรียนแบบบ้านเรียน		
ระบุ(จำนวน 27 ครอบครัว)	33	
ไม่ระบุ(จำนวน8ครอบครัว)		
อายุผู้เรียน		
7 - 9 ปี	6	18.1
10 – 12 ปี	9	27.3
13 – 15 ปี	9	27.3
ตั้งแต่16 ปีขึ้นไป	9	27.3
ผู้เรียนศึกษาแบบบ้านเรียนมาแล้ว		
1 – 3 ปี	16	48.5
4 - 6 ปี	5	15.1
7 - 9 ปี	9	27.3
ตั้งแต่10 ปีขึ้นไป	3	9.1
ผู้เรียนปัจจุบันศึกษาอยู่ชั้น		
มัธยมศึกษา	19	57.6
ประถมศึกษา	14	42.4
รูปแบบการเรียนของผู้เรียน(N = 33)		
บ้านเรียน	30	90.9
บ้านเรียน+ในระบบ	3	9.1

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนของครอบครัวบ้านเรียน จากการศึกษาพบว่า จำนวนผู้เรียนจาก 27 ครอบครัว (ที่ตอบเกี่ยวกับจำนวนบุตร) มีผู้เรียนทั้งหมด 33 คนผู้เรียนส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 10-12, 13-15 และตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คนเท่ากันทั้ง 3 ช่วงอายุ (ร้อยละ 27.3 เท่ากัน) ผู้เรียนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาแบบบ้านเรียนมาแล้ว 1-3 ปี จำนวน 16 คน (ร้อยละ 48.5) และปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาจำนวน 19 คน (ร้อยละ 57.6)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 8 ข้อมูลผู้จัดการเรียนการสอนแบบบ้านเรียน

รายการ	บิดา		มารดา		ผู้ปกครอง		ผู้รับผิดชอบดูแล	
	จำนวน (N = 27)	ร้อยละ	จำนวน (N = 27)	ร้อยละ	จำนวน (N = 6)	ร้อยละ	จำนวน (N = 2)	ร้อยละ
อาชีพ								
ธุรกิจส่วนตัว	14	51.8	7	25.9	1	16.7	-	-
รับราชการและรัฐวิสาหกิจ	9	33.4	6	22.2	1	16.7	1	50.0
รับจ้าง	4	14.8	2	7.4	4	66.6	-	-
แม่บ้าน	-	-	11	40.8	-	-	-	-
อาสาสมัคร	-	-	-	-	-	-	1	50.0
ไม่ระบุ	-	-	1	3.7	-	-	-	-
ศาสนา								
พุทธ	23	85.2	23	85.2	6	100.0	2	100.0
อิสลาม	2	7.4	2	7.4	-	-	-	-
คริสต์	2	7.4	1	3.7	-	-	-	-
ไม่ระบุ	-	-	1	3.7	-	-	-	-
วุฒิการศึกษา								
ต่ำกว่าปริญญาตรี	6	22.2	8	29.6	4	66.6	-	-
ปริญญาตรีและสูงกว่า	21	77.8	18	66.7	2	33.4	2	100.0
ไม่ระบุ	-	-	1	3.7	-	-	-	-
สาขาวิชาที่จบการศึกษา								
วิทยาศาสตร์	6	22.2	7	25.9	1	16.7	-	-
สังคมศาสตร์	6	22.2	4	14.8	1	16.7	-	-
การศึกษา	4	14.8	4	14.8	1	16.7	1	50.0
เศรษฐศาสตร์	4	14.8	5	18.6	-	-	-	-
ช่างอุตสาหกรรม	2	7.4	-	-	-	-	-	-
อื่นๆ	3	11.2	1	3.7	-	-	1	50.0
ไม่ระบุ	2	7.4	6	22.2	3	50.0	-	-

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการ	บิดา		มารดา		ผู้ปกครอง		ผู้รับผิดชอบดูแล	
	จำนวน (N =27)	ร้อยละ	จำนวน (N =27)	ร้อยละ	จำนวน (N = 6)	ร้อยละ	จำนวน (N = 2)	ร้อยละ
ประสบการณ์การจัดการศึกษา								
1 – 5 ปี	10	37.1	15	55.6	3	50.0	2	100.0
6 – 10 ปี	8	29.6	6	22.2	-	-	-	-
มากกว่า 10 ปี	3	11.1	3	11.1	-	-	-	-
ไม่ระบุ	6	22.2	3	11.1	3	50.0	-	-

ตารางที่ 8 แสดงข้อมูลผู้จัดการเรียนการสอนแบบบ้านเรียนประกอบด้วยข้อมูลของบิดา มารดา ผู้ปกครอง และผู้รับผิดชอบดูแล จากการศึกษาพบว่า อาชีพของบิดาส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัวจำนวน 14 คน (ร้อยละ 51.8) แต่มารดาส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านจำนวน 11 คน (ร้อยละ 40.8) ผู้จัดการศึกษาส่วนใหญ่ทั้งบิดามารดา ผู้ปกครองและ ผู้รับผิดชอบดูแลนับถือศาสนาพุทธ จำนวน 23, 23, 6 และ 2 คน (ร้อยละ 85.2, 85.2, และ 100.0 เท่ากัน) ตามลำดับ วุฒิการศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาตรีและสูงกว่าจำนวน 21, 18 คน (ร้อยละ 77.8, 66.7) ตามลำดับ สาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์ และมีประสบการณ์จัดการศึกษา 1-5 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมารดา จำนวน 15 คน (ร้อยละ 55.6)

ตารางที่ 9 ข้อมูลจังหวัดและการขออนุญาตจัดการศึกษาของผู้จัดการศึกษา

(N = 35)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
จังหวัดที่อยู่ของผู้จัดการศึกษา		
ภาคกลาง	15	42.8
ภาคเหนือ	10	28.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6	17.1
ภาคใต้	3	8.6
ภาคตะวันออก	1	2.9
การขออนุญาตจัดการศึกษากับเขตพื้นที่การศึกษาในปัจจุบัน		
ดำเนินการแล้ว	22	62.7
ยังไม่ได้ดำเนินการ	5	14.3
ขอยกเลิกแล้ว	8	23.0

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(N = 35)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ได้รับอนุญาตดำเนินการ (N = 18)		
ก่อนมีประกาศกฎกระทรวงฯ	2	9.1
ตั้งแต่มีประกาศกฎกระทรวงฯ–ปี2552	20	90.9
การติดต่อขอคำแนะนำจากเขตพื้นที่การศึกษาในขณะที่จัดการศึกษา		
นานๆ ครั้ง	20	57.1
เป็นประจำ	10	28.6
ไม่เคยติดต่อ	5	14.3

ตารางที่ 9 แสดงข้อมูลจังหวัดและการขออนุญาตจัดการศึกษาของผู้จัดการศึกษาจากการศึกษาพบว่าผู้จัดการศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง จำนวน 15 ครอบครัว (ร้อยละ 42.8) ดำเนินการขออนุญาตจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนแล้ว จำนวน 22 ครอบครัว (ร้อยละ 62.7) โดยส่วนใหญ่ได้รับอนุญาตตั้งแต่มีประกาศกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษาโดยครอบครัว พ.ศ.2547 จนถึงปี พ.ศ. 2552 จำนวน 20 ครอบครัว (ร้อยละ 90.9) การติดต่อขอคำแนะนำจากเขตพื้นที่การศึกษาในขณะที่จัดการศึกษาส่วนใหญ่ติดต่อแบบนานๆ ครั้ง จำนวน 20 ครอบครัว (ร้อยละ 57.1)

ตารางที่ 10 ข้อมูลการดำเนินการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน

(N = 35)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนจนถึงปัจจุบัน/ก่อนยกเลิก		
1 – 6 ปี	21	60.0
มากกว่า 6 ปี	14	40.0
เหตุผลที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน*		
ความต้องการของผู้ปกครอง	24	68.5
ปัญหาจากตัวผู้เรียน	7	20.0
ไม่ระบุ	4	11.5
หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน*		
กระทรวงฯ และบูรณาการปรับเปลี่ยน	21	60.0
หลักสูตรพัฒนาขึ้นเอง	10	28.5
ไม่ระบุ	4	11.5

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 10 (ต่อ)

(N = 35)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน		
ครอบครัวเดี่ยว	16	45.7
สมาชิกร่วมเรียน	9	25.7
ครอบครัวเดี่ยว + สมาชิกร่วมเรียน	7	20.0
ครอบครัวเดี่ยว + โรงเรียนในระบบ	3	8.6
แหล่งข้อมูลที่ใช้ค้นคว้าเพื่อจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน		
ในประเทศ	27	77.0
ต่างประเทศ + ในประเทศ	8	23.0
แหล่งข้อมูลต่างประเทศ* (N = 8)		
หน่วยงานด้านการศึกษา	5	-
หนังสือ ตำราเรียน บทความด้านการศึกษา	2	-
หลักการ แนวคิดด้านการศึกษา	1	-
แหล่งข้อมูลในประเทศ*		
หน่วยงาน หนังสือ ตำราของการศึกษาในระบบ	24	-
หน่วยงาน หนังสือ สื่อทั่วไป	15	-

หมายเหตุ*ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 10 แสดงข้อมูลการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนจากการศึกษาพบว่า ระยะเวลาการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 1-6 ปี จำนวน 21 ครอบครัว (ร้อยละ 60.0) เหตุผลที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจจัดการศึกษาส่วนใหญ่เป็นความต้องการของผู้ปกครอง จำนวน 24 ครอบครัว (ร้อยละ 68.5) โดยใช้หลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ครอบครัวบ้านเรียนใช้และบูรณาการปรับเปลี่ยนจำนวน21 ครอบครัว (ร้อยละ 60.0) รูปแบบการจัดการศึกษาส่วนใหญ่เป็นแบบครอบครัวเดี่ยว จำนวน 16 ครอบครัว (ร้อยละ 45.7) การค้นคว้าข้อมูลเพื่อการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ใช้แหล่งข้อมูลในประเทศ จำนวน 27 ครอบครัว (ร้อยละ 77.0) ได้แก่ข้อมูลจากหน่วยงานจากหนังสือและตำราของการศึกษาในระบบ (ค่าความถี่ = 24)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขั้นตอนที่ 1.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้จัดการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

ตารางที่ 11 ความคิดเห็นของผู้จัดการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

(N = 35)

การศึกษาเพื่ออาชีพ	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
- การศึกษาเพื่ออาชีพ ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองในด้านความสนใจ ความถนัด และความสามารถ	35	100.0	-	-
- การศึกษาเพื่ออาชีพ คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพทุกประเภท	34	97.2	1	2.8
- การศึกษาเพื่ออาชีพทำให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกอาชีพได้	34	97.2	1	2.8
- การศึกษาเพื่ออาชีพเป็นการสร้างทักษะที่จำเป็นในการก้าวเข้าสู่อาชีพที่ผู้เรียนสนใจ	34	97.2	1	2.8
- การศึกษาเพื่ออาชีพช่วยให้ผู้เรียนเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของตนเอง	34	97.2	1	2.8
- การศึกษาเพื่ออาชีพต้องเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย	33	94.3	2	5.7
- การศึกษาเพื่ออาชีพเป็นกระบวนการที่เกิดต่อเนื่องไปตลอดชีวิต	33	94.3	2	5.7
- การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้องเริ่มด้วยการจัดให้ผู้เรียนได้สำรวจอาชีพต่างๆที่ตนเองสนใจ	32	91.5	3	8.5
- การศึกษาเพื่ออาชีพต้องแทรกอยู่ในทุกระดับชั้นของผู้เรียนตั้งแต่ประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา	32	91.5	3	8.5
- การศึกษาเพื่ออาชีพ คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะพื้นฐานในทุกสาขาอาชีพ	31	88.5	4	11.5

ตารางที่ 11 แสดงความคิดเห็นของบิดามารดา ผู้ปกครองเกี่ยวกับเนื้อหาสาระหลักการศึกษาเพื่ออาชีพซึ่งมีเนื้อหาที่ไม่ถูกต้องตามหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในประเด็นที่ 3, 8 และ 10 จากการศึกษาพบว่าทั้ง 35 ครอบครัว (ร้อยละ 100.0) เห็นด้วยกับประเด็นการศึกษาเพื่ออาชีพช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองในด้านความสนใจ ความถนัด และความสามารถ (ประเด็นที่ 1) นอกจากนี้อีก 9 ประเด็นที่เหลือผู้จัดการศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้วยทั้งหมด แม้ว่าบางประเด็น (3, 8 และ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

10) จะมีเนื้อหาไม่ถูกต้องตามหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแสดงว่าความรู้ความเข้าใจของบิดา มารดา ผู้ปกครองยังไม่ถูกต้องตามหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

ขั้นตอนที่ 1.3 ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน

ตารางที่ 12 สรุปสภาพการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

(N = 27)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้		
1. เรียนรู้ด้านอาชีพที่เหมาะสมกับวัย อย่างมีความสุขและเป็นธรรมชาติ	15	55.5
2. เรียนรู้ด้านอาชีพที่เหมาะสมกับสังคมที่อาศัยอยู่และประกอบอาชีพแบบพึ่งพาตนเอง	8	29.6
3. ไม่ได้ตั้งวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพ	2	7.4
4. ให้ผู้เรียนสามารถค้นหาทักษะเฉพาะของตนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ	1	3.7
ด้านการจัดทำสาระการเรียนรู้		
5. เน้นเนื้อหาที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของผู้เรียน	7	25.9
6. เน้นบูรณาการเนื้อหาการศึกษาอาชีพของกระทรวงฯ	6	22.2
7. เน้นการให้ผู้เรียนเลือกเนื้อหาได้เองตามที่สนใจ	4	14.8
8. เน้นเนื้อหาที่ผู้เรียนสามารถค้นหาตัวตนของตัวเอง	3	9.1
ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้		
9 .เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางร่วมกิจกรรมเฉพาะที่ผู้เรียนสนใจ	14	51.8
10. เน้นการปฏิบัติ	7	25.9
11. เน้นเฉพาะที่ผู้เรียนมีความสนใจในชีวิตประจำวัน	5	18.5
12. เน้นการทัศนศึกษาและการฝึกอบรม	3	11.1
ด้านกระบวนการประเมินผล		
13. เน้นประเมินตามสภาพความเป็นจริงของผู้เรียนทุกด้าน	12	44.4
14. เน้นการพิจารณาจากแฟ้มสะสมงาน หลักฐานและร่องรอยการเรียน	9	33.3
15. เน้นการทดสอบโดยการปฏิบัติ	7	25.9
16. เน้นผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้	1	3.7

ตารางที่ 12 แสดงสรุปสภาพการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำสาระการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการประเมินผล ผลการวิจัย พบว่า ครอบครัวบ้านเรียน (ที่ตอบแบบสอบถาม) ส่วนใหญ่จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เน้นการเรียนรู้ด้านอาชีพที่เหมาะสมกับวัยอย่างมีความสุขและเป็นธรรมชาติ จำนวน 15 ครอบครัว (ร้อยละ 55.5) ด้านการจัดทำสาระการเรียนรู้เน้นเนื้อหาที่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จำเป็นในชีวิตประจำวันของผู้เรียน จำนวน 7 ครอบครัว (ร้อยละ 25.9) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางร่วมกิจกรรมเฉพาะที่ผู้เรียนสนใจ จำนวน 14 ครอบครัว (ร้อยละ 51.8) และด้านกระบวนการประเมินผลเน้นการประเมินตามสภาพความเป็นจริงของผู้เรียนทุกด้าน จำนวน 12 ครอบครัว (ร้อยละ 44.4) ซึ่งตรงกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 4 ประเด็น (รายละเอียดดังแสดงในตารางผนวกที่ 1-4)

ตารางที่ 13 สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้เกี่ยวการศึกษาเพื่ออาชีพ

กิจกรรมการเรียนรู้	ระดับการปฏิบัติ					
	มาก		น้อย		ไม่ได้ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการสร้างความตระหนักในอาชีพ						
1. ผู้เรียนได้เรียนรู้อาชีพของพ่อแม่ ผู้ปกครอง	25	92.6	2	7.4	-	-
2. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในงานของตนเอง	24	88.9	3	11.1	-	-
3. ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น	21	77.8	5	18.5	1	3.7
4. ผู้เรียนฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์รายการที่เกี่ยวกับอาชีพ	7	25.9	15	55.6	5	18.5
ด้านการสำรวจตนเองและอาชีพ						
5. ผู้เรียนทำแฟ้มสะสมงานเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆที่ผู้เรียนเข้าร่วม	16	59.3	8	29.6	3	11.1
6. ผู้เรียนได้มีโอกาสพูดคุยกับบุคคลที่ทำงานในอาชีพที่ผู้เรียนสนใจ	15	55.6	9	33.3	3	11.1
7. ผู้เรียนได้ทำแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ	5	18.5	9	33.3	13	48.2
8. ผู้เรียนได้ทำแบบสำรวจบุคลิกภาพ	2	7.4	10	37.1	15	55.6
ด้านการเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ						
9. จัดให้ผู้เรียนมีอิสระในการตัดสินใจเลือกอาชีพ	22	81.5	-	-	5	18.5
10. จัดให้ผู้เรียนฝึกทักษะเบื้องต้นในอาชีพที่สนใจ	19	70.4	2	7.4	6	22.2
11.จัดให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเรื่องกระบวนการตัดสินใจ	13	48.2	7	25.9	7	25.9
12. จัดให้ผู้เรียนได้ค้นหาแหล่งข้อมูลสารสนเทศ เพื่อประกอบการตัดสินใจ เลือกอาชีพ	8	29.6	12	44.4	7	25.9

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 13 แสดงสภาพการจัดการเรียนรู้เกี่ยวการศึกษาเพื่ออาชีพ เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ การสำรวจตนเองและอาชีพ และเพื่อการเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ ผลการวิจัย พบว่า ครอบครัวบ้านเรียน (ที่ตอบแบบสอบถาม) ส่วนใหญ่จัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพระดับการปฏิบัติมาก เน้นการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อาชีพของพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำนวน 25 ครอบครัว (ร้อยละ 92.6) เพื่อการสำรวจตนเองและอาชีพเน้นการจัดให้ผู้เรียนทำแฟ้มสะสมงานเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆที่ผู้เรียนเข้าร่วม จำนวน 16 ครอบครัว (ร้อยละ 59.3) และเพื่อการเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพเน้นจัดให้ผู้เรียนมีอิสระในการตัดสินใจเลือกอาชีพ จำนวน 22 ครอบครัว (ร้อยละ 81.5) รายละเอียดดังแสดงในตารางผนวกที่ 5

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขั้นตอนที่ 1.4 ผลการศึกษาปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

ตารางที่ 14 ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้แก่ผู้เรียน

(N=35)

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	ปัญหา								ความต้องการ							
	ระดับปัญหา						ไม่มีปัญหา		ระดับความต้องการ						ไม่มีความต้องการ	
	มาก		ปานกลาง		น้อย				มาก		ปานกลาง		น้อย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
- หน่วยงานให้คำแนะนำเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ	7	20.1	17	48.4	7	20.1	4	11.4	9	25.7	15	42.8	8	22.9	3	8.6
- คู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	7	20.1	16	45.6	8	22.9	4	11.4	18	51.4	8	22.8	7	20.1	2	5.7
- ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้มีความรู้เข้าใจเรื่องบ้านเรียนให้คำแนะนำปรึกษา	10	28.5	12	34.4	9	25.7	4	11.4	18	51.4	9	25.7	6	17.2	2	5.7
- ความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ	5	14.3	16	45.6	10	28.6	4	11.4	13	37.1	16	45.7	4	11.4	2	5.7

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 14 (ต่อ)

(N=35)

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	ปัญหา								ความต้องการ							
	ระดับปัญหา						ไม่มีปัญหา		ระดับความต้องการ						ไม่มีความต้องการ	
	มาก		ปานกลาง		น้อย				มาก		ปานกลาง		น้อย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
- การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ	4	11.4	18	51.4	9	25.7	4	11.4	14	40.0	11	31.4	8	22.8	2	5.7
- แหล่งค้นคว้าเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ	6	17.1	9	25.7	16	37.4	4	11.4	14	40.0	15	42.8	4	11.4	2	5.7
- ตัวอย่างครอบครัวที่จัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	7	20.1	8	22.8	14	40.0	6	17.1	15	42.8	11	31.4	6	17.1	3	8.6
- ความร่วมมือของสถานประกอบการ/หน่วยงานรัฐ	3	8.6	14	40.0	14	40.0	4	11.4	13	37.1	16	45.7	4	11.4	2	5.7
- รูปแบบ/ แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่นำไปประยุกต์ใช้ได้	7	20.1	18	51.4	5	14.3	5	14.3	20	57.1	8	22.8	5	14.3	2	5.7

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 14 (ต่อ)

(n=35)

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	ปัญหา								ความต้องการ							
	ระดับปัญหา						ไม่มีปัญหา		ระดับความต้องการ						ไม่มีความต้องการ	
	มาก		ปานกลาง		น้อย				มาก		ปานกลาง		น้อย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
- ความร่วมมือของสถานประกอบการของเอกชนเปิดโอกาสให้เข้าไปเรียนรู้	6	17.1	10	28.5	14	40.0	5	14.3	15	42.8	11	31.4	5	14.3	4	11.4
- ความร่วมมือของเขตพื้นที่การศึกษา	3	8.6	8	22.8	18	51.4	6	17.1	10	28.5	16	45.7	7	20.1	2	5.7

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 14 แสดงปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ จากการศึกษาพบว่า ปัญหาทุกเรื่องที่ถามเป็นปัญหาในระดับปานกลาง(ขาดแคลน/มีความบกพร่องเป็นบางครั้ง) ส่วนความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ส่วนใหญ่มีความต้องการอยู่ในระดับมากจำนวน 6 เรื่อง ความต้องการมากที่สุด 20 คน ได้แก่เรื่องรูปแบบ/ แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้นแบบทีครอบครัวบ้านเรียนนำไปประยุกต์รองลงมามีจำนวน 18คนเท่ากัน 2 เรื่องได้แก่ ต้องการคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และต้องการผู้เชี่ยวชาญ/ผู้มีความรู้ด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และมีความเข้าใจเรื่องบ้านเรียนคอยให้คำแนะนำ ปรึกษา รองลงมาจำนวน 15 คนเท่ากัน 2 เรื่อง ได้แก่ ต้องการตัวอย่างครอบครัวบ้านเรียนและความร่วมมือของสถานประกอบการของเอกชนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบ้านเรียนได้เข้าไปเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 1.5 ผลการศึกษาข้อมูลของเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา

ตารางที่ 15 เขตพื้นที่การศึกษาที่ให้ข้อมูลของครอบครัวบ้านเรียน

ภาค	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัด	จำนวน เจ้าหน้าที่	ข้อมูลการจดทะเบียน	
			จดทะเบียน	ยกเลิกแล้ว
ภาคกลาง	1. กรุงเทพมหานคร	1	✓	
	2. นครปฐม	2	✓	
	3. ปทุมธานี	2	✓	
	4. สมุทรปราการ	1		✓(เขต 1)
	5. ราชบุรี	1	✓	
ภาคเหนือ	1. เชียงใหม่	1	✓	
	2. แม่ฮ่องสอน	1	✓	
	3. ลำปาง	1		✓(เขต 2)
	4. กำแพงเพชร	1	✓	
ภาคตะวันออก	1. ขอนแก่น	1	✓	
เฉียงเหนือ	2. สุรินทร์	1		✓(เขต 1)
	3. เลย	1	✓	
ภาคใต้	1. ชุมพร	1	✓	
	2. พังงา	1	✓	
	3. สงขลา	1		✓(เขต 1)
	4. สตูล	1	✓	
ภาคตะวันออก	1. จันทบุรี	1	✓	

ตารางที่ 15 แสดงเขตพื้นที่การศึกษาที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้ข้อมูลของครอบครัวบ้านเรียน (โดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการทางโทรศัพท์)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จังหวัดละ 1 คน ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีครอบครัวบ้านเรียนได้ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามและส่งกลับคืนมายังผู้วิจัย รวม 17 จังหวัด จากการศึกษาพบว่า ใน 17 จังหวัด มีจำนวน 4 จังหวัด ที่เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ครอบครัวบ้านเรียนที่ได้ยกเลิกการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไปแล้วได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ (เขต 1) ลำปาง (เขต 2) สุรินทร์ (เขต 1) และจังหวัดสงขลา (เขต 1) นอกจากนี้ยังมีข้อมูลอื่นๆ อีกดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา

เจ้าหน้าที่ฯที่รับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีทั้งเพศชาย และเพศหญิง ส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งนักวิชาการการศึกษา และนักวิชาการการศึกษาชำนาญการของฝ่ายส่งเสริมการจัดการศึกษา มีบางเขตที่เป็นศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่ด้านธุรการและการประสานงานระหว่างครอบครัวกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ออกติดตาม ตรวจเยี่ยมและประเมินผลร่วมกับศึกษานิเทศก์ และฝ่ายอื่นๆที่เกี่ยวข้องตามงานที่ได้รับมอบหมาย การศึกษาของเจ้าหน้าที่เขตฯ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางด้านการศึกษา บางคนกำลังศึกษาในระดับปริญญาโท และมีบางส่ว (จำนวน 2 คน) ที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทแล้ว ประสบการณ์การรับผิดชอบดูแลมีตั้งแต่ 1-5 ปี ในบางเขตในวันที่ให้สัมภาษณ์เป็นช่วงระยะเวลาที่เริ่มมารับผิดชอบงานนี้ได้ไม่นานนัก จึงไม่สามารถให้ข้อมูลโดยละเอียดได้โดยเฉพาะเรื่องจำนวนครอบครัวที่จดทะเบียน แต่ในภาพรวมจำนวนของครอบครัวมีแนวโน้มการยกเลิกมากขึ้นในบางเขตฯ เนื่องจากบิดามารดา ผู้ปกครองไม่พร้อมที่จะจัดการศึกษาต่อไป บางครอบครัวผู้เรียนจบการศึกษาแล้ว บางครอบครัวส่งผู้เรียนไปศึกษาที่ต่างประเทศ ทั้งนี้การขอยกเลิกบางครอบครัวก็ไม่ได้แจ้งให้เขตฯทราบ (ด้วยเหตุนี้เองข้อมูลจำนวนครอบครัวตามบัญชีรายชื่อที่กระทรวงศึกษาธิการทำการรวบรวมจึงเป็นข้อมูลที่ยังคลาดเคลื่อนไปบ้าง) ส่วนความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพของเจ้าหน้าที่มีน้อยมากถึงไม่มีความรู้เลย

ข้อมูลการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

หลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแกนในการจัดการศึกษาตามข้อกำหนดของกฎกระทรวงศึกษาธิการ บางเขตครอบครัวยังใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2545 ซึ่งเป็นหลักสูตรเก่า เนื่องจากผู้เรียนกำลังศึกษาอยู่ในระหว่างช่วงชั้น แต่เมื่อขึ้นช่วงชั้นใหม่ก็จะต้องเปลี่ยนไปใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุงใหม่ พุทธศักราช 2552 แต่ก็มีบางครอบครัวที่พัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองเพื่อจัดการศึกษา ทั้งนี้เมื่อมีการประเมินผลผู้เรียนจะต้องมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กระทรวงกำหนดไว้ ซึ่งทำการประเมินในสภาพจริงของการจัดการศึกษาของแต่ละครอบครัว

ช่วงชั้นของผู้เรียนมีทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ส่วนรูปแบบการจัดการศึกษา มีหลายรูปแบบได้แก่ ครอบครัวเดี่ยว กลุ่มครอบครัว และศูนย์การเรียนรู้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิธีการจัดการศึกษา วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้เน้นเรื่องอาชีพ ยกเว้นในบางครอบครัวที่ค้นพบความสนใจ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียนและครอบครัวร่วมกันพัฒนาเป็นอาชีพ เช่น ช่างภาพ นายช่างเทคนิค นักสนุ๊กเกอร์ ค้าขาย หรือแม้แต่การเรียนรู้และประกอบอาชีพของครอบครัวหรือกลุ่มครอบครัว เช่น เกษตรกร (สวนผัก) ธุรกิจส่วนตัว (ร้านสะดวกซื้อ ปั๊มน้ำมันฯ)

การจัดการศึกษาบูรณาการไปกับชีวิตประจำวันของครอบครัวมีบางครอบครัวที่จัดเรียนเป็นรายวิชาบ้าง บางครอบครัวจ้างครูพิเศษในบางส่วน บางครอบครัวส่งไปเรียนในระบบในบางรายวิชาที่ครอบครัวไม่สามารถจัดการศึกษาเองได้ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ได้จากข้อมูลจริงในชีวิตประจำวันที่พบเจอ พ่อแม่ผู้ปกครองช่วยกันอธิบายและให้ความรู้ บางส่วนค้นหาจากตำราของการศึกษาในระบบค้นจากหนังสือ เอกสารทั่วไป สืบค้นทางอินเทอร์เน็ต ถามจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังเรียนรู้ บางครอบครัวมีแผนการศึกษาที่ชัดเจน

การจัดกระบวนการเรียนรู้ ส่วนใหญ่จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ฝึกความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา การทำงานร่วมกับผู้อื่น (ทั้งในวัยเดียวกันและต่างวัยกัน) บางครอบครัวให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพโดยการทำโครงงานถึงขั้นการนำผลผลิตออกจำหน่าย บางกลุ่มครอบครัวมีการฝึกอาชีพ (การแสดงละคร) ที่ผู้เรียนถนัดและสนใจและยังมีรายได้จากการประกอบอาชีพที่ผู้เรียนได้ฝึกอีกด้วย ในบางครอบครัวผู้เรียนก็ไม่ได้สนใจที่จะประกอบอาชีพของครอบครัว เช่น ครอบครัวทำการเกษตรแต่ตัวผู้เรียนสนใจอาชีพหมอ ครอบครัวทำธุรกิจร้านสะดวกซื้อแต่ผู้เรียนสนใจธุรกิจร้านอาหารก็มี ทั้งนี้ผู้เรียนไม่เคยทำแบบสำรวจบุคลิกภาพ และแบบสำรวจความสนใจหรือความถนัดในอาชีพเลย แต่มีการพูดคุยปรึกษาหารือกันในครอบครัวในสิ่งที่ผู้เรียนให้ความสนใจเป็นพิเศษ โดยภาพรวมผู้เรียนเป็นคนที่มีความมั่นใจในเอง กล้าคิด กล้าพูดและกล้าแสดงออก

การประเมินผลการเรียนรู้ประเมินตามสภาพจริงของผู้เรียนที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่บิดามารดา ผู้ปกครองจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ ซึ่งจะทำการประเมินร่วมกับศึกษานิเทศก์ในช่วงการประเมินการเลื่อนชั้นปี โดยประเมินจากร่องรอยการเรียนรู้ เช่น รูปภาพ สมุดบันทึก ชิ้นงานที่ปฏิบัติ ผลผลิตที่ได้จากการทำโครงการ แฟ้มสะสมงาน ใบรับรองหรือใบประกาศในบางรายวิชาที่ผู้เรียนได้ไปเรียนในระบบ หรือเรียนกับสถาบันกวดวิชาต่างๆ ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ ดนตรีและกีฬาประเภทต่างๆ การฝึกอาชีพระยะสั้น การอบรมธรรม การเข้าค่ายปฏิบัติธรรม เป็นต้น

ปัญหาที่พบ (เฉพาะในบางเขตพื้นที่การศึกษา)

1. จำนวนบุคลากรที่ดูแล รับผิดชอบมีไม่เพียงพอ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ความรู้ความเข้าใจของบุคลากรของสำนักงานเขตฯในเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวยังมีไม่มากนัก

3. กฎ ระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้องยังไม่ลงลึกถึงการปฏิบัติจริงมากนัก เมื่อพบปัญหาจึงไม่สามารถแก้ไขได้ทันที

4. งบประมาณดำเนินการไม่เพียงพอทำให้เกิดความล่าช้าในบางขั้นตอนของการประสานงานระหว่างเขตพื้นที่การศึกษากับครอบครัว

5. ผู้จัดการศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำแผนการศึกษาน้อย บางครอบครัวไม่เห็นความสำคัญของการจัดทำแผนการศึกษา

6. ผู้จัดการศึกษาบางครอบครัวไม่เชื่อถือในความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา

ข้อเสนอแนะ

หากรัฐบาลเห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัว และสนับสนุนการศึกษาทางเลือกโดยให้สิทธิแก่ครอบครัวในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานเองได้นั้น จึงควรมีหน่วยงานเฉพาะที่มีผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวทำหน้าที่ดูแล รับผิดชอบ ให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่ครอบครัว รวมทั้งดูแลเรื่องการออกกฎ ระเบียบต่างๆ การจัดสรรงบประมาณ การจัดสรรบุคลากรด้วย หรืออาจเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาทางเลือกทุกรูปแบบ และมีการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นหนึ่งงานที่อยู่ในความดูแลก็จะทำให้การจัดการศึกษาได้มาตรฐาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สรุปข้อมูลการวิจัยระยะที่1

ตารางที่ 16 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1

สภาพการจัดการศึกษา	ข้อมูลที่พบ	จำนวนผู้เรียน (N=33)	การวิเคราะห์หลักการ เหมาะสม	การวิเคราะห์หลักการ ไม่เหมาะสม	เหตุผล
1.การจัดทำแผนการเรียนรู้					
1.1การกำหนดจุดประสงค์	1.ไม่ได้กำหนดจุดประสงค์	3		✓	ควรกำหนดทุกครั้ง
	2.ต้องการให้เรียนรู้ด้านอาชีพอย่างมีความสุข	21	✓		เป็นจุดประสงค์หลักของการจัดการศึกษา
	3.ต้องการให้ค้นหาทักษะเฉพาะของตนเอง	2		✓	จำนวนผู้เรียนน้อยและควรเป็นกลุ่ม16ปีทุกคน
1.2การจัดสาระการเรียนรู้	1.เน้นเนื้อหาที่เหมาะกับวัย	8		✓	จำนวนผู้เรียนน้อยและควรเป็นนักเรียนทุกคน
1.3การจัดการเรียนรู้	1.เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	12		✓	จำนวนผู้เรียนน้อยและควรเป็นนักเรียนทุกคน
1.4การประเมินผล	1.เน้นประเมินตามสภาพจริง	17		✓	ควรเป็นนักเรียนทุกคน
2.การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ					
2.1สร้างความตระหนัก	1.ได้เรียนรู้อาชีพของผู้ปกครอง	31	✓		เป็นการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานของทุกช่วงวัย
2.2สำรวจตนเองและอาชีพ	1.ทำแฟ้มสะสมงาน	21	✓		เป็นการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานของทุกช่วงวัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 16 (ต่อ)

สภาพการจัดการศึกษา	ข้อมูลที่พบ	จำนวนผู้เรียน (N=33)	การวิเคราะห์หลักการ เหมาะสม	การวิเคราะห์หลักการ ไม่เหมาะสม	เหตุผล
	2.ทำแบบสำรวจอาชีพ	3		✓	จำนวนผู้เรียนน้อยและควรเป็นกลุ่ม16ปีทุกคน
	3.ทำแบบสำรวจบุคลิกภาพ	2		✓	จำนวนผู้เรียนน้อยและควรเป็นกลุ่ม16ปีทุกคน
2.3การเตรียมความพร้อม	1.มีอิสระการตัดสินใจเลือก	23	✓		เป็นการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานของทุกช่วงวัย
	2.ฝึกทักษะเบื้องต้นที่สนใจ	20		✓	ควรเป็นการเรียนรู้ของกลุ่ม16ปีทุกคน
3.ความคิดเห็น (N=35)					
3.1การศึกษาเพื่ออาชีพช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองในด้านความสนใจความถนัดความสามารถ	เห็นด้วย	35	✓		เป็นข้อความที่ถูกต้องตามหลักการศึกษาเพื่ออาชีพ
3.2การศึกษาเพื่ออาชีพทำให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกอาชีพได้	เห็นด้วย	34		✓	เป็นข้อความที่ไม่ถูกต้องตามหลักการศึกษาเพื่ออาชีพ
3.3การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้องเริ่มด้วยการจัดให้ผู้เรียนได้สำรวจอาชีพ	เห็นด้วย	34		✓	เป็นข้อความที่ไม่ถูกต้องตามหลักการศึกษาเพื่ออาชีพ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 16 (ต่อ)

สภาพการจัดการศึกษา	ข้อมูลที่พบ	จำนวนผู้เรียน (N=33)	การวิเคราะห์หลักการ		เหตุผล
			เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
4.ความต้องการ(N=35)					
4.1รูปแบบ/ แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่นำไปปรับได้	ระดับมาก	20			การจัดการศึกษายังไม่เหมาะสมในบางกลุ่มอายุ
4.2คู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	ระดับมาก	18			ครอบครัวและจนท.เขตมีปัญหาระดับมาก-ปานกลาง
4.3ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้มีความรู้เข้าใจเรื่องบ้านเรียนให้คำแนะนำ ปรึกษา	ระดับมาก	18			ครอบครัวและจนท.เขตมีปัญหาระดับมาก-ปานกลาง
4.4ความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ	ระดับมาก-ปานกลาง	13,16			ครอบครัวและจนท.เขตมีความรู้เรื่องนี้น้อยมาก
4.5แหล่งค้นคว้าเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ	ระดับมาก-ปานกลาง	14,15			
4.6 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ	ระดับมาก - ปานกลาง	14,11			ครอบครัวและจนท.เขตมีปัญหาระดับมาก-ปานกลาง

ตารางที่ 16 ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยระยะที่ 2ดังนี้

1. จัดทำรูปแบบ/แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้นแบบที่ครอบครัวบ้านเรียนสามารถนำไปปรับใช้ได้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ ที่ครอบครัวควรจัดควบคู่กันไปกับการศึกษาทั่วไปทั้งนี้เนื่องจากสภาพการจัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียนที่ทำการศึกษาพบว่า การจัดการศึกษายังไม่เหมาะสมตามช่วงวัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดพฤติกรรมตามขั้นตอนของการศึกษาเพื่ออาชีพ จึงจำเป็นจะต้องให้แนวทาง/รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแก่ครอบครัวบ้านเรียน

2. เผยแพร่ความรู้เรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพแก่ครอบครัวบ้านเรียน เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา และผู้สนใจทั่วไปเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตามทฤษฎีและสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบ/แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้นแบบ (ในข้อ 1) ไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับครอบครัวของตนเองต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อมูลหลายส่วนจากการสำรวจสภาพการจัดการศึกษาในครั้งนี้ที่ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า ครอบครัวบ้านเรียนอาจจะยังมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพไม่ชัดเจนนัก เช่น การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้และประกอบอาชีพตามที่สนใจ ซึ่งเป็นจุดประสงค์ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในวัยตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป แต่เป็นจุดประสงค์ที่ครอบครัวบ้านเรียนกล่าวถึงน้อยมาก และครอบครัวของกลุ่มผู้เรียนในช่วงวัย 13-15 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ควรทำการสำรวจความสนใจในอาชีพของตนเองแล้ว แต่ครอบครัวบ้านเรียนก็ไม่ได้กล่าวถึงจุดประสงค์นี้เลยจากข้อมูลนี้การวิจัยระยะที่ 2 จึงจำเป็นจะต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพแก่ครอบครัวบ้านเรียน

3. รวบรวมแหล่งข้อมูลเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพเพื่อใช้เป็นแหล่งค้นคว้าต่อไป รวมทั้งรวบรวมรายชื่อผู้มีความรู้ ผู้เชี่ยวชาญ เรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลของครอบครัวบ้านเรียนในการให้คำปรึกษา แนะนำดังนั้นการวิจัยระยะที่ 2 จึงจำเป็นจะต้องมีข้อมูลของผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ เช่น ชื่อ หน่วยงานที่สังกัด ประสบการณ์และข้อมูลเพื่อการติดต่อ เป็นต้น

4. นำข้อมูลการวิจัยเสนอแก่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจัดตั้งเป็นหน่วยงานดูแลการจัดกาศึกษาทางเลือกทุกรูปแบบ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามที่เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาเสนอแนะ เนื่องจากเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำงานเกี่ยวข้องกับครอบครัวบ้านเรียนโดยตรง เพื่อสนองเจตนารมณ์การปฏิรูปการศึกษา รัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

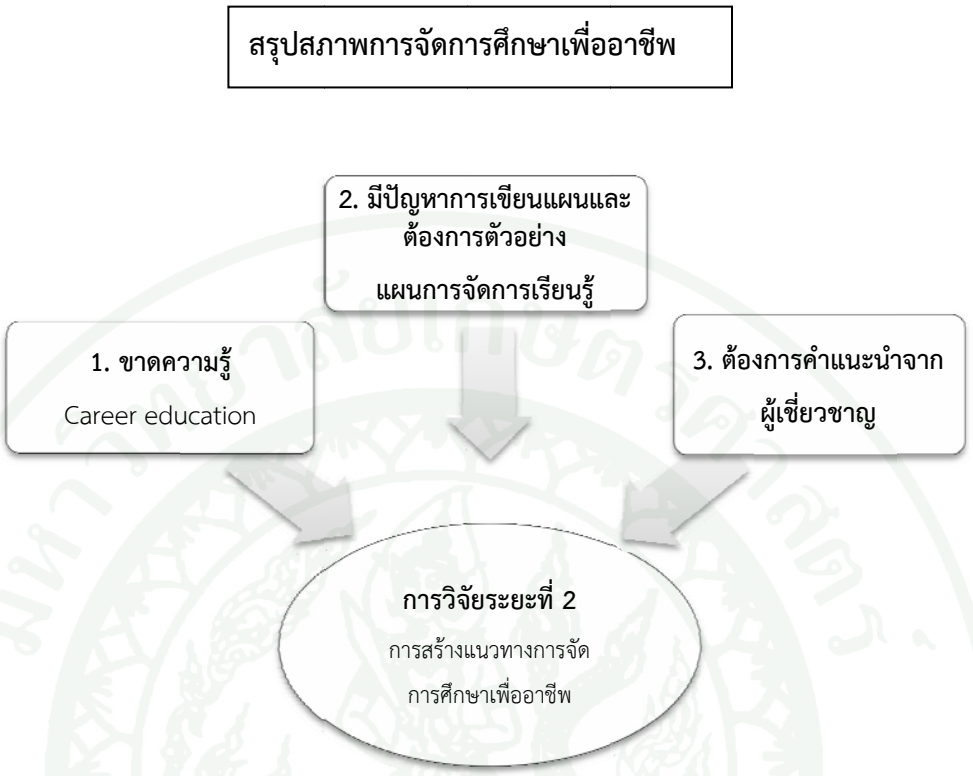

ภาพที่ 5 การนำข้อสรุปผลการวิจัยระยะที่ 1 มาสู่การวิจัยระยะที่ 2

ตอนที่ 2 การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ในการวิจัยระยะที่ 2 การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ซึ่งครอบครัวบ้านเรียนสามารถนำไปปรับได้ ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 5ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 2.1 การเตรียมเนื้อหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 ร่วมกับการข้อมูลจากหนังสือ ตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นข้อมูลทุติภูมิผลการวิจัยมีดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ

- ความหมาย
- ความเป็นมา
- จุดมุ่งหมาย
- หลักการจัดการศึกษา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- แนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ
- การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในแต่ละระดับชั้น

ขั้นตอนที่ 2.2 การเตรียมและตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ ทำการสังเคราะห์เอกสารและข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ผลการวิจัยมีดังนี้

2.2.1 คำแนะนำการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

- ส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้
- รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้
- ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้
- แนวทางการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้
- แนวทางการประเมินแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

2.2.2 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ (อาชีพด้านการเกษตร-พืช)

- ตัวอย่างแผนฯเพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ
- ตัวอย่างแผนฯเพื่อสำรวจตนเองและอาชีพ
- ตัวอย่างแผนฯเพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ

ขั้นตอนที่ 2.3 การรวบรวมรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยรวบรวมรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ และทำการแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ จำนวน 8 คน และผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน 7 คนซึ่งรายชื่อทั้งหมดได้จากการให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญที่บอกต่อกันมา (Snow Ball) โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ทำงาน หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ E-mail Address ไว้เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญ (รายละเอียดดังแสดงในภาคผนวก ฉ)

ขั้นตอนที่ 2.4 การจัดทำคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ จากข้อมูลข้อ 2.1-2.3 ที่ได้นำมาสร้างเป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ผู้วิจัยนำมาพัฒนาเป็นคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ 1 เล่ม เพื่อเผยแพร่แก่ครอบครัวบ้านเรียน เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา และผู้สนใจทั่วไปประกอบด้วยเนื้อหา 5 ส่วน ดังนี้(รายละเอียดดังแสดงในภาคผนวก ฉ)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 1 คำแนะนำการใช้คู่มือ

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

ส่วนที่ 3 คำแนะนำการจัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

ส่วนที่ 4 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ(เน้นอาชีพด้านการเกษตร–พืช)เนื่องจากเป็นความรู้ที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เรื่อง การเกษตรทฤษฎีใหม่

ส่วนที่ 5 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2.5 การตรวจสอบคุณภาพของคู่มือ ผู้วิจัยนำคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไปตรวจสอบคุณภาพ โดยการสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาเพื่ออาชีพ และการจัดการศึกษาโดยครอบครัวข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวดังแสดงในตารางที่ 17- 19

ตารางที่ 17 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน) (N = 8)	ร้อยละ
1. ด้านที่มีความรู้และประสบการณ์	6	75.0
การศึกษาเพื่ออาชีพ	2	25.0
การศึกษาโดยครอบครัว		
2. ระยะเวลาของประสบการณ์		
10- 20 ปี	2	75.0
มากกว่า 20 ปี	6	25.0
3. การทำงาน		
รับราชการ	2	75.0
กิจการส่วนตัว	6	25.0
4.วุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรี	1	12.5
ปริญญาโท	1	12.5
ปริญญาเอก	6	75.0

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 17 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้มีให้ข้อมูลในการวิจัย จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการศึกษาเพื่ออาชีพมีความรู้และประสบการณ์มากกว่า 20 ปีขึ้นไป การทำงานรับราชการเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ และจบการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 6 คน (ร้อยละ 75.0 ทั้ง 4 รายการ)

ตารางที่ 18 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

(N=8)

รายการเนื้อหาสาระในคู่มือฯ	**ระดับความคิดเห็น**					**Med.**	**แปลผล**
	มากที่สุด	**มาก**	**ปานกลาง**	**น้อย**	**น้อยที่สุด**		
1. คำแนะนำการใช้คู่มือ	2	6	-	-	-	4.0	เหมาะสม
2. ความหมายการศึกษาเพื่ออาชีพ	2	6	-	-	-	4.0	เหมาะสม
3. ประวัติความเป็นมา	3	4	1	-	-	4.0	เหมาะสม
4. จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา	1	3	4	-	-	3.5	**ปรับปรุง**
5. หลักการจัดการศึกษา	2	6	-	-	-	4.0	เหมาะสม
6. แนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษา	3	5	-	-	-	4.0	เหมาะสม
7. การจัดการศึกษาในแต่ละระดับชั้น	2	6	-	-	-	4.0	เหมาะสม
8. บทบาทของบ้านและครอบครัว	1	7	-	-	-	4.0	เหมาะสม
9. ส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้	4	4	-	-	-	4.0	เหมาะสม
10. รูปแบบของแผนการจัดการเรียน	4	3	1	-	-	4.5	เหมาะสม
11. ขั้นตอนการเขียนแผน	2	5	-	1	-	4.0	เหมาะสม
12. แนวทางกาตรวจสอบคุณภาพของแผน	2	5	1	-	-	4.0	เหมาะสม
13. การเตรียมแผนเพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ	5	2	1	-	-	4.5	เหมาะสม
14. การเตรียมแผนเพื่อสำรวจตนเองและอาชีพ	5	2	1	-	-	4.5	เหมาะสม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 18 (ต่อ)

รายการเนื้อหาสาระในคู่มือฯ	ระดับความคิดเห็น					Med.	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
15. การเตรียมแผนเพื่อเตรียมความพร้อมฯ	4	3	1	-	-	4.5	เหมาะสม
16. ตัวอย่างแผนเพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ	3	5	-	-	-	4.5	เหมาะสม
17. ตัวอย่างแผนเพื่อสำรวจตนเองและอาชีพ	4	4	-	-	-	4.0	เหมาะสม
18. ตัวอย่างแผนเพื่อเตรียมความพร้อมฯ	5	2	1	-	-	5.0	เหมาะสม
19. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	2	5	1	-	-	4.0	เหมาะสม
20. หน้าปก	2	2	3	1	-	3.5	**ปรับปรุง**
21. คำนำ	1	3	2	1	-	3.5	**ปรับปรุง**
22. สารบัญ	2	6	-	-	-	4.0	เหมาะสม
23. บรรณานุกรม	2	5	1	-	-	4.0	เหมาะสม
24. ภาคผนวก	1	6	1	-	-	4.0	เหมาะสม
25. ภาพประกอบเนื้อหา	-	4	4	-	-	3.5	**ปรับปรุง**

ตารางที่ 18 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการศึกษาพบว่า ผู้มีความรู้และประสบการณ์ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 8 คน เห็นว่าเนื้อหาสาระในหัวข้อต่างๆในคู่มือฯนั้นถูกต้อง เหมาะสมในการใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจำนวน 21 รายการ (ร้อยละ 84.0) มีเพียง 4 รายการ (ร้อยละ 16.0) เท่านั้นที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ หัวข้อจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา หน้าปก คำนำ และ ภาพประกอบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 19 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพของคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

(N=8)

ส่วนที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน(คน)
1.	คำแนะนำการใช้คู่มือ	
	- ควรเพิ่มคำแนะนำกรณีที่ไม่สามารถจัดการศึกษาได้ตามที่คู่มือแนะนำไว้	2
	- ควรเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในช่วงที่จัดการศึกษา	2
	- ควรเสนอแนะวิธีการเบื้องต้นในการแก้ปัญหา	1
2.	ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ	
	- ควรเพิ่มเติมเนื้อหาให้มากขึ้น และเชื่อมโยงให้เห็นชัดกับการนำไปปรับใช้ เช่น ข้อมูลของประเทศไทย	4
	- ควรสรุปข้อมูลที่อ้างอิงมาและเรียบเรียงเป็นของผู้วิจัย	2
	- การจัดการศึกษาตามระดับชั้นอาจไม่เหมาะสมกับครอบครัวบ้านเรียนแต่ควรแนะนำการปรับใช้เป็นรายบุคคล	2
	- ควรเพิ่มข้อมูลที่ทันสมัยเป็นปัจจุบัน	1
3.	คำแนะนำการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้	
	- ควรใช้ตัวอย่างรูปแบบของแผนฯที่ทันสมัยที่ใช้จริงในปัจจุบัน	3
	- ควรปรับแนวทางการประเมินผลเป็นเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม	1
4.	ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้	
	- ควรปรับรูปแบบของแผนฯและสื่อที่ยกตัวอย่างให้ทันสมัยเพื่อให้ครอบครัวสามารถนำไปปรับใช้ได้ทันที	2
5.	รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	
	- ควรปรับตำแหน่ง และหน่วยงานของผู้เชี่ยวชาญให้เป็นปัจจุบัน	1
6.	ส่วนประกอบอื่นๆ	
	- ควรปรับรูปแบบ สี และภาพของปกให้น่าสนใจขึ้น	4
	- คำนำควรเน้นที่ครอบครัว	2
	- ควรตรวจสอบการเขียนบรรณานุกรมและปรับแก้ให้ถูกต้อง และครบถ้วน	1
	- ควรเพิ่มตัวอย่างและเนื้อหาในภาคผนวกให้มากขึ้น	1
	- ควรเพิ่มภาพประกอบ และเป็นภาพกรณีประเทศไทย	1

ข้อวิจารณ์

จากการวิจัย การจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ระยะที่ 1: การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวพบว่า ครอบครัวบ้านเรียนและเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่องการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) จึงทำให้จัดการศึกษาไม่สอดคล้อง และไม่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน นอกจากนี้ครอบครัวบ้านเรียนและเจ้าหน้าที่เขตยังมีความต้องการผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานที่มีความรู้ มีประสบการณ์และที่สำคัญคือ มีความเข้าใจเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพอย่างแท้จริงคอยให้คำปรึกษาซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นนี้อาจมีสาเหตุจากการที่การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาแบบตามอัธยาศัยที่เพิ่งจะกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้งหลังจากที่ห่างหายไปนานในอดีตที่ผ่านมา จนกระทั่งมีการให้สิทธิและเสรีภาพทางวิชาการแก่ประชาชนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นี้จึงเปิดโอกาสให้มีการจัดการศึกษาได้ 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยและการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบตามอัธยาศัยจัดเป็นการศึกษาทางเลือกรูปแบบหนึ่งที่จัดการศึกษาตามความรู้และความเชื่อของครอบครัวที่แตกต่างกันไป (สุชาดา จักรพิสุทธิ์ และคณะ, 2548: 71-72) ครอบครัวและเจ้าหน้าที่เขตฯจึงมีความต้องการผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานที่มีความรู้ มีประสบการณ์อย่างแท้จริงคอยให้คำปรึกษา

ระยะที่ 2: การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว สืบเนื่องจากปัญหาที่พบในการวิจัยระยะที่ 1 เกี่ยวกับความต้องการคำแนะนำเพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแก่ครอบครัวบ้านเรียน ผู้วิจัยจึงสร้างแนวทางการจัดการศึกษาซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพที่ครอบครัวและเจ้าหน้าที่เขตฯควรรู้ วิธีการและตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้การศึกษาเพื่ออาชีพเพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ การสำรวจตนเองและอาชีพ และการเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพเพื่อให้เป็นแนวทางในการนำไปปรับใช้ ผลจากการสร้างองค์ความรู้เพื่อนำมาสู่การจัดทำแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ โดยผู้วิจัยนำเสนอผ่านคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและผ่านการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือฯ ดังกล่าวแล้วพบว่า มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความตระหนักในอาชีพควรจัดกิจกรรมเน้นการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาชีพ 2) ขั้นสำรวจตนเองและอาชีพควรจัดกิจกรรมเน้นการสำรวจความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนในอาชีพต่างๆ3) ขั้นเตรียมความพร้อมควรจัดกิจกรรมให้ปฏิบัติงานในอาชีพที่สนใจและถนัด4) ขั้นตัดสินใจเลือกอาชีพควรจัดกิจกรรมการฝึกทักษะขั้นต้นของอาชีพนั้นๆในทางปฏิบัติจริงเมื่อผลการวิจัยพบว่าครอบครัวและเจ้าหน้าที่เขตฯขาดความรู้ที่ถูกต้องในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพทำให้จัดการศึกษาไม่ต่อเนื่องและไม่เหมาะสมกับช่วงวัย ทำให้ผู้เรียนขาดการพัฒนาเรื่องอาชีพในขั้นตอนต่างๆตามแนวคิดของการจัดการศึกษา ซึ่งควรจัดให้เรียนรู้ควบคู่กันไปกับวิชาสามัญทั่วไปอย่างต่อเนื่อง (วรัทยา ธรรมกิตติภพ, 2553: 18-19)ดังนั้น สาระความรู้ของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ผู้วิจัยเผยแพร่ผ่านคู่มือฯจึงเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และ การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพอย่างยิ่ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทยเป็นการศึกษาทางเลือกที่บิดามารดาทำหน้าที่เป็นผู้จัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานเองที่บ้านโดยใช้หลักสูตรการศึกษาที่ครอบครัวจัดทำขึ้นเองซึ่งยืดหยุ่นไปตามความถนัด ความสนใจของบุตรหลานมีบางครอบครัวจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นไปตามกฎกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้ครอบครัวที่จัดการศึกษาเองใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 (ปัจจุบันคือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551) และมาตรฐานการเรียนรู้ของ 8 กลุ่มสาระวิชาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นบรรทัดฐานสำคัญในการจัดการศึกษา และวัดประเมินผลการจัดการศึกษาของครอบครัว (ยุทธชัย เฉลิมชัยและคณะ, 2547: 55) เนื่องจากหลักสูตรนี้มีกลุ่มสาระวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นกลุ่มสาระที่เกี่ยวข้องกับความรู้และทักษะการประกอบอาชีพที่ผู้เรียนจะต้องเรียนควบคู่ไปกับการเรียนวิชาสามัญทั่วไป (General Education) ในกลุ่มสาระอื่นๆ เช่น กลุ่มสาระภาษาไทย กลุ่มสาระสังคมศึกษา และกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ดังนั้นการที่ครอบครัวบ้านเรียนบางส่วนไม่ได้จัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ด้วยเหตุผลใดก็ตาม เช่น เนื่องจากครอบครัวบ้านเรียน พบว่า การจัดการศึกษาตามแนวทางของหลักสูตรของกระทรวงฯไม่สามารถทำให้บุตรหลานเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข และพัฒนาการไม่ดีขึ้น แต่หากใช้กระบวนการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นไปตามความถนัด ความสนใจ และทักษะของบุตรจะสามารถทำให้บุตรเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขมากกว่า ดังนั้นถ้ามีผู้ให้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่เหมาะสม และยืดหยุ่นไปตามความถนัด ความสนใจ และทักษะของบุตรหลาน โดยที่บิดามารดา ผู้ปกครองที่จัดการศึกษาให้กับบุตรเองนั้นได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพนี้ ก็จะทำให้การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว (Homeschooling) ด้านความรู้ของบิดามาดา ผู้ปกครอง ผู้จัดการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัว ปัญหาและความต้องการของครอบครัวในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และนำผลการศึกษามาสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอครัว

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนาโดยทำการสำรวจสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพจากบิดามารดา และผู้ปกครองที่จัดการศึกษาเองที่บ้านทั่วประเทศ จำนวน 35 ครอบครัวโดยใช้แบบสอบถาม และจากเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาที่ทำหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จำนวน 19 คนโดยใช้แบบสัมภาษณ์ นำผลการสำรวจที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ การวิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์ผล และสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษาของครอบครัว โดยพัฒนาเป็นคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ เพื่อให้ครอบครัวใช้ศึกษา ทำความเข้าใจและนำไปปรับใช้ได้จริงได้สะดวกมากขึ้น ทำการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือฯ โดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาเพื่อาชีพ และด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมากกว่า 3 ปีขึ้นไปจำนวน 8 คน โดยใช้แบบสอบถาม

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน

ผลการสำรวจสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวพบว่า ผู้จัดการศึกษาของครอบครัวส่วนใหญ่เป็นบิดามารดาจบการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า จัดการศึกษาแบบครอบครัวเดี่ยวโดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการและบูรณาการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับครอบครัว ส่วนเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งนักวิชาการการศึกษา และนักวิชาการการศึกษา ชำนาญการของฝ่ายส่งเสริมการจัดการศึกษา ทำหน้าที่ด้านธุรการและการประสานงานระหว่างครอบครัวกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางด้านการศึกษา ประสบการณ์การรับผิดชอบดูแล 1-5 ปี ในบางเขตครอบครัวยกเลิกการจัดการศึกษาทั้งหมดแล้ว เนื่องจากบิดามารดาผู้ปกครองไม่พร้อมที่จะจัดการศึกษาต่อไป บางครอบครัวผู้เรียนบุตรหลานจบการศึกษาแล้วบางครอบครัวส่งไปเรียนต่างประเทศ ทั้งนี้การขอยกเลิกบางครอบครัวไม่ได้แจ้งให้เขตฯทราบ

1. สภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

การสำรวจสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวในครั้งนี้ยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของ Isaacson และ Sidney Marland (Hoyt, K.B, 1974) การสำรวจสภาพการจัดการศึกษาที่ได้จากครอบครัวผู้ตอบแบบสอบถามและเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลการจัดการศึกษาของครอบครัว สรุปได้ดังนี้

1.1 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

ครอบครัวบางครอบครัวไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพไว้สำหรับครอบครัวที่กำหนดจุดประสงค์ ส่วนใหญ่เน้นเรื่องการเรียนรู้ด้านอาชีพที่เหมาะสมกับวัยอย่าง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มีความสุขและเป็นธรรมชาติ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับสังคม ชุมชนที่อาศัยอยู่ แบบพึ่งพาตนเองได้ ส่วนจุดประสงค์ที่เน้นให้เรียนรู้และประกอบอาชีพตามที่สนใจและจุดประสงค์ให้บุตรหลานสามารถค้นหาทักษะเฉพาะของตนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพนั้นมีเพียง 1 ครอบครัวเท่านั้นที่กำหนดไว้

การจัดทำสาระการเรียนรู้

เนื้อหาสาระความรู้ที่ครอบครัวจัดให้แก่บุตรหลานนั้น เน้นเนื้อหาการศึกษาอาชีพที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ครอบครัวยังเน้นการจัดเนื้อหาการศึกษาอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียนอีกด้วย วิธีการจัดทำสาระการเรียนรู้ของบางครอบครัวใช้วิธีการบูรณาการเนื้อหาการศึกษาเพื่ออาชีพของกระทรวงศึกษาธิการ บางครอบครัวเปิดโอกาสให้บุตรหลานสามารถเลือกเนื้อหาได้เองตามที่สนใจ และเน้นเนื้อหาการศึกษาเพื่ออาชีพที่สามารถค้นหาตัวตนของตัวเอง โดยภาพรวมเป็นการปฏิบัติที่เหมาะสมสอดคล้องตามทฤษฎี

การจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นการเรียนรู้การศึกษาอาชีพแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่บุตรหลานสนใจ ครอบครัวที่ค้นพบความสนใจ ความถนัดและความสามารถของบุตรหลานแล้ว ตัวบุตรหลานและครอบครัวจะร่วมกันพัฒนาความสามารถจนถึงขั้นประกอบเป็นอาชีพได้ การจัดการศึกษาส่วนใหญ่บูรณาการไปกับชีวิตประจำวันของครอบครัว บุตรหลานไม่เคยทำแบบสำรวจบุคลิกภาพและแบบสำรวจความสนใจหรือความถนัดในอาชีพ แต่ใช้วิธีการพูดคุย แนะนำและปรึกษาหารือในสิ่งที่บุตรหลานให้ความสนใจ

การประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลใช้หลายวิธีร่วมกัน เน้นวิธีการประเมินตามสภาพความเป็นจริงของบุตรหลานทุกด้าน และเน้นการสังเกตความพึงพอใจ ความชอบและความสุขของบุตรหลานในฐานะผู้เรียน การพิจารณาแฟ้มสะสมงาน หลักฐานและร่องรอยการเรียน การส่งผลงานเข้าประกวด

1.2 การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

การสำรวจสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัว ยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (CareerEducation) ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักการศึกษาเพื่ออาชีพ ในบางกิจกรรมปฏิบัติอยู่ในระดับมากคือ ปฏิบัติเป็นประจำ สม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง เช่น บุตรหลานในบางครอบครัวได้เรียนรู้อาชีพของบิดามารดา ผู้ปกครองซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้จากกิจวัตรประจำวันของครอบครัวโดยไม่ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้ การประเมินผลทำโดยการสังเกตพฤติกรรมขณะทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว และดูผลงานที่ได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากการปฏิบัติจริง โดยทั่วไปมีการฝึกบุตรหลานให้มีความรับผิดชอบในงาน/ภารกิจของตนเอง ฝึกให้มีความอดทนและตรงเวลา ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ญาติพี่น้องในครอบครัว เพื่อนบ้าน ชุมชน และผู้เรียนในกลุ่มครอบครัวเดียวกัน การทำแฟ้มสะสมงานเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆที่บุตรหลานเข้าร่วม การได้พูดคุยกับบุคคลที่ทำงานในอาชีพที่บุตรหลานสนใจ แต่มีบางครอบครัวที่การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย คือ ปฏิบัติบ้างเป็นบางครั้งจนถึงไม่ได้ปฏิบัติเลย เช่น ในบางครอบครัวไม่ได้จัดให้บุตรหลานได้ทำการทบทวน และสรุปบันทึกเรื่องเกี่ยวกับตนเอง รวมทั้งไม่ได้ให้ทำแบบสำรวจบุคลิกภาพ และแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ

1.3 ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

การสำรวจสภาพการจัดการศึกษา พบปัญหาและความต้องการหลายประการ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาในระดับปานกลาง ซึ่งหมายถึง การขาดแคลน/มีความบกพร่องเป็นบางครั้ง เช่น ขาดหน่วยงานให้คำแนะนำเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ ขาดรูปแบบ/แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้นแบบที่ครอบครัวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง และขาดคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพซึ่งเป็นปัญหาที่เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา ให้ข้อมูลไว้เช่นเดียวกันนอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่นๆ ได้แก่ จำนวนบุคลากรที่ดูแล รับผิดชอบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีไม่เพียงพอ ความรู้ความเข้าใจของบุคลากรในเรื่องการจัดการศึกษารูปแบบนี้ยังมีไม่มากนักกฎ ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องยังไม่ลงลึกถึงการปฏิบัติจริงมากนัก เมื่อพบปัญหาเจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถแก้ไขได้ทันที งบประมาณดำเนินการไม่เพียงพอทำให้เกิดความล่าช้าในบางขั้นตอนของการประสานงานระหว่างเขตพื้นที่การศึกษากับครอบครัว ผู้จัดการศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำแผนการศึกษาน้อย บางครอบครัวไม่เห็นความสำคัญของการจัดทำแผนการศึกษา และผู้จัดการศึกษาบางครอบครัวไม่เชื่อถือในความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่เขตฯส่วนความต้องการของครอบครัวและเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้จัดการศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องมากจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ 1) รูปแบบ/แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้นแบบทีครอบครัวบ้านเรียนนำไปประยุกต์ใช้ 2) ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้มีความรู้ด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และมีความเข้าใจเรื่องบ้านเรียน คอยให้คำแนะนำปรึกษา 3) ความร่วมมือของสถานประกอบการของเอกชนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบ้านเรียนได้เข้าไปเรียนรู้ 4) ต้องการคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพและ5) ต้องการตัวอย่างครอบครัวบ้านเรียนที่จัดการศึกษาเพื่ออาชีพได้อย่างเหมาะสม

ตอนที่ 2 การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ในการวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจริงที่สรุปได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 เกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน ผลการวิจัยมี ดังนี้

1. การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 ร่วมกับข้อมูลจากหนังสือ ตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 เล่ม และแปลภาษาอังกฤษจากหนังสือ Career Education: What It

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Is and How to Do It. ของHoyt, K.B. *et al.*,(ค.ศ.1974) ทำให้ได้เนื้อหาความรู้หลักการศึกษาเพื่ออาชีพ

2. การสังเคราะห์วิธีการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนต่างๆ ตามหลักการศึกษาเพื่ออาชีพ จากตำรา เอกสาร จำนวน 7 เล่ม และเว็บไซด์ กรมแรงงาน และเว็บไซด์การแนะแนวการศึกษาทำให้ได้คำแนะนำการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ และตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้การศึกษาเพื่ออาชีพตามหลักการศึกษาเพื่ออาชีพ

3. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ จำนวน 8 คน และผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน 7 คน โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ทำงาน หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ e-mail address ทำให้ได้ข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครอบครัวบ้านเรียนในการติดต่อขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ

4. รวมข้อมูล ข้อ1-3 ได้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย การให้ความรู้ การให้คำแนะนำการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และการให้ข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญ

5. พัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาที่ได้ไปสู่การจัดทำเป็นคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ 1 เล่ม เพื่อเผยแพร่แก่ครอบครัวบ้านเรียน เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำแนะนำการใช้คู่มือ

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

ส่วนที่ 3 คำแนะนำการจัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

ส่วนที่ 4 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ(เน้นอาชีพด้านการเกษตร–พืช)เนื่องจากเป็นความรู้ที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เรื่อง การเกษตรทฤษฎีใหม่

ส่วนที่ 5 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. การตรวจสอบคุณภาพของคู่มือ ผู้วิจัยนำคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไปตรวจสอบคุณภาพ โดยการใช้แบบสอบถามถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทด้านการศึกษาเพื่ออาชีพ และการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มความรู้และประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปี รวมจำนวน 8 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละค่ามัธยฐาน ใช้เกณฑ์การวัดระดับความเหมาะสม ที่ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.00 ขึ้นไป และการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการเรียงลำดับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การจัดกลุ่มข้อมูล การตีความข้อมูลโดยอิงหลักการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และการจัดการศึกษาโดยครอบครัว การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้ตารางแสดงข้อมูล และนำเสนอข้อมูลโดยการบรรยาย

ผลการวิจัยความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว พบว่า ผู้มีความรู้และประสบการณ์เห็นว่าเนื้อหาสาระในหัวข้อต่างๆในคู่มือนั้นถูกต้อง เหมาะสมในการใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีเพียง 4 รายการที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา หน้าปก คำนำ และ ภาพประกอบ ส่วนข้อเสนอแนะมีหลายประเด็น เช่น ควรเพิ่มคำแนะนำกรณีที่ไม่สามารถจัดการศึกษาได้ตามที่คู่มือแนะนำไว้ควรเพิ่มเติมเนื้อหาให้มากขึ้น และเป็นข้อมูลที่ทันสมัยโดยเชื่อมโยงให้เห็นชัดกับการนำไปปรับใช้ เช่น ข้อมูลของประเทศไทย ซึ่งได้แก่ ตัวอย่างในภาคผนวก และภาพที่ใช้ประกอบ ควรปรับตำแหน่ง และหน่วยงานของผู้เชี่ยวชาญให้เป็นปัจจุบันควรปรับรูปแบบ สี และภาพของปกให้น่าสนใจขึ้น

สรุปผลการวิจัย เรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพทั้ง 2 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียนและตอนที่ 2 การสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวสรุปได้ดังภาพที่ 5

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

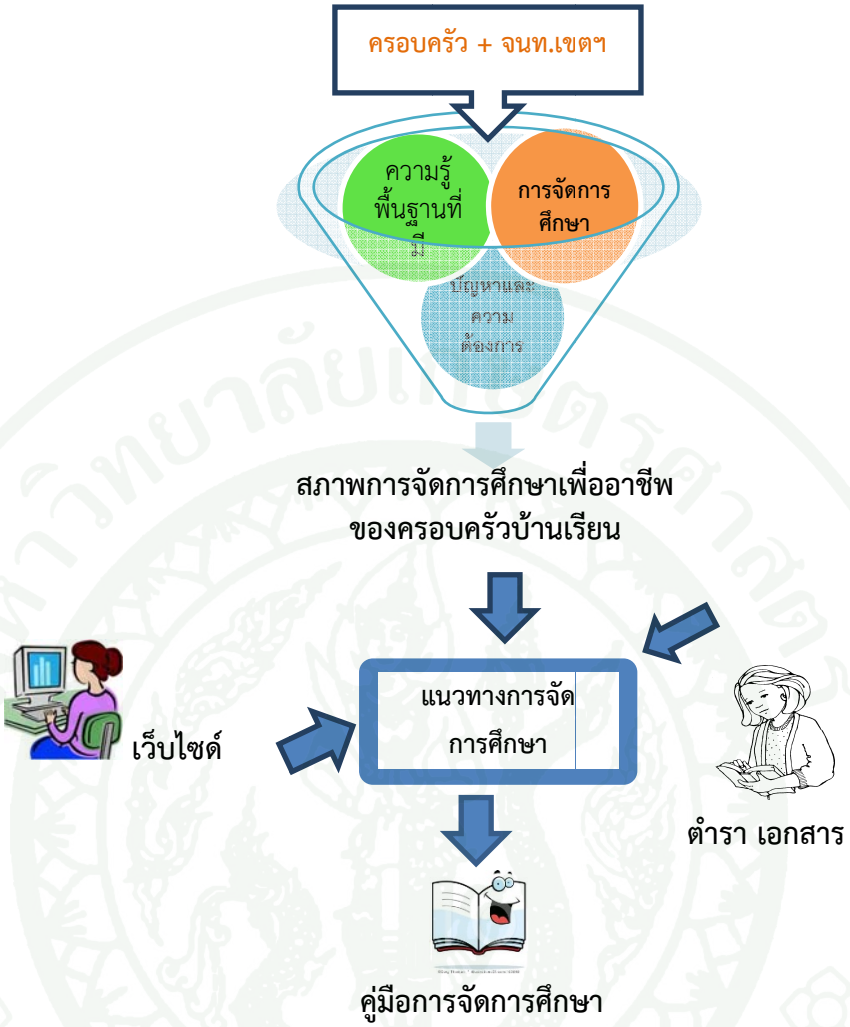

ภาพที่ 6 สรุปผลการวิจัยแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับครอบครัวบ้านเรียน

การวิจัย เรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพโดยทำการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่เหมาะสมกับครอบครัวบ้านเรียน โดยการสังเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการศึกษาร่วมกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ตำรา เอกสาร และเว็บไซต์ เป็นต้น เมื่อได้แนวทางที่เหมาะสมแล้วพัฒนาเป็นคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ เพื่อใช้เผยแพร่ต่อไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพไปใช้กับครอบครัวบ้านเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลควรทำการให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) ควบคู่กับวิชาสามัญทั่วไป (General Education) เพื่อให้ผู้จัดการศึกษาของครอบครัวเห็นความสำคัญของการศึกษาเพื่ออาชีพ โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ทั้งนี้จะช่วยให้การจัดการศึกษาตามแนวทางที่ได้จากผลการวิจัยเป็นไปได้ด้วยดี และประสบความสำเร็จทำให้ผู้เรียน หรือบุตรหลานมีความสุขกับการเรียน สามารถค้นพบตัวตนที่แท้จริงของตนเอง และก้าวเข้าสู่อาชีพที่สนใจและมีความถนัดต่อไป

2. แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ได้จากผลการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางที่ได้จากการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียนในบางส่วนของครอบครัวที่มีรายชื่อของสำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2552ดังนั้นการนำแนวทางไปปรับใช้จึงขึ้นอยู่กับปรัชญา ความเชื่อและแนวทางการจัดการศึกษาของแต่ละครอบครัวเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน พบว่า บางครอบครัวจัดกิจกรรมการเรียนรู้ยังไม่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เช่น จัดให้ผู้เรียนในวัย 7-9 ปี ได้เรียนรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการตัดสินใจเลือกอาชีพ ซึ่งตามแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพนั้นยังไม่มีความจำเป็น ดังนั้นการวิจัยในครั้งต่อไปจึงควรทำการสำรวจสภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแยกตามช่วงวัย 4 กลุ่ม ตามทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องกันของการปฏิบัติจริงของครอบครัวบ้านเรียนกับทฤษฎีแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

2. ผลการวิจัยปัญหาและความต้องการของครอบครัวบ้านเรียนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ พบว่า ต้องการครอบครัวต้นแบบที่จัดการศึกษาเพื่ออาชีพได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการวิจัยในครั้งต่อไปจึงควรสร้าง หรือพัฒนาครอบครัวต้นแบบที่สอดคล้องตามทฤษฎีการศึกษาเพื่ออาชีพเพื่อเป็นแหล่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับครอบครัวบ้านเรียนได้ศึกษาเรียนรู้และสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงต่อไปกับการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2544. **คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2546**. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์คุรุสภา.

กุลขณิษฐ์ ราเชนบุณยวัทน์. 2549. **เอกสารประกอบการสอนวิชา 176611 นวัตกรรมและกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางอาชีวศึกษา**. ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัดสำเนา).

โกวิท วรพิพัฒน์. 2531. รายงานการวิจัยฉบับย่อ **เรื่อง การพัฒนาการศึกษาวิชาอาชีพในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543. **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด.**พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา ลาดพร้าว.

งานนโยบายและพัฒนา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. 2554. “**แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-พ.ศ. ๒๕๕๙.)**” (Online). http://www.sc.mahidol.ac.th/scpn/webscpn/index.php/news, 13 มิถุนายน 2557.

จรูญ ชูลาภ. 2544. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

จันทน์กฤษณา ผลวิวัฒน์, ม.ล. 2547. **การวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชวาล แพรัตกุล. 2526. **เทคนิคการวัดผล**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ชุมมาศ แป้งหอม. 2551. เลขานุการสมาคมบ้านเรียนไทย. **สัมภาษณ์**, 26 มีนาคม 2551.

นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2535. “อาชีพศึกษา” **สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 12 สิงหาคม พ.ศ.2535**. หน้า 14-16.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทิศนา แขมมณี. 2550. **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 5**.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พนิต เข็มทอง. 2549.“การศึกษาเพื่ออาชีพ” **เอกสารประกอบการสอนวิชา 176611 นวัตกรรมและกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางอาชีวศึกษา.** ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัดสำเนา).

พรรณี ช. เจนจิต. 2538. **จิตวิทยาการเรียนการสอน.** กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์.

พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง. 2535. **การแนะแนวอาชีพและอาชีพศึกษา**. ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน.

มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม. 2553. **คู่มือครูสอนทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับโรงเรียนปลายทาง.** (Online). โครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโรงเรียนวังไกลกังวล. http://www.dlf.ac.th, 20 ธันวาคม 2555.

ยุทธชัย เฉลิมชัย. 2543. **รายงานการวิจัยรูปแบบและพัฒนาการการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ยุทธชัย เฉลิมชัย และคณะ. 2547. **รายงานการวิจัย สภาพการณ์และฐานข้อมูลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2525. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

วรรณา พรหมบุรมย์. 2540. **กระบวนการให้คำปรึกษา**. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

วรัทยา ธรรมกิตติภพ. 2553. **หลักการและทฤษฎีทางอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาเชิงระบบ.** กรุงเทพมหานคร: บีพีเอ็ม พริ้นท์ เซิร์ฟ จำกัด.

วัชรา ไชยสาร. 2546. “5 ปีแห่งการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ กับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ” **รัฐสภาสาร.** หน้า 18, 31-32**.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร**.**

วีรฉัตร สุปัญโญ. 2548. “**การพัฒนาตนเองกับการศึกษาตามอัธยาศัย.**” (Online). http://www.edu.tsu.ac.th/edu2011/journal/5_1/veerachat.pdf,2 เม.ย. 2557

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศรีวรรณ มีคุณ. 2546. การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย.**วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา** (Online). http://www.edu.buu.ac.th/journal%20Edn/link_journal%20edu_14_2.pdf., 20 ธันวาคม 2550.

ศิริพรรณ สายหงษ์. 2551. **การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้**. (Online). http://www.nfe.go.th/0405/NFE-note/siripan02.html., 21 พฤษภาคม 2551.

สมจิตร์ ยิ่งยงดำรงฤทธิ์. 2551. **การจัดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมชาย ฐิติรัตนอัศน์. 2551. **การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้**. (Online) http://www.nfe.go.th/0405/NFE-note/somchai01.html., 21 พฤษภาคม 2551.

สมพร ไชยะ. 2539. **การอาชีวศึกษา**. โครงการตำราและเอกสารการพิมพ์คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

สวัสดิ์ อุดมโภชน์. 2535. “อาชีพศึกษา” **สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2535**. หน้า221-222.

สุชาดา จักรพิสุทธิ์ และคณะ. 2548. **การศึกษาทางเลือก: โลกแห่งการเรียนรู้นอกโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุมาลี สังข์ศรี. 2543. **ยุทธศาสตร์การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545.** กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548. **แนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัวและสถานประกอบการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554).** (Online). http://www.nesdb.go.th., 20 มิถุนายน 2557.

อมรวิชช์ นาครทรรพ. 2543. **รายงานการวิจัยการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ประสบการณ์ของนานาประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: เซเว่น พริ้นติ้ง กรุ๊ป.

Bloom, H. J., J. Hastings.and G.F.Madaus. 1971. **Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning**. New York: McGraw-Hill Book Company.

Good, C.V. 1973. **Dictionary of Education**. New York: McGraw-Hill Book Company.

Evan, R. N. and E.L. Herr. 1978. **Foundation of Vocational Education**. Second Edition. Ohio: A Bell & Howell Company.

Ginzberg, E. 1966. **The Development of Human Resources**. New York: McGraw-Hill Inc.

Holland, J.L. 1966. **The Psychology of Vocational Choice**. New York: BlaisdellPublishing Company.

Hoyt, K.B.*et al.* 1974. **Career Education: What It Is and How to Do It**. Second Edition. Utah: Olympus Publishing Company.

Runes, D.D. 1960. **Dictionary of Philosophy**. New Jersey: Littlefield Adam & Company.

Super, D.E. 1949. **Appraising Vocational Fitness by Means of Psychological Tests**. New York: Harper and Brothers.

Tantawutho, V. 2009. **The Quantitative Data Analysis Guide for Adult and Vocational Education Research.** Bangkok: Kasetsart University.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญงานวิจัย
เรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การวิจัยระยะที่ 1

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. รศ.ดร.กุลขนิษฐ์ ราเชนบุณยวัทน์	ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. รศ.ดร.พนิต เข็มทอง	ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. รศ.ดร.นพคุณ ศิริวรรณ	คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
4. ดร.รุ่งเรือง สุขาภิรมย์	หัวหน้าผู้ตรวจราชการ กระทรวงศึกษาธิการ
5. คุณชุมมาศ แป้งหอม	เลขานุการสมาคมบ้านเรียนไทย

การวิจัยระยะที่ 2

1. ด้านการศึกษาเพื่ออาชีพ

1.1 ผศ.ดร.นิรัชรินทร์ ชำนาญกิจ
- อดีตคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
  ถ.กาญจนวนิช ต. เขารูปช้างอ.เมือง จ.สงขลา โทร.(Tel.) 089-792-4553
  e-mail: niracharin@hotmail.com
- 359 ถ.พระราม 2 ซอย 38 เขตจอมทอง กรุงเทพฯ 10150

1.2 ผศ.ดร.ณรงค์ กาญจนะ
- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ถ.กาญจนวนิช ต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลาอดีตประธานโปรแกรมวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ปี2550-2554
  โทร. (Tel.) 086-288-8558 e-mail :narong.backup@gmail.com

1.3 ผศ.ดร.รัชดากร พลภักดี
- เลขานุการคณะกรรมการหลักสูตรปริญญาเอก สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520 โทร. (Tel.) 0858230799 e-mail: kpratcha@kmitl.ac.th

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.4 ดร.สมควร บุญแสวง

- รองผู้อำนวยการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่ โทร. (Tel.) 086-445-8389 586 หมู่ 8 ต.เด่นชัย อ.เด่นชัย จ.แพร่ 54110e-mail: somkuanboon@hotmail.com

1.5 ดร.เจริญเชื้อเมืองพาน

- ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพเวียงเชียงรุ้ง 132 หมู่ 3 บ้านเด่นสันทราย ต.ทุ่งก่อ อ.เวียงเชียงรุ้ง จ.เชียงราย 57210 โทร. (Tel.) 0-5395-3392 Fax.: 0-5395-3474

1.6 คุณพวงพรรณ ขันติธรรมากรณ์

- ผู้อำนวยการกลุ่มเลขานุการกรม สนง.คณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ถ.ราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10200

1.7 ดร.สิทธิศักดิ์ อาจหาญ

- วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษอ.เมือง จ.ศรีสะเกษ 33000

2. ด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

2.1 คุณชาตรี เนาว์ธีรนนท์

- นายกสมาคมบ้านเรียนไทย 7/107 หมู่บ้านยิ่งรวย ถ.นางแว่นแก้ว ต.ท่าพี่เลี้ยง อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี 72000 โทร. (Tel.) 085-409-9343

2.2 คุณกฤศิกา ธนัทรัชต์

- เหรัญญิกสมาคมบ้านเรียนไทย 136/1 พรธิพงศ์อพาร์ทเมน ห้อง 149 ซ.ศิริถาวร ถ.พระราม 9 แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250

2.3 คุณเยาวดี ศรีพันธวานุสรณ์

- ครอบครัวบ้านเรียน จ.นนทบุรี89/ 510 ซ.3 วัดเฉลิมพระเกียรติ ต.บางศรีเมือง อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000 โทร. (Tel.) 081-171-4674, 0-2446-3670

2.4 คุณนุชนารถ ศิวะเสน

- กลุ่มงานส่งเสริมการจัดการศึกษา สนง.เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จ.นครปฐม เขต 1โทร. (Tel.) 083-777-0251

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. ผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือ

3.1 รศ.ดร.ภัคพงศ์ ปวงสุข
- สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

3.2 ว่าที่ ร.อ.ดร.อาศิส เชยกลิ่น
- ผอ.สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้วังจันทรเกษม กระทรวงศึกษาธิการ อาคารเสมารักษ์ ชั้น1ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

3.3 ดร.ประยูร หรั่งทรัพย์
- ผู้อำนวยการกลุ่มงานทะเบียน สนง.คณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ถ.ราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10200

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวกข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1
แบบสอบถาม (บิดามารดา ผู้ปกครองของครอบครัวบ้านเรียน)

คำแนะนำการตอบแบบสอบถาม

1. **ผู้ตอบแบบสอบถาม**: ผู้ทราบข้อมูลการปฏิบัติ/ การดำเนินการจัดการศึกษาของ
   - ครอบครัวบ้านเรียน ซึ่งเป็นบิดา/ มารดา/ ผู้ปกครอง/ ผู้จัดการศึกษา ท่านใดก็ได้เพียง 1 ท่านเท่านั้น

2. **การตอบแบบสอบถาม**
   - การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามฉบับนี้ เพื่อประโยชน์ในการวิจัยเกี่ยวกับการจัด การศึกษาเพื่ออาชีพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ในหลักสูตรปริญญาเอกที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ในขณะนี้
   - ขอความอนุเคราะห์ในการตอบให้ครบทุกข้อ ทุกตอนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน และการจัด การศึกษาเพื่ออาชีพ ที่ท่านปฏิบัติ/ จัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียน(ถึงแม้การจัดการศึกษาของบางครอบครัวมิได้มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกอาชีพก็ตาม)
   - กรณีที่มีผู้เรียนอยู่ในความดูแลมากกว่า 1 คน กรุณากรอกข้อมูลของผู้เรียนทุกคนลงในเอกสารเพิ่มเติมที่แนบมาตอนท้ายของแบบสอบถามนี้ด้วย
   - หากพื้นที่เขียนแสดงความคิดเห็น/ การกรอกข้อมูลในเรื่องต่างๆที่ผู้วิจัยจัดไว้ให้ในแบบสอบถามไม่เพียงพอสำหรับท่าน ขอความกรุณาเขียนเพิ่มเติมที่ด้านหลังของแบบสอบถามในแต่ละหน้า/ แนบเป็นเอกสารเพิ่มเติม ตามที่ท่านสะดวก

3. **การส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัย**
   - เมื่อท่านตอบแบบสอบถามครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว กรุณานำแบบสอบถามใส่ซอง(สีน้ำตาล) ที่แนบมาซึ่งผู้วิจัยได้พิมพ์หน้าซองและติดตราไปรษณีไว้พร้อม เพื่อให้ท่านสามารถส่งแบบสอบถามกลับคืนได้ทันที
   - ขอความกรุณาจากท่านในการส่งแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนแล้วมายังอาจารย์ที่ปรึกษาของผู้วิจัย(ผศ.ดร.วรัทยา ธรรมกิตติภพ) จักขอบพระคุณอย่างยิ่ง

4. **การติดต่อกับผู้วิจัย**
   - หากท่านมีข้อซักถาม/ ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อมายังผู้วิจัย (นางศศิธร จารุสมบัติ) ที่ โทรฯ 081-3308650 หรือ E-mail : g4986023@ku.ac.th

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แบบสอบถามโครงการวิทยานิพนธ์
เรื่องการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียน

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้ใช้สอบถามข้อมูลจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ที่มีหน้าที่ รับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัว(Home School)/ ของครอบครัวบ้านเรียน ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดต่างๆทั่วประเทศ โดยสอบถามในประเด็นต่างๆดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียน
ตอนที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ
ตอนที่ 3 สภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่จัดให้แก่ผู้เรียน
ตอนที่ 4 ปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้แก่ผู้เรียน

ความหมายของคำในงานวิจัยนี้

การศึกษาเพื่ออาชีพ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ตั้งแต่การกำหนดจุดประสงค์ การจัดสาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนของครอบครัวบ้านเรียนเกิดความตระหนักในอาชีพ มีความสามารถในการสำรวจตนเองและอาชีพ เตรียมความพร้อมของตนเองและการตัดสินใจเลือกอาชีพ

ขอให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School)/ของครอบครัวบ้านเรียน(ผู้ตอบแบบสอบถาม)ทุกท่านกรอกข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านเอง และการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) ที่ท่านดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อจักได้เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในการนำไปศึกษาหาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่มีความเหมาะสมสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้มากที่สุด

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือ
นางศศิธร จารุสมบัติ
นิสิตปริญญาเอก สาขาอาชีวศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียน

คำชี้แจง1. กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวท่าน หรือเติมข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน ผู้เรียน และการจัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียนลงในช่องว่างที่กำหนดให้

2. หากในปัจจุบันท่านได้ยกเลิกการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนแล้ว ขอความกรุณาให้ข้อมูลที่ท่านได้เคยปฏิบัติแล้วด้วย

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม
   - 1.1 ☐ บิดา/มารดา **(กรุณาตอบข้อ 2, 3, 4, 8)**
   - 1.2 ☐ ผู้ปกครอง(ความสัมพันธ์กับผู้เรียน .....) **(กรุณาตอบข้อ2, 3, 4, 5, 9)**
   - 1.3 ☐ ผู้รับผิดชอบดูแล/ ผู้จัดการศึกษา **(กรุณาตอบข้อ 2, 3, 4, 6, 9)**
     ตำแหน่ง .....
     องค์กร/หน่วยงาน .....
   - 1.4 ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) ..... **(กรุณาตอบข้อ 2, 3, 4, 7, 9)**

2. การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนในปัจจุบัน
   ☐ ยังดำเนินการอยู่ ☐ ยกเลิกแล้ว ตั้งแต่ .....

3. ข้อมูลของบิดาผู้เรียนแบบบ้านเรียน
   3.1 อาชีพ ..... 3.2 ศาสนา .....
   3.3 วุฒิการศึกษา ..... สาขาวิชา .....
   3.4 ประสบการณ์การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ..... ปี
   * กรณีมีจำนวนผู้เรียนมากกว่า 1 คน กรุณาให้ข้อมูลบิดามารดาของผู้เรียนทุกคนลงในเอกสารเพิ่มเติมที่แนบมา

4. ข้อมูลของมารดาผู้เรียนแบบบ้านเรียน
   4.1 อาชีพ ..... 4.2 ศาสนา .....
   4.3 วุฒิการศึกษา ..... สาขาวิชา .....
   4.4 ประสบการณ์การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ..... ปี

5. ข้อมูลของผู้ปกครองผู้เรียนแบบบ้านเรียน
   5.1 อาชีพ ..... 5.2 ศาสนา .....
   5.3 วุฒิการศึกษา ..... สาขาวิชา .....
   5.4 ประสบการณ์การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ..... ปี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. ข้อมูลของผู้รับผิดชอบดูแลผู้เรียนแบบบ้านเรียน
   6.1 อาชีพ ..... 6.2 ศาสนา .....
   6.3 วุฒิการศึกษา ..... สาขาวิชา .....
   6.4 ประสบการณ์การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ..... ปี

7. ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามอื่นๆ (จากข้อ1.4)
   7.1 อาชีพ ..... 7.2 ศาสนา .....
   7.3 วุฒิการศึกษา ..... สาขาวิชา .....
   7.4 ประสบการณ์การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ..... ปี

8. จำนวนบุตรทั้งหมด.....คนจำนวนบุตรที่ศึกษาแบบบ้านเรียน .....คน

9. จำนวนผู้เรียนแบบบ้านเรียนที่รับผิดชอบดูแล ..... คน

10. ข้อมูลผู้เรียนที่ได้รับการศึกษาแบบบ้านเรียน
    ผู้เรียนคนที่ 1 อายุ.....ปี ศึกษาแบบบ้านเรียนมาแล้ว.....ปี
    ปัจจุบันศึกษาอยู่ชั้น ..... ☐ ในระบบบ้านเรียน
    ผู้เรียนคนที่ 2 อายุ.....ปี ศึกษาแบบบ้านเรียนมาแล้ว.....ปี
    ปัจจุบันศึกษาอยู่ชั้น ..... ☐ ในระบบบ้านเรียน
    * กรณีมีจำนวนผู้เรียนมากกว่า 2 คน กรุณาให้ข้อมูลของผู้เรียนทุกคนลงในเอกสารเพิ่มเติมที่แนบมา

11. ที่อยู่ของท่านอยู่ในจังหวัด..... อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ .....

12. การขออนุญาตจัดการศึกษากับเขตพื้นที่การศึกษาในปัจจุบันอยู่ในขั้นตอน
    ☐ ดำเนินการแล้ว ได้รับอนุญาตปี..... ☐ อยู่ในระหว่างดำเนินการ
    ☐ ยังไม่ได้ดำเนินการ ☐ ถอยกเลิกแล้ว

13. การติดต่อขอคำแนะนำจากเขตพื้นที่การศึกษาในขณะที่จัดการศึกษา
    ☐ เป็นประจำ ☐ นานๆครั้ง ☐ ไม่เคยติดต่อ

14. ระยะเวลาการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนจนถึงปัจจุบัน/ก่อนยกเลิก รวม.....ปี

15. เหตุผลที่**สำคัญที่สุด**ในการตัดสินใจจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน .....
    .....
    .....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

16. หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน .....
.....
.....

17. รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน(เช่น ครอบครัวเดี่ยว เครือข่ายฯ เป็นต้น)
.....
.....

18. แหล่งข้อมูลที่ใช้ค้นคว้าเพื่อจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน
☐ ต่างประเทศ
.....
.....
☐ ในประเทศ
.....
.....

19. ในโอกาสต่อๆไปผู้วิจัยขออนุญาตไปสัมภาษณ์และสังเกตการณ์กิจกรรมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ท่านจัดให้แก่ผู้เรียน(ถ้าอนุญาตกรุณาให้ข้อมูลตามที่ท่านสะดวกเพื่อการติดต่อนัดหมาย)
ผู้ประสานงาน ..... หมายเลขโทรศัพท์ .....
E-mail .....
ที่อยู่ .....

☐ ไม่อนุญาต

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การศึกษาเพื่ออาชีพ**(Career Education)**

คำชี้แจง 1. กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพตามความคิดเห็นของท่านหลังจากที่ท่านอ่านและพิจารณาเนื้อหาในข้อต่างๆแล้ว

2. คำตอบของท่านไม่ถือเป็นคำตอบที่ถูกหรือผิดแต่ประการใด คำตอบที่ได้จากความรู้ความเข้าใจของท่านนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้วิจัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวิจัยเพื่อให้ได้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน

การศึกษาเพื่ออาชีพ	**เห็นด้วย**	**ไม่เห็นด้วย**
1. การศึกษาเพื่ออาชีพ คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะพื้นฐานในทุกสาขาอาชีพ		
2.การศึกษาเพื่ออาชีพ คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพทุกประเภท		
3. การศึกษาเพื่ออาชีพต้องเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย		
4. การศึกษาเพื่ออาชีพ ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองในด้านความสนใจ ความถนัดและความสามารถ		
5. การศึกษาเพื่ออาชีพทำให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกอาชีพได้		
6.การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้องเริ่มด้วยการจัดให้ผู้เรียนได้สำรวจอาชีพต่างๆที่ตนเองสนใจ		
7.การศึกษาเพื่ออาชีพเป็นการสร้างทักษะที่จำเป็นในการก้าวเข้าสู่อาชีพที่ผู้เรียนสนใจ		
8. การศึกษาเพื่ออาชีพต้องสอดแทรกอยู่ในทุกระดับชั้นของ ผู้เรียน ตั้งแต่ประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา		
9. การศึกษาเพื่ออาชีพเป็นกระบวนการที่เกิดต่อเนื่องไปตลอดชีวิต		
10. การศึกษาเพื่ออาชีพช่วยให้ผู้เรียนเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตนเอง		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 3สภาพการจัด การศึกษาเพื่ออาชีพ **ที่จัดให้แก่ผู้เรียน**

คำชี้แจง กรุณาให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการ/ขั้นตอนการปฏิบัติในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ท่านจัดให้แก่ผู้เรียนในด้านต่างๆดังต่อไปนี้

3.1 การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

(เช่น หลักการพิจารณาเพื่อกำหนดจุดประสงค์ จุดประสงค์ที่เน้น จุดประสงค์ในแต่ละช่วงวัยแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ฯลฯ)

.....

.....

.....

3.2 การจัดทำสาระการเรียนรู้

(เช่น การคัดเลือกเนื้อหา การจัดทำเนื้อหาในแต่ละช่วงวัยของผู้เรียน ฯลฯ)

.....

.....

.....

3.3 กระบวนการเรียนรู้

(เช่น วิธีสอน ผู้สอน กิจกรรม การฝึกภาคปฏิบัติ หนังสือ ตำราที่ใช้ฯลฯ)

.....

.....

.....

3.4 กระบวนการประเมินผล

(เช่น วิธีการประเมินผล จุดเน้นการประเมิน ฯลฯ)

.....

.....

.....

3.5 การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำชี้แจง 1. กรุณาใส่เครื่องหมาย/ ลงในช่องระดับของการปฏิบัติแต่ละข้อที่เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครอบครัวในการจัด **การศึกษาเพื่ออาชีพ** (Career Education) ที่ท่านปฏิบัติ

2. ระดับการปฏิบัติมาก ปานกลาง และน้อยมีความหมายดังนี้

ระดับมาก หมายถึง ปฏิบัติเป็นประจำ สม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง

ระดับน้อย หมายถึง ปฏิบัติบ้างเป็นบางครั้ง

ไม่ได้ปฏิบัติ หมายถึง ไม่ได้ปฏิบัติเลย

กิจกรรม	ระดับการปฏิบัติ		
	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ
การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ 1.ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น			
2. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในงานของตนเอง			
3. ผู้เรียนจดบันทึกความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับความหลากหลายของอาชีพ			
4. จัดให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพ			
5. ผู้เรียนได้ไปเยี่ยมชมสถานประกอบอาชีพต่างๆ			
6. ผู้เรียนทำสมุดภาพเกี่ยวกับอาชีพต่างๆทั่วไป			
7. ฝึกให้ผู้เรียนมีความอดทนและตรงเวลาในการทำงานหรือทำกิจกรรม			
8. ผู้เรียนได้เรียนรู้อาชีพของพ่อแม่ ผู้ปกครอง			
9. ผู้เรียนฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์รายการที่เกี่ยวกับอาชีพในเมืองไทย			
10. ผู้เรียนฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์รายการที่เกี่ยวกับอาชีพในต่างประเทศ			
11. การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพอื่นๆ(โปรดระบุ)			

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	ระดับการปฏิบัติ		
	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ
การจัดการเรียนรู้เพื่อการสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพ 12. ผู้เรียนได้มีโอกาสพูดคุยกับบุคคลที่ทำงานในอาชีพที่ผู้เรียนสนใจ			
13. ผู้เรียนจดบันทึกเรื่องเกี่ยวกับตนเองในด้านความรู้ความสามารถ ความถนัด และความสนใจ			
14. ผู้เรียนทำแฟ้มสะสมงานเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆที่ผู้เรียนเข้าร่วม			
15. ผู้เรียนได้ทบทวน และสรุปบันทึกเรื่องเกี่ยวกับตนเอง			
16. ผู้เรียนได้รวบรวมข้อมูล และจัดทำสมุดภาพเกี่ยวกับงานอาชีพที่สนใจ			
17. ผู้เรียนได้สำรวจคุณสมบัติของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพต่างๆ			
18. ผู้เรียนทำการเปรียบเทียบคุณลักษณะของบุคคลในอาชีพที่สนใจกับคุณลักษณะของตนเอง			
19. ผู้เรียนได้ทำแบบสำรวจบุคลิกภาพ			
20. ผู้เรียนได้ทำแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ			
21. ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความชอบ หรือไม่ชอบอาชีพต่างๆที่รู้จัก			
22. การจัดการเรียนรู้เพื่อการสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพอื่นๆ(โปรดระบุ)			
การจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ 23. จัดให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการตัดสินใจเลือกอาชีพ			
24.จัดให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเรื่องกระบวนการตัดสินใจ			
25. ผู้เรียนได้ค้นหาแหล่งข้อมูลสารสนเทศ เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกอาชีพ			

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	ระดับการปฏิบัติ		
	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ
26. ผู้เรียนมีอิสระในการตัดสินใจเลือกอาชีพ			
27. จัดให้ผู้เรียนฝึกทักษะเบื้องต้นในอาชีพที่สนใจ			
28. จัดให้ผู้เรียนฝึกทักษะเบื้องต้นในอาชีพที่สนใจในสถานประกอบอาชีพจริง			
29. จัดให้ผู้เรียนได้รับคำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกอาชีพจากครูแนะแนวในระบบโรงเรียน			
30. จัดให้ผู้เรียนได้รับคำแนะนำ ปรึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกอาชีพจากบุคคลในอาชีพที่ผู้เรียนสนใจ			
31.พ่อแม่/ ผู้ปกครอง/ ผู้จัดการศึกษาให้คำแนะนำ ปรึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกอาชีพแก่ผู้เรียน			
32. การจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพอื่นๆ(โปรดระบุ)			

33. การจัด**การศึกษาเพื่ออาชีพ**อื่นๆที่จัดให้แก่ผู้เรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 4ปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัด การศึกษาเพื่ออาชีพ**แก่ผู้เรียน**

4.1 ปัญหาและ ความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้แก่ผู้เรียน

คำชี้แจง 1.กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องระดับของปัญหาและความต้องการแต่ละข้อที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครอบครัวในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) ให้แก่ผู้เรียน

2. ระดับปัญหามาก ปานกลาง และน้อยในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ของครอบครัวในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ มีความหมายดังนี้

ระดับมาก หมายถึง การขาดแคลน/ มีความบกพร่องอย่างมากในเรื่องนี้
ระดับปานกลาง หมายถึง การขาดแคลน/ มีความบกพร่องเป็นบางครั้งในเรื่องนี้
ระดับน้อย หมายถึง ไม่ขาดแคลน/ มีความบกพร่องน้อยมาก หรือไม่มีปัญหาในเรื่องนี้

3. ระดับความต้องการมาก ปานกลาง น้อยในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ของครอบครัวในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ มีความหมายดังนี้

ระดับมาก หมายถึง มีความต้องการอย่างยิ่ง/ จำเป็นต้องมีในเรื่องนี้
ระดับปานกลาง หมายถึง มีความต้องการในบางครั้ง/ จำเป็นบ้างในเรื่องนี้
ระดับน้อย หมายถึง มีความต้องการน้อยมาก/ ไม่จำเป็นที่จะต้องมีในเรื่องนี้

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	ระดับของปัญหา			ระดับความต้องการ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ						
2. แหล่งค้นคว้าเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ						
3. หน่วยงานให้คำแนะนำเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ						
4. ความร่วมมือของสถานประกอบการของเอกชนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบ้านเรียนได้เข้าไปเรียนรู้						
5. ความร่วมมือของสถานประกอบการ/หน่วยงานของรัฐที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบ้านเรียนได้เข้าไปเรียนรู้						

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	ระดับของปัญหา			ระดับความต้องการ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อย
6. ความร่วมมือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา						
7. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ						
8. รูปแบบ/แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้นแบบที่ครอบครัวบ้านเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง						
9. คู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ						
10. ตัวอย่างครอบครัวบ้านเรียนที่จัดการศึกษาเพื่ออาชีพได้อย่างเหมาะสม						
11.ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้มีความรู้ด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และมีความเข้าใจเรื่องบ้านเรียน คอยให้คำแนะนำ ปรึกษา						
12. ปัญหาและความต้องการอื่นๆ(โปรดระบุ)						

4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

.....

.....

ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ

.....

.....

ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อการสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพ

.....

.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ

.....

.....

ด้านอื่นๆ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แบบสัมภาษณ์ (เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา)

แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา

1.จังหวัด ..... เขต .....
2. จำนวนเจ้าหน้าที่ .....
3. ตำแหน่งของผู้ให้สัมภาษณ์ .....
ชื่อ ..... โทรศัพท์ .....
4. ระยะเวลาที่รับผิดชอบ/ ดูแล .....ปี
5. จำนวนครอบครัวที่จดทะเบียนกับเขตฯ .....
6. ความรู้ความเข้าใจของผู้ให้สัมภาษณ์ เรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ(Career Education)
❍รู้ ❍ไม่รู้
ข้อมูลที่รู้ .....
.....
.....
7. ข้อมูลการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัว
7.1 หลักสูตรที่ใช้ .....
7.2 ช่วงชั้นของผู้เรียน .....
7.3 การจัดการเรียนรู้การศึกษาเพื่ออาชีพ/ ในกลุ่มสาระการงาน อาชีพและเทคโนโลยี
.....
.....
.....
.....
8. ปัญหาที่พบ
8.1ปัญหาของครอบครัวบ้านเรียน .....
.....
.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

8.2ปัญหาของเขตพื้นที่การศึกษา

.....

.....

.....

9. ความต้องการ และข้อเสนอแนะ

9.1 ครอบครัว .....

.....

.....

9.2 เขตพื้นที่ฯ .....

.....

10. อื่นๆ

.....

.....

.....

..... ผู้สัมภาษณ์

ว/ด/ป .....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2

แบบแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อแบบสอบถาม คู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ 1. ด้านที่เชี่ยวชาญ				
2. ระยะเวลาที่เชี่ยวชาญ				
3. การทำงานและหน่วยงานที่สังกัด				
4. วุฒิการศึกษา				
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคู่มือฯ ส่วนที่ 1 5. คำแนะนำการใช้คู่มือ				
ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ 6. ความหมาย				
7. ประวัติความเป็นมา				
8. จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา				
9. หลักการจัดการศึกษา				
10. แนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษา				
11. การจัดการศึกษาในแต่ละระดับชั้น				
12. บทบาทของบ้านและครอบครัว				

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	
ส่วนที่ 3 คำแนะนำการเตรียมแผนการเรียนรู้ 13. ส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้				
14. รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้				
15. ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้				
16. แนวทางการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้				
17. การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ				
18. การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสำรวจตนเองและอาชีพ				
19. การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ				
ส่วนที่ 4 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ 20. ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ				
21 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสำรวจตนเองและอาชีพ				
22. ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ				
23. **ส่วนที่ 5 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ**				
ส่วนที่6 ส่วนประกอบอื่นๆ 24. หน้าปก				
25. คำนำ				
26. สารบัญ				
27. บรรณานุกรม				
28. ภาคผนวก				

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	
ตอนที่3 ข้อเสนอแนะ 29. ข้อเสนอแนะส่วนที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ				
30. ข้อเสนอแนะส่วนที่ 2 คำแนะนำการเตรียมแผน				
31. ข้อเสนอแนะส่วนที่ 3 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้				

ข้อเสนอแนะอื่นๆ .....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่ง

.....
(นางศศิธร จารุสมบัติ)
นิสิตสาขาอาชีวศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลงชื่อ (.....)
ผู้ทรงคุณวุฒิ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แบบสอบถามโครงการวิทยานิพนธ์
เรื่อง
การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ระยะที่ 2: การจัดทำคู่มือแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้ใช้สอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) โดยสอบถามในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ความหมายของคำในงานวิจัยนี้

แนวทางการจัดการศึกษาหมายถึง วิธีการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งประกอบไปด้วยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และกระบวนการประเมินผล

การศึกษาเพื่ออาชีพ(Career Education)หมายถึง การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ(Career Awareness) เพื่อการสำรวจตนเองและอาชีพ(Career Orientation) และเพื่อการเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพให้แก่ผู้เรียน(Career Preparation and Decision)

การจัดการศึกษาโดยครอบครัว(Homeschool) หมายถึง การดำเนินการที่พ่อแม่ผู้ปกครองจัดการเรียนการสอนให้แก่บุตรหลานในครอบครัวด้วยตนเอง โดยการจัดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ตามสิทธิ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือ
นางศศิธร จารุสมบัติ
นิสิตปริญญาเอก สาขาอาชีวศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย✓ลงใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวท่าน หรือเติมข้อมูลที่เป็นจริงลงในช่องว่างที่ให้ไว้ในแต่ละประเด็นคำถาม

1. ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้าน
   ☐ด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ
   ☐ด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
   ☐ด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ และด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

2. ท่านมีความรู้และประสบการณ์ในด้านที่เชี่ยวชาญ (จากข้อ 1)
   ด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ..... ปี
   ด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ..... ปี

3. การทำงาน และหน่วยงานที่สังกัดในปัจจุบัน
   ☐รับราชการ ตำแหน่ง .....
   สังกัดหน่วยงาน .....
   ☐ เจ้าหน้าที่ ตำแหน่ง .....
   สังกัดหน่วยงาน .....
   ☐ ครอบครัวบ้านเรียน เขตการศึกษา ..... จังหวัด .....
   ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) .....
   หน่วยงาน .....

4. วุฒิการศึกษา
   ☐ ปริญญาเอก สาขา .....
   ☐ปริญญาโท สาขา .....
   ☐ปริญญาตรี สาขา .....
   ☐อื่นๆ (โปรดระบุ) .....สาขา.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ คู่มือแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

คำชี้แจง

1. กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของการจัดทำคู่มือ แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ภายหลังจากที่ท่านได้อ่านและพิจารณาเนื้อหาในส่วนต่างๆ ของเอกสารคู่มือฯ จำนวน 1 เล่ม ที่ผู้วิจัยได้ส่งมาพร้อมกับแบบสอบถามชุดนี้

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของท่านทั้งหมดถือเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยอย่างยิ่ง ในการปรับปรุงแก้ไขคู่มือแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเล่มนี้ให้มีความสมบูรณ์และถูกต้องมากขึ้นต่อไป

3. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของการจัดทำคู่มือ แนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ในส่วนต่างๆ 3 ส่วนที่ประกอบอยู่ในคู่มือฯ มีความหมายดังนี้

มีความเหมาะสมมากที่สุด	หมายถึง	เนื้อหาถูกต้อง เหมาะสมมากที่สุดในการใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
มีความเหมาะสมมาก	หมายถึง	เนื้อหาถูกต้อง เหมาะสมมากในการใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
มีความเหมาะสมปานกลาง	หมายถึง	เนื้อหาถูกต้อง เหมาะสมปานกลางในการใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
มีความเหมาะสมน้อย	หมายถึง	เนื้อหาถูกต้อง เหมาะสมน้อยในการใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
มีความเหมาะสมน้อยที่สุด	หมายถึง	เนื้อหาถูกต้อง เหมาะสมน้อยที่สุดในการใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เนื้อหาสาระ	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ส่วนที่1 ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ 1. ความหมาย					
2.ประวัติความเป็นมา					
3.จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา					
4.หลักการจัดการศึกษา					
5.แนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษา					
6.การจัดการศึกษาในแต่ละระดับชั้น					
7.บทบาทของบ้านและครอบครัว					
ส่วนที่2 คำแนะนำการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ 8.ส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้					
9.รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้					
10.ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้					
11.แนวทางการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้					
12.การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ					
13.การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสำรวจตนเองและอาชีพ					
14. การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ					

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เนื้อหาสาระ	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ส่วนที่3 ตัวอย่างแผนการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ(อาชีพด้านการเกษตร-พืช) 15.ตัวอย่างแผนการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนัก					
16. ตัวอย่างแผนการเรียนรู้เพื่อสำรวจตนเองและอาชีพ					
17.ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ					
ส่วนประกอบอื่นๆ 18.หน้าปก					
19.คำนำ					
20.สารบัญ					
21. บรรณานุกรม					
22. ภาคผนวก					

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือแนวทางการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

คำชี้แจง กรุณาเขียนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของท่านลงในพื้นที่ที่ให้ไว้ในแต่ละประเด็น หากพื้นที่มีไม่เพียงพอ ขอความกรุณาเขียนเพิ่มเติมลงในกระดาษเปล่าที่แนบมาด้วยนี้

ข้อเสนอแนะส่วนที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

1.1 ความหมาย

.....

.....

.....

1.2 ความเป็นมา

.....

.....

.....

1.3 จุดมุ่งหมาย

.....

.....

.....

1.4 หลักการจัดการศึกษา

.....

.....

.....

1.5 แนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

.....

.....

.....

1.6 การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในแต่ละระดับชั้น

.....

.....

.....

1.7 บทบาทของบ้านและครอบครัว

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อเสนอแนะส่วนที่ 2 คำแนะนำการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ

2.1 ส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

2.2 รูปแบบของแผนการจัดการการเรียนรู้

.....

.....

.....

2.3 ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

2.4 แนวทางการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

2.5 แนวทางการประเมินแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.6 การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

2.6.1 การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ

.....

.....

.....

2.6.2 การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสำรวจตนเองและอาชีพ

.....

.....

.....

2.6.3 การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะส่วนที่ 3 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ(อาชีพด้านการเกษตร-พืช)

3.1 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ

.....

.....

.....

3.2 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสำรวจตนเองและอาชีพ

.....

.....

.....

3.3 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อเสนอแนะส่วนอื่นๆ

หน้าปก

.....
.....
.....

คำนำ

.....
.....
.....

สารบัญ

.....
.....
.....

บรรณานุกรม

.....
.....
.....

ภาคผนวก

.....
.....
.....

*** **<u>หมายเหตุ</u>**

ผู้วิจัยยินดี น้อมรับคำแนะนำและความคิดเห็นอื่นๆจากผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเรื่องนี้และเป็นประโยชน์ต่อการประกอบสัมมาชีพของผู้วิจัยเองสืบไป ขอความกรุณาติดต่อมายังผู้วิจัยที่หมายเลขโทรศัพท์ : 09-2826-9891 หรือ E-mail Address :kjsasith@kmitl.ac.th

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ค

ผลการวิจัยระยะที่ 1

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการวิจัยระยะที่ 1

ตอนที่ 3 สภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

3.1การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ตารางผนวกที่ 1 การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของการจัดการศึกษาแยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน									
	7 – 9 ปี		10 – 12 ปี		13 – 15 ปี		ตั้งแต่16 ปีขึ้นไป		รวม	
	จำนวน (n = 6)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 33)	ร้อยละ
1. ไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์	1	16.6	-	-	2	22.2	-	-	3	9.1
2. วัตถุประสงค์เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านอาชีพ										
2.1 ต้องการให้เรียนรู้ด้านอาชีพอย่างมีความสุข	3	50.0	5	55.5	7	77.7	6	66.6	21	63.6
2.2 ต้องการให้เรียนรู้ด้านอาชีพที่เหมาะกับวัย	1	16.6	5	55.5	1	11.1	3	33.3	10	30.3
2.3 ต้องการให้เกิดการเรียนรู้ด้านอาชีพตลอดชีวิต	1	16.6	1	11.1	3	33.3	1	11.1	6	18.2
2.4 ต้องการเน้นกระบวนการเรียนด้านอาชีพ	3	50.0	-	-	2	22.2	1	11.1	6	18.2
2.5 ต้องการให้เรียนรู้อาชีพอย่างเป็นธรรมชาติ	2	33.3	-	-	1	11.1	1	11.1	4	12.1
2.6 ต้องการให้เรียนรู้ด้านอาชีพที่เหมาะสมกับสังคม	-	-	1	11.1	-	-	3	33.3	4	12.1
2.7 ต้องการให้เรียนรู้ด้านอาชีพเพื่อเพิ่มพูนทักษะชีวิต	1	16.6	-	-	1	11.1	2	22.2	4	12.1
2.8 ต้องการให้เรียนรู้ด้านอาชีพตามหลักสูตรกระทรวงฯ	-	-	-	-	3	33.3	-	-	3	9.1
3. วัตถุประสงค์เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ										
3.1 ต้องการให้ประกอบอาชีพอย่างมีความสุข	-	-	3	33.3	3	33.3	4	44.4	10	30.3
3.2 ต้องการให้ประกอบอาชีพอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม	-	-	2	22.2	2	22.2	-	-	4	12.1

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน									
	7 – 9 ปี		10 – 12 ปี		13 – 15 ปี		ตั้งแต่16 ปีขึ้นไป		รวม	
	จำนวน (n = 6)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 33)	ร้อยละ
3.3 ต้องการให้ประกอบอาชีพสุจริตเมื่อถึงวัยที่เหมาะสม	-	-	-	-	3	33.3	-	-	3	9.1
3.4 ต้องการให้มีวุฒิภาวะในการประกอบอาชีพ	-	-	-	-	-	-	3	33.3	3	9.1
3.5 ต้องการให้รู้จักและประกอบอาชีพอย่างรับผิดชอบต่อสังคม	-	-	-	-	2	22.2	-	-	2	6.1
3.6 ต้องการให้ประกอบอาชีพอย่างมีความรู้แท้จริง	-	-	-	-	-	-	2	22.2	2	6.1
3.7 ต้องการให้สามารถประกอบอาชีพพึ่งพาตนเองได้	-	-	1	11.1	-	-	1	11.1	2	6.1
4. ต้องการให้สามารถค้นหาทักษะเฉพาะของตนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ	-	-	-	-	-	-	2	22.2	2	6.1
5. ต้องการให้เรียนรู้และประกอบอาชีพตามที่สนใจ	-	-	1	11.1	-	-	1	11.1	2	6.1

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางผนวกที่ 1 แสดงการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของการจัดการศึกษาแยกตามกลุ่มอายของผู้เรียน จากการศึกษาพบว่ามีผู้เรียน3 คนที่ผู้จัดการศึกษาไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพไว้ ส่วนวัตถุประสงค์ด้านการเรียนรู้คือ ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้านอาชีพอย่างมีความสุขเป็นวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในการจัดการศึกษาทุกกลุ่มอายุ และเป็นวัตถุประสงค์ที่ผู้จัดการศึกษา(ที่ตอบแบบสอบถาม) กำหนดให้สำหรับผู้เรียนส่วนใหญ่ จำนวน 21 คน และวัตถุประสงค์ด้านการประกอบอาชีพที่ต้องการให้ผู้เรียนประกอบอาชีพอย่างมีความสุข มีเพียงผู้จัดการศึกษาในกลุ่มอายุ7-9 ปีเท่านั้นที่ไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์นี้ไว้ นอกจากนี้ยังมีผู้เรียนจำนวน 1-2 คนที่ผู้จัดการศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ ต้องการให้ผู้เรียนสามารถค้นหาทักษะเฉพาะของตนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพและต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้และประกอบอาชีพตามที่สนใจ ซึ่งเป็นผู้เรียนในกลุ่มอายุ10-12ปี และอายุตั้งแต่ 16ปีขึ้นไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 2 การจัดทำสาระการเรียนรู้แยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน									
	7 – 9 ปี		10 – 12 ปี		13 – 15 ปี		ตั้งแต่16 ปีขึ้นไป		รวม	
	จำนวน (n = 6)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 33)	ร้อยละ
- เน้นเนื้อหาการศึกษาอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียน	1	16.6	4	44.4	3	33.3	-	-	8	24.2
- เน้นเนื้อหาการศึกษาอาชีพที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของผู้เรียน	-	-	-	22.2	3	33.3	2	22.2	7	21.2
- เน้นบูรณาการเนื้อหาการศึกษาอาชีพของกระทรวงฯ	1	16.6	-	-	2	22.2	3	33.3	6	18.2
- เน้นผู้เรียนสามารถเลือกเนื้อหาได้เองตามที่สนใจ	2	33.3	-	-	2	22.2	1	11.1	5	15.2
- เน้นเนื้อหาการศึกษาอาชีพที่ผู้เรียนสามารถค้นหาตัวตนของตัวเอง	-	-	-	-	2	22.2	1	11.1	3	9.1
- เน้นรวมหลายเนื้อหาการศึกษาอาชีพเข้าด้วยกัน	2	33.3	-	-	-	-	1	11.1	3	9.1
- เน้นเนื้อหาการศึกษาอาชีพที่ผู้เรียนมีการปฏิบัติจริงจากผู้ชำนาญและผู้เชี่ยวชาญ	-	-	1	11.1	-	-	2	22.2	3	9.1
- เน้นผู้เรียนสามารถเลือกเนื้อหาได้ตามสถานการณ์ปัจจุบัน	2	33.3	-	-	-	-	-	-	2	6.1
- เน้นเนื้อหาการศึกษาอาชีพที่มีคุณค่าต่อผู้เรียน	-	-	-	-	-	-	1	11.1	1	3.0
- เน้นเนื้อหาการศึกษาอาชีพที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตต่อผู้เรียนในอนาคต	-	-	-	-	-	-	1	11.11	1	3.0
- เน้นเนื้อหาการศึกษาอาชีพที่มีความสมเหตุสมผล	-	-	-	-	-	-	1	11.1	1	3.0

หมายเหตุตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางผนวกที่ 2 แสดงการจัดทำสาระการเรียนรู้แยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียนจากการศึกษาพบว่า ผู้จัดการศึกษาส่วนใหญ่เน้นการจัดเนื้อหาการศึกษาอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียนมีจำนวนผู้เรียน 8 คนใน 3 กลุ่มอายุได้แก่กลุ่ม7-9ปี, 10-12ปีและกลุ่ม13-15ปี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 3 การจัดกระบวนการเรียนรู้แยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน									
	7 – 9 ปี		10 – 12 ปี		13 – 15 ปี		ตั้งแต่16 ปีขึ้นไป		รวม	
	จำนวน (n = 6)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 33)	ร้อยละ
- เน้นเรียนรู้การศึกษาอาชีพโดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	2	33.3	3	33.3	3	33.3	4	44.4	12	36.4
- เน้นเรียนรู้การศึกษาอาชีพโดยมีผู้ปกครองเป็นผู้สอนและทำกิจกรรม	-	-	3	33.3	2	22.2	3	33.3	8	24.2
- เน้นเรียนรู้การศึกษาอาชีพโดยครูพิเศษและผู้เชี่ยวชาญ	1	16.6	1	11.1	3	33.3	3	33.3	8	24.2
- เน้นเรียนรู้การศึกษาอาชีพโดยการประยุกต์แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน	2	33.3	1	11.1	-	-	3	33.3	6	18.2
- เน้นเรียนรู้การศึกษาอาชีพโดยการปฏิบัติ	2	33.3	1	11.1	2	22.2	1	11.1	6	18.2
- เน้นเรียนรู้การศึกษาอาชีพโดยร่วมกิจกรรมเฉพาะที่ครอบครัวสนใจ	2	33.3	-	-	-	-	2	22.2	4	12.1
- เน้นเรียนรู้การศึกษาอาชีพที่ผู้เรียนมีความสนใจในชีวิตประจำวัน	-	-	2	22.2	1	11.1	1	11.1	4	12.1
- เน้นเรียนรู้การศึกษาอาชีพตามแบบโรงเรียนในระบบ	-	-	1	11.1	2	22.2	1	11.1	4	12.1
- เน้นเรียนรู้การศึกษาอาชีพโดยการทัศนศึกษาและการฝึกอบรม	1	16.6	1	11.1	2	22.2	-	-	4	12.1
- เน้นเรียนรู้การศึกษาอาชีพกับสถานประกอบการโดยตรง	-	-	1	11.1	2	22.2	-	-	3	9.1
- เน้นเรียนรู้การศึกษาอาชีพโดยใช้กระบวนการประสาทสัมผัสของผู้เรียน	2	33.3	-	-	-	-	1	11.1	3	9.1
- เน้นเรียนรู้การศึกษาอาชีพโดยร่วมกิจกรรมเฉพาะที่ผู้เรียนสนใจ	2	33.3	-	-	-	-	1	11.1	3	9.1
- เน้นเรียนรู้การศึกษาอาชีพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	1	16.6	-	-	-	-	-	-	1	3.0

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 3 แสดงวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้แยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน จากการศึกษาพบว่า วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้จัดการศึกษาส่วนใหญ่เน้นการเรียนรู้การศึกษาเพื่ออาชีพโดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีจำนวนผู้เรียน 12 คนในทุกกลุ่มอายุ

ตารางผนวกที่ 4 วิธีการประเมินผลแยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน									
	7 – 9 ปี		10 – 12 ปี		13 – 15 ปี		ตั้งแต่16 ปีขึ้นไป		รวม	
	จำนวน (n = 6)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 33)	ร้อยละ
- เน้นการประเมินตามสภาพความเป็นจริงของผู้เรียนทุกด้าน	4	66.6	5	55.5	4	44.4	4	44.4	17	51.5
- เน้นสังเกตความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน	4	66.6	3	33.3	5	55.5	4	44.4	16	48.5
- เน้นการพิจารณาจากแฟ้มสะสมงาน หลักฐานและร่องรอยการเรียน	3	50.0	-	-	2	22.2	5	55.5	10	30.3
- เน้นการทดสอบโดยการปฏิบัติ	-	-	1	11.1	2	22.2	3	33.3	6	18.2
- เน้นการทดสอบโดยแบบทดสอบและข้อสอบ	-	-	1	11.1	2	22.2	1	11.1	4	12.1
- เน้นการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน	2	33.3	-	-	-	-	2	22.2	4	12.1
- เน้นผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้	-	-	-	-	2	22.2	-	-	2	6.1
- เน้นส่งเข้าประกวดหรือแข่งขัน	-	-	-	-	1	11.1	-	-	1	3.0
- เน้นผู้เรียนมีความเข้าใจในอาชีพต่างๆ	-	-	1	11.1	-	-	-	-	1	3.0
- ตามระเบียบและข้อตกลงกับเขตพื้นที่การศึกษา	-	-	1	11.1	-	-	-	-	1	3.0

หมายเหตุตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางผนวกที่ 4 แสดงวิธีการประเมินผลแยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียนพบว่าวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียน ผู้จัดการศึกษาส่วนใหญ่เน้นวิธีการประเมินตามสภาพความเป็นจริงของผู้เรียนทุกด้าน

3.2การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 5 วิธีการปฏิบัติการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน															
	7 – 9 ปี (n = 6)			10 – 12 ปี (n = 9)			13 – 15 ปี (n = 9)			16 ปีขึ้นไป (n = 9)			รวม (n = 33)		
	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ															
- ผู้เรียนได้เรียนรู้อาชีพของบิดามารดา ผู้ปกครอง	6 (100.0)	- (-)	- (-)	8 (88.9)	1 (11.1)	- (-)	8 (88.9)	1 (11.1)	- (-)	9 (100.0)	- (-)	- (-)	**31 (93.9)**	**2 (6.1)**	**- (-)**
- ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในงานของตนเอง	3 (50.0)	3 (50.0)	- (-)	8 (88.9)	1 (11.1)	- (-)	9 (100.0)	- (-)	- (-)	9 (100.0)	- (-)	- (-)	**29 (87.8)**	**4 (12.1)**	**- (-)**
- ฝึกให้ผู้เรียนมีความอดทนและตรงเวลาในการทำงานหรือทำกิจกรรม	3 (50.0)	3 (50.0)	- (-)	8 (88.9)	1 (11.1)	- (-)	9 (100.0)	- (-)	- (-)	8 (88.9)	- (-)	1 (11.1)	**28 (84.8)**	**4 (12.2)**	**1 (3.0)**
- ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น	3 (50.0)	3 (50.0)	- (-)	8 (88.9)	1 (11.1)	- (-)	9 (100.0)	- (-)	- (-)	7 (77.8)	1 (11.1)	1 (11.1)	**27 (81.8)**	**5 (15.2)**	**1 (3.0)**
- จัดให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพ	1 (16.6)	5 (83.3)	- (-)	5 (55.6)	3 (33.3)	1 (11.1)	7 (77.8)	2 (22.2)	- (-)	8 (88.9)	1 (11.1)	- (-)	**21 (63.6)**	**11 (33.3)**	**1 (3.0)**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 5 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน														
	7 – 9 ปี (n = 6)			10 – 12 ปี (n = 9)			13 – 15 ปี (n = 9)			16 ปีขึ้นไป (n = 9)			รวม (n = 33)		
	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
- ผู้เรียนได้ไปเยี่ยมชมสถานประกอบอาชีพต่างๆ	3 (50.0)	3 (50.0)	- (-)	4 (44.4)	4 (44.4)	1 (11.1)	4 (44.4)	5 (55.6)	- (-)	6 (66.7)	3 (33.33)	- (-)	**17 (51.5)**	**15 (45.5)**	**1 (3.0)**
- ผู้เรียนฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์รายการที่เกี่ยวกับอาชีพในเมือง	2 (33.3)	4 (66.7)	- (-)	2 (22.2)	4 (44.4)	3 (33.3)	6 (66.7)	3 (33.3)	- (-)	5 (55.6)	3 (33.3)	1 (11.1)	**15 (45.5)**	**14 (42.4)**	**4 (12.1)**
- ผู้เรียนจดบันทึกความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายอาชีพ	2 (33.3)	2 (33.3)	2 (33.3)	5 (55.6)	3 (33.3)	1 (11.1)	3 (33.3)	6 (66.7)	**- (-)**	3 (33.3)	6 (66.7)	**- (-)**	**13 (39.4)**	**17 (51.5)**	**3 (9.1)**
- ผู้เรียนทำสมุดภาพเกี่ยวกับอาชีพต่างๆทั่วไป	1 (16.7)	3 (50.0)	2 (33.3)	3 (33.3)	3 (33.3)	3 (33.3)	2 (22.2)	4 (44.4)	3 (33.3)	2 (22.2)	3 (33.3)	4 (44.4)	**8 (24.2)**	**13 (39.4)**	**12 (36.4)**
- ผู้เรียนฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์รายการที่เกี่ยวกับอาชีพในต่างประเทศ	1 (16.7)	3 (50.0)	2 (33.3)	1 (11.1)	5 (55.6)	3 (33.3)	1 (11.1)	6 (66.7)	2 (22.2)	3 (33.3)	5 (55.6)	1 (11.1)	**6 (18.2)**	**19 (57.6)**	**8 (24.2)**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 5 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน															
	7 – 9 ปี (n = 6)			10 – 12 ปี (n = 9)			13 – 15 ปี (n = 9)			16 ปีขึ้นไป (n = 9)			รวม (n = 33)		
	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
2. การจัดการเรียนรู้เพื่อการสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพ															
- ผู้เรียนทำแฟ้มสะสมงานเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆที่ผู้เรียนเข้าร่วม	2 (33.3)	2 (33.3)	2 (33.3)	6 (66.7)	- (-)	3 (33.3)	8 (88.9)	1 (11.1)	- (-)	5 (55.6)	4 (44.4)	- (-)	**21 (63.6)**	**7 (21.2)**	**5 (15.2)**
- ผู้เรียนได้มีโอกาสพูดคุยกับบุคคลที่ทำงานในอาชีพที่ผู้เรียนสนใจ	1 (16.7)	3 (50.0)	2 (33.3)	5 (55.6)	1 (11.1)	3 (33.3)	5 (55.6)	4 (44.4)	- (-)	6 (66.7)	3 (33.3)	- (-)	**17 (51.5)**	**11 (33.3)**	**5 (15.2)**
- ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความชอบ หรือไม่ชอบอาชีพต่างๆที่รู้จัก	1 (16.7)	5 (83.3)	- (-)	2 (22.2)	2 (22.2)	5 (55.6)	6 (66.7)	- (-)	3 (33.3)	7 (77.8)	1 (11.1)	1 (11.1)	**16 (48.5)**	**8 (24.2)**	**9 (27.3)**
- ผู้เรียนได้ทบทวน และสรุปบันทึกเรื่องเกี่ยวกับตนเอง	- (-)	4 (66.7)	2 (33.3)	6 (66.7)	1 (11.1)	2 (22.2)	6 (66.7)	3 (33.3)	- (-)	4 (44.4)	5 (55.6)	- (-)	**16 (48.5)**	**13 (39.4)**	**4 (12.2)**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 5 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน														
	7 – 9 ปี (n = 6)			10 – 12 ปี (n = 9)			13 – 15 ปี (n = 9)			16 ปีขึ้นไป (n = 9)			รวม (n = 33)		
	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
- ผู้เรียนจดบันทึกเรื่องเกี่ยวกับตนเองในด้านความรู้ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจ	- (-)	4 (66.7)	2 (33.3)	5 (55.6)	1 (11.1)	3 (33.3)	3 (33.3)	6 (66.7)	- (-)	5 (55.6)	4 (44.4)	- (-)	**13 (39.4)**	**15 (45.5)**	**5 (15.2)**
- ผู้เรียนได้สำรวจคุณสมบัติของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพต่างๆ	2 (33.3)	1 (16.7)	3 (50.0)	1 (11.1)	2 (22.2)	6 (66.7)	5 (55.6)	4 (44.4)	- (-)	3 (33.3)	2 (22.2)	4 (44.4)	**11 (33.3)**	**9 (27.3)**	**13 (39.4)**
- ผู้เรียนได้รวบรวมข้อมูล และจัดทำสมุดภาพเกี่ยวกับงานอาชีพที่สนใจ	- (-)	3 (50.0)	3 (50.0)	1 (11.1)	2 (22.2)	6 (66.7)	6 (66.7)	1 (11.1)	2 (22.2)	2 (22.2)	6 (66.7)	1 (11.1)	**9 (27.3)**	**12 (36.4)**	**12 (36.4)**
- ผู้เรียนทำการเปรียบเทียบคุณลักษณะของบุคคลในอาชีพที่สนใจกับของตนเอง	- (-)	3 (50.0)	3 (5000)	1 (11.1)	1 (11.1)	7 (77.8)	7 (77.8)	2 (22.2)	- (-)	1 (11.1)	3 (33.3)	5 (55.6)	**9 (27.3)**	**9 (27.3)**	**15 (45.5)**
- ผู้เรียนได้ทำแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ	- (-)	1 (16.7)	5 (83.3)	2 (22.2)	1 (11.1)	6 (66.7)	1 (11.1)	5 (55.6)	3 (33.3)	- (-)	4 (44.4)	5 (55.6)	**3 (9.1)**	**11 (33.3)**	**19 (57.6)**
- ผู้เรียนได้ทำแบบสำรวจบุคลิกภาพ	- (-)	1 (16.7)	5 (83.3)	- (-)	1 (11.1)	8 (88.9)	1 (11.1)	4 (44.4)	4 (44.4)	1 (11.1)	3 (33.3)	5 (55.6)	**2 (6.1)**	**9 (27.3)**	**22 (66.7)**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 5 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน														
	7 – 9 ปี (n = 6)			10 – 12 ปี (n = 9)			13 – 15 ปี (n = 9)			16 ปีขึ้นไป (n = 9)			รวม (n = 33)		
	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
3. การจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ															
- ผู้เรียนมีอิสระในการตัดสินใจเลือกอาชีพ	4 (66.7)	- (-)	2 (33.3)	3 (33.3)	- (-)	6 (66.7)	9 (100.0)	- (-)	- (-)	7 (77.8)	- (-)	2 (22.2)	**23 (69.7)**	**- (-)**	**10 (30.3)**
- จัดให้ผู้เรียนฝึกทักษะเบื้องต้นในอาชีพที่สนใจ	3 (50.0)	- (-)	3 (50.0)	2 (22.2)	1 (11.1)	6 (66.7)	9 (100.0)	- (-)	- (-)	6 (66.7)	1 (11.1)	2 (22.2)	**20 (60.6)**	**2 (6.1)**	**11 (33.3)**
- พ่อแม่/ ผู้ปกครอง/ ผู้จัดการศึกษาให้คำแนะนำการตัดสินใจ เลือกอาชีพแก่ผู้เรียน	1 (16.7)	3 (50.0)	2 (33.3)	3 (33.3)	- (-)	6 (66.7)	7 (77.8)	2 (22.2)	- (-)	7 (77.8)	- (-)	2 (22.2)	**18 (54.6)**	**5 (15.2)**	**10 (30.3)**
- จัดให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเรื่องกระบวนการตัดสินใจ	2 (33.3)	2 (33.3)	2 (33.3)	1 (11.1)	1 (11.1)	7 (77.8)	5 (55.6)	4 (44.4)	- (-)	4 (44.4)	2 (22.2)	3 (33.3)	**12 (36.4)**	**9 (27.3)**	**12 (36.4)**
- จัดให้ผู้เรียนฝึกทักษะเบื้องต้นในอาชีพที่สนใจในสถานประกอบอาชีพจริง	2 (33.3)	1 (16.7)	3 (50.0)	1 (11.1)	2 (22.2)	6 (66.7)	6 (66.7)	1 (11.1)	2 (22.2)	2 (22.2)	4 (44.4)	3 (33.3)	**11 (33.3)**	**8 (24.2)**	**14 (42.4)**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 5 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน														
	7 – 9 ปี (n = 6)			10 – 12 ปี (n = 9)			13 – 15 ปี (n = 9)			16 ปีขึ้นไป (n = 9)			รวม (n = 33)		
	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ	มาก	น้อย	ไม่ได้ปฏิบัติ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
- จัดให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการตัดสินใจเลือกอาชีพ	1 (16.7)	1 (16.7)	4 (66.7)	1 (11.1)	1 (11.1)	7 (77.8)	5 (55.6)	2 (22.2)	2 (22.2)	2 (22.2)	4 (44.4)	3 (33.3)	**9 (27.3)**	**8 (24.2)**	**16 (48.5)**
- จัดให้ผู้เรียนได้รับคำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกอาชีพ	1 (16.7)	1 (16.7)	4 (66.7)	1 (11.1)	1 (11.1)	7 (77.8)	5 (55.6)	2 (22.2)	2 (22.2)	2 (22.2)	4 (44.4)	3 (33.3)	**9 (27.3)**	**8 (24.2)**	**16 (48.5)**
- ผู้เรียนได้ค้นหาแหล่งข้อมูลสารสนเทศ เพื่อประกอบการตัดสินใจ เลือกอาชีพ	- (-)	3 (50.0)	3 (50.0)	1 (11.1)	1 (11.1)	7 (77.8)	4 (44.4)	5 (55.6)	- (-)	2 (22.2)	5 (55.6)	2 (22.2)	**7 (21.2)**	**14 (42.4)**	**12 (36.4)**
- จัดให้ผู้เรียนได้รับคำแนะนำปรึกษาจากครูแนะแนวในระบบโรงเรียน	1 (16.7)	1 (16.7)	4 (66.7)	1 (11.1)	- (-)	8 (88.9)	2 (22.2)	2 (22.2)	5 (55.6)	- (-)	2 (22.2)	7 (77.8)	**4 (12.1)**	**5 (15.2)**	**24 (72.7)**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 5 แสดงวิธีการปฏิบัติการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน จากการศึกษาพบว่าด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ ผู้เรียนส่วนใหญ่ (ในทุกกลุ่มอายุ ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก) รวมจำนวน 31 คน ได้เรียนรู้อาชีพของพ่อแม่ ผู้ปกครอง รองลงมาผู้เรียนจำนวน 29 และ 28 คน ได้รับการฝึกให้มีความรับผิดชอบในงานของตนเอง และมีความอดทนตรงเวลาในการทำงานหรือกิจกรรมตามลำดับ ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อการสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพ ผู้เรียนส่วนใหญ่ รวมจำนวน 21 คน ได้ทำแฟ้มสะสมงานเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆที่ผู้เรียนเข้าร่วมรองลงมาผู้เรียนจำนวน 17 และ 16 คน ได้มีโอกาสพูดคุยกับบุคคลที่ทำงานในอาชีพที่ผู้เรียนสนใจ และได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความชอบหรือไม่ชอบในอาชีพต่างๆที่รู้จักตามลำดับ และในด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ ผู้เรียนส่วนใหญ่ รวมจำนวน 23 คน มีอิสระในการตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยเฉพาะผู้เรียนในกลุ่มอายุ 13-15 ปี ปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) รองลงมาจำนวน 20 และ 18 คน ได้ฝึกทักษะเบื้องต้นที่ตนเองสนใจ และบิดา มารดา ผู้ปกครอง/ได้ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกอาชีพแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนในกลุ่มอายุ 13-15 ปีปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) คือผู้เรียนทั้ง 9 คนได้ฝึกทักษะเบื้องต้นที่ตนเองสนใจ

ตารางผนวกที่ 6 ข้อเสนอแนะด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน									
	7 – 9 ปี		10 – 12 ปี		13 – 15 ปี		16 ปีขึ้นไป		รวม	
	จำนวน (n = 6)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 33)	ร้อยละ
1. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียน	**5**	**83.3**	**-**	**-**	**6**	**66.7**	**3**	**33.3**	**14**	**42.4**
- ควรทำแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน	3	50.0	-	-	5	55.6	-	-	8	24.2
- ควรทำแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	5	83.3	-	-	1	11.1	1	11.1	7	21.2
- ควรทำแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพตามบุคลิกของผู้เรียน	1	16.7	-	-	3	33.3	-	-	4	12.1

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 6 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน									
	7 – 9 ปี		10 – 12 ปี		13 – 15 ปี		16 ปีขึ้นไป		รวม	
	จำนวน (n = 6)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 33)	ร้อยละ
- ควรมีตารางแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพของผู้เรียนที่ชัดเจน	1	16.7	-	-	1	11.1	-	-	2	6.1
- ควรทำแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน	-	-	-	-	-	-	2	22.2	2	6.1
2. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับตัวผู้ปกครอง	**-**	**-**	**-**	**-**	**2**	**22.2**	**1**	**11.1**	**3**	**9.1**
- ควรทำแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพตามธุรกิจของครอบครัวผู้เรียน	-	-	-	-	2	22.2	-	-	2	6.1
- ควรให้ความรู้ในการทำแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพแก่ผู้ปกครองของผู้เรียน	-	-	-	-	-	-	1	11.1	1	3.0
3. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการบูรณาการ	**1**	**16.7**	**1**	**11.1**	**-**	**-**	**3**	**33.3**	**5**	**15.2**
- ควรทำแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพให้ทฤษฎีสอดคล้องกับปฏิบัติ	1	16.7	-	-	-	-	1	11.1	2	6.1
- ควรทำแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพแบบบูรณาการ	-	-	-	-	-	-	2	22.2	2	6.1
- ควรทำแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน	-	-	1	11.1	-	-	-	-	1	3.0
4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ	**1**	**16.7**	**-**	**-**	**1**	**11.1**	**1**	**11.1**	**3**	**9.1**
- ไม่ควรแยกแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพออกจากคุณธรรมจริยธรรมในชีวิตจริง	1	16.7	-	-	-	-	1	11.1	2	6.1
- ไม่ควรแยกแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพออกจากการศึกษาสามัญ	-	-	-	-	-	-	1	11.0	1	3.0
- ควรผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการทำเรียนแบบบ้านเรียน	-	-	-	-	1	11.1	-	-	1	3.0

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 6 แสดงข้อเสนอแนะด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จำแนกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน จากการศึกษาพบว่า มีผู้เรียนส่วนใหญ่จำนวน8 และ7คนตามลำดับที่ผู้จัดการศึกษาเสนอแนะการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่ออาชีพควรยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยทำแผนการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ในจำนวนนี้เป็นผู้เรียนในกลุ่มอายุ13-15ปีถึง 5คน ซึ่งเป็นช่วงอายุที่เริ่มมองแนวทางของอาชีพแล้ว นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะว่าควรทำแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพตามธุกิจของครอบครัวผู้เรียน ควรทำแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพแบบบูรณาการ และไม่ควรแยกแผนการเรียนรู้เพื่ออาชีพออกจากคุณธรรมจริยธรรมในชีวิตจริง

ตารางผนวกที่ 7 ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพแยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน									
	7 – 9 ปี		10 – 12 ปี		13 – 15 ปี		16 ปีขึ้นไป		รวม	
	จำนวน (n = 6)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 33)	ร้อยละ
- ควรให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้งานอาชีพจากการปฏิบัติ	2	33.3	-	-	2	22.2	1	11.1	5	15.2
- ควรให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้งานอาชีพจากประสบการณ์จริง	1	16.7	-	-	2	22.2	1	11.1	4	12.1
- ควรส่งเสริมต่อยอดในงานอาชีพที่ผู้เรียนสนใจ	-	-	-	-	3	33.3	-	-	3	9.1
- ครอบครัวควรเป็นแบบอย่างในการประกอบอาชีพที่ดีแก่ผู้เรียน	1	16.7	-	-	1	11.1	1	11.1	3	9.1
- ควรให้ความช่วยเหลือด้านการเรียนรู้งานอาชีพแก่ผู้เรียน	-	-	-	-	1	11.1	1	11.1	2	6.1
- ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้งานอาชีพตามที่ตนเองสนใจ	1	16.7	-	-	-	-	1	11.1	2	6.1
- ควรให้ความช่วยเหลือด้านการฝึกงานอาชีพแก่ผู้เรียน	-	-	-	-	-	-	1	11.1	1	3.0
- ควรให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของอาชีพและการประกอบอาชีพ	-	-	1	11.1	-	-	-	-	1	3.0

หมายเหตุตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางผนวกที่ 7 แสดงข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพจำแนกตามกลุ่มอายุของผู้เรียนจากการศึกษาพบว่ามีผู้เรียนรวมจำนวน 5 และ 4 คนตามลำดับใน 3 กลุ่มอายุ (7-9 ปี, 13-15 ปี และตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป) ที่ผู้จัดการศึกษาเสนอแนะว่า ควรให้ผู้เรียนเรียนรู้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

งานอาชีพจากการปฏิบัติ และจากประสบการณ์จริง แต่มีผู้เรียนเพียง 1คนเท่านั้นที่ผู้จัดการศึกษาเสนอแนะว่า ควรให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของอาชีพและการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกับหลักการศึกษาเพื่ออาชีพในขั้นการสร้างความตระหนัก

ตารางผนวกที่ 8 ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อการสำรวจตนเองและอาชีพแยกกลุ่มอายุของผู้เรียน

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน									
	7 – 9 ปี		10 – 12 ปี		13 – 15 ปี		16 ปีขึ้นไป		รวม	
	จำนวน (n = 6)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 33)	ร้อยละ
- ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองปฏิบัติงานอาชีพตามความสนใจ	2	33.3	1	11.1	4	44.4	1	11.1	8	24.2
- ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้งานอาชีพตาม ความสนใจ	1	16.7	-	-	3	33.3	1	11.1	5	15.2
- ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับอาชีพต่างๆ	3	50.0	-	-	1	11.1	-	-	4	12.1
- ควรมีที่ปรึกษางานอาชีพที่ดีแก่ผู้เรียน	1	16.7	-	-	-	-	1	11.1	2	6.1
- ควรมีฐานข้อมูลการเรียนแบบบ้านเรียนเพื่อการสนับสนุนการประกอบอาชีพ	-	-	-	-	-	-	1	11.1	1	3.0
- ควรให้ผู้เรียนสร้างทักษะงานอาชีพของธุรกิจครอบครัว	-	-	-	-	-	-	1	11.1	1	3.0

หมายเหตุตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางผนวกที่ 8 แสดงข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อการสำรวจตนเองและสำรวจอาชีพจำแนกกลุ่มอายุของผู้เรียนจากการศึกษาพบว่ามีผู้เรียนในทุกกลุ่มอายุรวมจำนวน 8 และ 5 คน ตามลำดับที่ผู้จัดการศึกษาเสนอแนะว่า ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และทดลองปฏิบัติงานอาชีพตามที่ผู้เรียนสนใจ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 9 ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพแยกตามกลุ่มอายุของผู้เรียน

รายการ	กลุ่มอายุของผู้เรียน									
	7 – 9 ปี		10 – 12 ปี		13 – 15 ปี		16 ปีขึ้นไป		รวม	
	จำนวน (n = 6)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 9)	ร้อยละ	จำนวน (n = 33)	ร้อยละ
- ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิบัติงานอาชีพที่สนใจจริงๆ	2	33.3	1	11.1	1	11.1	1	11.1	5	15.2
- ควรให้ผู้เรียนปฏิบัติงานอาชีพอย่างต่อเนื่อง	1	16.7	-	-	2	22.2	1	11.1	4	12.1
- ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิบัติงานอาชีพต่างๆ	2	33.3	-	-	1	11.1	1	11.1	4	12.2
- ควรมีการเสริมสร้างทักษะพื้นฐาน ลักษณะนิสัยสำคัญในงานอาชีพแก่ผู้เรียน	2	33.3	-	-	-	-	1	11.1	3	9.1
- ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกที่เกี่ยวกับการเรียนแบบบ้านเรียน	-	-	-	-	-	-	2	22.2	2	6.1
- ควรจัดการศึกษาอาชีพตามความต้องการของผู้เรียน	2	33.3	-	-	-	-	-	-	2	6.1
- ควรจัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบการเรียนแบบบ้านเรียนโดยเฉพาะและเพียงพอ	-	-	-	-	-	-	1	11.1	1	3.0

ตารางผนวกที่ 9 แสดงข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพจำแนกตามกลุ่มอายุของผู้เรียนจากการศึกษาพบว่า มีผู้เรียนในทุกกลุ่มอายุรวมจำนวน 5 คน ที่ผู้จัดการศึกษาเสนอแนะว่า ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานอาชีพที่สนใจจริงๆ และมีผู้เรียนรวมจำนวน 4 คน ที่ผู้จัดการศึกษาเสนอแนะว่า ควรให้ผู้เรียนปฏิบัติงานอาชีพอย่างต่อเนื่อง และควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานอาชีพต่างๆ ด้วย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ง

ตารางค่าร้อยละของคุณภาพแบบสอบถามการวิจัยระยะที่ 2

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 10 ร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับคู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

รายการที่ขอความคิดเห็น	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่			ร้อยละ	แปลผล
	1	2	3		
ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ					
1. ด้านที่เชี่ยวชาญ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
2. ระยะเวลาที่เชี่ยวชาญ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
3. การทำงานและหน่วยงานที่สังกัด	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
4. วุฒิการศึกษา	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
ความคิดเห็นเกี่ยวกับคู่มือฯ					
5. คำแนะนำการใช้คู่มือ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
6. ความหมายการศึกษาเพื่ออาชีพ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
7. ประวัติความเป็นมา	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
8. จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
9. หลักการจัดการศึกษา	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
10. แนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษา	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
11. การจัดการศึกษาในแต่ละระดับชั้น	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
12. บทบาทของบ้านและครอบครัว	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
คำแนะนำการเตรียมแผน					
13. ส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
14. รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
15. ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
16. แนวทางการตรวจสอบคุณภาพแผน	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
17. การเตรียมแผนเพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
18. การเตรียมแผนเพื่อสำรวจตนเองและอาชีพ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
19. การเตรียมแผนเพื่อเตรียมความพร้อมฯ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
20. ตัวอย่างแผนเพื่อสร้างความตระหนักฯ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
21. ตัวอย่างแผนเพื่อสำรวจตนเองและอาชีพ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
22. ตัวอย่างแผนเพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
23. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางผนวกที่ 10 (ต่อ)

รายการที่ขอความคิดเห็น	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่			ร้อยละ	แปลผล
	1	2	3		
24. หน้าปก	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
25. คำนำ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
26. สารบัญ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
27. บรรณานุกรม	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
28. ภาคผนวก	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
29. ข้อเสนอแนะความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
30. ข้อเสนอแนะคำแนะนำการเตรียมแผนฯ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้
31. ข้อเสนอแนะตัวอย่างแผนวิชาเกษตร	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	100.0	ใช้ได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก จ

คู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คู่มือ

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

โดย

นางศศิธร จารุสมบัติ

นิสิตปริญญาเอกสาขาอาชีวศึกษา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำนำ

คู่มือการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career education) ใน 3 ช่วงวัยของผู้เรียน (ป.1-6, ม.1-3 และ ม.4-6 หรือช่วงอายุ 7-9 ปี 10-12 ปี 13-15 ปี และ 16 ปีขึ้นไป) ทั้งนี้เพื่อให้ครอบครัวบ้านเรียน (homeschool) และผู้สนใจที่ต้องการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้และนำไปจัดการศึกษาเพื่ออาชีพได้เห็นแนวทางการไปประยุกต์ใช้ โดยแบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย 1) ข้อแนะนำการใช้คู่มือ 2) ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ 3) คำแนะนำเกี่ยวกับการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ 4) ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ (อาชีพด้านการเกษตร-พืช) และ 5) ข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านการศึกษาเพื่ออาชีพและด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ครอบครัวบ้านเรียน และผู้สนใจทั่วไป การจัดทำในครั้งนี้อาจมีข้อบกพร่อง หรือผิดพลาดอยู่บ้าง ผู้จัดทำขอน้อมรับทุกคำติชมและคำแนะนำทั้งหมด เพื่อนำข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกับความเป็นครอบครัวบ้านเรียนมากที่สุดมาปรับปรุงให้คู่มือเล่มนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ครอบครัวบ้านเรียนตลอดจนผู้สนใจทั่วไปได้แนวทางในการนำไปปรับใช้ได้จริงในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน หรือการจัดการศึกษาในภาพรวมด้านการศึกษาเพื่ออาชีพต่อไป

ศศิธร จารุสมบัติ
นิสิตปริญญาเอกสาขาอาชีวศึกษา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ

หน้า

คำนำ
ส่วนที่ 1 คำแนะนำการใช้คู่มือ 1
ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ
2.1 ความหมาย 4
2.2 ความเป็นมา 4
2.3 จุดมุ่งหมาย 5
2.4 หลักการจัดการศึกษา 5
2.5 แนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ 8
2.6 การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในแต่ละระดับชั้น 10
2.7 บทบาทของบ้านและครอบครัว 20
ส่วนที่ 3 คำแนะนำการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ
3.1 ส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ 23
3.2 รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ 24
3.3 ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ 29
3.4แนวทางการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู 29
3.5 แนวทางการประเมินแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง 31
3.6 การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ 33
ส่วนที่ 4 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ (อาชีพด้านการเกษตร-พืช)
4.1 ตัวอย่างแผนฯเพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ 39
4.2 ตัวอย่างแผนฯเพื่อสำรวจตนเองและอาชีพ 55
4.3 ตัวอย่างแผนฯเพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ 71
ส่วนที่ 5 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ 75
บรรณานุกรม
ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 1

คำแนะนำการใช้คู่มือ การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

การจัดทำคู่มือ การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพเล่มนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้คำแนะนำ ให้ความรู้และให้แนวทางเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ซึ่งเป็นแนวทางที่สร้างขึ้นจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและสำรวจสภาพการณ์ การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของครอบครัวบ้านเรียนมาก่อนหน้านี้แล้วตั้งแต่ปีพ.ศ.2554 ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ ผู้เขียนได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัวบ้านเรียน รวมทั้งได้รับคำแนะนำและความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งตลอดระยะเวลาของการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเรื่องนี้ เช่นได้เข้าสังเกตการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของครอบครัวแป้งหอม (น้องปูน) หลายครั้ง โดยเฉพาะในวันที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานีเข้าประเมินการจัดการเรียนรู้ของน้องปูน โดยใช้วิธี การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งหมายถึง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้จากการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติงาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการนำความรู้และทักษะที่เรียนไปใช้ในสภาพและสถานการณ์จริง หรือเชื่อมโยงใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงมากที่สุด มักมีการกำหนดชิ้นงานหรือภาระงานให้ผู้เรียนปฏิบัติ และมีการใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลที่มีเกณฑ์ พร้อมทั้งคำอธิบายคุณภาพงานตามเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน (http://www.onec.go.th/onec_web/page) การเข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่จัดโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตในแต่ละครั้งผสานกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกับครอบครัวบ้านเรียนและแบบสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลบ้านเรียน ทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลและพัฒนามาเป็นคู่มือฯเล่มนี้

แนวทางการจัดการศึกษาที่ให้ไว้ในคู่มือเล่มนี้เป็นเพียงแนวทางหนึ่งที่เสนอแนะไว้เป็นตัวเลือกเพื่อให้ครอบครัว หรือผู้ที่สนใจสามารถนำไปปรับใช้กับการจัดการศึกษา รวมทั้ง เจ้าหน้าที่สำนักงานพื้นที่เขตฯ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการแนะนำครอบครัวบ้านเรียน ซึ่งอาจจะมีแนวทางอื่นๆ ที่เหมาะสมกับครอบครัวบ้านเรียนเช่นกัน เนื่องจากการจัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียนส่วนใหญ่เป็นการจัดที่ยืดหยุ่นไปกับตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ฉะนั้นแนวทางหนึ่งจึงอาจเหมาะสมครอบครอบครัวหนึ่งแต่อาจจะไม่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาของครอบครัวอื่นๆ นอกจากนี้การจัดทำคู่มือฯ เล่มนี้ยังมีเจตนาที่ต้องการทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เขียนกับครอบครัวบ้านเรียนที่เป็น“ตัวจริง”ในการจัดการศึกษา และ เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career education) ว่าเป็นการศึกษาที่จำเป็นจะต้องจัดควบคู่กันไปกับการเรียนรู้ในด้านอื่นๆ ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน เนื่องจากการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอาชีพ ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพนั้น ควรเริ่มสร้างตั้งแต่ในวัยเด็กเล็กและต่อเนื่องไปจนเติบโตเข้าสู่วัยที่ต้องมีอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนก้าวเข้าสู่อาชีพได้ตรงกับความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของตนเองอย่างแท้จริง ส่งผลให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของมนุษย์ที่ต้องการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) เป็นการจัดการศึกษา หรือการจัดการเรียนรู้วิชาเกี่ยวกับอาชีพ (เช่น วิชาธุรกิจ วิชาเกษตร วิชาช่างฯ) ให้ผู้เรียนได้เรียนควบคู่กันไปกับวิชาสามัญต่างๆ (เช่น วิชาภาษา วิชาสังคมศึกษา วิชาวิทยาศาสตร์ ฯ) มีหลักการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวคิดของซิดนีย์ มาร์แลนด์ (Sidney Marland)และ Isaacson นักการศึกษาชาวอเมริกา 4 ขั้นตอนตามพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของผู้เรียนต่อเนื่องกันไปตั้งแต่เด็กเล็กในชั้นประถมศึกษา จนถึงเด็กโตในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้นเพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการที่ผู้จัดการศึกษาของครอบครัวบ้านเรียน หรือผู้สนใจทั่วไปจะนำข้อมูลการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในคู่มือนี้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาควบคู่ไปกับการจัดการศึกษาวิชาอื่นๆ จึงมีคำแนะนำสำหรับผู้จัดการศึกษาดังนี้

1. ทำการศึกษาเนื้อหาสาระความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ ทำความเข้าใจความหมาย ความเป็นมา จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาและความรู้อื่นๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพจากส่วนที่ 2 ของคู่มือเพื่อให้เห็นภาพของการจัดการศึกษาตามแนวคิดของมาร์แลนด์

2. ทำการศึกษา ทำความเข้าใจคำแนะนำการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education) จากส่วนที่ 3 ซึ่งกล่าวถึง ส่วนประกอบของแผน รูปแบบของแผน ขั้นตอนการเขียนแผน แนวทางการตรวจสอบคุณภาพของแผน แนวทางการประเมินแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองและที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือวิธีการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ โดยเฉพาะครอบครัวมือใหม่ที่เพิ่งเริ่มจัดการศึกษา เนื้อหาในส่วนที่ 3 นี้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อท่านในการฝึกหัดเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เพราะเป็นรูปแบบแผนฯของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้เป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 แต่สำหรับครอบครัวที่มีประสบการณ์จัดการศึกษาอยู่แล้วอาจนำไปปรับใช้กับแผนฯ ที่จัดทำไว้แล้วก็ได้เนื่องจากรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้นั้นมีหลายรูปแบบ เช่น แผนฯระยะสั้น แผนฯระยะยาว แผนฯแนวตั้ง และแผนฯแนวนอน เป็นต้น ขึ้นอยู่กับหน่วยที่กำหนดแผนฯนั้นๆ ทั้งนี้เนื่องจากบางครอบครัวไม่ได้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการสำหรับจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลาน

3. ทำการศึกษาตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้การศึกษาเพื่ออาชีพ (อาชีพด้านการเกษตร-พืช)ประกอบด้วยตัวอย่างแผนฯเพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ ซึ่งเหมาะสำหรับการใช้จัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน ช่วงอายุ 7-9 ปี หรือระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น แผนฯเพื่อสำรวจตนเองและอาชีพใช้จัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน ช่วงอายุ 10-12 ปี หรือระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และแผนฯเพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพใช้จัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน ช่วงอายุ 13-15 ปี และอายุ 16 ปีขึ้นไป หรือระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

4. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้การศึกษาเพื่ออาชีพโดยใช้ตัวอย่างจากคู่มือฯ เป็นแนวทางและปรับให้เหมาะสมกับปรัชญา ความเชื่อของครอบครัว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 2

ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

2.1 ความหมาย

คำว่า ***อาชีพศึกษาการศึกษาเพื่ออาชีพ*** หรือ Career Education นี้ Dr.Marlandเป็นบุคคลแรกที่กล่าวถึง โดยได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาทั้งหมด คือการศึกษาเพื่ออาชีพ ซึ่งหมายถึง การศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาสำหรับทุกคน (อ้างโดย Kenneth B. Hoyt, 1974: 33) การศึกษาเพื่ออาชีพเป็นการสอนให้บุคคลตระหนักในความสำคัญของการประกอบอาชีพและเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องเกี่ยวกับอาชีพ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ดีต่องานอาชีพทุกประเภท (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535: 14) ซึ่งความหมายนี้สอดคล้องกับความหมายของ อาชีพศึกษาที่สวัสดิ์ อุดมโภชน์ (2535: 221) กล่าวไว้ว่า **อาชีพศึกษา** (Career Education) หมายถึง การศึกษาเพื่ออาชีพในระดับตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงมัธยมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ หรืออุตสาหกรรมศึกษา (Industrial Arts or Industrial Education) วิชาอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา (Vocational and Technical Education) อาชีพศึกษาเปรียบเสมือนเป้าหมายรวม (Goal) ของการจัดการศึกษา โดยมีเรื่องการดำเนินชีวิตหรือเรื่องการงาน และการเตรียมตัวเพื่ออาชีพเป็นองค์ประกอบสำคัญ ด้วยเหตุนี้อาชีพศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับทุกสาขาวิชาหรือทุกอาชีพ

2.2 ความเป็นมา

ซิดนีย์ มาร์แลนด์ (Sidney Marland) เสนอคำว่า การศึกษาเพื่ออาชีพ ขึ้นเป็นครั้งแรกในที่ประชุมคณะกรรมการมัธยมศึกษาแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา สิ่งจูงใจที่ทำให้เขาเสนอความคิดนี้ ได้เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องการว่างงานของประชากรที่มีอัตราสูงในช่วงปี ค.ศ. 1960เป็นต้นมา นักวิชาการและนักการศึกษาได้สรุปถึงสาเหตุของการว่างงานว่ามาจากสาเหตุการชะลอตัวทางเศรษฐกิจหรือการขาดทักษะของบุคคลที่ทำให้เกิดการว่างงานจึงได้ทำการศึกษาวิจัยหาสาเหตุต่างๆ ผลจากการวิจัยในสาเหตุนี้ ก็พบว่าผู้ที่จบจากสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ ขาดทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้ตามความต้องการของสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป นอกจากนี้ผู้ที่เป็นนักเรียน นักศึกษา ก็ยังมองไม่เห็นถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ในสถาบัน กับสิ่งที่ตนจะต้องออกไปปฏิบัติในโลกการทำงานที่แท้จริง ทั้งนี้อาจจะเป็นผลมาจากการที่สถาบันการศึกษา สร้างหลักสูตรไม่ตรงเป้ากับสภาพความเป็นจริงของสังคมภายนอกสถาบันจากสรุปผลการวิจัยดังกล่าวจึงทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาครั้งสำคัญ ความคิดในเรื่องการจัดให้มีการศึกษาเพื่ออาชีพจึงเกิดขึ้นเพื่อลดช่องว่างของการศึกษาในสถาบันการศึกษาและการทำงานในโลกของงานอาชีพให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจความต้องการของตนเองของงานอาชีพ ทักษะที่จำเป็นในการเข้าสู่อาชีพ ตลอดจนในการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เตรียมตัว ในการเข้าสู่อาชีพที่ตรงกับความต้องการ ทั้งนี้ เป็นการมุ่งเน้นให้ความรู้ทั้งในด้านตัวบุคคล และการให้ข้อมูลทางอาชีพที่ถูกต้องในเวลาเดียวกัน(นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535: 14)

2.3 จุดมุ่งหมาย

เนื่องจากการศึกษาเพื่ออาชีพนั้น มีขอบข่ายที่กว้างขวางครอบคลุมไปทั้งพัฒนาการทางอาชีพ ทางความคิดเรื่องอาชีพ ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ และพัฒนาการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของบุคคลจึงอาจสรุปจุดมุ่งหมายของอาชีพศึกษาออกได้เป็น 3 ข้อ (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535: 14-15) ดังนี้คือ

1. เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจให้บุคคลมีความสามารถที่จะตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการเลือกอาชีพ หรือ เปลี่ยนอาชีพ

2. เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อบุคคล และสิ่งแวดล้อมของงานอาชีพทุกชนิด

3. เพื่อให้บุคคลมีความสามารถที่จะเข้าใจในงานอาชีพและพัฒนาการทางอาชีพ และสร้างทักษะที่จำเป็นในการเข้าสู่งานอาชีพรวมทั้งประสบความสำเร็จในงานอาชีพนั้นๆ

2.4 หลักการจัดการศึกษา

เมื่อผู้เรียนได้เรียนเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ แต่ละคนจะเริ่มมีการพิจารณาตนเองในแง่ความสนใจ ความถนัด และค่านิยมว่ามีแนวโน้มไปในทิศทางใด เป็นการเริ่มมองตนเองตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งหมายถึง การยอมรับในความสามารถ รวมทั้งขีดจำกัดของตนเอง และนำเอาข้อมูลเหล่านั้นมาพิจารณา ประกอบการตัดสินใจ เลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง จัดเป็นการสร้างเป้าหมายทางอาชีพให้กับชีวิตอย่างฉลาด และเป็นขั้นตอน เพราะมีรากฐานอยู่บนความเป็นจริงไม่เลื่อนลอย โดยคำนึงถึงศักยภาพของตนเองเป็นที่ตั้ง ในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพนั้น ผู้จัดจำเป็นต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่ออาชีพเป็นสำคัญและจัดการเรียนการสอนให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งขึ้นเสมอ **หลักพื้นฐานที่ต้องคำนึงถึงสำหรับผู้จัดการศึกษาก็คือ พัฒนาการทางด้านความเข้าใจตนเองหรือเข้าใจโลกของอาชีพนั้น จะต้องเกิดเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันไป ทุกระดับขั้นอายุ** พัฒนาการทางความคิด เป็นสิ่งที่เกิดตลอดชีวิตฉะนั้นพัฒนาการทางความรู้ ความเข้าใจในตนเองและอาชีพก็เกิดขึ้นตลอดชีวิตด้วยเช่นกัน การจัดการศึกษาอาชีพที่ได้ผลจึงต้องสามารถครอบคลุมประสบการณ์ทางการศึกษาของบุคคลนั้น ตั้งแต่วัยเด็กเรื่อยไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ จัดเป็นกระบวนการที่เกิดต่อเนื่องไปตลอดชีวิต การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต้องจัดให้ผสมผสานเข้าไปกับพัฒนาการทางความคิดของเด็กในทุกช่วงชีวิต เริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาเรื่อยไปจนถึงอุดมศึกษา ทั้งนี้ เพราะการปลูกฝังค่านิยม หรือทัศนคติทางอาชีพจะต้องเป็นสิ่งที่ค่อยเป็นค่อยไปพร้อมๆ กับการดำเนินชีวิตด้านอื่นของบุคคลด้วยเช่นกัน การนำแนวคิดเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปฏิบัติ ในการสอนนั้นมีหลักการจัดการศึกษาตามระดับการศึกษาดังนี้ (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535: 15 สวัสดิ์ อุดมโภชน์, 2535: 221 และ Rupert N. Evan and Edwin L. Herr, 1978: 184)

1. ในระดับชั้นอนุบาล ถึงขั้นประถมศึกษาตอนต้นจัดให้ผู้เรียนได้รับรู้เรื่องอาชีพ หรือการทำมาหากิน (Career Awareness) หรือเข้าใจคุณค่าของการทำงาน

2. ในระดับประถมศึกษาตอนปลายควรจัดให้ผู้เรียนได้รู้จักกับอาชีพ หรือได้รับประสบการณ์ในอาชีพต่างๆ หรือได้มีโอกาสปฏิบัติงานเล็กๆ น้อยๆ ในอาชีพที่สามารถเปิดสอนได้ เพื่อให้เข้าใจลักษณะ และ หรือขั้นตอนของอาชีพนั้นๆ (Career Orientation)

3. ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรจัดในรูปการสำรวจความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนในอาชีพต่างๆ (Career Exploration) ดังนั้นในระดับนี้ผู้เรียนจึงควรได้ศึกษาโครงสร้างขั้นตอนของงานอาชีพ และปฏิบัติควบคู่กับความรู้ที่สัมพันธ์กับอาชีพต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ ตัดสินหรือพอมีแนวทางที่จะตัดสินใจเลือกอาชีพที่สอดคล้องกับความชอบ ความสนใจและความถนัดของตน

4. ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควรจัดในรูปของการฝึกทักษะ และให้ความรู้ถึงระดับความสามารถขั้นต้นของอาชีพนั้นๆ (Job entry level) ซึ่งเรียกว่าขั้นการพัฒนาฝีมือทางอาชีพ (Career Development or Career Specialization) ซึ่งรวมการทดลอง การปฏิบัติ การนำหลักการไปใช้แก้ปัญหา มีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ และมีความมั่นใจในตนเองอย่างเพียงพอ

ในทางอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาที่เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการจัดการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพในระดับมัธยมศึกษา จึงรวมกลุ่มอาชีพ (Occupation) ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือสัมพันธ์กันเข้าเป็นกลุ่มวิชาเดียวกัน ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเตรียมความพร้อมและปรับปรุงตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้ดีขึ้น The Bureau of Adult Vocational and Technical Education, U.S. Office of Education ได้จัดกลุ่มอาชีพไว้ 15 กลุ่ม (สวัสดิ์ อุดมโภชน์, 2535: 221-222) คือ

1. กลุ่มวิชาธุรกิจเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ (Agri-business and Natural Resources) ได้แก่ การประมง สัตว์ป่า เหมืองแร่ ปิโตรเลียม ดินและน้ำ พืชและสัตว์ ธุรกิจการเกษตร ตลอดจนระเบียบกฎเกณฑ์ และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กลุ่มวิชาธุรกิจและสำนักงาน (Business and Office) รวมอาชีพที่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ ข้อมูล สถิติ และการปฏิบัติสำนักงาน เช่น งานบัญชี เลขานุการ เสมียน พนักงาน เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. กลุ่มวิชาการสื่อสาร (Communication and Medias) ได้แก่ การพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ โทรเลข โสตทัศนอุปกรณ์ ฯลฯ

4. กลุ่มวิชาการก่อสร้าง (Construction) ได้แก่ วิชาของสถาปนิก วิศวกร ช่างก่อสร้าง ช่างเทคนิค ที่ใช้เครื่องจักรประกอบ เช่น แม่แรงขนาดใหญ่ รถยก รถแทรกเตอร์ รถตักดิน เป็นต้น ช่างออกแบบตกแต่งภายใน ช่างเขียนแบบ ช่างออกแบบทั่วไปของผู้ตรวจการก่อสร้าง จัดสรรที่ดิน และทรัพย์สิน วิศวกร ความปลอดภัย ช่างปูน ช่างไม้ ช่างครุภัณฑ์ ช่างไฟฟ้า เป็นต้น

5. กลุ่มวิชาการบริโภคและการเรือน (Consumer Homemaking Education) ได้แก่ งานการเลี้ยงเด็กบ้านและครอบครัว เสื้อผ้า อาหาร และโภชนาการ อาชีพที่เกี่ยวกับงานเหล่านี้ ได้แก่ ผู้ช่วยครู ผู้ช่วยพยาบาล ครูอนุบาล ครูประถมศึกษา เจ้าหน้าที่ตำแต่งออกแบบภายในอาคาร นักออกแบบเสื้อผ้าและโภชนาการ ฯลฯ

6. กลุ่มวิชาการควบคุมสิ่งแวดล้อม (Environmental Control) ได้แก่ วิชาที่เกี่ยวกับนิเวศน์วิทยา (Ecology) วิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอันมีผลต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ เช่น อากาศ ควัน น้ำ ของเสีย ดิน ป่า ภูเขา ไฟป่า การถ่ายเทและกำจัดของเสียจากโรงงาน ฯลฯ

7. กลุ่มวิชาวิจิตรศิลป์ (Fine Arts) ได้แก่ ศิลปกรรม ละคร ดนตรี ฟ้อนรำ ผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิชาเหล่านี้มีมาก เช่น นักเขียนการ์ตูน นักวาดภาพ ช่างปั้น ช่างแกะสลัก นักแสดง ภาพยนตร์ ครูเต้นรำ นักดนตรี ฯลฯ

8. กลุ่มวิชาสุขภาพ (Health) รวมอาชีพการบริหารในโรงพยาบาลและห้องทดลอง ได้แก่ ช่างเทคนิค ผู้ช่วยห้องทดลอง ผู้ช่วยแพทย์ พยาบาล ฯลฯ

9. กลุ่มวิชาการต้อนรับและนันทนาการ (Hospitality and Recreation) ได้แก่ การบริการ อาหาร ที่พัก โรงแรม กีฬา กรีฑา การละเล่น สวนสาธารณะ การท่องเที่ยว และการเดินทางอาชีพที่เกี่ยวกับกลุ่มวิชานี้มีมาก เช่น พนักงานโรงแรม ร้านอาหาร คนเปิดประตู เสมียน ผู้จัดการฝ่าย ครูสอนว่ายน้ำ ผู้ดูแลสวนสาธารณะ สวนสัตว์ พนักงานจำหน่ายบัตร ครูสอนสเก็ต เป็นต้น

10. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล (Marine Science) เกี่ยวโดยตรงกับสัตว์และพืชในทะเล อาชีพเหล่านี้ได้แก่ นักชีววิทยาทางทะเล นักธรณีวิทยาทางทะเล นักการประมง เป็นต้น

11. กลุ่มวิชาการตลาด และการจัดจำหน่าย (Marketing and Distribution) ได้แก่ การโฆษณา การขาย การเงิน การคลัง การพัสดุ การค้า การซ่อมแซมอุปกรณ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

12. กลุ่มวิชาการบริการส่วนบุคคล (Personal Services) เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยหรือที่พัก อาชีพที่เกี่ยวกับงานเหล่านี้ ได้แก่ ซักเสื้อผ้า คนขับรถส่วนบุคคล คนใช้ ช่างซ่อมแซม ช่างเครื่องปรับอากาศ ช่างวิทยุ ช่างเครื่องทำความร้อน คนดูแลผู้สูงอายุ คนดูแลเด็กเล็กและเด็กอ่อน เจ้าหน้าที่แนะแนว และจัดหางาน นอกจากนั้นก็เป็นอาชีพรวม เช่น ทนายความ นักจิตวิทยา ผู้แนะนำความงาม สัปเหร่อ ช่างตัดผม และช่างเสริมสวย

13. กลุ่มวิชาการบริการสาธารณะ (Public services) ได้แก่ อาชีพการให้บริการทั่วไปต่อชุมชนสาธารณชน เช่น ผู้พิพากษา ทนายความ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยสาธารณะ ตำรวจ ทหาร ข้าราชการ นักสังคมสงเคราะห์ ครู และนักวิชาการ

14. กลุ่มวิชาการขนส่ง (Transportation) ได้แก่ อาชีพเกี่ยวกับการขนย้าย เคลื่อนย้ายมวลชนจากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่งทั้งทางบก เรือ และอากาศ อาชีพที่เกี่ยวกับวิชาเหล่านี้ได้แก่ นักบิน พนักงานขับรถ เรือ และรถไฟ เจ้าหน้าที่จำหน่ายบัตรโดยสาร คนขับรถรับจ้าง

15. กลุ่มวิชาการผลิตเชิงอุตสาหกรรม (Manufacturing) ได้แก่ อาชีพเกี่ยวกับงานวิจัย และพัฒนาการผลิตเชิงอุตสาหกรรม เช่น งานสร้างแบบหล่อ งานหล่อหลอมโลหะ งานผลิตเครื่องใช้ งานประกอบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

ความคิดในเรื่องกลุ่มวิชานี้ไม่ได้มุ่งฝึกผู้เรียนให้เก่งและชำนาญในอาชีพใดอาชีพหนึ่ง โดยเฉพาะแต่เป็นเพียงการให้ข้อมูลแก่ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ให้เข้าถึงระดับการมีทักษะและมีความรู้ขั้นต้น ที่จะนำเข้าสู่อาชีพตามกลุ่มวิชาเหล่านั้นได้ต่อไป

2.5 แนวคิดที่ใช้ในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

2.5.1 แนวคิดของ Isaacson และ Sidney Marland

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพนั้นนักวิชาการทั้งหลายอาจจัดแบ่ง หรือมีแนวคิดในการจัดในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปในรายละเอียดแต่มักจะคงไว้ซึ่งหลักการใหญ่ๆคือการจัดตามระดับการศึกษาเช่นเดียวกับแนวคิดของ Isaacson (1977 อ้างโดยนวลศิริ เปาโรหิตย์, 2535: 15) ที่มีแนวคิดในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพตามระดับการศึกษาอย่างต่อเนื่องดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลำดับขั้นพฤติกรรม	ชั้นเรียน	ลักษณะรายละเอียด
1.สำนึกรู้ตระหนักรู้	ป.1-ป.6	รู้จักตนเอง โลกของงานอาชีพอย่างกว้างๆ ความสำเร็จของอาชีพต่อสังคม รับผิดชอบหน้าที่ตนเองการทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. สำรวจตนเองและอาชีพ	ป.6-ม.3	พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ค่านิยม ความสนใจ รู้ถึงความเกี่ยวข้อง ความต้องการของตนเองและงานอาชีพ เข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับงานอาชีพมากขึ้น
3. กระบวนการตัดสินใจ	ม.1-ม.3	เพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในงานอาชีพและความต้องการของตนเอง เช่น ความสามารถ ทักษะจุดเด่น รู้รายละเอียดของข้อมูลทางด้านอาชีพในด้านต่างๆ เช่น สภาพของงาน แนวโน้มของตลาด ลักษณะของการทำงาน เป็นต้น สามารถเปรียบเทียบข้อมูลของงานอาชีพและของตนเองและนำมาพิจารณาในการตัดสินใจวางแผนการเลือกอาชีพในอนาคต
4. การเตรียมตัวเพื่องานอาชีพ	ม.4-ม.6	เข้าใจข้อมูลทางอาชีพอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น จริยธรรมในการประกอบอาชีพ ข้อมูลทางด้านสังคมวิทยาและจิตวิทยาที่เกี่ยวกับงานอาชีพ สำรวจความสนใจและความพึงพอใจของตนเองในการเลือกอาชีพ
5. การฝึกทักษะที่จำเป็น	ม.6 และระดับอุดมศึกษา	เรียนรู้ทักษะของการหางานการสัมภาษณ์ การเขียนจดหมายสมัครงาน การกรอกใบสมัคร เป็นต้น วิเคราะห์เป้าหมายทางอาชีพอีกครั้งโดยคำนึงถึงความสนใจ และความถนัดส่วนบุคคล เสริมสร้างทักษะในการเข้าไปสู่งานอาชีพที่ได้วางเป้าหมายเอาไว้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.5.2 แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของประเทศไทย

แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของ Isaacson นี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศไทยด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากจุดประสงค์สำคัญของการจัดการศึกษาในประเทศไทยนั้น นอกจากมุ่งพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถ เฉลียวฉลาด คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเป็นพลเมืองดีแล้วยังมุ่งที่จะให้มีความรู้พื้นฐานด้านการงานและอาชีพด้วย โดยการจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาอาชีพแก่ผู้เรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในรายวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ และวิชาอาชีพ เพื่อใช้สอนทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียนเป็นการช่วยพัฒนาการศึกษาด้านวิชาอาชีพให้แก่ประชาชนในหลายรูปแบบ เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานของผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้วที่ไม่ได้ศึกษาต่อ และว่างงานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากขาดความรู้ เจตคติ และทักษะพื้นฐานบางอย่างในการประกอบอาชีพ (โกวิท วรพิพัฒน์, 2531: คำนำ) ซึ่งเป็นปัญหาที่คล้ายคลึงกันกับปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงปี ค.ศ.1960 อันเป็นที่มาของการเกิดแนวคิดเรื่องการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพนั่นเอง แต่สำหรับในประเทศไทยปัญหาเรื่องผู้จบการศึกษาแล้วตกงานยังคงมีอยู่เรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ.2542 ที่ประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษาในครั้งล่าสุด เพื่อแก้ปัญหาการตกงานของผู้จบการศึกษาในระดับต่างๆ รวมทั้งปัญหาอื่นๆที่เป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากความล้มเหลวของระบบการศึกษาของประเทศ ในการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง พ.ศ.2545 กำหนดให้มีการจัดระบบการศึกษาเป็น 3 แบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย แบ่งระดับชั้นของการศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับอาชีวศึกษา และการศึกษาระดับอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)โดยที่มีการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มหนึ่งจากทั้งหมด 8 กลุ่มสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ใช้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข มีความสามารถในการประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล หลักสูตรแกนกลางนี้สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนสังคม ประเทศชาติ และโลก (จรูญ ชูลาภ, 2544: คำนำ)

2.6 การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในแต่ละระดับชั้น

การศึกษาเพื่ออาชีพได้นำเสนอแหล่งจูงใจทางการศึกษาอีกทางหนึ่งให้กับครูผู้สอนในชั้นเรียนซึ่งอาจดึงดูดความสนใจเป็นครั้งคราวของนักเรียนทั้งหมดหรือ ความสนใจส่วนใหญ่ของนักเรียนบางคน นักเรียนบางส่วนอาจต้องการการเรียนรู้ในสิ่งที่ครูสอน แต่เน้นเนื้อหาที่ง่ายเนื่องจากพวกเขาเองไม่มีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับอาชีพนั้นๆ สำหรับนักเรียนบางคนอาจพบว่าตนองสนใจในกลุ่มสาระเนื้อหารายวิชาที่กำหนดให้ นอกจากนี้ยังมีนักเรียนอีกจำนวนไม่น้อยที่ต้องการรู้เฉพาะเนื้อหาในส่วนที่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เป็นสาระสำคัญเท่านั้นประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพขึ้นอยู่กับทักษะของครูผู้สอน ความรู้เดิมและความกระตือรือร้นของครูผู้สอน และอุปกรณ์ในห้องเรียนที่ช่วยให้นักเรียนเปิดเผยความเป็นตัวตนซึ่งจะช่วยให้ครูผู้สอนเข้าใจนักเรียนอีกด้วย การเน้นความสำคัญในการศึกษาเพื่ออาชีพอยู่ที่นักเรียนแทบจะทุกคนให้ความสนใจคำถามที่ว่า *เมื่อฉันโตขึ้นฉันใฝ่ฝันว่าจะเป็นอะไร?*

2.6.1 การศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับเด็กเล็ก

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของวัยควบคู่พร้อมไปกับการพัฒนาการในเด็กปฐมวัย ตามสุภาษิตที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก” ซึ่งอยู่บนพื้นฐานจิตวิทยาสองประการ ประการที่หนึ่ง ถ้าเด็กเล็กได้รับการอบรมสั่งสอนในช่วงเริ่มต้นของวัยจะเรียนรู้ได้ดีกว่าและรวดเร็วกว่าถ้าหากว่าพวกเขาถูกกำหนดให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ประการที่สอง การเรียนรู้ถึงค่านิยมส่วนบุคคลขั้นพื้นฐานตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของวัยแม้จะมีเนื้อหาไม่มากที่สุดแต่ก็ไม่น้อย และเมื่อได้เรียนรู้แล้วจะเปลี่ยนแปลงได้ยาก ซึ่งการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กในปฐมวัยและความชัดเจนเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพช่วยกำจัดช่องว่างนี้ได้เนื่องจากควรเริ่มจัดการศึกษาตั้งแต่วัยเด็กเล็กนี้เอง

การที่ให้นิยามคำว่า “การประกอบอาชีพ” ในความหมายเดียวกันกับงาน (ที่ยึดเป็น) อาชีพทั้งหลายซึ่งทำให้ดูว่าการศึกษาเพื่ออาชีพควรเริ่มต้นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากนักเรียนใกล้เข้าสู่ตลาดแรงงาน อย่างไรก็ตามแม้ว่าการให้คำนิยาม “การประกอบอาชีพ” ว่าเป็นจำนวนเนื้องานทั้งหมดที่บุคคลหนึ่งทำมาตลอดทั้งชีวิต อีกนัยหนึ่งก็คือสิ่งที่เราได้นิยามการทำงานว่าเป็นความพยายามอย่างมีจิตสำนึกซึ่งมุ่งก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่น แต่อาจมีข้อโต้แย้งที่ว่าการเตรียมตัวสู่เส้นทางการประกอบอาชีพควรปรับเลื่อนออกไปจนถึงระดับมัธยมนั้นเป็นเรื่องที่ยังมีความเข้าใจไม่ตรงกันอยู่ในกลุ่มคนหลายกลุ่ม การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ทำให้คนทั่วไปทั้งหลายได้เรียนรู้เกี่ยวกับงาน รวมถึงเจตคติที่มีต่องานจากการที่พวกเขารับรู้ ทั้งที่บ้าน สถานเลี้ยงเด็ก โรงเรียนอนุบาลและโรงเรียนประถมศึกษา เด็กจำนวนมากต่างได้รับการสอนสั่งว่างาน (อาชีพ) ส่วนใหญ่สกปรก น่าเบื่อ มีข้อจำกัด เหนื่อยล้า ต่ำต้อย ซ้ำซากจำเจ และไม่มีความคิดสร้างสรรค์ จึงนำงาน (อาชีพ) ไปใช้เสมือนเป็นบทลงโทษตัวอย่าง เช่นคำพูดที่ว่า “ที่ทำมานั้นก็พอใช้ได้ แม่หนูเอ๋ย หนูจะกลับไปอยู่บ้านล้างถ้วยชามก็ได้นะ” สิ่งที่อธิบายตรงนี้ก็ต้องเลี่ยงเช่นกัน หรือ “กลับไปท่องสูตรคูณใหม่เพื่อว่าเธอจะได้เข้าเรียนมหาวิทยาลัยกับเขาบ้างแทนที่จะออกมาใช้แรงงาน” จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าทุกเรื่องที่เด็กถูกสอนมาทั้งหมดไม่ว่าจะที่บ้านหรือโรงเรียนต่างก่อให้เกิดเจตคติที่มีต่องาน (อาชีพ) ทั้งสิ้น อีกทั้งเจตคติเมื่อเกิดขึ้นตั้งแต่แรกเริ่มแปรเปลี่ยนได้ยาก มีการใช้เงินจำนวนมากสำหรับการศึกษาเพื่ออาชีพ หรือการฝึกอบรมพัฒนาแรงงาน ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้ไม่ต้องสอนและอบรมเจตคติเหล่านี้กันใหม่ นับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งทั้งในตัวบุคคลและเชิงสังคม ทั้งนี้ผู้ปกครองต่างต้องการคำแนะนำในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพบนพื้นฐานการเรียนรู้ที่บ้าน ทว่าตามสภาพการณ์ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับระบบการศึกษาอยู่ตลอดเวลา ในทางปฏิบัติจึงอาจมีความยุ่งยากอยู่บ้าง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นโยบายถือปฏิบัติสองประการที่ยังคงใช้เป็นแนวทางก่อนการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพคือ 1)ความเชื่อต่างๆเกี่ยวกับความนิยมชมชอบในวัยเด็กและ 2) ข้อสมมุติฐานที่ว่าวิธีการที่ดีที่สุดในการเพิ่มช่องทางเลือกในชีวิตของเด็ก คือการเตรียมความพร้อมสู่เส้นทางการเรียนในระดับอุดมศึกษาและการทำงานในสำนักงานให้กับนักเรียนตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของวัยเท่าที่จะเป็นไปได้ ความนิยมชมชอบในวัยเด็กนำไปสู่แผนการเรียนการสอนของการจัดการเรียนรู้แบบ “ทั่วไป” การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในเด็กปฐมวัยและในชั้นประถมจึงควรเน้นการทำงานที่มีความสมดุลและความสัมพันธ์ของวิสัยทัศน์ในชีวิต ดังนี้

1. อย่างน้อยสุดผู้คนต้องทำงานถ้าหากต้องการให้สังคมอยู่รอด

2. งานทุกประเภทที่สังคมต้องการถือเป็นเกียรติ

3. ผู้ปฏิบัติงานใดก็ตามที่ทำงานสำเร็จลุล่วงด้วยดีถือเป็นเกียรติ

4. งานที่บางคนชื่นชอบแต่คนอื่นอาจไม่ชอบ

5. ไม่มีใครมีสิทธิ์ที่จะกำหนดความชอบในงานของตัวเองและความไม่ชอบในงานของผู้อื่น

6. การประกอบอาชีพคืองานทั้งหมดที่บุคคลหนึ่งได้ทำมาตลอดทั้งชีวิต รวมทั้งงานที่ได้รับว่าจ้างเพิ่มเติมซึ่งกระทำเพื่อผลประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น โดยปราศจากอนิจสินจ้าง ดังนั้นไม่เว้นแม้แต่เด็กเล็กต่างก็พร้อมรับการว่าจ้างในอาชีพของพวกเขาได้ในระดับหนึ่ง

7. โดยทั่วไปแล้ว พนักงานทั้งหลายที่ได้รับการฝึกอบรม มีประสบการณ์ และมีประสิทธิผลพบว่างานที่พวกเขาลงมือทำนั้นเป็นที่น่าพอใจ ส่งผลให้พวกเขาเป็นที่ต้องการมากกว่าคนอื่นเสมอ

8. แทบจะทุกเรื่องที่โรงเรียน หรือครอบครัวให้การอบรมสั่งสอนอาจจะเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพอย่างน้อยหนึ่งประเภท

9. การสำเร็จการศึกษาโดยไม่ได้พิจารณาถึงประเภทของการประกอบอาชีพต่างๆที่นักเรียนคนหนึ่งให้ ความสนใจนั้น เป็นเหตุให้นักเรียนคนดังกล่าวขาดความรู้ความเข้าใจคุณค่าในการศึกษาอีกมาก

10. การไม่ให้ความสำคัญกับหลักสูตรการประกอบอาชีพเฉพาะรายบุคคลไปจนกระทั้งนักเรียนคนใดคนหนึ่งได้จบการศึกษาจากโรงเรียนไปแล้วนั้น นักเรียนคนดังกล่าวจะทำงานโดยไร้แนวทางจากการฝึกอบรมและประสบการณ์ อีกทั้งอาจจะไม่มีประสิทธิผล ไม่เว้นแม้กระทั้งงานที่“ไม่ต้องใช้ทักษะ” ก็ตาม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

11. ควรนำค่านิยมเกี่ยวกับงานมาสอนเพื่อสื่อความหมายกับนักเรียนโดยตรง นักเรียนควรพิจารณาตัวตนตามสภาพความเป็นจริงในบทบาทของพนักงานที่อาจเป็นไปได้ในอนาคต และไม่ควรท้อใจจากการเลือกอาชีพที่ยังไม่เหมาะสมลงตัว แต่ควรนำกลับไปเป็นแนวทางช่วยปรับเปลี่ยนและย้ำจุดยืนต่อความสนใจวิชาชีพเป็นระยะๆ ตลอดปีการศึกษาในโรงเรียน

โดยหลักการ ครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กและครูผู้สอนประถมศึกษาจะได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพก่อนเข้าทำงาน แต่ในความเป็นจริงแทบจะไม่มีเลย ดังนั้นสถานศึกษา หรือผู้จัดการศึกษาจึงควรให้ความสำคัญใน 3 เรื่อง ดังนี้คือ 1) วัสดุอุปกรณ์การเรียน 2) การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะระหว่างประจำการ และ 3) ความช่วยเหลือจากบรรดาผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานร่วมกับครูผู้สอนในชั้นเรียนต่างๆ

วัสดุอุปกรณ์การเรียนสำหรับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพต่างๆที่ครูผู้สอนเด็กเล็กใช้อยู่มีหลากหลายรูปแบบ รูปแบบที่ธรรมดามากที่สุดคือ ชุดคำแนะนำสำหรับการทำกิจกรรมต่างๆในห้องเรียนเป็นต้นว่า พาชั้นเรียนออกไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อดูผู้คนทำงาน เชิญพนักงานสักคนมาที่โรงเรียนเพื่อบรรยายการทำงานของเขาพร้อมตอบข้อซักถามต่างๆ การต่อสายหลอดไฟและสวิตช์เพื่อสื่อให้ทราบถึงสิ่งที่พวกช่างไฟฟ้าลงมือปฏิบัติกัน และที่เป็นประโยชน์มากกว่านั้นคือชุดคำแนะนำเพื่อเป็นแนวทาง ซึ่งวัสดุอุปกรณ์การเรียนที่ใช้กันอยู่ในตอนนี้อาจนำไปเชื่อมโยงกับงานอาชีพต่างๆ ได้ อาทิเช่น เมื่อครูสอนให้นักเรียนเรียงตัวอักษรตามลำดับ ก็ควรชี้แจงให้ทราบว่าเป็นทักษะที่พนักงานเก็บเอกสารใช้กันอยู่ จากนั้นให้นักเรียนเรียงรายชื่อเพื่อนในห้องตามลำดับตัวอักษร และที่รองลงมาแต่อาจเป็นประโยชน์มากที่สุดคือแนะนำแผนการเรียนและชุดอุปกรณ์สำหรับสิ่งพิมพ์เพื่อการศึกษาในบทเรียนเฉพาะ เช่น OCCUPACS ซึ่งผลิตโดยมหาวิทยาลัย Eastern Illinois

ระบบโรงเรียนขนาดใหญ่หรือสมาคมเครือข่ายโรงเรียนประจำอำเภอที่มีขนาดเล็กกว่าทั้งหลายอาจเชิญผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาเพื่ออาชีพที่สามารถทำงานร่วมกับครูประจำชั้นไม่ว่าจะเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มครูผู้สอนต่างๆ ความช่วยเหลือที่ว่านี้อาจมาจากนอกห้องเรียน เป็นต้นว่าการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์การเรียนหรือความเป็นผู้นำที่ได้จากการฝึกอบรมครูเพื่อเพิ่มพูนทักษะก่อนเข้าทำงาน หรือ ความช่วยเหลืออาจเกิดขึ้นภายในห้องเรียนจากการที่ผู้เชี่ยวชาญได้สอนเนื้อหาบทเรียนต่างๆ เองตามสภาพที่เป็นจริง ความช่วยเหลือที่มีให้ครูประจำชั้นประเภทนี้มีอยู่ทั่วไปในเนื้อหารายวิชาของโรงเรียน เช่น ศิลปะ ดนตรี พลศึกษา ครูประจำชั้นมักจะมองว่าไม่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติตามคำแนะนำที่ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกได้ชี้แนะเอาไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะครูมักคิดว่า การศึกษาเพื่ออาชีพควรรวมทุกแง่มุมของหลักสูตรเนื้อหารายวิชาของโรงเรียนเข้าด้วยกันทั้งหมด และอาจจะเป็นการดีที่สุดโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกถ่ายทอดการทำงานผ่านครูประจำชั้นมากกว่าการที่ผู้เชี่ยวชาญจะถ่ายทอดเอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิธีการต่างๆ ของการศึกษาเพื่ออาชีพในห้องเรียน

ในผู้เรียนชั้นประถมศึกษา ระบบโรงเรียนหลายแห่งให้ความสนใจเป็นพิเศษในการช่วยนักเรียนทั้งหมดได้ตระหนักถึงค่านิยมของสังคมที่ยึดถือการทำงานเป็นสำคัญ และในขณะเดียวกันก็รับรู้ถึงโลกของอาชีพ ระบบโรงเรียนในระดับนี้ได้ดำเนินการทั้งพัฒนาแนวทางการเสริมวิชาการสำหรับครูผู้สอนในหลากหลายระดับ ตามแต่แนวความคิดของการทำงานขั้นพื้นฐานที่มีอยู่หลากหลายและเน้นเนื้อหาสาระให้แตกต่างกันออกไปตารางต่อไปนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งของคำแนะนำสำหรับครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาทั้งปีที่ 4-6

แนวคิด: บุคคลทั้งหลายต้องได้รับการยอมรับในฐานะที่มีศักดิ์ศรีและคุณค่า
วัตถุประสงค์ a. เพื่อยอมรับว่าบุคคลทั้งหลายนำศักดิ์ศรีและคุณค่ามาสู่งานของตนเอง
b. เพื่อยกย่องวิธีการหนึ่งที่การทำงานอาจเปิดโอกาสให้แต่ละคนได้เพิ่มศักดิ์ศรีและคุณค่าในตัวเอง

ผลการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	ทรัพยากร	การประเมิน
a.b. โดยผ่านการปฏิบัติต่างๆ เด็กนักเรียนหนึ่งคนให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้อื่น	1. นักเรียนลงรายชื่อหรือพูดคุยประเด็นต่างๆกับบุคคลที่มีผลต่อชีวิตพวกเขาในวันนั้น 2. นักเรียนสัมภาษณ์สมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวเพื่อหา (a) สถานที่เขาทำงานอย่างไร (b) งานของเขามีส่วนช่วยเหลือสวัสดิภาพของผู้อื่นอย่างไร (c) ทำไมเขาถึงภูมิใจกับสิ่งที่เขาทำ ฯลฯ	ผู้ปกครองพร้อมเด็กนักเรียนทุกคนที่มาลงทะเบียน	ครูสังเกตเด็กนักเรียนทุกคน

ค่านิยมพื้นฐานของสังคมที่ยึดถือการทำงานเป็นสำคัญ มีการนำกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่างๆ เนื้อหารายวิชาที่นำไปใช้ในการเรียนการสอน บูรณาการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับค่านิยมเกี่ยวกับการทำงานในชั้นเรียนในรูปแบบปกติ เช่น ชุดการเรียนรู้ในเรื่องธาตุยูเรเนียม นักเรียนทั้งหมดได้เรียนรู้เกี่ยวกับธาตุยูเรเนียมมากมายผ่านการทำกิจกรรมที่ถูกบรรจุไว้ในชุดการเรียนรู้ รวมถึงพูดคุยกันเกี่ยวกับพนักงานที่ทำงานร่วมกับอุตสาหกรรมยูเรเนียมในหลายแนวทางเชิงสนับสนุนวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่ออาชีพ

วิธีการทั่วไปอย่างที่สองคือ โครงการกิจกรรมทั่วทั้งโรงเรียนซึ่งได้รับการออกแบบเพื่อให้ทั้งครูและนักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาเพื่ออาชีพในจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น ตัวอย่างในชุมชนท้องถิ่น โรงเรียนแห่งหนึ่งได้ออกแบบโครงการเองทั้งหมดบนพื้นฐานเชิง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นิเวศวิทยา ครูให้นักเรียนทำความสะอาดลำธารเน่าเสียแห่งหนึ่งใกล้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ การมอบหมายงานในวิชาภาษาอังกฤษและการเขียนโครงการเกี่ยวกับการทำความสะอาด ในวิชาสังคมศึกษาได้ตรวจสอบสาเหตุและประวัติศาสตร์เชิงสังคม ชั่วโมงศิลป์ได้ออกแบบภูมิทัศน์ใหม่ ได้แก่ ลานจอดรถที่สะดวก ซึ่งอาจจะถูกสร้างขึ้นหลังจากลำธารได้รับการบำบัดจนใสสะอาด อาจารย์ใหญ่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในท้องถิ่นซึ่งให้การสนับสนุนทั้งคนและเครื่องจักรแก่โครงการ นักเรียนต่างได้เรียนรู้งานอาชีพที่ไม่คุ้นเคยมาก่อนจากการเฝ้าสังเกตอย่างใกล้ชิด และระดมทุนให้กับโครงการของพวกเขา นักเรียนทำหน้าที่ดูแลบริษัทธุรกิจขนาดเล็กหลายแห่งที่ซึ่งก่อให้เกิดการผลิต การจัดจำหน่ายและการทำตลาดสินค้า ซึ่งได้รวมงานเสมียนและบัญชีเข้าไว้ด้วย โดยได้ปฏิบัติการควบคู่ไปกับโครงการดังกล่าว กล่าวโดยย่อ ทั้งโรงเรียนและอีกหลายภาคส่วนขนาดใหญ่ของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหนึ่งที่ซึ่งมีการทำรายงานผลการดำเนินงานอย่างชัดเจนและยังอนุญาตให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับงานอาชีพมากมาย ได้รับประสบการณ์ในการทำงานจริงและได้ใช้ทักษะทางวิชาการต่างๆทั้งวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาศิลป์ และสังคมศึกษาในการแก้ปัญหา บรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกจึงเกิดขึ้นทั่วทั้งโรงเรียน

ตัวอย่างที่สองของโครงการทั่วทั้งโรงเรียนเกิดขึ้นในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งครูวิทยาศาสตร์ได้แสดงความสนใจในการสร้างหอวิทยุ ทั้งนี้ในพื้นที่ชนบทห่างไกลยังไม่มีสถานีวิทยุ ครูและนักเรียนต่างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหาทุน สร้างสถานีวิทยุขึ้นมาแห่งหนึ่ง คัดเลือกประกาศโฆษณาในบริการสาธารณะเพื่ออ่านออกอากาศที่สถานี ซักซ้อมกลุ่มดนตรีและละครเพื่อแสดงในรายการวิทยุ ขายโฆษณาให้กับนักธุรกิจท้องถิ่นเพื่อช่วยสนับสนุนการดำเนินงานให้คงอยู่ต่อไปได้ รวมถึงทำกิจกรรมอื่นๆ อีกหลายอย่างที่ช่วยให้โรงเรียนมีความหมายต่อทั้งนักเรียนและชุมชน ความจริงอย่างหนึ่งก็คือ เครื่องส่งสัญญาณออกอากาศมีข้อจำกัดในรัศมีน้อยกว่าสิบไมล์ยังมิอาจบั่นทอนความใฝ่รู้ให้ลดลงได้

โรงเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอื่นๆ ได้ออกแบบ สร้างปฏิบัติการตลอดจนดูแลธุรกิจประเภทหนึ่งหรือมากกว่าซึ่งก่อให้เกิดทักษะมากมายที่ใช้สอนกันในโรงเรียนในโรงเรียนบางแห่งวิธีการเดียวกันนี้ได้นำไปดำเนินการลุล่วงจนถึงจุดที่ก่อตั้งเป็นบริษัทรวมหุ้นมีการประกาศผลกำไร ขาดทุน หรือแม้แต่กิจกรรมที่เกี่ยวกับอาชีพด้านกฎหมาย เช่น การร้องเรียน การผลิตสินค้า สายงานการผลิตถูกติดตั้งขึ้นโดยนักเรียนหมุนเวียนสลับสับเปลี่ยนกันมาทำงานบนสายงานการผลิต นักเรียนคนหนึ่งๆ จะใช้เวลาไม่นานที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความหมายที่แท้จริงจากมโนทัศน์ต่างๆ ดังเช่น กิจวัตรประจำวันที่น่าเบื่อ ความน่าเชื่อถือ ความร่วมมือกัน ความสำเร็จและการควบคุมคุณภาพ ด้วยความร่วมมืออย่างมีจิตสำนึกที่จะขยายขอบข่ายของกิจกรรมต่างๆเพื่อให้ครอบคลุมงาน (และ) อาชีพในชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้นั้น นักเรียนนอกจากจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการงานอาชีพต่างๆ ที่มีอยู่มากมายเท่าที่จะเป็นไปได้แล้วยังต้องเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเองในบทบาทของพนักงานที่ตั้งใจจะทำงานอาชีพ นอกจากนี้ความจริงที่ว่ารายวิชาต่างๆ ที่พวกเขากำลังศึกษาในโรงเรียนได้ชี้ให้เห็นถึงทักษะสำคัญต่างๆ ที่พวกเขาจำเป็นต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในชั้นเรียนที่มีครูปฏิบัติการเพียงคนเดียวและครูปฏิบัติการทั้งโรงเรียนสามารถดูแลโครงการดังกล่าวได้ สิ่งต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นมีจุดประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นในอีกหลายประเด็น ดังนี้

(1) ครู ทั้งหมด อาจออกแบบกิจกรรมการศึกษาเพื่ออาชีพทั้งหลายไว้สำหรับนักเรียนทั้งหมด

(2) กิจกรรมการศึกษาเพื่ออาชีพทั้งหลายอาจได้รับการออกแบบมาเพื่อสอนค่านิยมเกี่ยวกับการทำงานในขั้นพื้นฐานจัดหาตัวอย่างงานอาชีพโดยการใช้อรรถประโยชน์จากเนื้อหาวิชาการ และเปิดโอกาสอย่างแท้จริง หรือโอกาสที่ถูกกระตุ้นให้ใช้ทักษะทางวิชาการในความมุ่งมั่นต่องานอาชีพ

(3) กิจกรรมการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับครูประจำชั้นทั้งหมดแทบจะเกี่ยวโยงกับโครงการของการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกันรวมทั้งแหล่งวิทยาการในชุมชน ทั้งในส่วนปัจเจกบุคคลและเชิงเศรษฐศาสตร์ที่ประสบผลสำเร็จ

ปัญหาการดำเนินงานของครูประจำชั้นในการศึกษาเพื่ออาชีพ

ปรากฏว่ายังมีเหตุผลหลายอย่างซึ่งชี้ให้เห็นว่าทำไมครูประจำชั้นส่วนใหญ่ถึงไม่พร้อมปฏิบัติการในการศึกษาเพื่ออาชีพได้อย่างเต็มที่ ครูเหล่านั้นอาจต้องการความเข้าใจที่สอดคล้องกัน ต้องการการสนับสนุน และความช่วยเหลือในทางปฏิบัติจากผู้บริหารการศึกษา คณะกรรมการว่าด้วยการศึกษา ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ผู้ปกครอง ตลอดจนสาธารณะชน ซึ่งสรุปปัญหาได้ดังนี้

1. ครูประจำชั้นจำนวนมากไม่รู้เนื้อหาวิชาการศึกษาเพื่ออาชีพอย่างถ่องแท้

2. ครูประจำชั้นต้องได้รับการจัดสรรเวลาและวัสดุอุปกรณ์การเรียนที่จำเป็น

3. แผนการศึกษาระดับชาติยังไม่มีการพัฒนาเอกสารประกอบหลักสูตรซึ่งใช้เป็นแนวทางให้ครูนำไปประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นของตนเอง

4. การจัดกิจกรรมต่างๆของครูประจำชั้นเพื่อการวางแผนและพัฒนาวิธีการจัดการหลักสูตรของการศึกษาเพื่ออาชีพยังขาดการประสานความร่วมมือกัน ซึ่งควรเป็นการส่งเสริมกันมากกว่าลอกเลียนแบบกัน

5. โรงเรียนหลายแห่งที่จัดกิจกรรมหลักสูตรการศึกษาเพื่ออาชีพที่มีการประสานความร่วมมือกันทั่วทั้งโรงเรียน แต่ปรากฏว่ายังมีครูบางคนมักจะประสบปัญหาในการบูรณาการแนวคิดต่างๆของการศึกษาเพื่ออาชีพเข้าเป็นหนึ่งเดียวกับเนื้อหาสาระรายวิชาเฉพาะทางที่กำลังพยายามช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในโรงเรียนชั้นประถม จุดประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการศึกษาเพื่ออาชีพคือ การช่วยนักเรียนให้ได้ตระหนักรู้ในโลกอาชีพและช่วยให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยกับค่านิยมของสังคมที่ยึดถือการทำงานเป็นสำคัญ พร้อมทั้งผสานค่านิยมดังกล่าวเข้าด้วยกันกับการสร้างค่านิยมส่วนบุคคล การฝึกอบรมทักษะวิชาชีพในระดับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแรงจูงใจ

2.6.2 การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในระดับชั้นมัธยมศึกษา

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นช่วงเวลาของการสำรวจความสนใจในงานอาชีพ การจัดการฝึกอบรมทักษะวิชาชีพต่างๆ ในระดับนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสอนนักเรียนในทักษะวิชาชีพขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อให้นำไปใช้ต่อยอดในกลุ่มสาขาอาชีพต่างๆ ที่สนใจ โดยเป็นการช่วยให้นักเรียนได้ตัดสินใจเลือกจากกลุ่มงานอาชีพดังกล่าวที่พวกเขาอาจต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รายชื่อสาขาอาชีพต่างๆ ซึ่งได้รับการจัดกลุ่มตามหมวดหมู่โดยสำนักงานการศึกษาของสหรัฐอเมริกาถูกนำมาแสดงเพื่อให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้นำไปพิจารณา ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาประสงค์ให้นักเรียนได้รับความรู้เริ่มต้นเกี่ยวกับการจัดแบ่งหมวดหมู่สาขาอาชีพทั้ง 15 กลุ่ม (ดังที่กล่าวไว้ในส่วนที่ 2 ข้อ 2.2) ต่อจากนั้นให้เลือก 3 กลุ่มอาชีพเพื่อเป็นกลุ่มสาระสำหรับการแสวงหาทักษะวิชาชีพขั้นพื้นฐาน บนฐานเพื่อการสำรวจ (ความสนใจต่ออาชีพ) ตามแผนงานนี้เมื่อจบจากมัธยมศึกษาตอนต้นพวกเขาจะได้เลือก 1 ใน 3 กลุ่มอาชีพเพื่อศึกษาอย่างเข้มข้นเพิ่มเติมต่อไป

การจัดแบ่งหมวดหมู่ตามสาขาอาชีพโดยสำนักงานการศึกษาของสหรัฐอเมริกา อาจเป็นไปได้สำหรับนักเรียนคนหนึ่งที่เลือกกลุ่มอาชีพหนึ่งมาศึกษาแบบลึกซึ้งอย่างเพียงพอเพื่อที่ว่าเขาอาจได้รับทักษะวิชาอาชีพในระดับเริ่มต้นก่อนที่จะศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สิ่งนี้แสดงให้เห็นภาพของหลักการทั่วไปของการศึกษาเพื่ออาชีพประการหนึ่ง ดังนี้คือ ไม่ว่าจะระดับการศึกษาใดก็ตามทีบุคคลหนึ่งบุคคลใดเลือกที่จะออกจากระบบของการศึกษาในระบบ (โรงเรียน) เขาควรมีทักษะความชำนาญประจำตำแหน่งเพื่อใช้เป็นจุดขาย (ตามที่ตลาดแรงงานต้องการ) ติดตัวไปการเลือก (กลุ่มอาชีพ) ไม่ควรรีบเร่งจนเกินไปเนื่องจากนักเรียนส่วนมากไม่ออกจากระบบโรงเรียนก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อีกทั้งความต่อเนื่องในระดับเตรียมอุดมศึกษาซึ่งเกิดเพิ่มมากขึ้นนับว่ามีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะเชื่อมั่นการแสวงหาทักษะความชำนาญประจำตำแหน่งเพื่อใช้เป็นจุดขาย (ตามที่ตลาดแรงงานต้องการ) เมื่อต้องลาออกจากโรงเรียนก่อนจบการศึกษา แต่นักเรียนก็ควรพิจารณาเลือกกลุ่มอาชีพอื่นเป็นอันดับรองไว้ด้วย การจัดกิจกรรมภายในแต่ละกลุ่มอาชีพควรประกอบไปด้วยการสังเกตจากสถานที่จริง ประสบการณ์ในการทำงาน ประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติจริงในห้องปฏิบัติการ บทบาทสมมติตลอดจนกิจกรรมอื่นที่เหมาะสม โดยโรงเรียนหรือสถานศึกษาใดมีความพร้อมที่จะจัดการศึกษาในกลุ่มอาชีพใดก็สามารถดำเนินการได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปัญหาการดำเนินงานของหลักสูตรโดยรวมเพื่อการสำรวจความสนใจต่ออาชีพให้เป็นด้านที่สามารถพัฒนาได้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในการศึกษาของสหรัฐอเมริกา บางทีส่วนที่สำคัญที่สุดของปัญหาเหล่านี้คือคำถามที่ว่า ควรนำการสำรวจความสนใจต่ออาชีพไปบูรณาการภายในหลักสูตรที่มุ่งเน้นไปที่รายวิชาดั้งเดิมหรือไม่ หรือว่าควรนำเนื้อหาทางวิชาการดั้งเดิมของชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไปบูรณาการยังรูปแบบการสำรวจความสนใจต่ออาชีพที่สำนักงานการศึกษาได้สรุปส่วนสำคัญเอาไว้ ถ้าคาดหวังให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งหมดเลือกกลุ่มอาชีพหนึ่งหรือมากกว่านั้น โรงเรียนจะทำอะไรได้บ้างให้กับนักเรียนคนใดคนหนึ่งที่ปรากฏว่ายังไม่พร้อมเลือกกลุ่มอาชีพใดเลย และถ้าบรรดานักเรียนเลือกกลุ่มอาชีพหนึ่งและมุ่งมั่นพัฒนาทักษะวิชาชีพขั้นพื้นฐานที่สัมพันธ์กับกลุ่มอาชีพที่เลือกไว้นั้น นักเรียนคนใดคนหนึ่งนั้นจะทำอะไรได้บ้าง ถ้าหากว่าโอกาสในการพัฒนาทักษะวิชาชีพเพิ่มเติมในกลุ่มสาระนั้นไม่ได้หาได้ง่ายในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เขาเรียน หลักสูตรการฝึกประสบการณ์ในการทำงานจะนำไปขยายผลอย่างไรเพื่อที่จะใช้ประโยชน์สำหรับนักเรียนทั้งหมดหรือเพียงพอกับจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และถ้าทักษะวิชาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ เป็นที่ต้องการดังเช่น สนใจอาชีพนักกฎหมาย หลักสูตรต่างๆ ที่เขาเรียนจะได้รับการพิจารณาทั้งจากตัวเขาเองและผู้เกี่ยวข้อง ในขณะที่ต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่ออาชีพความหลากหลายของเครื่องมือและวัสดุการประกอบอาชีพต่างๆควรมีมากพอที่จะรองรับในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนผู้ที่สนใจวิชาชีพเหล่านั้นได้ฝึก เพื่อเป็นจุดขายในระดับนี้และจะได้รับการจัดสรรกลุ่มตัวเลือกวิชาชีพที่ครอบคลุม

หลักสูตรการสำรวจความสนใจต่ออาชีพสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กล่าวได้ว่ายังไม่มีใครรู้ได้ว่าจะจัดระบบและปฏิบัติการหลักสูตรเหล่านี้ให้ดีที่สุดเป็นอย่างไร นอกจากนี้ก็ยังมีข้อควรคำนึงดังต่อไปนี้

(1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคนควรสามารถสำรวจความสนใจต่ออาชีพและความถนัดของเขาในสาขาอาชีพต่างๆจากขอบเขตกว้างที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

(2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคนควรเข้าใจชัดเจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาการที่เขากำลังได้รับ และการเลือกอาชีพต่างๆของเขาที่ยังไม่ได้ตกลงใจแน่นอน

(3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นควรได้รับประสบการณ์ในการทำงานอย่างแท้จริงบ้าง

(4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นควรได้รับการจัดหาทักษะวิชาชีพขั้นพื้นฐานบางประเภทซึ่งพวกเขาสามารถใช้เป็นการสร้างรากฐาน (การคิดเรื่องราวที่ซับซ้อนให้ง่ายขึ้น) ในการพัฒนาอาชีวศึกษาของพวกเขาอย่างต่อเนื่องได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(5) ทางเลือกสำหรับการตัดสินใจเลือกอาชีพควรเปิดกว้างสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งหมด ในขณะเดียวกันแต่ละคนควรได้รับกำลังใจไปพร้อมๆ กันเพื่อสร้างความมุ่งมั่นส่วนบุคคลที่ยังไม่ได้ตกลงใจแน่นอนกับอาชีพหนึ่ง

(6) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นควรได้รับความรู้ในเบื้องต้นเพียงพอและมีประสบการณ์ในกลุ่มสาระอาชีวศึกษาที่หลากหลาย เปิดกว้างให้กับพวกเขาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและเตรียมอุดมศึกษาเหล่านี้ เพื่อให้สามารถ*เลือก*กลุ่มสาระเหล่านั้นได้อย่างแท้จริง

(7) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ไม่ต้องการศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างน้อยสุดช่วงระยะเวลาหนึ่งใกล้จบในปีการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นเขาควรได้รับการจัดสรรกลุ่มทักษะวิชาชีพ เพื่อใช้เป็นจุดขายซึ่งสามารถนำไปใช้ได้หากได้รับการว่าจ้างงาน

(8) หลักสูตรการสำรวจความสนใจต่อวิชาอาชีพทั้งหลายควรได้รับการจัดสรรในแนวทางที่เพิ่มความสำคัญของการเรียนรู้ด้านวิชาการต่างๆ ที่มีอยู่ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

แนวคิดของอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมกำลังคนต้องปรับให้เหมาะสมกับกรอบการศึกษาเพื่ออาชีพเพื่อรองรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะเกี่ยวข้องกับการผลักดันผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมก้าวเข้าสู่งานที่เชื่อมโยงกับประเภทงานอาชีพที่มีตั้งแต่ง่ายไปจนถึงยุ่งยากซับซ้อน ในตัวอย่างที่ง่ายที่สุด ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมช่างยนตร์เริ่มจากการเรียนรู้ในการเป็นพนักงานสถานีให้บริการน้ำมัน จากนั้นเป็นผู้ชำนาญงานในระบบเบรก และก้าวต่อไปข้างหน้าเรื่อยๆ ในแต่ละองค์ประกอบจนกระทั่งมีความเชี่ยวชาญในทักษะเต็มรูปแบบที่โยงไปถึงการซ่อมเครื่องยนต์โดยไม่ต้องปรึกษาใคร การเปิด (โอกาสทางการศึกษา) ให้ทุกคนไม่ว่าจะอายุใดก็ตามก้าวเข้าสู่จุดที่เขายืนอยู่เพื่อก้าวไปข้างหน้าตราบเท่าที่เขาสามารถทำได้หรือเลือกไว้ การลาออก (จากระบบการศึกษา) เพื่อให้ได้มีโอกาสเข้าฝึกทักษะต้องไม่ใช่หนทาง (เลือก) สุดท้าย และการกลับเข้ามา (ศึกษาในระบบ) ใหม่ควรคงเปิดโอกาสไว้ด้วยเช่นเดียวกัน

การเลือกอาชีพที่ยังไม่ได้ตกลงใจแน่นอนอาจถูกคาดหวังว่าจะพบมากที่สุดในกลุ่มนักเรียนที่เตรียมตัวสู่วิทยาลัย สิ่งนี้เป็นจริงไม่เพียงเพราะความยืดหยุ่นของการเลือกอาชีพต่างๆยังคงมีอยู่มาก อีกทั้งเพราะมีตัวอย่างมากมายที่นักเรียนคนใดคนหนึ่งไม่สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่แน่นอนได้ จนกว่าจะเปิดรับความรู้ทางวิชาการที่สำคัญกับทางเลือกต่างๆที่มีในระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ทั้งๆ ที่เป็นเช่นนี้ ปรัชญาการศึกษาเพื่ออาชีพอาจกระตุ้นให้นักเรียนแต่ละคนได้คิดในแง่ของเป้าหมายการประกอบอาชีพบางประเภททั้งตอนที่เขาตัดสินใจที่จะเริ่มดำเนินการเพื่อเตรียมตัวสู่เส้นทางวิทยาลัยและตอนที่เขาเรียนจบหลักสูตรนั้น

นับว่ามีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักสูตรการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับนักเรียนที่สนใจได้มีการเตรียมความพร้อมสู่มหาวิทยาลัย โดยได้มีโอกาสสังเกตการทำงานของผู้เชี่ยวชาญ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เฉพาะด้านในกลุ่มสาระวิชาชีพที่พวกนักเรียนที่สนใจ รวมทั้งต้องมีความรู้ทางเทคนิคก่อน (หรือทักษะเฉพาะของบุคคลในสาขานั้นๆ) เพื่อการทำงานและการสังเกตในโลกอาชีพ โดยเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนแต่ละคนควรได้รับระดับของสมรรถนะที่เพียงพออย่างน้อยที่สุดในกลุ่มสาระวิชาชีพหนึ่งประเภท นอกจากนี้ การมอบหมายงานเพื่อเสริมการเรียนรู้แบบ และปรับให้เหมาะสมสำหรับนักเรียนในการเตรียมความพร้อมสู่มหาวิทยาลัยและหลักสูตรการเตรียมการสาขาวิชาช่างเพื่อให้พวกเขาได้มีทักษะในอาชีวศึกษาติดตัวไป

ความหลากหลายของการเสนอกระบวนวิชาต่างๆ ที่มีให้กับนักเรียน ควรอยู่บนพื้นฐานการผสมผสานระหว่างความสนใจของนักเรียน สภาพตลาดแรงงานในท้องถิ่นและตัวเลขสถิติต่างๆ ของประเทศซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอุปสงค์ด้านงานอาชีพที่มีต่อผู้ที่จะทำงานทั้งหลาย ขอบเขตในการนำเสนอข้อมูลต่างๆ ควรกว้างมากพอที่จะสนองตอบต่อการเลือกที่สมเหตุผล ระบบโรงเรียนบางแห่งอาจจะจัดอาชีวศึกษาภายในขอบเขตของโรงเรียนมัธยมตอนปลาย นักเรียนที่ลงทะเบียนเรียนหลักสูตรอาชีวศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควรได้รับโอกาสหลายทางสำหรับการฝึกประสบการณ์ในการทำงานจริงซึ่งนำไปบูรณาการกับหลักสูตรการศึกษาสายสามัญในโรงเรียน ในระดับชั้นมัธยมตอนปลายควรเน้นวัตถุประสงค์การศึกษาซึ่งใช้เป็นจุดขายในแง่ของความต้องการของตลาดแรงงาน และเป็นการศึกษาซึ่งเพิ่มทางเลือกให้กับนักเรียน

2.7 บทบาทของบ้านและครอบครัว

บ้านและครอบครัวในแทบจะทุกสังคมทำหน้าที่ในฐานะที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อทั้งทัศนคติและการกระทำทั้งหลายของวัยหนุ่มสาว สังคมหน่วยนี้มีบทบาทมากในการส่งเสริมเป้าหมายต่างๆ ของการศึกษาเพื่ออาชีพ ผู้ปกครองส่วนใหญ่อาจจะสนับสนุนแนวคิดพื้นฐานของการศึกษาเพื่ออาชีพ แต่อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนนั้นอาจกลับกลายเป็นข้อสงสัยโดยง่าย ถ้าหากแผนการศึกษาในปัจจุบันนำหลักสูตรการศึกษาเพื่ออาชีพไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในโรงเรียนไม่ได้อธิบายอย่างละเอียดถี่ถ้วนให้กับผู้ปกครอง ผู้ปกครองอาจคัดค้านหลักสูตรที่ผสมผสานการศึกษาเพื่ออาชีพไว้สำหรับบุตรหลาน เว้นแต่หลักสูตรดังกล่าวปฏิบัติการได้ดีมากตั้งแต่เริ่มต้น อย่างไรก็ตามมันไม่ใช่เพียงแค่ความกลัวของปฏิกิริยาตอบกลับในแง่ลบที่เป็นไปได้ของผู้ปกครอง บ้านและครอบครัวในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหลักของการศึกษาเพื่ออาชีพ การจัดการศึกษาคงไม่ประสบความสำเร็จถ้าไร้ซึ่งความรู้ที่เต็มเปี่ยมและการสนับสนุนของผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอยู่ในวัยเรียน

2.7.1 การเรียนรู้ภายในบ้าน

การเรียนการสอนภายในครอบครัวของผู้ปกครองและนักเรียน แง่มุมที่สำคัญ คือการสอนค่านิยมในการทำงานทั้งหลายภายในบ้านเอง บ้านเป็นสถานที่ของการทำงานในทุกกระเบียดนิ้ว บ้านในฐานะที่เป็นสถานประกอบการแห่งหนึ่งก่อให้เกิดห้องปฏิบัติการซึ่งใช้การได้จริง สำหรับการสอนแนวความคิดพื้นฐานต่างๆ ของการทำงานให้กับบุตรหลาน ไม่มีหลักการพื้นฐานของการทำงาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใดที่มิอาจนำไปสาธิตภายในบ้านได้ แนวความคิดดังกล่าว เป็นต้นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกันของพนักงานด้วยกันเพื่อการผลิตที่สัมฤทธิ์ผล ความสำคัญของการร่วมมือกันในหมู่คนที่ทำงานด้วยกัน ในประเด็นของการทำตามคำแนะนำ ในเรื่องของความชำนาญเฉพาะทางตามบทบาทการทำงาน ในเรื่องของความรับผิดชอบต่อหน้าที่ถ้าหากภารกิจหนึ่งที่ต้องทำให้เสร็จสมบรูณ์ทันเวลา ในเรื่องของความรับผิดชอบรายบุคคลในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย เรื่องการหลีกเลี่ยงการสูญเสียโดยไม่จำเป็น และในเรื่องของความสะอาดในสถานที่ทำงาน ถูกฝึกให้กับบุคคลเป็นครั้งแรกที่บ้าน ทำนองเดียวกันแนวความคิดดังกล่าวอาจกล่าวถึงความน่าเบื่อซึ่งมาจากการปฏิบัติงานที่สำคัญแต่ซ้ำซาก จำเจ (กิจวัตรประจำวัน) รางวัลต่างๆ ซึ่งได้รับจากการแข่งขันปฏิบัติงานตามที่มอบหมายจนเป็นผลสำเร็จ และการตำหนิต่างๆ ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็พบเจอ

จากสอนงานกันภายในครอบครัวเช่นกัน นักเรียนเมื่ออยู่กับบ้านจึงมีโอกาสได้รับแนวคิดและค่านิยมในการทำงานดังกล่าวไปด้วย

2.7.2 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้ปกครอง

ศักยภาพเชิงบวกสำหรับการศึกษาเพื่ออาชีพปรากฏอยู่โดยผ่านการออกความคิดเห็นว่าบ้านเป็นสถานที่หนึ่งของแก่นสาระสำคัญในการทำงานเพียงเล็กน้อย แม้ว่าผู้ปกครองบางส่วนอาจล้มเหลวในการใช้ประโยชน์เต็มที่จากศักยภาพนี้ เห็นได้จากการมีช่วงเวลาของครอบครัวน้อยลง ดังนั้นถ้าหากว่าการศึกษาเพื่อการอาชีพจะเริ่มนำไปดำเนินการให้มีประสิทธิผล จึงควรเริ่มที่ทัศนคติของผู้ปกครองทั้งหลายที่อาจต้องมีการเปลี่ยนแปลง

ในทัศนคติของผู้ปกครองในการนับถือวุฒิปริญญาตรีว่าเป็นหนทางที่ดีที่สุดและไว้วางใจได้มากที่สุดเพื่อก้าวสู่ความสำเร็จทางด้านงานอาชีพสำหรับบุตรหลาน ทัศนคตินี้เกิดขึ้นในหมู่ผู้ปกครองมากกว่าในหมู่เด็กซึ่งเป็นผู้เรียน ผู้ปกครองมีความเชื่อว่าปริญญาระดับอุดมศึกษาเป็นเป้าหมายหนึ่งที่ต้องการสำหรับบุตรหลานในขณะที่ผู้ปกครองบางส่วนอาจไม่เห็นด้วย ดังนั้นจึงเกิดรูปแบบทางเลือกในการศึกษาขึ้น และการการศึกษาเพื่ออาชีพจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าเป็นรูปแบบทางเลือกในการศึกษาที่เป็นสิ่งจำเป็นในฐานะที่เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน ความรู้ด้านนี้ต้องเผยแพร่ให้ทราบและนำไปเสนอในความคิดแก่บรรดาผู้ปกครองและบุตรหลานทั้งหลาย ในรูปแบบที่เป็นระบบและมีเหตุผลเป็นที่ยอมรับได้

ในทัศนคติของผู้ปกครองที่ยอมรับและเห็นชอบด้วยกับบุตรหลานที่ได้ทำงานที่ดี และไม่ต้องการให้ทำงานที่ยาก ลำบากเหมือนที่ตนเองทำ โดยพยายามทุกอย่างเพื่อให้บุตรหลานได้อยู่ในสภาพที่ดีกว่าเดิมไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม สิ่งนี้เกือบจะดูราวกับว่าอุดมคติที่ว่านี้อาจทำหน้าที่ในการสร้างเงื่อนไขหนึ่งในการที่บุตรหลานอาจไม่จำเป็นต้องทำงานอีกต่อไป ซึ่งขัดแย้งอย่างสิ้นเชิงกับการทำงานในสังคม การดำรงรักษาและการรื้อฟื้นของค่านิยมในการทำงาน ทำหน้าที่ในฐานะเป้าหมายหนึ่งที่จำเป็นสำหรับการศึกษาเพื่ออาชีพเนื่องจากเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับความสำเร็จของสังคมเรา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ท้ายที่สุดของการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นในทัศนคติของผู้ปกครองคือ ทัศนคติที่มีต่อหลักสูตรอาชีวศึกษาได้เสนอในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและเตรียมอุดมศึกษา ดังที่กล่าวไปก่อนหน้า นักเรียนในปัจจุบันเต็มใจรับได้มากกว่าผู้ปกครอง ผู้ปกครองบางส่วนอาจไม่ยอมรับอาชีวศึกษาในฐานะที่ต้องทำงานหนัก สิ่งนี้เป็นส่วนหนึ่งในการกัดกร่อนทางสังคมในความผูกพันที่มีต่อการทำงาน อย่างไรก็ตามบรรดาผู้ปกครองต้องมั่นใจว่าไม่มีสิ่งใดเลวร้ายโดยเนื้อแท้หรือด้อยไปกว่ากับการทำงานด้วยมันสมองกับสองมือ

2.7.3 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาเพื่ออาชีพ

นักเรียนจำนวนไม่น้อยที่ไม่รู้เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของงานอาชีพของบิดาหรือมารดา ดังนั้นสำหรับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแล้วผู้ปกครองจึงควรมีส่วนร่วมโดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานที่ตนเองทำตามสายงานของอาชีพตัวอย่างของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่เป็นไปได้อยู่ในรูปแบบของความสมัครใจของผู้ปกครองที่จะแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับงานของตนเอง (รวมทั้งลักษณะการทำงานและวุฒิการศึกษาขั้นต่ำ) กับครูและผู้ให้คำปรึกษาทั้งหลายที่กำลังทำงานไปสู่เป้าหมายของการศึกษาเพื่ออาชีพต่างๆ ตัวอย่างนี้อาจนำไปดำเนินการโดยสะดวกในฐานะส่วนหนึ่งของการประชุมร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและครูอีกทั้งการออกเยี่ยมบ้านซึ่งทั้งสองอย่างเป็นส่วนที่ดำเนินการร่วมกัน ใน (ระบบ) การศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา เราได้พบเห็นชุมชนต่างๆซึ่งให้ความร่วมมือกันระหว่างธุรกิจท้องถิ่นและบุคคลากรภาคอุตสาหกรรม การประชุมร่วมระหว่างผู้ปกครองและครูซึ่งถูกจัดขึ้นที่สถานที่ทำงานของบิดาภายใต้เงื่อนไขที่ให้บิดาบอกเล่าข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับงานที่ทำให้กับคณะครู

การมีส่วนร่วมแบบต่อไป คือผู้ปกครองที่มีศักยภาพสูงในการให้การสนับสนุนชุมชนเพื่อการให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่ออาชีพในโรงเรียนระดับท้องถิ่นทั้งหลาย การศึกษาเพื่ออาชีพอาจจะต้องใช้งบประมาณสูงมากกว่าหลักสูตรตามแบบอย่างของการศึกษาในห้องเรียน การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพเมื่อมีส่วนร่วมของชุมชน ธุรกิจและอุตสาหกรรมจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในช่วงระยะเวลาและเนื้อหาของวันประชุมโรงเรียนเพื่อนักเรียนให้มีประสิทธิผลจึงต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 3

คำแนะนำการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ

3.1ส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson Plan) ประกอบด้วย 9 หัวข้อ โดยการบูรณาการของหน่วยศึกษานิเทศก์ (สำลี รักสุทธี และคณะ, 2541: 136 – 137)

1. สาระสำคัญ (Concept) เป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการของเรื่องหนึ่งที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน เมื่อเรียนตามแผนการสอนแล้ว

2. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Learning Objective) เป็นการกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อเรียนจบตามแผนการสอนแล้ว

3. เนื้อหา (Content) เป็นเนื้อหาที่จัดกิจกรรมและต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

4. กิจกรรมการเรียนการสอน (Instructional Activities) เป็นการสอนขั้นตอนหรือกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนด

5. สื่อและอุปกรณ์ (Instructional Media) เป็นสื่อ และอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

6. การวัดผลและประเมินผล (Measurement and Evaluation) เป็นการกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการวัดและประเมินผล ว่านักเรียนบรรลุจุดประสงค์ตามที่ระบุไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอน แยกเป็นก่อนสอน ระหว่างสอน และหลังสอน

7. กิจกรรมเสนอแนะ เป็นกิจกรรมที่บันทึกการตรวจแผนการสอน

8. ข้อเสนอแนะของผู้บังคับบัญชา เป็นการบันทึกตรวจแผนการสอนเพื่อเสนอแนะหลังจากได้ตรวจสอบความถูกต้อง การกำหนดรายละเอียดในหัวข้อต่างๆ ในแผนการสอน

9. บันทึกการสอน เป็นการบันทึกของผู้สอน หลังจากนำแผนการสอนไปใช้แล้วเพื่อเป็นการปรับปรุงและใช้ในคราวต่อไป มี 3 หัวข้อ คือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

9.1 ผลการเรียน เป็นการบันทึกผลการเรียนด้านสุขภาพและปริมาณทั้ง 3 ด้าน คือด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งกำหนดในขั้นกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมิน

9.2 ปัญหาและอุปสรรค เป็นการบันทึก ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในขณะสอน ก่อนสอน และหลังทำการสอน

9.3 ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข เป็นการบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน ให้เกิดการเรียนรู้ บรรลุจุดประสงค์ของบทเรียนที่หลักสูตรกำหนด

3.2 รูปแบบของแผนการจัดกาการเรียนรู้

สำลี รักสุทธี และคณะ (2541: 136 – 137) ได้เสนอรูปแบบแผนการเรียนรู้ดังตัวอย่าง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างรูปแบบแผนการเรียนรู้

หน่วยการสอนที่.....
หน่วยย่อยที่.....
เรื่อง.....เวลา.....คาบ

1. สาระสำคัญ
.....
.....

2. จุดประสงค์
2.1 จุดประสงค์ปลายทาง.....
2.2 จุดประสงค์นำทาง.....

3. เนื้อหา
.....
.....

4. กิจกรรม
.....
.....

5. สื่อการเรียนการสอน
.....
.....

6. การวัดผลและประเมินผล
.....
.....

7. กิจกรรมเสนอแนะเพิ่มเติม หรือภาคผนวก
.....
.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เศวต ไชยโสภาพ (2545: 42) ได้ศึกษาค้นคว้าการแบ่งรูปแบบของแผนการเรียนรู้ออกเป็น 3 แบบ คือ แบบบรรยาย แบบตาราง และแบบกึ่งตารางดังนี้

1. แผนการเรียนรู้แบบบรรยาย เป็นแบบฟอร์มที่คณะกรรมการข้าราชการครู เสนอแนะไว้ดังนี้

แผนการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง.....เวลา.....คาบ
วิชา.....ชั้น.....ภาคเรียนที่.....
สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
ชื่อผู้สอน.....

1. สาระสำคัญ
.....
.....

2.เนื้อหา
.....
.....

3. จุดประสงค์การเรียนรู้
3.1 จุดประสงค์ปลายทาง
.....
.....

3.2 จุดประสงค์นำทาง
.....
.....

4. กิจกรรมการเรียนการสอน
.....
.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. สื่อการเรียนการสอน

.....

.....

6. การวัดผลและประเมินผล

6.1 วิธีการวัดและประเมินผล

.....

.....

6.2 เกณฑ์การวัดและประเมินผล

.....

.....

6.3 เครื่องมือวัดและประเมินผล

.....

.....

7. กิจกรรมเสนอแนะ (ถ้ามี)

.....

.....

8. ข้อเสนอแนะของหัวหน้าสถานศึกษา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย
(ตรวจสอบ / นิเทศ / เสนอแนะ / รับรอง)

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บันทึกหลังสอน

1. ผลการสอน

.....

.....

2. ปัญหา / อุปสรรค

.....

.....

3. ข้อเสนอแนะ / แนวทางแก้ไข

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. แผนการเรียนรู้แบบตาราง ตัวอย่าง เช่น

แผนการเรียนรู้ที่.....

เรื่อง.....เวลา.....คาบ
วิชา.....ชั้น.....ภาคเรียนที่.....
สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
ชื่อผู้สอน.....

สาระสำคัญ	จุดประสงค์ ปลายทาง/นำทาง	เนื้อหา	กิจกรรม การเรียน	สื่อ/ อุปกรณ์	การวัดผล

กิจกรรมเสนอแนะ.....
.....
.....
.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.แผนการเรียนรู้แบบกึ่งตาราง ดังตัวอย่าง

แผนการเรียนรู้ที่.....

เรื่อง.....เวลา.....คาบ
วิชา.....ชั้น.....ภาคเรียนที่.....
สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
ชื่อผู้สอน.....

สาระสำคัญ

.....
.....

เนื้อหา

.....
.....

จุดประสงค์ปลายทาง.....

จุดประสงค์นำทาง	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียนการสอน	การวัดผล / ประเมินผล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิจกรรมเสนอแนะ.....
.....
.....
.....
.....
.....

รูปแบบของแผนการสอนทั้ง 3 แบบ ได้แก่ แบบไม่ใช้ตาราง แบบตาราง และแบบกึ่งตาราง สามารถยืดหยุ่นเรื่อง การแบ่งช่องและเรียกชื่อ ดังนี้

1. หัวเรื่อง
2. จำนวนคาบ / ชั่วโมงของแต่ละหัวข้อ
3. สาระสำคัญโดยสรุป
4. จุดประสงค์การเรียนรู้ (กระบวนการที่ใช้)
5. กิจกรรมการเรียนการสอน
6. การใช้สื่อ/อุปกรณ์การเรียนการสอน
7. การวัดผลประเมินผล

3.3ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้คือ การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนล่วงหน้า คล้ายกับบันทึกการสอนที่ฝึกทำในวิชาครู โดยมีวัตถุประสงค์ให้ครูผู้สอนได้ออกแบบและเตรียมการสอนล่วงหน้าให้เห็นรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละหัวข้อย่อยของเนื้อหาวิชา หรือสำหรับการสอนแต่ละครั้ง ซึ่งจะต่างจากเอกสารแนวการสอนตรงที่แผนการเรียนรู้มีกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมเฉพาะเจาะจงว่า แบ่งย่อยตามเนื้อหาย่อยๆ หรือจุดประสงค์ย่อยๆ ได้มากกว่าลักษณะแสดงลักษณะการสอนที่จัดสรรแล้วให้ตรงกับสภาพแวดล้อม ปัญหาความต้องการและปัจจัยอำนวยความสะดวกของโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนทั้งนี้เพื่อเป็นการจัดเตรียมการสอน โครงการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรตามโครงสร้างของรูปแบบแผนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

การเขียนแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอแนะไว้ว่า ควรให้เป็นระบบ ซึ่งเริ่มจากศึกษาหลักสูตร เอกสารที่เกี่ยวข้อง สภาพแวดล้อม และตัวผู้เรียน แล้วจึงดำเนินการเขียนแผนการเรียนรู้ไปใช้ประกอบการสอน เมื่อเสร็จจากการนำแผนการเรียนรู้ไปใช้ประกอบการสอนแล้ว ควรสรุปผลการใช้และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาแผนการเรียนรู้ต่อไป ตามแผนการเรียนรู้เชิงระบบ (รุจิร์ ภู่สาระ, 2545: 147)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.4แนวทางการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการเรียนรู้ที่เขียนเสร็จแล้ว ผู้เขียนควรตรวจสอบย้อนกลับไปดูอีกครั้งว่าแผนที่เขียนขึ้นนั้นยังมีข้อใดที่ยังบกพร่อง ควรปรับปรุง โดยมีหลักการ ดังนี้ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545: 108-116)

3.4.1 จุดประสงค์การเรียนการสอน จุดประสงค์ที่ดีนั้นจะต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการความครอบคลุม หมายถึง ความครอบคลุมมวลพฤติกรรม 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ เพราะทั้ง 3 ด้านเป็นองค์ประกอบเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นจุดหมายสูงสุดของการศึกษา อย่างไรก็ตามในแผนการเรียนรู้ หรือบันทึกการสอนหนึ่งๆ อาจไม่จำเป็นครบองค์ประกอบ 3 ด้านนี้เสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลา เนื้อหา และวัยของผู้เรียน

ความชัดเจน หมายถึง จุดประสงค์นั้นมีความเป็นพฤติกรรมมากพอที่จะตรวจสอบว่ามีการบรรลุแล้ว เกิดขึ้นแล้วหรือไม่ เช่น ถ้าเขียนเพื่อให้ “รู้” กับเพื่อให้ “ตอบได้” คำว่า “รู้”เป็นความคิดรวบยอดมากกว่าพฤติกรรม ถือว่าไม่ชัดเจน แต่คำว่า “ตอบ” มีลักษณะเป็นพฤติกรรมมากขึ้นโดยผู้เรียนอาจจะพูดตอบ หรือ เขียนตอบก็ได้

ความเหมาะสม หมายถึง จุดประสงค์นั้นไม่สูงหรือต่ำเกินไป ทั้งนี้เมื่อคำนึงถึง เวลา เนื้อหา และวัยของผู้เรียน

3.4.2 เนื้อหาสาระ เนื้อหาในแผนการเรียนรู้ หรือบันทึกการสอนที่ดีนั้น จะต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการคือ ความถูกต้อง ความครอบคลุม และความชัดเจน ดังนี้

ความถูกต้อง หมายถึง เนื้อหาสาระตรงกับหลักวิชา โดยอาจยึดตามคู่มือรายวิชาของระดับชั้น

ความครอบคลุม หมายถึง ปริมาณเนื้อหาตามหัวข้อมีมากพอที่จะก่อให้เกิดความคิดรวบยอดได้

ความชัดเจน หมายถึง การที่เนื้อหามีแบบแผนของการนำเสนอสาระที่ไม่สับสนเข้าใจง่าย

3.4.3 กิจกรรมการเรียนการสอน (เน้นผู้เรียน) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีคุณสมบัติ

น่าสนใจความเหมาะสมและความริเริ่ม ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความน่าสนใจ หมายถึง กิจกรรมที่นำมาใช้ชวนให้น่าติดตามไม่เบื่อหน่าย

ความเหมาะสม หมายถึง กิจกรรมที่นำมาใช้จะต้องทำให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้จริง

ความคิดริเริ่ม หมายถึง การที่นำเอากิจกรรมใหม่ๆ ที่ท้าทายมาสอดแทรกช่วยให้เกิดการเรียนรู้

3.4.4 สื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีคุณสมบัติของความน่าสนใจ ความประหยัดและการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว ดังนี้

ความน่าสนใจ หมายถึง สื่อนั้นช่วยให้น่าติดตาม ไม่น่าเบื่อ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว หมายถึง สื่อนั้นจะต้องใช้ได้ผลในการทำให้ผู้เรียนรู้ได้จริง และตรงกับเนื้อหาที่ใช้เรียน

ความประหยัด หมายถึง สื่อที่ใช้นั้นราคาแพง อยู่ในระดับสถานศึกษารับผิดชอบได้

3.4.5 การวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้ที่ดีควรมีคุณสมบัติของความเที่ยงตรง ความเชื่อถือได้ และความสามารถประยุกต์ได้ ดังนี้

ความเที่ยงตรงหมายถึง เครื่องมือ วิธีการที่ใช้ในการวัดผลของแต่ละแผนนั้นๆ ต้องสอดคล้องและตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้นั้นๆ และรวมทั้งตรงตามเนื้อหาที่ใช้ประกอบการสอน

ความเชื่อถือได้ หมายถึง เครื่องมือ วิธีการที่ใช้ในการวัดผลของแต่ละแผนนั้นๆต้องสอดคล้อง และตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้นั้นๆ และรวมทั้งตรงตามเนื้อหาที่ใช้ประกอบการสอน

ความสามารถประยุกต์ได้ หมายถึง วิธีการประเมินที่ระบุไว้สามารถประเมินได้จริง

3.4.6 ความสอดคล้องขององค์ประกอบต่างๆ ของแผนการเรียนรู้ความสอดคล้องของแผนการเรียนรู้ ให้พิจารณาความสอดคล้องของเรื่องจุดประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ประเมินผลตลอดทั้งแผนนั้นๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.5 แนวทางการประเมินแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

หลังจากครูผู้สอนได้เขียนแผนการเรียนรู้เสร็จเรียบร้อยแล้วควรมีการตรวจสอบแผนการเรียนรู้ และประเมินแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้เขียนแผนการเรียนรู้นำผลการประเมินไปปรับปรุงแผนการเรียนรู้ตามแนวทางการตรวจสอบคุณภาพของแผนการเรียนรู้เพื่อให้ได้แผนการเรียนรู้มีคุณภาพ อันส่งผลถึงประสิทธิภาพการสอนจากการใช้แผนการเรียนรู้นั้นๆ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546: 98-101)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่าง แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

คำชี้แจง

1. ให้ท่านประเมินแผนการเรียนรู้ที่เขียนขึ้นมาโดยตัวท่านเองว่าในรายการประเมินอยู่ในระดับใด โดยทำเครื่องหมาย/ ลงในช่องที่กำหนดให้ และการให้นำหนักของคะแนนตามความหมายดังนี้

5 หมายถึง ดีมาก
4 หมายถึง ดี
3 หมายถึง พอใช้
2 หมายถึง ปรับปรุง
1 หมายถึง ใช้ไม่ได้

2. การแปลผลของการประเมินผล แผนการเรียนรู้

80 – 100 อยู่ในระดับดีมาก
60 – 79 อยู่ในระดับดี
40 - 59 อยู่ในระดับพอใช้
20 - 39 อยู่ในระดับปรับปรุง
ต่ำกว่า 20 อยู่ในระดับใช้ไม่ได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางแสดง แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

รายการประเมิน	ระดับ					หมายเหตุ
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง	ใช้ไม่ได้	
1.จุดประสงค์การเรียนรู้						
1.1ความครอบคลุมและชัดเจน						
1.2ความเหมาะสม						
2.เนื้อหาสาระ						
2.1ความถูกต้องและชัดเจน						
2.2ความครอบคลุม						
3.กิจกรรมการเรียนการสอน						
3.1ความน่าสนใจ						
3.2ความเหมาะสม						
3.3 ความริเริ่ม						
4. สื่อการเรียนการสอน						
4.1 ความน่าสนใจ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว						
4.2 ความประหยัด						
5. ตรงกับเนื้อหา						
6. การประเมินผล						
6.1ความเที่ยงตรง						
6.2 ความเชื่อถือได้						
6.3ความสามารถประยุกต์ได้						
7. ความสอดคล้อง						
7.1 จุดประสงค์กับกิจกรรมการเรียนการสอน						
7.2 เนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอน						
7.3 กิจกรรมการเรียนการสอนกับสื่อการสอน						
7.4จุดประสงค์การเรียนรู้ การวัด ประเมินผล						
7.5เนื้อหากับการวัดและประเมินผล						
รวม						

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.6 การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

3.6.1 การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ

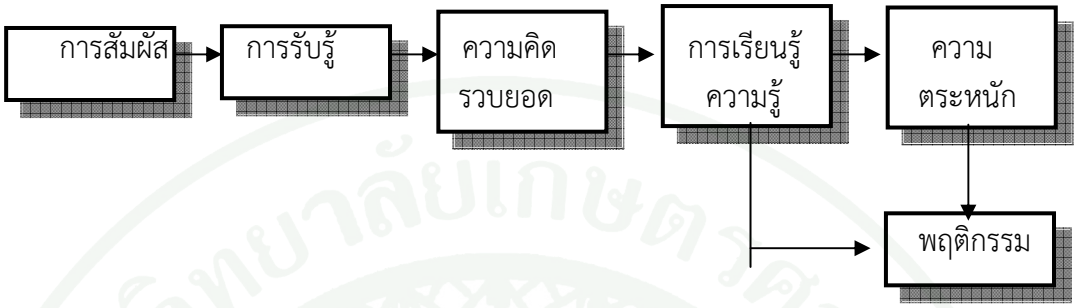

ภาพที่ 7 แสดงขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนัก
ที่มา: Good (1959: 54)

ความตระหนัก (Awareness) คือ ความรู้สึกที่แสดงถึงการเกิดความรู้ของบุคคล หรือการที่บุคคลแสดงความรู้สึกรับผิดชอบต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น (Good, 1959: 54)

จากแผนภูมิจะเห็นว่าความตระหนักเป็นผลของกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือสัมผัสสิ่งเร้าแล้ว จะเกิดการรับรู้ขึ้น (Perception) เมื่อเกิดการรับรู้แล้ว ต่อไปก็จะนำไปสู่การเรียนรู้เป็นขั้นต่อไป คือ มีความรู้ในสิ่งนั้น และเมื่อบุคคลเกิดความรู้แล้วก็จะมีผลนำไปสู่ความตระหนักหรือการยอมรับในที่สุด และทั้งความรู้และความตระหนักนี้ก็จะนำไปสู่การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้นๆ ต่อไป

ดังนั้นการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพจึงควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน (วัยเด็กเล็ก) อายุ 7-9 ปี ได้มีโอกาสสัมผัสและรับรู้เกี่ยวกับความสำคัญของอาชีพแต่ละอาชีพ (ดังแสดงในภาพ) และความจำเป็นที่คนเราจะต้องทำการประกอบอาชีพ มีความสามารถในการนึกคิด เกิดความรู้สึกรับผิดชอบในงานของตนเอง และการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องของอาชีพ จนเกิดเป็นความตระหนักและแสดงออกเป็นพฤติกรรมในการยอมรับที่จะเรียนรู้โลกของอาชีพในขั้นตอนต่อไปเมื่อโตขึ้นและอยู่ในช่วงวัยที่มีความพร้อม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพที่ 8 การรับรู้เกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ของผู้เรียนวัยเด็กเล็ก

3.6.2 การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการสำรวจตนเองและอาชีพ

ความสนใจ (Interest) คือ ความรู้สึกชอบ ที่บุคคลแสดงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือปรากฏออกมาในรูปของการกระทำ ดังนั้นการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการสำรวจตนเองและอาชีพจึงควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน (วัยเด็ก) อายุ 10-12 ปี ได้มีโอกาสสัมผัสและรับรู้เกี่ยวกับความสำคัญของอาชีพแต่ละอาชีพ (ดังแสดงในภาพ) ความสนใจในอาชีพจึงน่าจะเริ่มด้วยการรวบรวมสะสมข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนั้นจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ทำการสำรวจ พิจารณา ทบทวนด้วยตนเองเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของตนเองเกี่ยวกับงานอาชีพที่สนใจด้วยวิธีการต่างเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะช่วยในการตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองต่อไป

วิธีการเก็บข้อเท็จจริงของความสนใจสามารถทำได้หลายวิธีดังนี้ คือ

1. ความสนใจที่แสดงออกโดยใช้คำพูด หรือถ้อยคำ (Expressed Interest) เป็นความสนใจเกี่ยวกับวัตถุ งานหรืออาชีพ โดยบุคคลจะตอบว่า ชอบ ไม่ชอบ หรือเฉยๆ ต่อกิจกรรมต่างๆ ที่ปรากฏออกมาในรูปของคำถาม การวินิจฉัยความสนใจโดยใช้ถ้อยคำหรือพูดออกมานั้น แม้ว่าจะเป็นวิธีหนึ่งที่ทราบความสนใจของบุคคลได้ก็ตาม แต่ก็ให้คุณค่าจำกัดที่เชื่อถือไม่ได้เต็มที่นัก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ความสนใจที่เนื่องจากการเข้าร่วมในกิจกรรมหรืออาชีพ (Manifest Interests) การที่บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างหรืออาชีพใดๆ ก็ตาม อาจเป็นเครื่องแสดงถึงความสนใจของบุคคลนั้นที่มีต่อกิจกรรมหรืออาชีพนั้นๆ อย่างไรก็ตามการเข้าร่วมของบุคคลในกิจกรรมหรืออาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งก็มิได้บ่งชัดเสมอไปว่า เขาสนใจในสิ่งนั้นอย่างแท้จริง เพียงแต่เขาได้รับความเพลิดเพลิน และการที่บุคคลไม่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมใดก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลไม่สนใจต่อสิ่งนั้น เขาอาจสนใจแต่เนื่องจากมีอุปสรรคบางอย่างกีดกันไม่ให้เขาร่วมในกิจกรรมนั้นก็ได้

3. ความสนใจที่วัดได้โดยแบบทดสอบ (Tested Interests) ความสัมฤทธิ์ผลในด้านวิชาการเป็นเครื่องทดสอบความสนใจของบุคคลที่มีต่อวิชาและกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้อีกประการหนึ่ง แต่คะแนนหรือหน่วยกิตก็เป็นเพียงแหล่งของเค้าเงื่อนแหล่งหนึ่งสำหรับการพิจารณาเท่านั้น สิ่งสำคัญที่จะช่วยชี้ให้เห็นความสนใจของบุคคลเพิ่มเติมก็คือ ความสำเร็จและความไม่สำเร็จและความไม่สำเร็จของบุคคลในกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน เมื่อความสัมฤทธิ์ผลในด้านวิชาการและด้านกิจกรรมของบุคคลได้ประมวลเข้ากันแล้ว ก็อาจเห็นเด่นชัดว่าบุคคลนั้นมีความสนใจในสิ่งใดบ้าง

4. ความสนใจที่วัดได้โดยแบบสำรวจ (Inventoried Interests) ความสนใจที่วัดได้โดยวิธีนี้ ได้มีการวิจัยกันมานานแล้ว และหลังจากนั้นได้มีการใช้แบบสำรวจความสนใจอย่างแพร่หลายในวงการศึกษา และแนะแนว

ภาพที่ 9 การเข้าร่วมกิจกรรมของอาชีพต่างๆที่สนใจ

3.6.3 การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ

การตัดสินใจ (Decision) หมายถึง การเลือกกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดจากทางเลือกที่มีอยู่เพื่อให้ได้ผลลัพธ์อย่างที่ตนเองมุ่งหวังให้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ดังนั้นก่อนการตัดสินใจเลือกอาชีพ จึงควรพิจารณาความพร้อมของตนเองเป็นสำคัญ

Ginzberg (1966) แบ่งช่วงการเลือกอาชีพของบุคคลเป็น 3 ระยะ คือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. ระยะความคิดฝัน (Fantasy Period) เริ่มตั้งแต่ 1-10 ปี ระยะนี้เป็นกระบวนการเลือกแบบเพ้อฝัน เป็นแต่เพียงความอยากเท่านั้น เด็กจะคิดเกี่ยวกับอาชีพในรูปของความปรารถนาที่จะเป็นเมื่อเป็นผู้ใหญ่ เด็กไม่สามารถที่จะประมาณความสามารถหรือโอกาสและขอบเขตของความเป็นจริงได้ ระยะนี้เป็นระยะแรกที่เกิดทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับงาน

2. ระยะที่ยังไม่ตกลงใจแน่นอน (Tentative Period) อายุระหว่าง 11-17 ปี ระยะนี้เด็กจะแสดงความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับปัญหาของการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพในอนาคต แต่ยังเป็นการเลือกที่ยึดองค์ประกอบเกี่ยวกับตนเองอยู่ เช่น คำนึงถึงความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมของตนเอง ระยะนี้แบ่งออกได้เป็นขั้นต่างๆ คือ

2.1 ขั้นความสนใจ (Interest Stage) การเลือกในขั้นนี้จะอยู่ในรูปของความสนใจ และส่วนมากจะสัมพันธ์กับความปรารถนาในระยะความคิดฝัน (Fantasy Period)

2.2ขั้นพิจารณาความสามารถ (Capacity Stage) การเลือกจะคำนึงถึงความสามารถโดยการประเมินความสามารถของตนเอง

2.3ขั้นคำนึงถึงค่านิยม (Value stage) การเลือกจะคำนึงถึงค่านิยมของตนเอง

2.4ขั้นการเปลี่ยนแปลง (Transition Stage) เป็นระยะหัวเลี้ยงหัวต่อ เด็กทั่วไปจะตื่นตัวเกี่ยวกับองค์ประกอบของความเป็นจริงมาขึ้น ในระยะนี้เด็กมักจะปรับตัวเข้ากับบทบาทของตนเองในอนาคต มักจะคำนึงถึงการแต่งงานมากกว่าการทำงาน แต่เด็กชายมุ่งที่จะเลือกอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง

3. ระยะการเลือกที่สมจริง (Realistic Period) อายุ 17 ปีขึ้นไป ระยะนี้เป็นระยะที่บุคคลยอมรับความเป็นจริงมากขึ้น ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพที่เป็น ที่ตกลงระหว่างความต้องการของตนเองกับโอกาสที่จะเป็นไปได้ ระยะนี้แบ่งออกได้ดังนี้

3.1ขั้นการสำรวจตนเอง (Exploration Stage) เป็นขั้นที่พยายามจะให้การตัดสินใจเลือกตรงกับความเป็นจริง โดยคำนึงถึงความสนใจ และค่านิยมของตนเอง

3.2ขั้นตัดสินใจแน่นอน (Crystallization Strage) เป็นขั้นที่ยอมรับคุณภาพของตนเอง คำนึงถึงจุดประสงค์ของอาชีพที่ตนจะเลือกต่อไป

3.3ขั้นแสวงหาความชำนาญ (Specification Stage) เป็นขั้นวางแผนเกี่ยวกับขอบข่ายของการเลือกอาชีพใดอาชีพหนึ่ง โดยการฝึกเพื่อหาความรู้และประสบการณ์ ถ้างานที่เลือกแล้วบุคคลไม่พอใจก็จะเข้ารับการฝึกงานด้านอื่นต่อไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

องค์ประกอบทางด้านการตัดสินใจเลือกอาชีพ

วรรณา พรหมบุรมย์ (2540: 51-53) กล่าวว่า การตัดสินใจจะเกิดขึ้นจำเป็นต้องมีขั้นตอนต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1. การเข้าใจกระบวนการตัดสินใจ (Understanding the Decision Making Process) คือ การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่ต้องใช้การตัดสินใจ จะต้องเสี่ยงอย่างมีหลักการ รวมถึงการศึกษาตนเอง ตั้งแต่การรับรู้เรื่องของตนเอง (Self – Perceptions) มีการหาทางเลือก และมีการสำรวจอาชีพ

2. การรู้จักตนเอง (Self – Knowledge) เป็นการรู้จักและเข้าใจในความคิด ความรู้สึกและการกระทำของตน และรู้จักที่จะนำความคิดกับการกระทำมาสัมพันธ์กัน ทำให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกที่ควร

2.1 การตระหนักรู้ในตนเอง (Self – Awareness) คือ นักเรียนควรจะค้นพบตนเองในเรื่องทัศนคติ ค่านิยม ความสนใจ ความสามารถ และอธิบายถึงทักษะที่ทำให้ตนเองได้รับความสำเร็จในด้านการบริหารเวลา การวางแผนการทำงาน การแสวงหาแหล่งข้อมูล และการตั้งเป้าหมาย

2.2 การตระหนักรู้ถึงโอกาสที่เป็นไปได้ (Opportunity Awareness) นักเรียนสามารถที่จะอธิบายภาพรวมเกี่ยวกับเศรษฐกิจและงาน เช่น ความต้องการของตลาดแรงงาน และความต้องการความรู้ทางด้านเทคโนโลยี

2.3 การตัดสินใจและเชื่อมโยงความรู้ (Decision and Transition Learning) คือ การหลอมรวมความรู้และทักษะที่ได้รับจากการเรียนในชั้นเรียน สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตการทำงาน ชุมชน ครอบครัวได้ และปรับปรุงทักษะในการที่จะจัดการตนเองเมื่อถึงตอนที่จะต้องพบสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อน

3. การมีความรู้เรื่องการพัฒนาตนเพื่ออาชีพ (Career Knowledge) การมีความรู้ในเรื่องการพัฒนาตนไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ได้แก่ ความสำเร็จในอาชีพควรคำนึงถึง 5 ข้อ คือ

3.1 มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ คือ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ทุกอย่างในโลกจะต้องไม่เหมือนเดิม อาชีพใหม่จะต้องมีอีกมากมาย มองหาทักษะใหม่ๆ อยู่เสมอ

3.2 ถามใจตนเองดูก่อน ศึกษาตนเอง ศึกษาความสนใจ ความต้องการ ค่านิยม ความสามารถ ความถนัด ฯลฯ ของตน รวมทั้งความคิดฝันของตน ทำความฝันให้เป็นความจริง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.3 มุ่งสู่เส้นทาง คือ ช่วยให้นักเรียนได้มองเห็นทางเลือกที่เหมาะสมกับตนมองหาสิ่งที่เป็นไปได้ ซึ่งตรงกับศักยภาพที่แท้จริงของตน

3.4 ใส่ใจการศึกษา คือ มุ่งค้นคว้าศึกษาสิ่งที่เหมาะสมกับชีวิตตนทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน ศึกษาทักษะที่จำเป็นเพื่ออาชีพที่ตนถนัด

3.5 ร่วมมือจากทุกฝ่าย คือ แสวงหาอาชีพที่ตนเองถนัด และสังเกตอาชีพจากชุมชน บุคคลในครอบครัว สอบถามจากผู้รู้ ขอความช่วยเหลือจากบุคคลในหมู่บ้าน

4. ตรวจสอบการเลือก (Preview of Altematives) การเลือกตัดสินใจอย่างใดไปควรมีการตรวจสอบค้นหาข้อดีข้อเสียอีกครั้งหนึ่ง เพื่อได้ผลที่แน่นอนอาจจะหาข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสอบถามจากผู้รู้ ค้นหาจากสื่อต่างๆ หาประสบการณ์ด้วยตนเอง

ดังนั้นการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพให้แก่ผู้เรียน(วัยเด็กโต)อายุ13-15ปี และอายุ16ปีขึ้นไปจึงควรจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อเตรียมให้ผู้เรียนมีหลักในการตัดสินใจเลือกอาชีพ และเตรียมฝึกทักษะเบื้องต้นของงานอาชีพที่ตนเองสนใจ จนเกิดความมั่นใจในตนเอง และตัดสินใจเข้าสู่อาชีพที่เลือกไว้โดยการประกอบอาชีพอย่างมีความสุขในขั้นตอนสุดท้าย

ภาพที่ 10 การเตรียมความพร้อมก่อนการตัดสินใจเลือกอาชีพ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

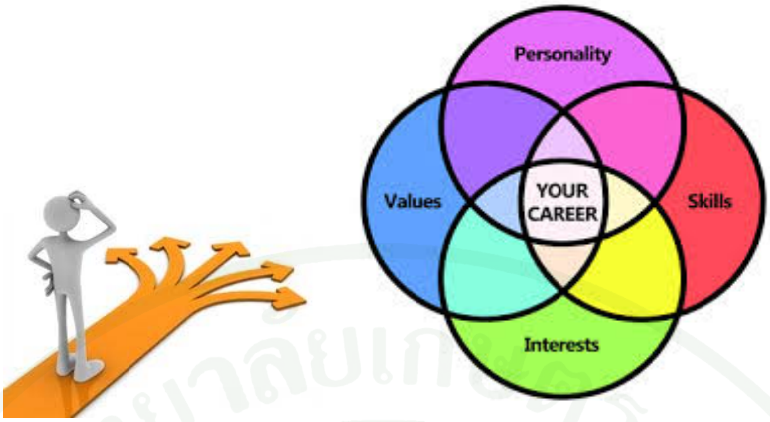

ภาพที่ 11 องค์ประกอบของการตัดสินใจ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 4

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ

(อาชีพด้านการเกษตร- พืช)

การจัดการเรียนรู้ตามตัวอย่างต่อไปนี้ ขอยกตัวอย่างสาระการเรียนรู้ในอาชีพการเกษตร เน้นเฉพาะด้านพืช ด้วยเหตุผลสำคัญที่ต้องนำเสนออาชีพนี้ เนื่องจากผู้เขียนต้องการให้สอดคล้องกับแนวพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ที่พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการเกษตรของประเทศไทย เพราะประชาชนของพระองค์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และที่เน้นเรื่องพืช เพราะคนไทยบริโภค “ข้าว” ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ ด้วยเหตุผลดังกล่าวตัวอย่างของการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ จึงยกตัวอย่างอาชีพด้านการเกษตร เพื่อให้เด็กไทยเกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญ และหันมาสนใจในอาชีพด้านการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทย

4.1 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักในอาชีพ

การสร้างความตระหนักในอาชีพ หมายถึง วิธีจัดการเรียนรู้ของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการประเมินผล และ แหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้บุตรหลานมีความสามารถในการนึก คิด เกิดความรู้สึกรับผิดชอบในงานของตนเอง และการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องของอาชีพเกษตร ด้านพืช

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างรูปแบบแผนการเรียนรู้(ป.1-6)

หน่วยการสอนที่ 1
หน่วยย่อยที่ 2
เรื่อง.....ความรู้เกี่ยวกับพืช.....**เวลา**.....1.....**วัน**

1. สาระสำคัญ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาชีพการเกษตร ด้านพืช

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

2.1 อธิบายความหมาย ความสำคัญของการผลิตพืชได้
2.2 จำแนกลักษณะการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการผลิตพืชในประเทศไทยได้
2.3 จำแนกประเภทของการผลิตพืชทางการเกษตรในประเทศไทยได้
2.4 บอกแหล่งค้นคว้าข้อมูลในการปลุกพืชได้

3. เนื้อหา

3.1 ความหมาย ความสำคัญของการผลิตพืช
3.2 ลักษณะการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการผลิตพืชในประเทศไทย
3.3 ประเภทของการผลิตพืชทางการเกษตรในประเทศไทย
3.4 แนวทางในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในการปลุกพืช

4. กิจกรรม

4.1 นักเรียนร้องเพลง “รำวงเกษตร” และบอกความหมายของเพลง บอกประเภทของการเกษตรจากเนื้อเพลงที่ร้อง
4.2 นักเรียนดูวิดีโอการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการปลูกพืชในประเทศไทย
4.3 นักเรียนแบ่งกลุ่มช่วยกันเขียนแผนผังความคิดเกี่ยวกับอาชีพการปลูกพืชในประเทศไทย
4.4 นักเรียนแบ่งกลุ่มสัมภาษณ์เกษตรกรด้านพืชในชุมชน ท้องถิ่นของตนเอง (ชาวสวน/ชาวไร่/ ป่าไม้) เกี่ยวกับความสำคัญของอาชีพการเกษตร นำเสนอหน้าชั้นเรียน
4.5 นักเรียนและครูสนทนาซักถาม

5. สื่อการเรียนการสอน

5.1 แผ่นchartเขียนเนื้อเพลงรำวงเกษตร
5.2 วิดีโอการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการปลูกพืชในประเทศไทย
5.3 กระดาษเทา-ขาวใช้เขียนแผนผังความคิดเกี่ยวกับการปลูกพืชในประเทศไทย
5.4 เครื่องบันทึกเสียง และสมุดจดบันทึก
5.5 หนังสือ ตำราและแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. การวัดผลและประเมินผล

6.1 สังเกตพฤติกรรมขณะทำกิจกรรมเดี่ยวและกลุ่ม

6.2 ประเมินพฤติกรรมการนำเสนองานหน้าชั้นเรียน

6.3 ประเมินแผนผังความคิด

6.4 สนทนาซักถามจากเกษตรกรที่นักเรียนไปสัมภาษณ์ (ตามโอกาสที่มี)

7. กิจกรรมเสนอแนะเพิ่มเติม หรือภาคผนวก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายละเอียดของเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพการเกษตร(ด้านพืช)

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมาย ความสำคัญของการผลิตพืชได้
2. จำแนกลักษณะการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการผลิตพืชในประเทศไทยได้
3. จำแนกประเภทของการผลิตพืชทางการเกษตรในประเทศไทยได้
4. บอกแนวทางในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในการปลุกพืชได้
5. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาสรุปและวางแผนการผลิตพืชได้

การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ควรพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้ 1) วัยของผู้เรียน 2) ความพร้อมของผู้เรียน 3) เวลาที่มี 4) สถานที่ที่ใช้ในการเรียนรู้ 5) ความพร้อมของสื่อ อุปกรณ์ และ 6) พฤติกรรมที่คาดหวังภายหลังกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นจุดประสงค์การเรียนรู้ทั้ง 5 ข้อที่ให้ไว้นี้เป็นเพียงตัวอย่างที่สามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมของปัจจัยที่มีอยู่ของแต่ละครอบครัว

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการผลิตพืช

การศึกษาเกี่ยวกับงานเกษตรพืช ก่อนที่จะลงมือผลิตพืช ผู้ผลิตจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตพืช ความหมาย ความสำคัญของการผลิตพืช ลักษณะการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการกปลูกพืชในประเทศไทย รู้จักวิธีการศึกษาข้อและวางแผนการปลูกพืช การเตรียมเครื่องมือ วัสดุ-อุปกรณ์ต่างๆ การเตรียมพันธุ์พืชที่จะใช้ปลูก ตลอดจนการเตรียมดินปลูก การปลูกพืชในแปลงและในภาชนะ รวมทั้งการปฏิบัติและบำรุงรักษาพืชจนกระทั่งถึงการเก็บเกี่ยว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของกระบวนการผลิตพืชทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจและสามารถลงมือปฏิบัติจริงได้อย่างถูกต้องตามลำดับขั้นตอนและมีประสิทธิภาพได้ผลสัมฤทธิ์ของงานตามที่ต้องการ คุ้มค่ากับเวลาและการลงทุน ตลอดจนมีหลักการพื้นฐานในการสังเกตพัฒนาให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ เหมาะสมกับระบบนิเวศที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความหมาย ความสำคัญของการผลิตพืช

1. ความหมายของพืชและการผลิตพืช

พืช (Plant) หมายถึง สิ่งมีชีวิตกลุ่มใหญ่ประเภทหนึ่ง อยู่ในอาณาจักรพืช (Kingdom Plantea) ประกอบด้วย ไม้ยืนต้นไม้ดอกพืชล้มลุก และเฟิร์น พบได้ทั้งบนบกและในน้ำ พืชเป็นสิ่งมีชีวิตที่เนื้อเยื่อส่วนใหญ่ประกอบด้วยหลายเซลล์ นิวเคลียสมีผนังเซลล์ ห่อหุ้ม เคลื่อนที่ไม่ได้ ไม่มีอวัยวะเกี่ยวกับความรู้สึก มีคลอโรฟิลล์ซึ่งเป็นสารสีเขียว ช่วยในการสังเคราะห์แสง นอกจากนี้ยังมีลักษณะพิเศษที่ต่างไปจากสิ่งมีชีวิตชนิดอื่นคือ การสังเคราะห์แสง แต่มีพืชจำพวกปรสิตที่ไม่สังเคราะห์แสงเอง แต่เกาะดูดอาหารจากพืชชนิดอื่น (http://th.wikipedia.org)

การผลิตพืช หมายถึง การปลูกหรือการเพิ่มจำนวนต้นพืชให้มีปริมาณมากขึ้น โดยนำพืชที่ผลิตได้ไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การผลิตกุหลาบเพื่อตัดดอกขาย การปลูกมะม่วง น้ำดอกไม้เพื่อการส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ การปลูกมะขามหวานที่มีรสชาติหวาน การปลูกไม้ประดับให้มีรูปทรงสวยงาม นอกจากนี้การผลิตพืชยังรวมไปถึง การเพาะเมล็ดเพื่อให้ได้ต้นกล้าพันธุ์ไม้มากขึ้น การขยายพันธุ์พืชที่มีอยู่ให้มีจำนวนต้นมากขึ้นแต่ไม่รวมถึงการนำต้นพืชมาจากที่อื่นๆ มาพักไว้รวมกัน เพื่อเพิ่มปริมาณของต้นพืช

ภาพที่ 12 พืชชนิดต่างๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ความสำคัญของการผลิตพืช

การผลิตพืชในปัจจุบันมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์และสัตว์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะพืชชั้นสูงหรือพืชสีเขียว ส่วนพืชชั้นต่ำบางชนิดก็มีประโยชน์ เช่น สาหร่ายชนิดต่างๆ บางชนิดก็มีโทษ เช่น เห็ดบางชนิด ราดำ ซึ่งโดยทั่วไปสามารถแบ่งความสำคัญของพืชออกได้ ดังนี้

1. เป็นแหล่งอาหารของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยมีอาหารรับประทาน ได้แก่ พืชชนิดต่างๆ เช่น ข้าว ผักสด ผลไม้ต่างๆ รวมไปถึงพืชที่ให้ผลผลิตน้ำมันต่างๆ เช่น ถั่วเหลือง ทานตะวัน มะพร้าว เป็นต้น

2. เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ โดยใช้ผลผลิตจากพืชที่เป็นไม้ยืนต้น ช่น สัก เต็ง รัง ประดู่ มะค่า เป็นต้น นำมาใช้สร้างอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัย รวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องเรือนชนิดต่างๆ เป็นต้น

3. เป็นยารักษาโรคชนิดต่างๆ ตั้งแต่สมัยโบราณ โดยการนำส่วนต่างๆ ของพืช เช่น ราก ลำต้น ใบ ดอก ผล ของพืชหลายชนิดมาปรุงให้เข้ากัน ใช้รักษาและบรรเทาอาการเจ็บป่วยของมนุษย์และสัตว์เลี้ยง ซึ่งเราเรียกพืชที่นำมาใช้ทำยารักษาโรคต่างๆ ว่า "พืชสมุนไพร" เช่น ต้นฟ้าทะลายโจรช่วยรักษาและบรรเทาอาการเจ็บคอ อันเนื่องมาจากการเป็นโรคหวัด ดอกและใบ ของต้นขี้เหล็กช่วยรักษาอาการนอนไม่หลับ ขิงช่วยลดอาการท้องอืด ขับลมในกระเพาะอาหาร กระเทียมช่วยลดระดับคอเลสเตอรอลหรือไขมันในเส้นเลือด เป็นต้น

4. ใช้ทำเครื่องนุ่งห่ม โดยนำผลผลิตของพืชเส้นใยชนิดต่างๆ ฝ้าย ป่าน ปอ นุ่น มาปั่นเป็นเส้นด้าย แล้วนำเส้นด้ายมาทอเป็นผ้า ตัดเย็บเป็นเสื้อ กางเกง ที่นอน หมอน มุ้ง เครื่องในชีวิตประจำวันได้อีกมากมาย

5. ใช้เป็นอาหารของสัตว์เลี้ยง โดยเฉพาะสัตว์กินพืช เช่น โค กระบือ ช้าง ม้า แพะ แกะ ซึ่งใช้หญ้าเป็นอาหารหลักในการดำรงชีวิต แม้กระทั่งสัตว์ปีก เช่น เป็น ไก่ ห่าน นกชนิดต่างๆ ก็ใช้รำ ปลายข้าว ข้าวโพดป่น มันสำปะหลังบดละเอียด ใบกระถินป่น มาเป็นส่วนประกอบหลักของอาหารสัตว์ทุกประเภท เป็นต้น

6. มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ เพราะมีการนำเอาพืชและผลผลิตของพืชส่งเป็นสินค้าออกไปขายยังต่างประเทศ เพื่อนำเงินตราจากต่างประเทศมาเป็นรายได้ของแผ่นดิน ทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากทุกประเทศทั่วโลกว่า เป็นประเทศที่เป็นแหล่งผลิตอาหารรายใหญ่แห่งหนึ่งของโลก พืชที่ส่งออกเป็นสินค้ามากที่สุด คือ พืชไร่ เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ยาสูบ อ้อย สับประรด เป็นต้น รองลงมา ได้แก่ พืชส่วน เช่น มะม่วง ทุเรียน มังคุด ลำใย มะพร้าวน้ำหอม กล้วยหอมทอง ส้มโอ นอกจากนี้ยังมีพืชประเภทไม้ดอก ไม้ประดับ เช่น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กล้วยไม้ ดอกหน้าวัว ปาล์มประดับ หมากต่างๆ เป็นต้น ส่งออกไปขายยังต่างประเทศทั้งในรูปของต้นและดอก นับเป็นการสร้าง รายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมาก

7. ก่อให้เกิดอาชีพหลักสำคัญคนไทย เช่น ชาวนา ชาวไร่ ชาวสวน ซึ่งเราเรียกบุคคลที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหล่านี้ว่า "เกษตรกร" อาชีพเกษตรกรรมทำให้ประชากรในประเทศมีงานทำ มีรายได้จากการผลิตพืชตลอดทั้งปี ไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม และยังก่อให้เกิดธุรกิจต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรอีกมากมาย เช่น ธุรกิจการขายวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร ปุ๋ยสารเคมีทางการเกษตร เครื่องจักรวาลการเกษตรชนิดต่างๆ นอกจากนี้ การผลิตพืชยังก่อให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรมแช่แข็ง อุตสาหกรรมห้องเย็นโรงงานอุตสาหกรรมผลิตน้ำมันปาล์ม โรงงานผลิตอาหารกระป๋อง โรงงานผลิตซอสมะเขือเทศและโรงงานผลิตน้ำนมถั่วเหลือง เป็นต้น

8. เป็นแหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นำรายได้เข้าประเทศไทยได้เป็นอย่างมาก และชุมชนมีรายได้จากการส่งเสริมไทยเที่ยวไทยอีกด้วย เช่น วนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ภูกระดึง ทุ่งแสลงหลวง เขาค้อ ดอยอินทนนท์ เป็นต้น

9. ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมและสภาพสมดุลของธรรมชาติ เพราะการผลิตพืช มีส่วนช่วยทำให้อากาศบริสุทธิ์ สภาพแวดล้อมร่มรื่น สวยงาม ถ้าผู้ปลูกรู้จักหลักในการจัดภูมิทัศน์ นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่างๆ ที่เป็นภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วมฉับพลัน ช่วยลดความรุนแรงของกระแสน้ำ และยังช่วยทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล รวมทั้งลดปัญหาภาวการณ์แห้งแล้งได้เป็นอย่างดี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลักษณะการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการปลูกพืชในประเทศไทย

อาชีพกสิกรรมหรือการเพาะปลูก พืชเป็นสาขาอาชีพหนึ่งของการเกษตรกรรมถือเป็นอาชีพหลักของประชาชนในประเทศไทย อีกทั้งคุณลักษณะของรูปร่าง ทรงพุ่ม อัตราการเจริญเติบโต วิธีการปลูก การปฏิบัติ ดูแลรักษา รวมถึง การนำไปใช้ประโยชน์ก็ต่างกันไป ลักษณะการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการปลูกพืชในประเทศไทยมีหลายอย่าง เช่น อาชีพทำนาปลูกข้าว ซึ่งเราเรียกผู้ประกอบอาชีพนี้ว่า "ชาวนา" อาชีพทำสวนผัก ปลุกผัก ชนิดต่างๆ เช่น ผักกาด ผักคะน้า ผักบุ้ง กวางตุ้ง เราเรียกว่า "ชาวสวนผัก" ส่วนอาชีพทำไร่ซึ่งเป็นอาชีพเกี่ยวกับการปลูกพืชไร่ชนิดต่างๆ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย เราจะเรียกว่า "ชาวไร่" และผู้ที่ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ เช่น ส้ม เงาะ ทุเรียน ลำใย เราเรียกว่า "ชาวสวน" ฉะนั้น เพื่อความสะดวกในการศึกษา จึงเรียกผู้มีอาชีพกสิกรรมหรือการเพาะปลูกว่า "เกษตรกร" ซึ่งมีความหมายรวมถึงผู้ประกอบอาชีพทั้งการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ต่างๆ รวมทั้งการทำประมงด้วย

การจำแนกประเภทของการผลิตพืชทางการเกษตรในประเทศไทย

การจำแนกประเภทของการผลิตพืชทางการเกษตรในระดับสากลมีหลักการแตกต่าง และหลากหลาย สำหรับประเทศไทย นักวิทยาศาสตร์การเกษตรได้จัดการจำแนกพืชออกเป็นประเภทต่างๆ ตามลักษณะการปลุก การปฏิบัติดูแลรักษา รวมไปถึงการใช้ประโยชน์ ซึ่งสามารถแบ่งพืชออกเป็นสาขาใหญ่ๆ ดังนี้

1. ป่าไม้ (Forest)

ป่าไม่ คือ อาณาบริเวณที่ต้นไม้ขึ้นหนาแน่น มีพื้นที่กว้างขวาง พอที่จะมีผลต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ โดยทั่วไป เช่น ลมฟ้า อากาศ ในบริเวณท้องถิ่นนั้นๆ ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่สิ้นเปลืองอาจหมดสิ้นได้ ถ้าไม่มีการควบคุมดูแลรักษาที่ดี พันธุ์ไม้บางชนิดอาจสูญพันธุ์ แต่สามารถรักษาให้คงไว้ได้หรือปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยวิธีการปลูกสร้างสวนป่าทดแทนในบริเวณที่ป่าถูกทำลายไปทั้งโดยธรรมชาติ เช่น ไฟป่าหรือโดยฝีมือมนุษย์ที่ลักลอบตัดไม้ทำลายป่า รวมทั้งการทำไม้โดยถูกต้องตามกฎหมายในระบบสัมปทานตัดไม้ แต่ในปัจจุบันระบบสัมปทานตัดไม้ได้ถูกยกเลิกโดยเด็ดขาดแล้ว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพที่ 13 ป่าไม้ประเภทต่างๆ

ประโยชน์และความสำคัญของป่าไม้ ป่าไม้มีประโยชน์และมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่และการดำรงชีพของมนุษย์เราเป็นอันมาก ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยควบคุมสภาวะสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะป่าไม้ช่วยสร้างสภาพอากาศให้มีความบริสุทธิ์มากยิ่งขึ้น และช่วยป้องกันความแห้งแล้ง เพราะรากของต้นไม้จะช่วยดูดซับน้ำฝนที่ตกตามธรรมชาติไว้ และช่วยให้เกิดความชุ่มชื้น ร่มเย็น

2. เป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำ เช่น แม่น้ำ ลำธาร เราเรียกป่าที่เป็นต้นกำเนิดแหล่งน้ำนี้ว่า "ป่าดิบน้ำ" ซึ่งจะช่วยเก็บกักและชะลออัตราการไหลของน้ำ ไม่ให้น้ำไหลป่าท่วมพื้นที่ราบเบื้องล่าง ทำให้มีการใช้น้ำตลอดปี นอกจากนี้ยังช่วยป้องกัน และลดอัตรากัดเซาะ การพังทลายของผิวดิน เพราะราก ของสัตว์ต้นไม้จะเป็นตัวยึดไม่ให้ดินเกิดการพังทลาย

3. เป็นคลังสมุนไพรของคนในชุมชน และก่อให้เกิดอาชีพของชาวบ้าน เช่น อาชีพการเก็บหาสมุนไพร หวาย น้ำผึ้ง ไปขายทำให้สามารถมีวิธีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง พออยู่พอกินได้ อันเนื่องมาจากผลผลิตจากป่า

สาเหตุที่ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายในปัจจุบันป่าไม้ได้ถูกทำลายลงไปอย่างมาก จนก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย ซึ่งพอสรุปสาเหตุสำคัญที่ป่าไม้ถูกทำลาย ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่า เพื่อนำไม้มาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น นำไปก่อสร้างอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ทำอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ทำฟืน เผาถ่าน แล้วถางป่าเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย ตลอดจนการบุกรุกป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย ของชาวเขาเผ่าต่างๆ

2. เกิดจากไฟป่า ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น เกิดจากสภาวะแวดล้อมที่แห้งแล้ง ฟ้าผ่า การเผาป่าเพื่อล่าสัตว์ การเผาป่าเพื่อกำจัดพืช หรือเกิดจากการประเมินเลินเล่อของนักท่องเที่ยว เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมักจะเกิดขึ้นเมื่อสภาวะอากาศแห้งแล้ง

3. เกิดจากสาเหตุอื่นๆ เช่น การทำลายของโรคและแมลงศัตรูพืช การชะล้าง การพังทลายของหน้าดิน เป็นต้น

วิธีการป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สามารถทำได้ ดังนี้

1. ลดการตัดไม้ทำลายป่า โดยใช้วัสดุอื่นทดแทนการใช้ไม้ เช่น เหล็ก พลาสติก โลหะอื่นๆ แทนไม้ และใช้ประโยชน์จากไม้ให้คุ้มค่ามากที่สุด โดยการปลูกจิตสำนึกของประชาชนให้เล็งเห็นความสำคัญและคุณค่าของป่าไม้อย่างแท้จริง

2. การป้องกันและควบคุมไฟป่า ไม่ให้เกิดขึ้นในเขตอนุรักษ์สัตว์ และป่าต้นน้ำ

3. การปลูกป่าทดแทน ต้นไม้ที่ถูกทำลายไป ซึ่งเป็นการเพิ่มจำนวนต้นไม้ให้มีปริมาณมากขึ้นในเขตป่าอนุรักษ์ และการปลูกป่าแบ่งออกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ ดังนี้

3.1 การปลูกป่าไม้เพื่อทดแทนป่าธรรมชาติ หมายถึง การนำพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ ไปปลูกในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เพื่อให้มีต้นไม้ขึ้นปกคลุมพื้นที่ เพื่อสร้างความสมดุลทางธรรมชาติ สร้างสภาพแวดล้อมให้กลับคืน มาดังเดิม เช่น โครงการปลูกป่าตามแนวพระราชดำริ ของปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำนวน 5 ล้านไร่ เพื่อทดแทนป่าธรรมชาติ เป็นต้น

3.2 การปลูกป่าเศรษฐกิจ คือ การปลูกไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ทดแทนต้นไม้ที่ถูกตัดไปใช้ ซึ่งเราเรียกว่า "การทำสวนป่า" ประชากรที่มีอาชีพการทำสวนป่านี้ คือ เกษตรกรสาขาการปลูกสร้างสวนป่า เช่น ส่วนป่าไม้สัก สวนป่ายูคาลิปตัส สวนป่าไม้สนประดิพัทธ์ ส่วนป่าไม้โตเร็วอื่นๆ เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. พืชไร่ (Agronomy)

พืชไร่ คือ พืชที่ปลูกในพื้นที่ขนาดใหญ่ ปฏิบัติดูแลรักษาง่ายๆ อายุการเก็บเกี่ยวสั้น ส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุก เมื่อให้ผลผลิตแล้วก็ตายไป เป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และชีวิตประจำวันของมนุษย์ พืชไร่สามารถจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ ดังนี้

ภาพที่ 14 พืชไร่ชนิดต่างๆ

1. จำแนกตามลักษณะการใช้ที่ดิน โดยอาศัยความสูงต่ำของพื้นที่ และความต้องการใช้น้ำของพืช ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

1.1 พืชที่ปลูกบริเวณที่ดอน เป็นพืชที่เจริญเติบโตและให้ผลผลิตดีในสภาพพื้นที่ที่ไม่มีน้ำท่วมขัง มีความต้องการใช้น้ำของพืชในปริมาณปานกลาง ได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวฟ่าง ถั่วต่างๆ เป็นต้น

1.2 พืชที่ปลูกบริเวณที่ลุ่ม เป็นพืชที่เจริญงอกงามและให้ผลผลิตได้ดี ในสภาพพื้นที่ๆ มีน้ำขังเป็นพืชที่ต้องการใช้น้ำเพื่อสร้างความเจริญเติบโตในปริมาณมาก เช่น ข้าว แห้ว บัว กระจับ เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. จำแนกตามลักษณะทางพฤกษศาสตร์ ซึ่งแบ่งได้ ดังนี้

2.1 พืชใบเลี้ยงเดียว คือ พืชที่มีใบเลี้ยง 1 ใบ ลักษณะเส้นใบขนาดตามความยาวของใบเช่น พืชตระหญ้า ซึ่งมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และชีวิตประจำวันของมนุษย์และสัตว์ นอกจากนี้ยังมีพืชอื่นๆ เช่น พืชตระกูลปาล์ม เป็นต้น

2.2 พืชใบเลี้ยงคู่ คือ พืชที่มีใบเลี้ยงเป็นคู่ๆ ลักษณะเส้นใบเป็นร่างแห ได้แก่ พืชตระกูลถั่วต่างๆ และพืชอื่นๆ ที่มีลักษณะดังกล่าว พืชใบเลี้ยงคู่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และชีวิตประจำวันรองลงมาจากพืชใบเลี้ยงเดี่ยว

3. จำแนกตามหลักการใช้ประโยชน์ ซึ่งสามารถแบ่งได้ ดังนี้

3.1 ธัญญพืชหมายถึง พืชตระกูลหญ้าที่เมล็ดสามารถปลูก เจริญเติบโตได้ มนุษย์และสัตว์ใช้ทั้งต้นและเมล็ดเป็นอาหาร ธัญญพืชที่สำคัญของโลก ได้แก่ ข้าว ข้าวสาลี ข้าวไรย์ ข้าวบาเลย์ ข้าวโอ๊ต และข้าวโพด เป็นต้น

3.2 พืชตระกูลถั่ว หมายถึง พวกถั่วต่าง ๆที่เป็นพืชล้มลุก เช่น ถั่วเขียว ถั่วลิสง ถั่วเหลือง ถั่วแดง ถั่วดำ ส่วนพืชตระกูลถั่วที่เป็นไม้ยืนต้น ได้แก่ ต้นแค ต้นจามจุรี เป็นต้น ซึ่งพืชดังกล่าวสามารถนำมาใช้ประกอบอาหารของมนุษย์และสัตว์ที่มีโปรตีน จากพืชสูง ราคาถูกกว่าโปรตีนที่ได้จากเนื้อสัตว์

3.3 พืชอาหารสัตว์ หมายถึง พืชจำพวกหญ้า ผัก หรือถั่ว ที่นำมาใช้เลี้ยงสัตว์ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปลักษณะแห้ง เช่น ฟางอัดแห้งเป็นฟ่อนหรือที่ยังสดอยู่ก็ตาม เช่น ถั่ว ข้าวฟาง หญ้า พันธุ์ต่างๆ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

3.4 พืชที่ใช้รากและหัวเป็นประโยชน์ หมายถึง พืชที่นำรากและหัวมาใช้ประโยชน์ในด้านอาหารของมนุษย์ และสัตว์ เช่น มันสำปะหลัง เป็นต้น

3.5 พืชเส้นใย ได้แก่ ฝ้าย ป่าน ปอ งิ้ว หรือนุ่น พืชพวกนี้เกิดขึ้นเพื่อนำเส้นใยไปใช้ในทางอุตสาหกรรม เช่น ทำด้าย ทำเชือก กระสอบ เสื้อผ้า เป็นต้น

3.6 พืชที่ให้น้ำตาล เป็นพืชที่นำเอาส่วนใดส่วนหนึ่งมาผลิตน้ำตาลได้เช่น อ้อย หัวบีทฯ เป็นต้น

3.7 พืชชวนเสพย์ คือ พืชที่มีสารออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท ถ้าใช้มากๆ ติดต่อกันนานๆ อาจทำให้ติดได้ เช่น ยาสูบ ชา กาแฟ ฝิ่น เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.8 พืชที่ให้น้ำมัน เป็นพืชที่นำผลผลิตไปแปรรูปเป็นน้ำมัน แล้วจึงนำน้ำมันมาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาหาร หรือนำไปใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซลการเกษตร เช่น ถั่วเหลือง ถั่วลิสง มะพร้าว ปาล์ม ละหุ่ง งา ฝ้าย ข้าวโพด ทานตะวัน มะกอก เป็นต้น

3.9 พืชที่ให้น้ำยาง เป็นพืชที่ให้น้ำยาง สามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ เช่น ต้นยางพารา ยางสน ยางนา เป็นต้น

3. พืชสวน (Horticulture)

พืชสวน พืชที่ปลูกในพื้นที่ขนาดไม่ใหญ่นัก ต้องการการปฏิบัติดูแลรักษาอย่างประณีต เป็นพืชยืนต้นหลายฤดู สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้หลายรอบ เป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและชีวิตประจำวันของมนุษย์ พืชสวนสามารถจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆตามลักษณะการใช้ประโยชน์ของพืช ดังนี้

1. ไม้ผล หมายถึง ไม้ยืนต้นที่มีอายุยืนนานหลายปี จึงจะให้ผลผลิตที่เรียกว่า "ผลไม้" ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีสภาพภูมิอากาศ ปัจจัยแวดล้อมเหมาะแก่การปลูกไม้ผลได้หลากหลาย ชนิด แม้กระทั่งไม้ผลเมืองหนาว เช่น ท้อ ลิ้นจี่ สตรอเบอรี ก็สามารถปลูกได้ดีในภาคเหนือของไทยประเทศไทยของเรามีผลไม้ทยอยออกตามฤดูกาลต่างๆ ตลอดทั้งปี อาชีพการทำสวนผลไม้จึงเป็นอาชีพสำคัญของคนไทยอีกอาชีพหนึ่ง เกษตรกรที่ทำสวนจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับพืชที่ตนเองปลูกและมีความขยันหมั่นเพียร ปฏิบัติบำรุงดูแลรักษาสม่ำเสมอ การทำสวนผลไม้ต้องอาศัยระยะ เวลานานกว่าจะให้ผลผลิต จึงต้องมีเงินลงทุนสูงแต่ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าพืชที่จัดเป็นผลไม้ เช่น ส้มต่างๆ เงาะ ทุเรียน มังคุด สละ ลำใย มะม่วง มะเฟือง ขนุน ชมพู่ เป็นต้น

2. พืชผัก หมายถึง พืชพวกที่ใช้ราก ลำต้น ใบ ดอก ผล เป็นอาหาร หรือเครื่องปรุงแต่ง กลิ่นอาหารต่างๆ พืชผักส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุก อายุสั้นเพียงฤดูเดียว เช่น ผักกาดขาว กวางตุ้ง คะน้า กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก ผักกาดหัว พืชผักบางชนิดอาจจะมีอายุมากกว่า 1 ปี เช่น ผักกะเฉด ขิง ข่า ตะไคร้ เป็นต้น โดยทั่วไปสามารถจำแนกพืชผักได้ตามหลักการใช้ประโยชน์ ได้ 5 ประเภท ดังนี้

2.1 ประเภทใช้ใบเป็นอาหาร มีดังนี้

- ใช้ใบเป็นอาหารโดยตรง เช่น ผักคะน้า ผักกาดขาว กวางตุ้ง กะหล่ำปลี เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- ใช้ใบเป็นเครื่องปรุงแต่งกลิ่นอาหาร หรือเครื่องชูรส เช่น สะระแหน่ กระเพรา โหระพา แมงลัก ยี่หร่า เป็นต้น

2.2 ประเภทใช้ลำต้นเป็นอาหาร มีดังนี้

- ผักที่ใช้ลำต้นเป็นอาหารโดยตรง เช่น มันฝรั่ง เป็นต้น

- ผักที่ใช้ลำต้นเป็นเครื่องปรุงหรือเครื่องชูรส เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ เป็นต้น

2.3 ประเภทใช้รากเป็นอาหาร มีดังนี้

- ผักที่ใช้รากเป็นอาหารโดยตรง เช่น ผักกาดหัว แครอท เป็นต้น

- ผักที่ใช้รากเป็นเครื่องปรุงรส หรือเครื่องชูรส เช่น รากผักชี เป็นต้น

2.4 ประเภทที่ใช้ผลเป็นอาหาร มีดังนี้

- ใช้ผลเป็นอาหารโดยตรง เช่น มะเขือต่างๆ ฟักทอง ถั่วฝักยาว เป็นต้น

- ใช้ผลเป็นเครื่องปรุงรส เช่น พริกขี้หนู พริกชี้ฟ้า เป็นต้น

2.5 ประเภทที่ใช้ดอกเป็นอาหาร เช่น กะหล่ำดอก ดอกหอม ดอกกุยฉ่าย เป็นต้น

3. ไม้ดอกไม้ประดับ ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

3.1 ไม้ดอก หมายถึง พืชที่ปลูกขึ้นเพื่อนำดอกไปใช้ประโยชน์ เป็นพืชที่มีลักษณะดอกสวยงาม บางชนิดดอกมีกลิ่นหอม ไม้ดอก สามารถแบ่งตามลักษณะการใช้ประโยชน์ ได้ดังนี้

- ไม้ตัดดอก คือ ไม้ดอกที่ปลูกเพื่อตัดดอกมาใช้ประโยชน์ โดยตรง ใช้ประดับแจกัน หรือประดับตกแต่งในงานพิธีต่างๆ จัดบริเวณงานให้เกิดความสวยงาม สามารถปลูกไม้ตัดออกเพื่อการค้าเป็นอาชีพได้ เช่น กล้วยไม้ กุหลาบ เยอบีร่า หน้าวัว เบญจมาศ ดาหลา ลิลลี่ คาร์เนชั่น ซ่อนกลิ่นฝรั่งหรือแกลดิโอรัส เป็นต้น

- ไม้ดอกประดับ หรือไม้ดอกติดกับต้น เป็นพันธุ์ไม้ดอกสวยงาม ไม่นิยมตัดดอกเพราะดอกไม่คงทน เหี่ยวเฉาง่าย นิยมปลูกเป็นกลุ่ม หรือเป็นแปลง ประดับตกแต่งอาคาร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สถานที่ มีทั้งไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก เช่น พุทธรักษา ชบา ทองอุไร ผกากรอง ประทัดจีน ดาวเรือง ดาวกระจาย สร้อยไก่หรือหงอนไก่ บานชื่น รักเร่ เป็นต้น

- ไม้ประดับ เป็นพันธุ์ไม้ที่ปลูกประดับตกแต่งอาคารสถานที่ มีรูปทรง ลำต้น ใบ สวยงาม ไม่คำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากดอก สามารถแบ่งได้ดังนี้

1. ไม้ใบ คือ พันธุ์ไม้ที่มีรูปร่างลักษณะของใบมีสีสันสวยงาม เช่น เฟิร์น บอนสี ปริก โปร่งฟ้า โกสน ไทรยอดทอง เทียนทอง ปาล์มต่างๆ ข่อย ฤาษีผสม พลับพลึง สาวน้อยประแป้ง วาสนา เป็นต้น

2. ไม้กระถาง เป็นพันธุ์ไม้ประดับที่สามารถนำมาปลูกให้เจริญเติบโตได้ดีในกระถางเช่น แอหนัง ตะบองเพชร สาวน้อยประแป้ง ไม้ตระกูลปาล์ม ไม้เลื่อยต่าง ๆ เป็นต้น

3. ไม้ตัดและไม้แคระ เป็นไม้ประดับที่มีความงามของทรงพุ่ม ลำต้น กิ่ง ใบ ดอก หรือผล โดยผู้ปลูกคอนตัดแต่งดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ และต้องมีศิลปะในการตกแต่งมาก ใช้เวลามากสามารถเลี้ยงเป็นงานอดิเรกหรือทำเป็นอาชีพได้ พันธุ์ไม้ที่นิยมใช้ทำไม้ตัด ไม้แคระ ได้แก่ ชาดัด ข่อย ตะโก โมก มะสัง ชวนชม เป็นต้น

ภาพที่ 15 พืชสวนชนิดต่างๆ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. การศึกษาข้อมูลและวางแผนปลูกพืช

ในการปลูกพืช ผู้ปลูกควรมีการวางแผนการปลูกพืชก่อนทุกครั้งว่าจะปลูกพืชอะไร พืชประเภทไหนที่จะปลูก มีวิธีการปลูก ปฏิบัติบำรุงรักษาอย่างไร เมื่อปลูกได้ผลผลิตแล้ว มีวิธีการจัดการผลผลิตที่ได้อย่างไรจึงจะคุ้มค่าต่อการลงทุน และบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้ปลูกจะต้องศึกษาหาข้อมูลในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนและดำเนินการผลิตพืชได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของตนเอง

4.1 แนวทางศึกษาค้นคว้าข้อมูลในการผลิตพืช

เมื่อตัดสินใจที่จะปลูกพืชชนิดใดแล้ว ผู้ปลูกต้องศึกษาข้อมูลการปลูกพืชที่มีความเหมาะสมกับปัจจัยการผลิตที่ตนมีอยู่ ประเด็นที่เป็นแนวทางศึกษาค้นคว้าข้อมูลการผลิตพืช ได้แก่ ชนิดของพืชที่จะปลูก วิธีการปลูก การปฏิบัติบำรุงรักษา ความต้องการของตลาดในท้องถิ่น งบประมาณที่ใช้ในการลงทุน การจัดการผลผลิต การแปรรูปผลผลิต และการจัดจำหน่าย ปัจจุบันมีแหล่งค้นคว้า ข้อมูลการผลิตพืชที่ผู้ปลูกสามารถปฏิบัติได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับความสะดวกในการหาข้อมูลแต่ละท้องถิ่นดังนี้

1. สังเกตและสำรวจสภาวะความต้องการของตลาดในท้องถิ่น ปฏิบัติได้โดยการออกสำรวจหาข้อมูล ความต้องการของตลาดในท้องถิ่นเกี่ยวกับการผลิตพืช ว่าช่วงไหนต้องการพืชชนิดใด พืชชนิดใดมีช่วงราคาสูงในเดือนอะไร ตลาดต้องการพืชชนิดใดประมาณวันละกี่กิโลกรัม ในตลาดมีผู้ผลิตรายอื่นอยู่หรือไม่ มีผู้ผลิตพืชชนิดนี้ในท้องถิ่นจำนวนกี่ราย สภาพปัญหาของผู้ผลิตรายอื่นๆ มีอย่างไร เป็นต้น นอกจากสำรวจสภาวะการทางตลาดแล้ว ผู้เริ่มลงมือผลิตรายใหม่ควรสำรวจและสังเกตสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัย และผลกระทบต่อการปลูกพืชชนิดนั้นๆ ด้วย เช่น สภาพดิน อุณหภูมิ แสงสว่าง แหล่งน้ำที่ใช้ปลูกพืช เมื่อสำรวจได้ข้อมูลมาแล้วจึงวางแผนการผลิตพืชให้เหมาะสมกับปัจจัยต่างๆ ที่มีอยู่ต่อไป

2. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐ หน่วยราชการที่มีบทบาทและหน้าที่ในการให้ความรู้ด้านการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการเกษตรมีหลายแห่งในท้องถิ่นใกล้บ้านหรือโรงเรียนในชุมชน เช่น ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ทางการเกษตรประจำตำบล หรือประจำหมู่บ้านที่เราอยู่ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคอยให้คำแนะนำแก่เกษตรกรและบุคคลทั่วไปที่มาใช้บริการ ซึ่งเราเรียกว่า เกษตรตำบล ในระดับอำเภอก็มีเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอถ้าต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับดินและปุ๋ย สามารถปรึกษาได้ที่สถานีพัฒนาที่ดิน ประจำจังหวัด หรือถ้าต้องการทราบผลการวิจัยการผลิตพืชในท้องถิ่น สามารถขอข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ สถานวิจัยพืชสวนที่ตั้งอยู่ในจังหวัด ที่เราอยู่หรือในจังหวัดใกล้เคียง สถานีวิจัยพืชสวนนี้มีหน้าที่ ทำการทดลอง วิจัยเกี่ยวกับพืชในท้องถิ่น ที่เป็นพืชหลักในท้องถิ่นอยู่แล้วนอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานด้านการศึกษาเกษตรที่สามารถหาข้อมูลการผลิตพืชได้อีก เช่น วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี คณะเกษตรศาสตร์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ของสถาบันราชภัฏต่างๆ หรือ มหาวิทยาลัยทุกมหาวิทยาลัยในภูมิภาคซึ่งจะมีคณะเกษตรอยู่ สำหรับหน่วยงานราชการส่วนกลางที่สามารถขอข้อมูลและเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรได้ฟรี เช่น ที่กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร และที่สำคัญนักฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

3. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหน่วยงานภาคเอกชน ปัจจุบันองค์การภาคเอกชนหลายแห่งได้ดำเนินธุรกิจการเกษตร เช่น จำหน่ายปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ เคมีภัณฑ์การเกษตร อุปกรณ์การเกษตร หรือ รับซื้อผลผลิตทางการเกษตรเพื่อนำไปแปรรูป ตลอดจนเอกชนรายย่อยต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเกษตรมากขึ้น ตัวอย่างเช่น บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์หรือซีพี บริษัทเจียไต๋ ส่งเสริมการเกษตร บริษัทซิลลิค บริษัทไบเออร์ไทยกำจัด ซึ่งบริษัทเหล่านี้เป็นบริษัทส่งเสริมการขายเคมีเกษตรและเครื่องมือเกษตรต่างๆ และดำเนินการวิจัยการใช้ผลิตภัณฑ์ในประเทศไทยด้วย ทำให้มีข้อมูลการปลูกพืชต่างๆ ในทุกภูมิภาค สามารถติดต่อขอข้อมูลได้ เช่น แผ่นพับ จุลสาร วารสาร บทความทางการวิจัย แผ่นปลิว เป็นต้น แต่ข้อมูลจากหน่วยงานภาคเอกชนอาจมีข้อจำกัดอยู่บ้าง เพราะส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเพื่อส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ของบริษัท ดังนั้น ก่อนนำข้อมูลมาใช้ ควรปรึกษาผู้รู้เสียก่อนและพิจารณาอย่างรอบคอบ

4. ข้อมูลจากสื่อสารมวลชนและสื่อสิ่งพิมพ์ เนื่องจากประชากรประมาณ 60 เปอร์เซนต์ ของประเทศประกอบอาชีพเกษตรกรรมทั้งปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ สื่อสารมวลชนประเภทต่างๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์รายวัน วารสาร นิตยสาร จึงมีรายการหรือคอลัมน์เกี่ยวกับการเกษตรประชาสัมพันธ์ให้เราทราบเป็นประจำทุกวัน เช่น ข่าวเกษตรกร ทุกเช้าจะมีรายการราคาสินค้าเกษตรด้านพืชผัก ผลไม้ พืชไร่ ข้าว และเนื้อสัตว์ทำให้เราได้รู้ความเคลื่อนไหวด้านราคาทุกวัน นอกจากนี้ยังมีรายการโทรทัศน์ช่องต่างๆ เช่น รายการเกษตรศาสตร์นำไทย คลินิกเกษตร ทำกินบนถิ่นไทย เกษตรติดดาว ปศุสัตว์พัฒนา รายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย เมืองไทยเมืองเกษตร เกษตรก้าวหน้า ศาลาริมสวน หมอดิน เป็นต้น ส่วนสื่อทางวิทยุต่างๆ เช่น สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นสถานีวิทยุการเกษตรที่เผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรทุกสาขา มีเครือข่ายถ่ายทอดสัญญาณไปทั่วทุกภูมิภาค ได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น และสงขลา รายการที่น่าสนใจ เช่น รายการตอบปัญหาการเกษตร ห้องสมุดเกษตร เพื่อนเกษตร ส่วนสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ของกรมประชาสัมพันธ์มีรายการเพื่อนเกษตรกร และราคาสินค้าเกษตร เพื่อเป็นข้อมูลข่าวสารให้เกษตรกรทั่วประเทศได้รู้ภาวะราคาพืชผลเกษตรทุกวัน ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆที่ให้ข้อมูลความรู้ทางการเกษตร เช่น จากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ซึ่งมีคอลัมน์เหลือกินเหลือใช้ แวดวงเกษตร รู้ไว้ได้ประโยชน์ และคอลัมน์ประจำของชมรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร หนังสือพิมพ์อื่นๆซึ่งมีคอลัมน์การเกษตร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือด้านวิชาการเกษตร เช่น วารสารรายสัปดาห์ รายปักษ์อีกหลายฉบับออกวางจำหน่ายตามแผงหนังสือทั่วไปในชุมชน ซึ่งนำเสนอความรู้ด้านเทคโนโลยี การผลิตพืชทางการเกษตรสมัยใหม่ ตลอดจนจุลสาร แผ่นพับ เอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ฟรีโดยไม่คิดมูลค่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. ข้อมูลจากผู้รู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ มีประสบการณ์ในการปลูกพืช เช่น เจ้าของไร่ เจ้าของสวนผู้ที่ประกอบอาชีพธุรกิจการเกษตร ตลอดจนครูเกษตรและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ส่งเสริมอาชีพเกษตรในท้องถิ่น ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีความสำคัญที่สามารถให้ข้อมูลการปลูกพืชในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี เพราะคลุกคลีและสัมผัสอาชีพการเกษตรมาตลอดชีวิต ย่อมมีความรู้ความชำนาญเข้าใจปัญหาและสามารถแนะนำ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการปลูกพืชได้

6. ข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเกษตร เป็นข้อมูลที่สามารถค้นคว้าได้จากเครือข่ายระบบสารสนเทศ หรืออินเทอร์เน็ต จากเว็บไซต์ต่างๆ ภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันมีทั้งเว็บไซต์ส่วนบุคคล องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน นำข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกพืชเผยแพร่ทางอินเตอร์เน็ตความเร็วสูงจำนวนมาก ช่วยให้ประหยัดเวลาค่าใช้จ่าย รวมทั้งได้ข้อมูลที่ทันสมัย เพราะมีการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันตลอดเวลา

เว็บไซต์ทางเกษตรที่น่าสนใจ มีดังนี้

www.thai.net/wannawath เป็นเว็บไซต์ข้อมูลเกี่ยวกับดินและชีวอินทรีย์ พร้อมเกร็ดความรู้เกี่ยวกับดิน พืช สัตว์ และวิถีชีวิตเกษตรไทยแบบยั่งยืน นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมต่อ (Link) ไปยังฐานข้อมูลเกษตรได้ทั่วประเทศ

www.ipmthailand.org เป็นเว็บไซต์โครงการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โดยใช้วิธีผสมผสาน ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสอบถามข้อมูลได้ที่โทรศัพท์ 02579965455 ในเวลาราชการ

http://thaifarmer.oae.go.th เป็นเว็บไซต์เครือข่ายเกษตรกรไทย มีข้อมูลข่าวสารการเกษตรของเกษตรกรทั่วประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ

http://medplant.mahidol.ac.th เป็นเว็บไซต์ของหน่วยบริการข้อมูลสมุนไพร ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

4.2 การวางแผนผลิตพืช

การวางแผนจัดการปลูกพืช เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ขั้นตอน วิธีการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้นปลูกพืชจนถึงการใช้ประโยชน์ของพืชที่ผลิตได้ โดยมีความมุ่งหวังให้การปลูกพืชได้รับผลสำเร็จ คุ้มค่าต่อการลงทุนแนวทางในการวางแผนจัดการผลิตพืช มีขั้นตอนดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. กำหนดชนิดพืชและแนวทางการใช้ประโยชน์ หลังการทำการสำรวจสภาวะความต้องการของตลาดในท้องถิ่นและค้นคว้าหาข้อมูลพืชที่จะผลิตแล้ว จึงถึงขั้นตอนการตัดสินใจกำหนดชนิดพืชที่จะปลูก ซึ่งควรคำนึงถึงฤดูกาลและสภาพพื้นที่ว่าเหมาะสมกับลักษณะนิสัยของพืชหรือไม่ มีสภาพปัจจัยต่างๆ เหมาะแก่การเจริญเติบโต มีปัญหาจากแมลงศัตรูพืชน้อยจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติบำรุงรักษา เพื่อลดต้นทุนการผลิต ส่วนการใช้ประโยชน์ของผลผลิตพืช ผู้ปลูกควรกำหนดวัตถุประสงค์การผลิตก่อน ว่าเมื่อผลิตแล้วนำไปบริโภคในครัวเรือนหรือผลิตเพื่อการจำหน่ายและมีช่องทางการตลาดมากน้อยเพียงใด ผู้ผลิตควรตอบคำถามเหล่านี้ให้ได้ เช่น ผลิตพืชชนิดนี้แล้วจะขายให้ใคร ขายที่ไหน ขายเมื่อใด ผลิตที่ขายมีจำนวนเท่าใด ถ้าเรากำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ผลผลิตพืชที่ปลูกชัดเจนแล้ว ทำให้ผลิตสามารถวางแผนเตรียมการผลิตไว้ล่วงหน้า ลดความเสี่ยงต่อภาวะขาดทุนได้เป็นอย่างมาก

2. กำหนดพื้นที่เพาะปลูกพืช โดยผู้ผลิตควรพิจารณาพื้นที่ที่ใช้ปลูกให้เหมาะสมกับพืชที่ปลูก เช่น จะปลูกพืชชนิดใด จำนวนพื้นที่กี่ไร่ ปรับสภาพพื้นที่ เก็บซากวัชพืช หิน กรวดขนาดใหญ่ ออกจากพื้นที่ เพื่อความสะดวกในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์การเกษตร ถ้าในพื้นที่เดียวกันมีการปลูกพืชหลายชนิดควรจัดระบบการปลูกพืช ให้หมุนเวียนตามหลักการใช้ประโยชน์จากที่ดินให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดและยังช่วยป้องกันกำจัดศัตรูพืชด้วย

3. การจัดทำตารางการปฏิบัติงาน เป็นการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานผลิตพืชไว้ในแผนดำเนินการว่าแต่ละวันจะทำอะไรบ้าง กำหนดรายการปฏิบัติ ผู้รับผิดชอบงานในตาราง ปฏิบัติงานควรระบุเวลาขั้นตอนการปฏิบัติงานตั้งแต่การเตรียมดิน การเตรียมพันธุ์พืช การเพาะเมล็ด การย้ายปลูก การให้ปุ๋ย การเก็บเกี่ยวและจัดจำหน่าย

4. การเตรียมทุนและแรงงานที่ใช้ในการผลิตพืช ปัญหาหนึ่งที่ผู้ผลิตพืชมักประสบอยู่ คือ ปัญหาเรื่องเงินทุน และแรงงานไม่เพียงพอ เพื่อป้องกันปัญหาและไม่ให้มีอุปสรรคระหว่างลงมือผลิตพืช ทำให้การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นควรมีแผนการใช้เงินทุนและแรงงานอย่างละเอียดถี่ถ้วน จะหาเงินทุนมาจากไหน ใช้แรงงานเท่าใด จึงจะเหมาะสมกับสภาพงาน หรือใช้แรงงานภายในครัวเรือน เป็นต้น

5. การเตรียมพันธุ์พืช วัสดุอุปกรณ์การผลิตพืช ผู้ผลิตพืชควรจัดเตรียมพันธุ์พืชที่จะปลูกให้มีปริมาณเหมาะสมกับพื้นที่ปลูก และควรเป็นพันธุ์พืชที่มีคุณภาพ ถูกต้องตามสายพันธุ์ มีความต้านทานโรคและแมลงศัตรูพืช ส่วนวัสดุอุปกรณ์การผลิตพืช เช่น ปุ๋ย สารเคมีเกษตร เครื่องมือที่ใช้เตรียมดินปลูกพืช เครื่องมือปฏิบัติบำรุงรักษาพืชและเครื่องมือที่ใช้เก็บเกี่ยวผลผลิต เครื่องมือแปรรูปผลผลิต ซึ่งผู้ผลิตควรมีการจัดเตรียมไว้ให้เพียงพอกับขนาดของกิจการและแผนดำเนินการที่จัดวางไว้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. สรุป

การผลิตพืช คือ การเพิ่มปริมาณจำนวนต้นพืชให้มาก ขึ้น แล้วนำผลิต เช่น ราก ลำต้น ใบ ดอก ผลหรือเมล็ดไปใช้ประโยชน์ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ผลิตวางไว้ โดยทั่วไปลักษณะการประกอบอาชีพปลูกพืชในประเทศไทยแบ่งออกได้ 3ประเภทใหญ่ๆ คือ การผลิตป่าไม้ในรูปการปลูกป่าเศรษฐกิจ ทดแทนป่าไม้ธรรมชาติที่ถูกตัดไป การผลิตพืชไร่ พืชสวน ซึ่งเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และในการผลิตพืชให้ประสบความสำเร็จ ผู้ผลิตจำเป็นจะต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่างๆ รวมทั้งวางแผนจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อป้องกันปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน และได้ผลงานที่คุ้มค่ากับเวลาและทุนทรัพย์ที่ลงทุนไป

รอบรู้การเกษตร

การผลิตพืชหรือการปลูกพืชในประเทศไทย เริ่มต้นมาช้านานแล้ว เพราะสภาพของประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม เหมาะกับการปลูกพืช ซึ่งในระยะแรก พืชที่ปลูกคือ ข้าว เป็นการปลูกเพื่อยังชีพต่อมาบ้านเมืองพัฒนาขึ้น มีการปลุกพืชหลากหลายชนิด เป็นพืชอาหาร เช่น ข้าว พืชผักผลไม้ชนิดต่างๆ ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย ถั่วเหลือง มะพร้าว สับปะรด และพัฒนาเป็นพืชอุตสาหกรรม สร้างรายได้นับแสนล้านบาทต่อปี และสร้างแรงงานในชนบทให้คนไทยมีงานทำอย่างต่อเนื่อง

สืบค้นจาก http://www.boonrarat.net/Unit1/patchai.htm วันที่สืบค้น 4 ธันวาคม 2555

4.2ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการสำรวจตนเองและอาชีพ

การสำรวจตนเองและอาชีพ หมายถึง วิธีจัดการเรียนรู้ของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการประเมินผล และ แหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้บุตรหลานพิจารณา ทบทวนด้วยตนเองเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของตนเองเกี่ยวกับงานอาชีพ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่างรูปแบบแผนการเรียนรู้(ม.1-3)

หน่วยการสอนที่ 2
หน่วยย่อยที่1
เรื่อง การสำรวจตนเองและอาชีพ **เวลา**3 **ชั่วโมง**

1. สาระสำคัญ

การทบทวน และพิจารณาตนเองเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของตนเองเกี่ยวกับงานอาชีพ

2.จุดประสงค์

2.1 บอกประโยชน์ของการสำรวจตนเองได้
2.2 บอกขั้นตอนการสำรวจตนเองได้
2.3 ทำแบบสำรวจตนเองเกี่ยวกับอาชีพที่สนใจด้วยความตั้งใจ

3.เนื้อหา

3.1 ประโยชน์ของการสำรวจตนเอง
3.2 ขั้นตอนการสำรวจความสนใจของตนเอง

4.กิจกรรม

4.1 ครูและนักเรียนสนทนาซักถามเกี่ยวกับประโยชน์และขั้นตอนการสำรวจตนเอง
4.2 นักเรียนแต่ละคนเลือกอาชีพที่ตนเองสนใจ 2 อาชีพ เขียนเหตุผลที่เลือกอาชีพนั้นๆและเขียนอธิบายขั้นตอนการทำงานของอาชีพเท่าที่ทราบ นำเสนอหน้าชั้นเรียน
4.3 นักเรียนทำแบบสำรวจความสนใจเกี่ยวกับอาชีพโดย John L. Holland ได้ที่ http://guidance.site90.com/questioin1.php

5. สื่อการเรียนการสอน

5.1กระดานชอล์ก/ กระดาษเทา-ขาว
5.2 แผ่นภาพ/ วีซีดี/ หนังสือฯ เกี่ยวกับอาชีพต่างๆ
5.3 แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ
5.4 เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป

6. การวัดผลและประเมินผล

6.1 สังเกตพฤติกรรมขณะทำกิจกรรมเดี่ยวและกลุ่ม
6.2 ประเมินพฤติกรรมการนำเสนองานหน้าชั้นเรียน
6.3 ตรวจผลสรุปการทำแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7.กิจกรรมเสนอแนะเพิ่มเติม หรือภาคผนวก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายละเอียดของเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการสำรวจความสนใจในอาชีพ

ขั้นตอนการสำรวจความสนใจของตนเอง

การวางแผนเกี่ยวกับการทำงานจะเกี่ยวข้องกับสามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. รู้จักตนเอง-การเลือกอาชีพเป็นการตัดสินใจครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิตของคนเรา เพราะนั่นคือตัวกำหนดรายได้ที่จะเกิดขึ้น จากความสามารถของเราเอง และไม่น่าเชื่อว่าหลายคนยอมทนอยู่กับอาชีพที่ตนเองไม่ชอบได้ หรือไม่ได้ใช้ความสามารถที่แท้จริงในการทำงานเลย เพราะพวกเขาไม่เคยเกิดความสงสัยว่า จริงๆแล้วตนเองต้องการอะไร “การขาดความเชื่อมั่นในตนเอง คือสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บางคนเลือกทำงานที่ห่างไกลจากความสามารถที่แท้จริงของตนเอง และเป็นสาเหตุให้คนย้ายตำแหน่งงานของตนเอง หรือเป็นสาเหตุที่ทำให้คนเราเลือกเปลี่ยนอาชีพทั้งที่ก้าวไปได้เพียงครึ่งทางเท่านั้น

การสร้างความเชื่อมั่นให้ตนเอง ควรเริ่มต้นจากการค้นหาตนเองว่า “เราเป็นใคร” “เราอยากทำอะไร” “เราทำอะไรได้ดี” “เราทำอะไรบ่อยที่สุด” และคำตอบที่ได้กลับมาจะช่วยให้เราทราบว่าตนเองมีทักษะความสามารถ ความสนใจ ค่านิยม ความชอบส่วนตัว และรูปแบบการทำงานในด้านใด และในช่วงที่กำลังสำรวจตัวตนของตนเองนั้น อย่าลืมบอกเรื่องนี้ให้คนในครอบครัว เพื่อนสนิทของเรารู้ เพราะพวกเขาอาจช่วยให้คุณค้นพบตัวตนของตนเองได้เร็วขึ้น ซึ่งคนเหล่านั้นต้องเป็นคนที่รู้จักคุณมาเป็นเวลาหลายปี จึงจะสามารถบอกได้ว่าคุณมีจุดอ่อน-จุดแข็งในด้านใดบ้าง ทำแบบทดสอบบุคลิกภาพหรือความถนัด แล้วใช้ประโยชน์จากคำแนะนำที่ได้จากการทำแบบสำรวจ การตอบคำถามที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอาจทำให้ทราบข้อมูลของตนเอง ซึ่งเราไม่เคยทราบมาก่อน แต่ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกอบอาชีพสามารถช่วยให้มองเห็นความสามารถในส่วนนั้นๆได้

2. ศึกษาการประกอบอาชีพ -ปัจจุบันนี้มีอาชีพต่างๆเกิดขึ้นมากมาย หากขาดแผนการทำงาน อาจก่อให้เกิดการเลือกอาชีพที่ไม่เหมาะสมกับตนเองได้ หากรู้จักประเมินความสามารถของตนเองอย่างซื่อสัตย์ โอกาสที่จะเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมย่อมสูงตามไปด้วยการเลือกอาชีพควรเลือกโดยยึดจากความรู้สึกภายในเป็นหลัก เลือกงานที่เหมาะสมกับตนเองเท่านั้น วิธีที่จะช่วยให้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองได้ มี 2-3 วิธี นั่นก็คือ อ่านรายละเอียดอาชีพต่างๆในประกาศรับสมัครงาน หาข้อมูลในอินเตอร์เน็ต เพราะอินเตอร์เน็ตเป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถให้ข้อมูลได้ทุกเรื่อง นอกจากนี้ยังสามารถหาข้อมูลอาชีพจากประสบการณ์ของผู้อื่นได้ด้วย เช่น บทสัมภาษณ์ของผู้อื่นที่ประกอบอาชีพที่เราสนใจ หรือสอบถามข้อมูลการทำงานจากผู้อื่น ซึ่งข้อมูลการสัมภาษณ์เหล่านี้อาจจะช่วยให้ได้ข้อมูลสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับการทำงานนั้นๆอีกด้วย Duran บอกว่า “หากคุณกำลังจะเรียนจบ หรือ พึ่งจบใหม่ ควรปรึกษาฝ่ายแนะแนวของมหาวิทยาลัย ฝ่ายดำเนินการด้านทดลองงาน หรือ กลุ่มที่ให้การสนับสนุนสถาบัน และการประชุมแนะแนวการประกอบอาชีพต่างๆ เพื่อสร้างแนวทางการทำงานให้กับตนเอง” อีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ทราบว่าข้อมูลการประกอบ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาชีพ คือ เข้าไปดูข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพตามเว็บไซต์ต่างๆ เช่น JobStreet.com และมองหาตำแหน่งงานที่เปิดรับสมัครอยู่ จากนั้นลองเปรียบเทียบคุณสมบัติที่จำเป็นต้องมีสำหรับอาชีพต่างๆ กับความสามารถ ประสบการณ์ และความสนใจของตนเอง เมื่อได้ข้อมูลที่ต้องการแล้ว ลองเลือกอาชีพที่คิดว่าเหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของตนเอง เพื่อพิจารณาในขั้นต่อไป

3. ตัดสินใจ - ตอนนี้ถึงขั้นตอนสำคัญ : นั่นก็คือการตัดสินใจ หลังจากได้จับมือกับตนเองเพื่อมองหางานที่เหมาะสมกับตนเองแล้ว ก็มาถึงขั้นตอนสำคัญกลยุทธ์หนึ่งที่จะทำให้สามารถตัดสินใจได้ นั่นก็คือ การร่างความต้องการของตนเองภายใน ระยะเวลาหนึ่งปีลงในกระดาษ จากนั้นก็เพิ่มเป็น 5 ปี หรือ 10 ปี ต่อไปอีกวิธี คือ เปรียบเทียบ ข้อดีและข้อเสียของการทำงาน สำหรับสองหรือสามอาชีพที่ตนเองสนใจมากที่สุด และเลือกอาชีพที่ตนเองคิดว่าเหมาะสมที่สุด เมื่อตัดสินใจเลือกแล้ว ก็ถึงเวลาทดสอบสิ่งที่เลือกเอาไว้ ต้องค้นหาโอกาสให้ตนเองอีกครั้ง ยอมรับการฝึกงาน เพื่อโอกาสที่จะได้งานในอนาคต หรือเลือกเรียนเกี่ยวกับการทำงานนั้นๆ เพิ่มเติม รวมทั้งหาทางอบรมหรือฝึกปฏิบัติงานเกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจนั้นด้วยการเตรียมตัวอย่างดี ย่อมดีกว่าการสละสิทธิ์โดยไม่ได้ลองทำอะไรเลย การทำงานชั่วคราว หรืองานอาสาสมัครเป็นการสั่งสมประสบการณ์ในงานทำงานอย่างช้าๆเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับการทำงานที่มีคุณภาพ ซึ่งจะกลายเป็นที่พอใจของนายจ้างต่อไป นอกจากนี้ควรเป็น สมาชิกชุมชุมที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการทำงาน เพราะจะช่วยให้สามารถหาคำแนะนำได้จาก สมาชิกท่านอื่นๆ ในการค้นหางาน คำแนะนำ รวมทั้งเป็นบุคคลอ้างอิงให้เราได้อีกด้วย หากค้นพบว่า อาชีพที่เลือกไม่ได้เป็นไปตามที่ตนเองคาดหวังไว้ ก็สามารถหาตัวเลือกใหม่ได้จนกว่าจะพบสิ่งที่ตนเองต้องการกิจกรรมต่างๆจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ตามความเปลี่ยนแปลงในตัวคุณ “คุณต้องรู้จักการยืดหยุ่น และพร้อมที่จะพัฒนาแผนการของตนเอง เพื่อค้นหาสิ่งใหม่ๆ ให้กับตนเอง รวมทั้งมองหาโอกาสสร้างความก้าวหน้าให้ตนเองอยู่เสมอ”ในเรื่องของการทำงาน การวางแผนย่อมทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากกว่าการ การนิ่งเฉย

การสำรวจความสนใจในอาชีพทำได้หลายวิธี ในแผนการจัดการเรียนรู้นี้ได้เสนอแนะวิธีการสำรวจโดยใช้แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของฮอลแลนด์(John L. Holland) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ผลของการทดสอบจะสามารถทำให้ทราบถึงบุคลิกภาพที่แท้จริงของผู้เรียนหรือลักษณะนิสัยหรือความรับผิดชอบ และทราบถึงความถนัดหรือความสามารถหรือพรสวรรค์ ตลอดจนทราบถึงความแน่วแน่ในการตัดสินใจหรือความเชื่อมั่นในตนเองเมื่อมีการตัดสินใจไปแล้ว

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของฮอลแลนด์

1.แบบสำรวจความสนใจด้านกิจกรรม

ข้อความ	ชอบ	ไม่ชอบ
1. กิจกรรมด้านงานฝีมือและกลางแจ้ง		
1.1 ซ่อมรถ		
1.2 ทำสวน		
1.3 ซ่อมนาฬิกา		
1.4 ล่าสัตว์หรือตกปลา		
1.5 ซ่อมเครื่องไฟฟ้า		
1.6 ประกอบเครื่องยนต์		
1.7 ออกค่ายอาสาสมัคร		
1.8 ขับรถจักรยานยนต์		
1.9 ทำเครื่องใช้ในบ้าน		
1.10 เรียนพิเศษเกี่ยวกับเครื่องยนต์		
1.11 เรียนพิเศษเกี่ยวกับการเขียนแบบ		
1.12 กิจกรรมที่น่าตื่นเต้นหรือผจญภัย		
1.13 ท่องเที่ยวตามวนอุทยานหรือสวนป่า		
1.14 อ่านนิตยสารที่เกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก		
1.15 อ่านเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมสืบสวนหรือสอบสวน		
2. กิจกรรมด้านงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค		
2.1 อ่านหนังสือนิตยสารเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์		
2.2 ร่วมรายการทายปัญหาทางวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์		
2.3 พิสูจน์กฎเกณฑ์หรือทฤษฎีทางพีชคณิตหรือเรขาคณิต		
2.4 เลือกเรียนวิชาฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยาหรือคณิตศาสตร์ในโรงเรียน		
2.5 เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมนุมคณิตศาสตร์		
2.6 ต่อวิทยุแบบง่ายๆ หรือเครื่องบินเล็กเอง		
2.7 ติดตามข่าวคราวของดาวเทียมและยานอวกาศใหม่ๆ		
2.8 ไปชมนิทรรศการทางวิทยาศาสตร์		
2.9 ฟังวิทยุหรือดูโทรทัศน์ในรายการที่เกี่ยวกับคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์		
2.10 อ่านวารสารทางการแพทย์		
2.11 ศึกษาการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์และสนใจในการเขียนโปรแกรมแบบง่ายๆ		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อความ	ชอบ	ไม่ชอบ
2.12 วัดและสังเกตความเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิและความชื้นของอากาศประจำวัน		
2.13 ทดลองรักษาโรคสัตว์เลี้ยงด้วยยาบางชนิด		
2.14 สังเกตและศึกษาดูสัตว์หรือแมลงที่มีรูปร่างแปลกๆ		
2.15 ทดลองปฏิกิริยาของสารเคมีบางอย่างนอกห้องเรียน		
3. กิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรีและวรรณกรรม		
3.1 ออกแบบเครื่องตกแต่งบ้าน		
3.2 เขียนภาพ		
3.3 แต่งเพลง		
3.4 เล่นละคร		
3.5 แสดงภาพยนตร์		
3.6 เขียนบทละคร		
3.7 เรียนดนตรีไทย		
3.8 อ่านหรือเขียนโคลงกลอน		
3.9 ถ่ายภาพในโอกาสต่างๆ		
3.10 ตกแต่งบ้าน		
3.11 เดินแฟชั่น		
3.12 ดูภาพศิลปะ		
3.13 อ่านวรรณคดี		
3.14 อ่านนวนิยาย		
3.15 เรียนภาษาอังกฤษ		
4. กิจกรรมด้านบริการการศึกษาและสังคม		
4.1 ช่วยเหลือผู้อื่นในยามที่เขาเดือดร้อน		
4.2 ตั้งใจให้บริการด้านสังคมสงเคราะห์		
4.3 สร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนใหม่ให้มากขึ้น		
4.4 สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น		
4.5 เขียนจดหมายถึงเพื่อนๆ		
4.6 เป็นสมาชิกของชมรมต่างๆ		
4.7 ทำงานร่วมกับหมู่คณะ		
4.8 แสดงการละเล่นในงานเลี้ยง		
4.9 ดูแลน้องๆ		
4.10 ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเมตตากรุณา		
4.11 เข้าร่วมสังสรรค์กับเพื่อนๆ		
4.12 เข้าร่วมกิจกรรมทางด้านกีฬา		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อความ	ชอบ	ไม่ชอบ
4.13 เข้าร่วมประชุมและถกเถียงปัญหา		
4.14 อ่านหนังสือทางด้านศาสนา		
4.15 แก้ปัญหาให้ผู้อื่น		
5. กิจกรรมด้านงานจัดการและค้าขาย 5.1 ท่องเที่ยวในที่น่าตื่นเต้น		
5.2 ทำงานอย่างรวดเร็ว		
5.3 ทำสิ่งที่ผู้อื่นเห็นว่ามีคุณค่า		
5.4 อภิปรายต่อหน้ากลุ่มคน		
5.5 พูดคุยกับคนอื่นๆ		
5.6 ฟังการหาเสียงเลือกตั้ง		
5.7 ต้องการสิ่งใดต้องได้ทันที		
5.8 ไปทัศนาจรเมื่อมีเวลาว่าง		
5.9 ชักชวนให้ผู้อื่นทำสิ่งที่เป็นประโยชน์		
5.10 ติเตียนวิพากษ์วิจารณ์ในสิ่งที่ไม่ดี		
5.11 พบปะบุคคลสำคัญในงานเลี้ยงสังสรรค์		
5.12 ทำตนให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป		
5.13 ตัดสินใจทำสิ่งต่างๆ อย่างไม่ลังเล		
5.14 เข้าร่วมกิจกรรมสันทนาการต่างๆ		
5.15 เป็นตัวแทนของกลุ่มในการกระทำสิ่งต่างๆ		
6. กิจกรรมด้านงานสำนักงานและเสมียน 6.1 เรียนวิชาเกี่ยวกับการบัญชี		
6.2 เขียนใบเสร็จรับเงิน		
6.3 จัดหนังสือเข้าเป็นหมวดหมู่		
6.4 เขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์		
6.5 ทำความสะอาดเครื่องพิมพ์ดีด		
6.6 เรียงพิมพ์หนังสือที่โรงพิมพ์		
6.7 ควบคุมผลผลิต้านปริมาณและคุณภาพ		
6.8 ตรวจหาคำผิดในหนังสือพิมพ์		
6.9 ทำงานตามคำสั่งผู้จัดการ		
6.10 รวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์		
6.11 อ่านหนังสือเกี่ยวกับธุรกิจการธนาคาร		
6.12 ศึกษาสภาวการณ์การหมุนเวียนของการเงิน		
6.13 บันทึกส่วนตัวเป็นรายวัน		
6.14 เรียนวิชาธุรกิจ		
6.15 ทำงานในร้านขายของ		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.แบบสำรวจความสามารถในการทำกิจกรรม

ข้อความ	ชอบ	ไม่ชอบ
1. ความสามารถด้านงานฝีมือและกลางแจ้ง		
1.1 ฉันรู้จักส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์		
1.2 ฉันรู้จักวิธีใช้โวลท์มิเตอร์		
1.3 ฉันสามารถอ่านพิมพ์เขียวได้		
1.4 ฉันเคยซ่อมวิทยุหรือทีวี		
1.5 ฉันเคยซ่อมประปาเอง		
1.6 ฉันสามารถเขียนรูปเครื่องจักรกลได้		
1.7 ฉันสามารถทาสีหรือแลคเกอร์โต๊ะอาหารได้		
1.8 ฉันเคยแจ้งตำรวจเมื่อพบผู้กระทำผิด		
1.9 ฉันเคยขับรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์		
1.10 ฉันสามารถซ่อมเครื่องเฟอร์นิเจอร์ได้		
1.11 ฉันเคยใช้เครื่องพิมพ์ เครื่องเจียระไน หรือจักรเย็บผ้า		
1.12 ฉันเคยใช้เครื่องมือช่างไม้เช่น เลื่อย กบ และค้อน		
1.13 ฉันเคยแกะรอยและอ่านเครื่องหมายตอนไปพักแรมได้ถูกต้อง		
1.14 ฉันสามารถซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านที่มีส่วนประกอบง่ายๆได้		
1.15 งานอดิเรกของฉันคือการทำสวนครัวหรือสวนดอกไม้		
2. ความสามารถด้านงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค		
2.1 สามารถพิสูจน์ทฤษฎีทางพีชคณิตหรือเรขาคณิตในบทเรียนได้		
2.2 สามารถทดลองกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ง่าย ๆ ได้		
2.3 สามารถอธิบายเรื่องเกี่ยวกับน้ำขึ้นน้ำลงได้		
2.4 สามารถอธิบายเรื่องเกี่ยวกับระบบการย่อยอาหารได้		
2.5 เข้าใจระแบบการทำงานของเครื่องยนต์เบนซินหรือดีเซล		
2.6 สามารถชี้บอกตำแหน่งของดาวสำคัญได้อย่างน้อย 3 ดวง		
2.7 อธิบายสูตรสมการเคมีง่าย ๆ ได้		
2.8 สามารถบอกได้ว่าคนมีอาการทางโรคบางอย่างขาดสารอาหารใด		
2.9 อธิบายความหมายของหน่วยวัดความร้อนได้แก่ แคลอรี่ หรือบีทียู (B.T.U.) ได้		
2.10 อธิบายได้ว่าสารประกอบใดที่มีสภาพความเป็นกรดเบสหรือด่าง		
2.11 สามารถจำแนกได้ว่ายาชนิดใดบ้างเป็นยาอันตราย		
2.12 อธิบายการทำงานของกล้องถ่ายรูปได้อย่างคร่าว ๆ		
2.13 สามารถคิดคำนวณ บวก ลบคูณหรือหารจำนวนเลขที่ไม่ซับซ้อนได้โดยไม่ต้องใช้เครื่องคิดเลข		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อความ	ชอบ	ไม่ชอบ
2.14 สามารถทำการบ้านวิชาคณิตศาสตร์หรือวิชาวิทยาศาสตร์ได้โดยไม่ต้องถามเพื่อนหรือครู		
2.15 อธิบายหน้าที่ของอวัยวะภายในของมนุษย์บางอย่างได้		
3. ความสามารถด้านศิลปะ ดนตรีและวรรณกรรม		
3.1 ฉันสามารถออกแบบเครื่องแต่งกาย		
3.2 ฉันสามารถตกแต่งบ้านได้เอง		
3.3 ฉันสามารถเขียนนวนิยายได้ดี		
3.4 ฉันสามารถแสดงละครได้		
3.5 ฉันสามารถเล่าเรื่องรามเกียรติ์ได้ทุกตอน		
3.6 ฉันสามารถแต่งกลอนได้ไพเราะ		
3.7 ฉันสามารถร้องเพลงไทยเดิม		
3.8 ฉันสามารถเล่นดนตรีคนเดียว		
3.9 ฉันสามารถแปลความหมายจากการอ่านหนังสือต่างประเทศ		
3.10 ฉันสามารถวาดภาพหรือแกะสลักรูปต่างๆ		
3.11 ฉันสามารถตกแต่งภาพถ่ายได้		
3.12 ฉันสามารถวิจารณ์ข่าวเหตุการณ์ต่างๆ		
3.13 ฉันสามารถเขียนรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ได้		
3.14 ฉันสามารถรายงานข่าวเหตุการณ์ต่างๆ ได้		
3.15 ฉันสามารถเขียนแบบแปลนของบ้านได้		
4. ความสามารถด้านบริการการศึกษาและสังคม		
4.1 ฉันสามารถเล่าเรื่องสนุกๆ หรือเรื่องตลกในงานชุมนุมสังสรรค์ได้		
4.2 ฉันสามารถแก้ปัญหายากๆ ให้แก่ผู้อื่นได้		
4.3 ฉันสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี		
4.4 ฉันสามารถให้คำแนะนำและผู้อื่นปฏิบัติตามได้		
4.5 ฉันสามารถพูดให้กำลังใจแก่ผู้อื่นเมื่อเขาประสบความล้มเหลว		
4.6 ฉันสามารถร่วมปฏิบัติงานในชมรมอาสาสมัครต่างๆ ได้เป็นอย่างดี		
4.7 ฉันสามารถสอนหนังสือเด็กๆ ได้เป็นอย่างดี		
4.8 ฉันสามารถอธิบายวิชาต่างๆ ที่เพื่อนๆ ไม่เข้าใจได้เป็นอย่างดี		
4.9 ฉันสามารถวางแผนจัดงานเลี้ยงให้สนุกสนานได้		
4.10 ฉันมีความสามารถที่จะชักจูงให้ผู้อื่นเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆได้		
4.11 ฉันสามารถทำให้คนพิการสนุกเพลิดเพลินได้		
4.12 ฉันสามารถทำงานกับหมู่คณะได้เป็นอย่างดี		
4.13 ฉันสามารถเข้ากับคนได้ทุกประเภท		
4.14 ฉันมีส่วนร่วมในการทำให้งานกุศลประสบผลสำเร็จ		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อความ	ชอบ	ไม่ชอบ
4.15 ฉันสามารถตัดสินเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างเที่ยวธรรม		
5. ความสามารถด้านงานจัดการและค้าขาย 5.1 ฉันเรียนวิชาเกี่ยวกับธุรกิจได้ดี		
5.2 ฉันสามารถแก้ปัญหาให้บุคคลอื่นได้เสมอๆ		
5.3 ฉันสามารถทำงานได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว		
5.4 ฉันสามารถโน้มน้าวให้ผู้อื่นทำตามในสิ่งที่ฉันต้องการได้		
5.5 ฉันสามารถติดต่อธุรกิจให้เห็นผลสำเร็จ		
5.6 ฉันสามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มในการกระทำสิ่งต่างๆ ได้		
5.7 ฉันเคยได้รับยกย่องว่าสามารถติดต่อการงานได้ดี		
5.8 ฉันเคยร่วมก่อตั้งชุมนุมหรือชมรมต่างๆ		
5.9 ฉันเคยเป็นผู้จัดทัศนศึกษา		
5.10 ฉันสามารถควบคุมและสั่งการเพื่อนร่วมงานได้		
5.11 ฉันสามารถทำให้วงสนทนาครึกครื้นได้		
5.12 ฉันสามารถควบคุมตนเองได้เมื่ออยู่ในเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้น		
5.13 ฉันสามารถหาเสียงให้กับพรรคการเมืองได้		
5.14 ฉันตัดสินปัญหาโดยฉับพลัน		
5.15 ฉันเป็นคนกระฉับกระเฉงในสายตาของคนอื่นๆ		
6. ความสามารถด้านงานสำนักงานและเสมียน 6.1 ฉันเรียนวิชาเกี่ยวกับบัญชีได้ดีเสมอ		
6.2 ฉันสามารถนับเงินได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง		
6.3 ฉันรู้ว่าหนังสือเล่มที่ฉันต้องการอยู่ที่ไหน		
6.4 ฉันรู้วิธีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์		
6.5 ฉันพิมพ์ดีดได้นาทีละ 40 คำขึ้นไป		
6.6 ฉันรู้ขนาดตัวอักษรที่ใช้เรียงพิมพ์ทุกตัว		
6.7 ฉันสามารถทำนายความต้องการของตลาดได้		
6.8 ฉันรู้การสะกดคำที่ถูกต้อง		
6.9 ฉันจดชวเลขได้รวดเร็วมาก		
6.10 ฉันสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง		
6.11 ฉันสามารถควบคุมและบริหารงานธนาคารได้		
6.12 ฉันสามารถคาดการณ์สภาวะการเงินได้อย่างถูกต้อง		
6.13 ฉันสามารถเขียนหนังสือตามคำบอกได้อย่างรวดเร็ว		
6.14 ฉันสามารถอธิบายเกี่ยวกับเรื่องธุรกิจให้คนอื่นเข้าใจได้		
6.15 ฉันสามารถจัดระบบการเก็บสินค้าได้อย่างเป็นระเบียบ		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ

ข้อความ	ชอบ	ไม่ชอบ
1. อาชีพด้านช่างฝีมือและกลางแจ้ง 1.1 พัศดี		
1.2 ทหาร		
1.3 นักสืบ		
1.4 ตำรวจ		
1.5 ช่างไม้		
1.6 สถาปนิก		
1.7 ครูเกษตร		
1.8 ช่างไฟฟ้า		
1.9 วิศวกรโยธา		
1.10 เจ้าของฟาร์ม		
1.11 เจ้าหน้าที่ป่าไม้		
1.12 ช่างเชื่อมโลหะ		
1.13 พนักงานไปรษณีย์		
1.14 ช่างซ่อมเครื่องบิน		
1.15 ครูอุตสาหกรรมศิลป์		
2. อาชีพด้านงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค 2.1 นักเคมี		
2.2 นักดาราศาสตร์		
2.3 นักธรณีวิทยา		
2.4 นักฟิสิกส์		
2.5 นักคณิตศาสตร์		
2.6 นักพืชศาสตร์		
2.7 นักสัตวศาสตร์		
2.8 นักมนุษยวิทยา		
2.9 แพทย์		
2.10 นักเภสัชกร		
2.11 นักวิจัยทางวิทยาศาสตร์		
2.12 นักเขียนบทความทางวิทยาศาสตร์		
2.13 วิศวกร		
2.14 นักรังสีวิทยา		
2.15 อาจารย์สอนทางคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อความ	ชอบ	ไม่ชอบ
3. อาชีพด้านศิลปะ ดนตรีและวรรณกรรม		
3.1 ครูสอนภาษาอังกฤษ		
3.2 ผู้รายงานข่าว		
3.3 ครูสอนการละคร		
3.4 ครูสอนศิลปะ		
3.5 ครูสอนวรรณคดี		
3.6 นักดนตรี		
3.7 นักโฆษณา		
3.8 นักประชาสัมพันธ์		
3.9 นางแบบแฟชั่น		
3.10 นักประพันธ์		
3.11 นักออกแบบ		
3.12 นักแสดงภาพยนตร์		
3.13 นักแต่งเพลง		
3.14 สถาปนิก		
3.15 ช่างภาพ		
4. อาชีพด้านบริการการศึกษาและสังคม		
4.1 นักสังคมสงเคราะห์		
4.2 พยาบาล		
4.3 ที่ปรึกษาปัญหาชีวิต		
4.4 ครู		
4.5 นักพัฒนาการ		
4.6 ศึกษานิเทศก์		
4.7 ที่ปรึกษาปัญหาทางกฎหมาย		
4.8 ที่ปรึกษาแนะแนวทางการศึกษา		
4.9 รับเลี้ยงเด็ก		
4.10 พนักงานต้องรับในโรงแรม		
4.11 บรรณารักษ์		
4.12 เจ้าหน้าที่สาธารณสุข		
4.13 นักจิตวิทยาคลินิค		
4.14 จิตแพทย์		
4.15 ผู้บริหารฝ่ายสันทนาการด้านชุมชน		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อความ	ชอบ	ไม่ชอบ
5.อาชีพด้านงานจัดการและค้าขาย		
5.1 นายธนาคาร		
5.2 นักประกันภัย		
5.3 นายหน้าขายดิน		
5.4 พนักงานไปรษณีย์		
5.5 ผู้รับเหมาก่อสร้าง		
5.6 ทนายความ		
5.7 โฆษกหรือพิธีกร		
5.8 ผู้จัดการฝ่ายขาย		
5.9 พ่อค้าหาบเร่		
5.10 พนักงานขาย		
5.11 คนขายของชำ		
5.12 มัคคุเทศก์		
5.13 แอร์โฮสเตส หรือสจ๊วต		
5.14 พนักงานประชาสัมพันธ์		
5.15 ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา		
6. อาชีพด้านงานสำนักงานและเสมียน		
6.1 นักบัญชี		
6.2 พนักงานจ่ายเงินธนาคาร		
6.3 พนักงานเก็บรักษาหนังสือ		
6.4 พนักงานควบคุมเครื่องคอมพิวเตอร์		
6.5 เสมียนประจำสำนักงาน		
6.6 ช่างเรียงพิมพ์		
6.7 ผู้จัดการฝ่ายผลิต		
6.8 คนตรวจคำผิด		
6.9 เลขานุการ		
6.10 นักสถิติ		
6.11 นายธนาคาร		
6.12 นักวิเคราะห์การเงิน		
6.13 พนักงานจดคำให้การในศาล		
6.14 ครูสอนวิชาธุรกิจ		
6.15 ผู้ดูแลสินค้าในสต๊อก		

รวมคะแนน | ทำใหม่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนล่างของฟอร์ม

ผลการตอบแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ

1. ด้านกิจกรรม

1.1 ได้คะแนนด้านช่างฝีมือและกลางแจ้ง (R) ..... คะแนน
1.2 ได้คะแนนด้านวิทยาศาสตร์และเทคนิค (I) .....คะแนน
1.3 ได้คะแนนด้านศิลปะ ดนตรีและวรรณกรรม (A) .....คะแนน
1.4 ได้คะแนนด้านบริการการศึกษาและสังคม (S) .....คะแนน
1.5 ได้คะแนนด้านการจัดการและค้าขาย (E) .....คะแนน
1.6 ได้คะแนนด้านงานสำนักงานและเสมียน (C) .....คะแนน

2. ด้านความสามารถ

2.1 ได้คะแนนด้านช่างฝีมือและกลางแจ้ง (R) .....คะแนน
2.2 ได้คะแนนด้านวิทยาศาสตร์และเทคนิค (I) .....คะแนน
2.3 ได้คะแนนด้านศิลปะ ดนตรีและวรรณกรรม (A) .....คะแนน
2.4 ได้คะแนนด้านบริการการศึกษาและสังคม (S) .....คะแนน
2.5 ได้คะแนนด้านการจัดการและค้าขาย (E) .....คะแนน
2.6 ได้คะแนนด้านงานสำนักงานและเสมียน (C) .....คะแนน

3. ด้านอาชีพ

3.1 ได้คะแนนด้านช่างฝีมือและกลางแจ้ง (R) .....คะแนน
3.2 ได้คะแนนด้านวิทยาศาสตร์และเทคนิค (I) .....คะแนน
3.3 ได้คะแนนด้านศิลปะ ดนตรีและวรรณกรรม (A) .....คะแนน
3.4 ได้คะแนนด้านบริการการศึกษาและสังคม (S) .....คะแนน
3.5 ได้คะแนนด้านการจัดการและค้าขาย (E) .....คะแนน
3.6 ได้คะแนนด้านงานสำนักงานและเสมียน (C) .....คะแนน

รวมคะแนนทั้งหมด

ได้คะแนนด้านช่างฝีมือและกลางแจ้ง (R) .....คะแนน
ได้คะแนนด้านวิทยาศาสตร์และเทคนิค (I) ....คะแนน
ได้คะแนนด้านศิลปะ ดนตรีและวรรณกรรม (A) .....คะแนน
ได้คะแนนด้านบริการการศึกษาและสังคม (S) .....คะแนน
ได้คะแนนด้านการจัดการและค้าขาย (E) ....คะแนน
ได้คะแนนด้านงานสำนักงานและเสมียน (C) .....คะแนน

อาชีพที่เหมาะสมกับคุณคือ .....

ศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ http://www.trueplookpanya.com/true/quiz_holland_readiness.php

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.3 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ

การเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่อาชีพ หมายถึง วิธีจัดการเรียนรู้ของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการประเมินผล และ แหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้บุตรหลานมีหลักในการตัดสินใจเลือกอาชีพ และเตรียมฝึกทักษะเบื้องต้นของงานอาชีพที่ตนเองสนใจ

ตัวอย่างรูปแบบแผนการเรียนรู้(ม.4-6)

หน่วยการสอนที 2
หน่วยย่อยที่2
เรื่อง การเลือกอาชีพ **เวลา** 3**ชั่วโมง**

1.สาระสำคัญ

หลักการตัดสินใจ และการทดสอบความพร้อมก่อนการเลือกอาชีพ

2. จุดประสงค์

2.1บอกปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกอาชีพได้
2.2 ทำแบบทดสอบความพร้อมก่อนการเลือกอาชีพได้

3. เนื้อหา

3.1 การตัดสินใจเลือกอาชีพ
3.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ

4. กิจกรรม

4.1นักเรียนทำแบบทดสอบความพร้อมทางอาชีพที่ www.doe.go.th/vgnew/guide/vrtestform.asp
4.2 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายผลการทำแบบทดสอบความพร้อมและการตัดสินใจ

5. สื่อการเรียนการสอน

เครื่องคอมพิวเตอร์/ Note book

6. การวัดผลและประเมินผล

6.1สังเกตพฤติกรรมขณะทำกิจกรรมเดี่ยวและกลุ่ม
6.2ประเมินพฤติกรรมขณะร่วมการอภิปรายในชั้นเรียน
6.3ตรวจผลสรุปการทำแบบทดสอบความพร้อมและการตัดสินใจเลือกอาชีพ

7. กิจกรรมเสนอแนะเพิ่มเติม หรือภาคผนวก

.....
.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายละเอียดของเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกอาชีพ

การตัดสินใจเลือกอาชีพ

การตัดสินใจเลือกอาชีพเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่า "งานคือชีวิต" ดังนั้นในการเลือกอาชีพจำเป็นต้องมีการเริ่มต้นด้วยการวางแผนชีวิตด้านอาชีพตั้งแต่วัยเรียน ซึ่งเป็นการวางแผนระยะยาวที่ต้องใช้เวลานานมากและใช้ความพยายามอย่างมาก ผลตอบแทนที่ได้รับก็คุ้มค่า

สิ่งสำคัญในการตัดสินใจเลือกอาชีพ

ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ

ประการที่ 1: ปัจจัยภายนอกได้แก่ข้อมูลด้านอาชีพเป็นข้อมูลที่มีขอบข่ายกว้างขวางมากซึ่งขอบข่ายของข้อมูลด้านอาชีพพอสรุปได้ดังนี้

1. **แนวโน้มของตลาดแรงงาน**เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการผู้ทำงานในด้านต่างๆ ในปัจจุบัน และการพยากรณ์ที่จะมีความต้องการเพิ่มขึ้นหรือลดลงในอนาคต

2. **ลักษณะงาน**งานที่จะต้องทำเป็นประจำมีลักษณะอย่างไรผู้ทำงานจะต้องทำอะไรบ้าง เป็นงานที่ทำให้เกิดความเพลิดเพลินหรือก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย งาน ใหญ่หรืองานเล็กมีความรับผิดชอบที่สำคัญหรือไม่ ต้อง เกี่ยวข้องกับตัวเลข สิ่งของ หรือคนต้องใช้เครื่องมืออุปกรณ์มากหรือไม่ ต้องนั่งทำงาน ยืนทำงาน ต้องเดินทางหรือไม่

3. **สภาพแวดล้อมของงาน**ได้แก่สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของงาน เช่น ร้อน เย็น ชื้น แห้ง เปียก ฝุ่นละออง สกปรกเสียงดัง ในอาคาร กลางแจ้ง ในโรงงาน มีสารพิษ มีสารกัมมันตภาพรังสี มีความขัดแย้ง

4. **คุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ**
   อายุ –ได้มีการกำหนดช่วงอายุในการทำงานและเกษียณไว้อย่างไร
   เพศ - อาชีพนั้นๆ โดยทั่วไปเป็นอาชีพสำหรับเพศหญิงหรือเพศชาย หรือให้โอกาสแก่ทั้งหญิงทั้งชาย หรือให้โอกาสแก่เพศใดเพศหนึ่งมากกว่า

5. **การเข้าประกอบอาชีพ**การเข้าประกอบอาชีพต้องมีวิธีการอย่างไรโดยการสมัครงานกับนายจ้างด้วยตนเองต้องมีการสอบสัมภาษณ์หรือต้องสอบข้อเขียนด้วยถ้าเป็นการประกอบอาชีพอิสระต้องใช้ทุนทรัพย์เพื่อดำเนินกิจการมากน้อยเพียงใด

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. รายได้ในการประกอบอาชีพนั้นๆ จะมีรายได้เป็นวัน สัปดาห์เดือน ปี โดยเฉลี่ยแล้วเป็นเงินเท่าใด

7. ความก้าวหน้า อาชีพนั้นๆ จะมีความก้าวหน้าเพียงใดจะต้องมีการศึกษาอบรมเพิ่มเติม มีความสามารถหรือประสบการณ์อย่างไรจึงจะได้เลื่อนขั้นมากน้อยเพียง ใดการประกอบอาชีพเดิมนำไปสู่อาชีพใหม่หรือไม่

8. การกระจายของผู้ประกอบอาชีพมีผู้ประกอบอาชีพมากน้อยเพียงใดและกระจายอยู่ทั่วประเทศหรือมีอยู่เพียงบางจังหวัดทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ผู้ประกอบอาชีพที่ใดก็ได้หรือจะต้องอยู่ที่ใดที่หนึ่งโดยเฉพาะ

9. ข้อดีและข้อเสียอาชีพแต่ละอย่างย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสียซึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจและความต้องการของผู้ประกอบอาชีพของแต่ละคนงานบางอย่างอาจมีการ ทำงาน ล่วงเวลา ทำงานในวันเสาร์อาทิตย์ หรือ วันหยุดและการเดินทางไปปฏิบัติในท้องที่อื่นๆ งานบางอาชีพมีความมั่นคงกว่างานอาชีพอื่นฯลฯ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประการที่ 2: ปัจจัยภายใน ได้แก่

ปัจจัยส่วนบุคคล	ปัจจัยเกี่ยวกับโครงสร้างของค่านิยม
- ความสนใจ	- ค่านิยมทั่ว ๆ ไป
- บุคลิกภาพ	- ค่านิยมทางการงาน
- สติปัญญา	- จุดมุ่งหมายชีวิต
- ความถนัด	- จุดมุ่งหมายทางอาชีพ
- ทักษะ	- การรับรู้เกียรติและชื่อเสียงของอาชีพ
- ความสัมฤทธิผล	- ทัศนคติต่ออาชีพต่างๆ
- ประสบการณ์	- ความเข้าใจอาชีพที่เกี่ยวกับคน/ข้อมูล
- แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ผล	- จริยธรรมในการทำงาน
- ความรับผิดชอบ	- การใช้เวลาว่าง
- ความอุตสาหะ	- ความต้องการเปลี่ยนแปลง
- ความตรงต่อเวลา	- ความต้องการกฎเกณฑ์
- ความอบอุ่น	- ความต้องการสนับสนุน/ช่วยเหลือ
- ระดับการกล้าเสี่ยง	- ความต้องการอำนาจ
- ความเป็นคนเปิดเผย	- ความมั่นคง
- ความไม่ยืดหยุ่น	- ความปลอดภัย
- ความแกร่งของจิตใจ	- การทำงานให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่น
- ความรู้สึกเกี่ยวกับคุณค่าแห่งตน	- ฯลฯ
- ความสามารถในการตัดสินใจ	
- วุฒิภาวะทางอาชีพ	
- เพศ - เชื้อชาติ - อายุ –สุขภาพ ฯลฯ	

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แนวทางในการตัดสินใจด้านอาชีพแบบจำลอง
(Career decision making---a model)

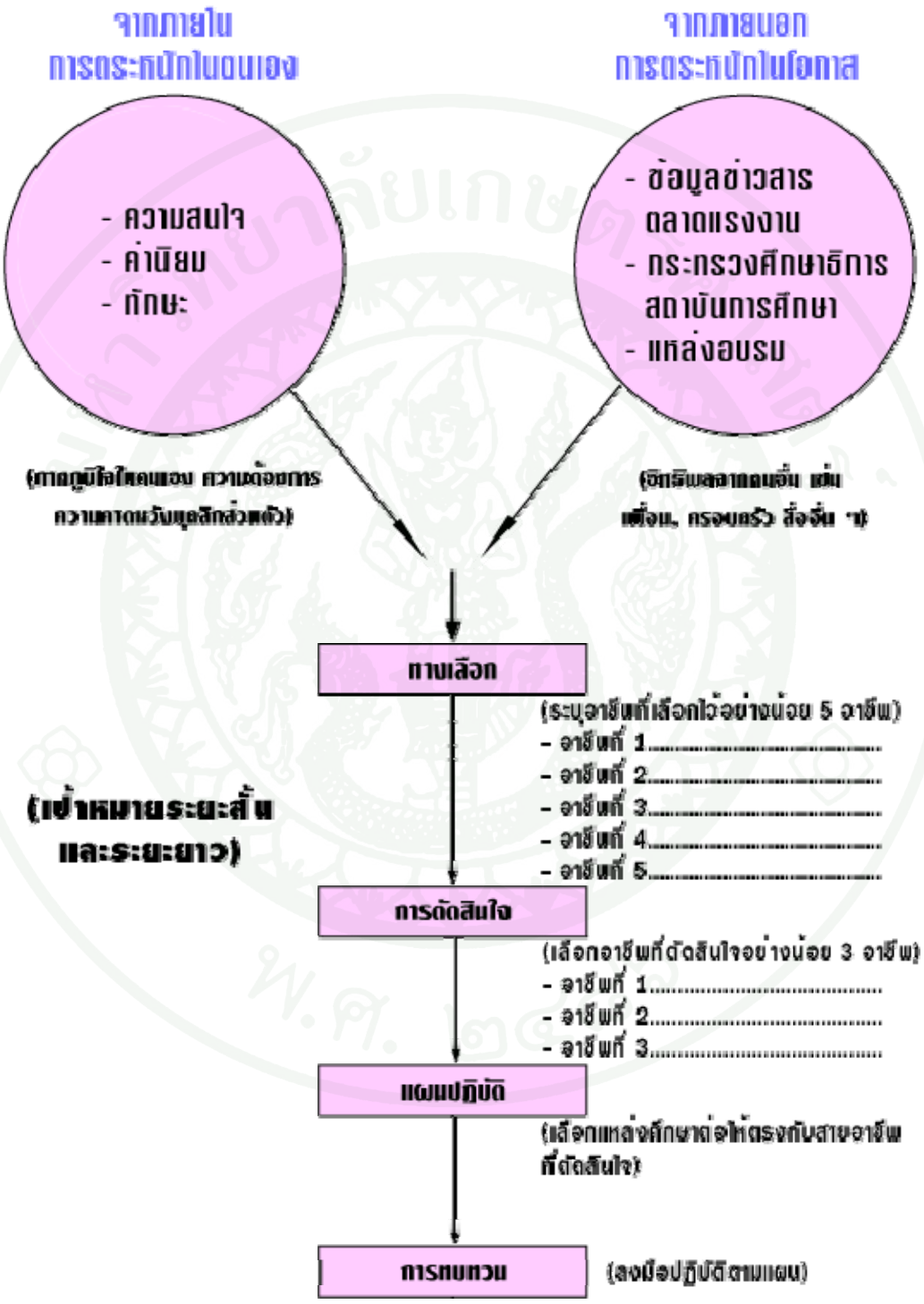

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 5

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career Education)

1.รศ.ดร.พนิต เข็มทอง	ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2.รศ.ดร.นพคุณ ศิริวรรณ	คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
3.รศ.ดร.ภัคพงศ์ ปวงสุข	คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
4.ผศ.ดร.รัชดากร พลภักดี	คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
5.ผศ.ดร.นิรัชรินทร์ ชำนาญกิจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาจ.สงขลา
6.ผศ.ดร.ณรงค์ กาญจนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาจ.สงขลา
7.ดร.สมควร บุญแสวง	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่ จ.แพร่
8.ดร.เจริญ เชื้อเมืองพาน	ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพเวียงเชียงรุ้งจ.เชียงราย

ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Homeschooling)

1. ดร.รุ่งเรือง สุขาภิรมย์	กระทรวงศึกษาธิการ
2.คุณศศิธร พรหมอินทร์	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จ.ปทุมธานี
3.คุณดวงใจ ประกอบทรัพย์	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร
4.คุณชาตรี เนาว์ธีรนนท์	นายกสมาคมบ้านเรียนไทย
5.คุณกฤศกา ธนัทรัชต์	เหรัญญิกสมาคมบ้านเรียนไทย
6. คุณชุมมาศ แป้งหอม	ครอบครัวบ้านเรียนจ.เชียงใหม่
7.คุณเยาวดี ศรีพันธวานุสรณ์	ครอบครัวบ้านเรียนจ.นนทบุรี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บรรณานุกรม

โกวิท วรพิพัฒน์. 2531. **รายงานการวิจัยฉบับย่อ เรื่อง การพัฒนาการศึกษาวิชาอาชีพในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

จรูญ ชูลาภ. 2544. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2535. “อาชีพศึกษา”สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 12 สิงหาคม พ.ศ.2535.หน้า14-16. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิสิทธิ์พัฒนา จำกัด.

พนิต เข็มทอง. 2549. **“การศึกษาเพื่ออาชีพ”**เอกสารประกอบการสอนวิชา 176611 นวัตกรรมและกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางอาชีวศึกษา. ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง. 2535. **การแนะแนวอาชีพและอาชีพศึกษา**. ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน.

สวัสดิ์ อุดมโภชน์. 2535. **“อาชีพสารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 12 สิงหาคม พ.ศ. ศึกษา” 2535**. หน้า221-222. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิสิทธิ์พัฒนา จำกัด.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2546. http://www.ipst.ac.th/web/index.php.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

Rupert N. Evan and Edwin L. Herr. 1978. **Foundation of Vocational Education**. Second Edition. Ohio: A Bell & Howell Company.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ฉ

ตัวอย่าง แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ
และเทคโนโลยี หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิพอเพียง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตัวอย่าง

แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ
และเทคโนโลยี หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง

เ ศ ร ษ ฐ กิ จ พ อ เ พี ย ง

ของ

โครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โรงเรียนวังไกลกังวล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

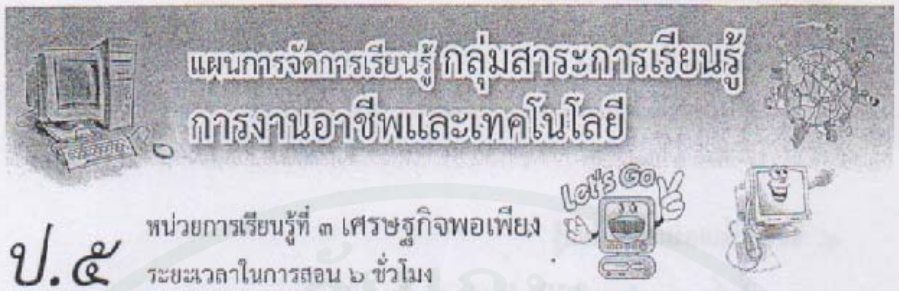

ป.๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เศรษฐกิจพอเพียง
ระยะเวลาในการสอน ๖ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ง ๒.๑ เข้าใจเทคโนโลยีและกระบวนการเทคโนโลยี ออกแบบและสร้างสิ่งของเครื่องใช้จากวัสดุเหลือใช้ ตามกระบวนการเทคโนโลยีอย่างมีความคิดสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัด

ป. ๕/๑ อธิบายเหตุผลในการทำงานแต่ละขั้นตอนถูกต้องตามกระบวนการทำงาน

ป. ๕/๒ ใช้ทักษะการจัดการในการทำงานอย่างเป็นระบบ ประณีต และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ป. ๕/๓ ปฏิบัติตนอย่างมีมารยาทในการทำงานกับสมาชิกในครอบครัว

ป. ๕/๔ มีจิตสำนึกในการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

๒. สาระสำคัญ

ความหมายของเทคโนโลยี วิวัฒนาการของเทคโนโลยีกับชีวิตและสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีสะอาด ออกแบบสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ ออกแบบภาพร่าง ๓ มิติ สร้างชิ้นงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์

๓. สาระการเรียนรู้

ความรู้

๑. ความหมายและวิวัฒนาการของเทคโนโลยี

๒. การสร้างสิ่งของเครื่องใช้ตามความสนใจอย่างปลอดภัย

๓. นำความรู้และทักษะการสร้างชิ้นงานไปประยุกต์ในการสร้างสิ่งของเครื่องใช้

๔. ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา

๕. การเลือกใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม และมีการจัดการสิ่งของเครื่องใช้ด้วยการแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่

ทักษะ/กระบวนการ

๑. อธิบาย ปฏิบัติ ออกแบบ กำหนดปัญหา รวบรวมข้อมูล ประเมินผล

๒. อภิปราย แก้ปัญหา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

๑. ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน ความคิดสร้างสรรค์ อยู่อย่างพอเพียง

๒. มีจิตสาธารณะ

๔. ชิ้นงานที่แสดงผลการเรียนรู้

สร้างชิ้นงานจากวัสดุเหลือใช้โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

๕. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน

นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายถึงพระราชดำรัส "เศรษฐกิจพอเพียง" ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๑. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาและระดมความคิด การนำวัสดุเหลือใช้ชนิดใดมาประดิษฐ์ชิ้นงาน เป็นของเล่น ของใช้หรือของตกแต่งอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและคำนึงถึงวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์

๒. นักเรียนและครูร่วมกันรวบรวมผลงานจัดนิทรรศการแสดงผลงาน พร้อมสาธิตการปฏิบัติกิจกรรม

กิจกรรมรวบยอด

นักเรียนและครูร่วมกันสรุป "เศรษฐกิจพอเพียง" ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์การนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

๖. สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้

๑. หนังสือเรียนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้น ป. ๕

๒. วัสดุอุปกรณ์เหลือใช้ เช่น กระป๋อง กล่องลังกระดาษ

๓. คอมพิวเตอร์

๔. สไลด์ รูปภาพ ใบงาน ใบความรู้

๕. ผลงานนักเรียน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใบงาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้
การงานอาชีพและเทคโนโลยี

เรื่อง การจัดประเภทผักสวนครัว ไม้ดอก ไม้ประดับ ชั้น ป. ๔

ชื่อ ..... ชั้น ..... เลขที่ .....

คำชี้แจง ให้นักเรียนนำชื่อผักสวนครัว ไม้ดอก ไม้ประดับ ที่กำหนด เขียนลงในช่องว่างที่กำหนด

ชื่อ	ประโยชน์
ผักสวนครัว ๑. ..... ๒. ..... ๓.	
ไม้ดอก ๑. ..... ๒. ..... ๓.	
ไม้ประดับ ๑. ..... ๒. ..... ๓.	

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใบงาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้
การงานอาชีพและเทคโนโลยี

เรื่อง สมุนไพร ชั้น ป.๕

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนสรุปความเข้าใจและตอบคำถามต่อไปนี้

๑. ประเภทของสมุนไพร และประโยชน์ (๕ คะแนน)

ชื่อ.....ประโยชน์.....

ชื่อ.....ประโยชน์.....

ชื่อ.....ประโยชน์.....

ชื่อ.....ประโยชน์.....

ชื่อ.....ประโยชน์.....

๒. ให้นักเรียนวาดภาพและระบายสีสมุนไพรที่นักเรียนรู้จักมา ๑ ชนิด (๕ คะแนน)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใบงาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้
การงานอาชีพและเทคโนโลยี

เรื่อง เทคโนโลยีที่ใช้ในการเกษตร

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

กิจกรรมที่ ๑ ให้นักเรียนเติมคำในช่องว่างและตอบคำถามต่อไปนี้

๑. เครื่องมือเครื่องใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่นักเรียนรู้จักมีดังนี้

.....

.....

๒. ทำไมมนุษย์จึงประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้เทคโนโลยีการเกษตร

.....

.....

๓. ในสมัยโบราณมนุษย์ใช้อะไรในการไถนา.....

๔. ในปัจจุบันมนุษย์ใช้เครื่องมือเครื่องใช้อะไรในการไถนา.....

๕. ข้อดีของเครื่องมือเครื่องใช้เทคโนโลยีการเกษตร.....

กิจกรรมที่ ๒ ให้นักเรียนวาดภาพเครื่องมือเครื่องใช้เทคโนโลยีการเกษตร คนละ ๑ ชนิด พร้อมระบายสี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใบงาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้
การงานอาชีพและเทคโนโลยี

เรื่อง ผักสวนครัว ชั้น ป.๔

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนชื่อผักสวนครัว และบอกประโยชน์ลงในช่องว่างที่กำหนด

ชื่อ	ประโยชน์
๑.	.....
๒.	.....
๓.	.....
๔.	.....
๕.	.....
๖.	.....
๗.	.....
๘.	.....
๙.	.....
๑๐.	.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใบงาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้
การงานอาชีพและเทคโนโลยี

เรื่อง การขยายพันธุ์พืช ชั้น ป.๔

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

กลุ่มที่.....

๑. ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....
๒. ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....
๓. ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....
๔. ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....
๕. ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....
๖. ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

กิจกรรมให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิดการขยายพันธุ์พืชมา ๑ วิธี

การขยายพันธุ์พืช.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใบงาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้
การงานอาชีพและเทคโนโลยี

เรื่อง เทคโนโลยีการเกษตร ชั้น ป.๔

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

กลุ่มที่.....

๑. ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....
๒. ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....
๓. ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....
๔. ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....
๕. ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....
๖. ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

กิจกรรมให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนแผนผังความคิดเรื่องการทำน้ำสกัดชีวภาพ

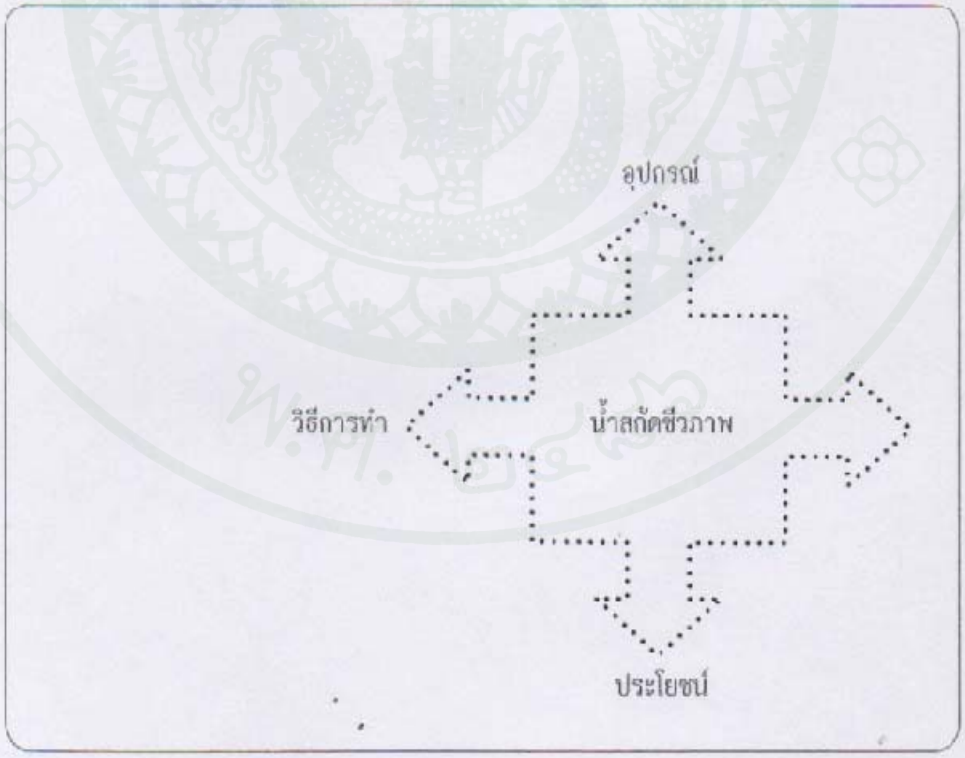

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ใบงาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้
การงานอาชีพและเทคโนโลยี

เรื่อง งานอาชีพ ชั้น ป.๔

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถาม บรรยาย และระบายสี รูปภาพที่กำหนดให้

๑. นักเรียนบรรยายรูปภาพทั้ง ๒ รูปว่าอย่างไรบ้าง

.....

.....

๒. รูปภาพทั้ง ๒ รูปภาพ มีความแตกต่างกันในเรื่องใดบ้าง

.....

.....

๓. กิจกรรมนี้ทำให้นักเรียนได้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง

.....

.....

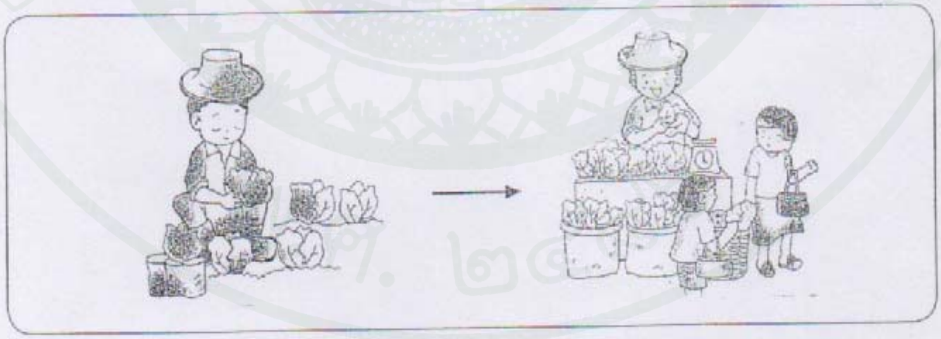

คำบรรยาย

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

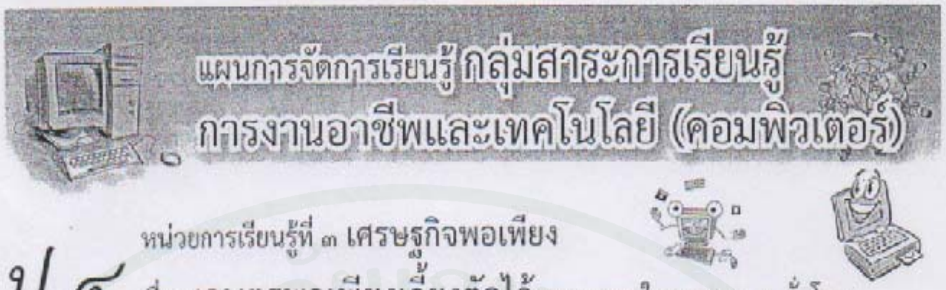

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เศรษฐกิจพอเพียง

ป.๔ เรื่อง เกษตรพอเพียงเลี้ยงตัวได้ ระยะเวลาในการสอน ๑ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ง ๑.๑ เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และการแสวงหาความรู้มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน มีทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

ตัวชี้วัด

ป. ๔/๒ ทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างเป็นขั้นตอน ด้วยความขยัน อดทน รับผิดชอบและซื่อสัตย์

ป. ๔/๓ ปฏิบัติตนอย่างมีมารยาทในการทำงาน

ป. ๔/๔ ใช้พลังงานและทรัพยากรในการทำงานอย่างประหยัดและคุ้มค่า

๒. สาระการเรียนรู้

การขยายพันธุ์พืชด้วยการปักชำและแบ่งแยกหน่อ

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกการเพาะพันธุ์พืชและการขยายพันธุ์พืชได้หลายวิธี

๒. ปฏิบัติกิจกรรมการย้ายต้นกล้าไปปลูกได้ถูกต้อง

๓. บอกประโยชน์ของการขยายพันธุ์พืชได้

๔. กระบวนการจัดการเรียนรู้

กิจกรรมโรงเรียนต้นทาง	กิจกรรมโรงเรียนปลายทาง
๑. ดูภาพการขยายพันธุ์พืชประกอบการดูสภาพจริงแล้วสนทนาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพจากวิทยากรท้องถิ่น ๒. สนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเตรียมดิน เตรียมอุปกรณ์เพื่อการขยายพันธุ์ ด้วยวิธีการปักชำและแยกหน่อ วิทยากรท้องถิ่นให้ความรู้และดูของจริงประกอบการให้ข้อมูล	๑. ดูภาพและแสดงความคิดเห็นเหมือนกับนักเรียนต้นทาง ๒. สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ๓. แต่ละคนเตรียมดินในแปลงหรือในกระถางโดยเลือกพันธุ์พืชที่มีในท้องถิ่น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิจกรรมโรงเรียนต้นทาง	กิจกรรมโรงเรียนปลายทาง
๓. แต่ละคนเตรียมดินในกระถางสำหรับการขยายพันธุ์พืชด้วยวิธีการปักชำและแยกหน่อ ๔. นักเรียนแต่ละคนปฏิบัติการขยายพันธุ์พืชด้วยวิธีการปักชำและแยกหน่อตามกระบวนการที่ได้รับความรู้จากวิทยากรท้องถิ่น ๕. คัดเลือกตัวแทนเพื่อออกมาเสนอผลงานปัญหา ข้อเสนอแนะ ๖. สรุปร่วมกันเกี่ยวกับการขยายพันธุ์พืช ๗. ทำแบบทดสอบท้ายเรื่องจากใบงาน	๔. ปฏิบัติกิจกรรมเป็นรายบุคคล ๕. คัดเลือกตัวแทนนำเสนอผลงาน ๖. สรุปร่วมกัน ๗. ทำแบบทดสอบท้ายเรื่องจากใบงานเหมือนนักเรียนต้นทาง

๕. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

๑. วิทยากรท้องถิ่น

๒. ภาพการขยายพันธุ์พืช

๓. เครื่องมือ อุปกรณ์การขยายพันธุ์

๔. เมล็ดพันธุ์พืช กิ่งชำ

๕. ดินผสมปุ๋ย

๖. การวัดผลประเมินผล

๑. สังเกตการสนทนา อภิปราย แสดงความคิดเห็น เสนอรายงาน

๒. การร่วมกิจกรรมกลุ่ม

๓. คุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบในการทำงาน

๔. การปฏิบัติงานของนักเรียน

๕. แบบทดสอบ

๗. บันทึกผลหลังการสอน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ-สกุล	นางศศิธร จารุสมบัติ
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 10 มีนาคม 2507
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์-เกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (คุรุศาสตร์เกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์